

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΟΡΗΣΗ

Ε1 (Κ. Βιβλ.)

ΑΝΤ

Παράδοση: 85
Τεύχος: 388
Παρασκευή
28 Σεπτεμβρίου 1988
Δρχ. 150

αυτο

- ΔΙΑΜΑΧΕΣ ΕΠΙΓΟΝΩΝ ● ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑ
- ΤΟ UNFAIR ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ● ΣΥΓΚΟΛΛΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΔ
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: Ο ΚΟΜΠΟΣ ΣΤΟ ΧΤΕΝΙ ● ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΔΡΑΜΑΣ

Αλλάξτε κανάλι...

**ΑΘΗΝΑ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ**

**ΜΕΤΑ ΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

ΕΝ ΕΚΠΤΩΣΕΙ

Ο ΚΥΚΛΟΣ κοντεύει να κλείσει, λοιπόν. Ύστερα από επτά χρόνια παρά ένα μήνα διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ του Α. Παπανδρέου η μόνη ορατή προοπτική είναι ή μια κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας ή —πράγμα λιγότερο πιθανό, είναι αλήθεια— μια κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με πρωθυπουργό τον Αγ. Κουτσόγιωργα και την ψήφο ανοχής της Αριστεράς, αν ευοδοθούν φυσικά οι διαπραγματεύσεις για την απλή αναλογική. Μιας Αριστεράς η οποία παρακολουθεί για μια ακόμα φορά έκπληκτη τις εξελίξεις. Παγιδευμένη μέσα στην υπεράσπιση των θεσμών ενός κράτους και μιας κοινωνίας που καταρρακώνονται, η επίσημη και ανεπίσημη Αριστερά μαλλιοτραβιέται ακόμα για το '68, φεστιβαλίζεται με τον εαυτό της, υπερασπίζεται σαν καλή νοικοκυρούλα την ομαλότητα και την ανάγκη ηρεμίας κατά τη μεταβατική περίοδο —προς τον κ. Κουτσόγιωργα ή τον κ. Μητσοτάκη φυσικά— και διαπραγματεύεται κάποιους πόντους που δεν της επιτρέπουν όμως να παίξει τον ιστορικό της ρόλο.

ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ και ιδεών φυσικά ουδείς λόγος. Και πώς θα μπορούσε να γίνει κάποιος λόγος, όταν η πολιτική που διακήρυξε για το μέλλον ο Κ. Μητσοτάκης στην ομιλία του στη Θεσσαλονίκη, δεν ήταν παρά μια πλειοδοσία στην πολιτική που ακολουθεί εδώ και πολύ καιρό το ΠΑΣΟΚ;

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ κανείς δεν πιστεύει πως ο Α. Παπανδρέου θα επανέλθει αυτός που ήταν. Ετοιμάζονται λοιπόν όλοι

να ζήσουν χωρίς αυτόν.

ΕΤΣΙ ΟΙ επιχειρηματικοί κύκλοι των «νέων τζακιών» αρχίζουν να παίρνουν κάποιες αποστάσεις και εγκαταλείπουν σιγά σιγά και διακριτικά το ΠΑΣΟΚ. Δείγμα η πρόσφατη ολοσέλιδη πληρωμένη ανακοίνωση της INTRACOM στον Τύπο, με την οποία ο κ. Κόκκαλης προσπαθεί να πείσει τον κ. Μητσοτάκη να ξεχάσει το γιωτ «Γκουανταλαχάρα» και τις σχέσεις του με τον κ. Παπανδρέου. Πριν από λίγο μόλις καιρό ο κ. Κόκκαλης δεν έμπαινε καν στον κόπο να απαντήσει στις επιθέσεις του Τύπου για τις σχέσεις του με το Καστρί και τον Τόμπρα.

ΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΣ την ίδια τακτική, κάποιοι άλλοι βγάζουν τώρα τα ενοχοποιητικά πορίσματα ελέγχων στην Τράπεζα Κρήτης του Γ. Κοσκωτά. Το ερώτημα φυσικά δεν είναι μόνο αν όλοι αυτοί «έχουν καλό δικηγόρο», όπως επισημαίνει κυριακάτικη εφημερίδα.

ΠΑΝΤΩΣ ο κ. Μητσοτάκης, φαίνεται πως είναι διατεθειμένος να τους απαλλάξει από έξοδα δικηγόρων, στην περίπτωση που γίνει πρωθυπουργός. Τι στο καλό, το μόνο που έκαναν οι άνθρωποι ήταν να του ανοίξουν το δρόμο και να κάνουν και κάποιο δωράκι στον εαυτό τους!

ΕΙΝΑΙ αλήθεια πως κάπως διαφορετική περιμέναμε τη μεταβατική περίοδο. Αλλά και διαφορετική να ήταν, ακόμα και αν «η επανάσταση έβγαине στους δρόμους» για μια ακόμη φορά, και ο αγώνας και το έπαθλο πάλι δικό τους θα ήταν. Ο κ. Μητσοτάκης ξέρει απ' αυτά: τώρα έμαθε και ο κ. Λαλιώτης κοντά στον κ. Κουτσόγιωργα. Άλλωστε, συνηθίσαμε πλέον να ζούμε εν εκπτώσει, αφού ακόμα και η «17 Νοέμβρη» θα αρχίσει σε λίγο να «χτυπάει περιπτερα».

αντί

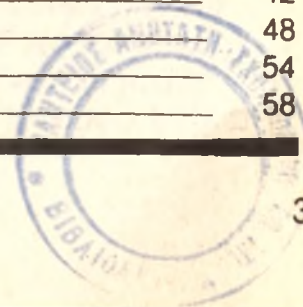
• Περίοδος Β'
• Χρόνος 15ος
• Τεύχος 383
Παρασκευή 23 Σεπτεμβρίου 1988
δρχ. 150

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Ο φέρων το όνομα του Γεωργίου Παπανδρέου	8
ΠΑΝΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ	
Τα κόμματα μπροστά σε διάδοχη κατάσταση	10
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΓΙΑΧΝΗΣ	
Η στένωση της σοβαρότητας	12
B.Z.	
Η βιοψυχολογία της πολιτικής	13
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ	
Ιατρικά και πολιτικά παιχνίδια	14
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ	
Και όμως συμβαίνουν	16
ΤΕΤΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	
Το εθνικό μελόδραμα	18
Δ. ΜΙΧΑΗΛ	
Συγκολλήσεις στη ΝΔ	20
ΑΦΙΕΡΩΜΑ	
Οικονομία: Ο κόμπος στο χτένι	

Γράφουν οι Δ. Ζακυνθινός, Κ. Δέδες	23-27
ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ	
Παλαιστήνη: Αναμονή εξελίξεων	28
ΤΑΣΟΣ ΜΠΑΡΛΑΣ	
Τουρκία: Οι κραυγές των βασανισμένων ταρασσουν το ήρεμο προσωπείο	30
ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΓΕΝΑΣ	
Ο διψασμένος γίγας	32
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Ο Λούβαρης στο Λονδίνο, τα σκάνδαλα στην Αθήνα	34
ΗΛΙΑΣ ΚΑΝΕΛΛΗΣ	
2ο φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους Δράμας	43
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ	
Ελεγεία για τη λεωφόρο Κηφισίας	45
ΠΕΡΣΑ ΖΕΡΗ	
Τηλεόραση χωρίς σύνορα: «Ο κ. δήμαρχος πειραματίζεται»	50
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Μια πάσχουσα (εν διαλύσει) κυβέρνηση	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	9
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	36
Χορός, μουσική, κινηματογράφος, θέατρο, εικαστικά, αρχιτεκτονική, άτιτλο, ειδήσεις	
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ	42
ΒΙΒΛΙΟ	48
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	54
ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ	58

ΠΟΛΙΤΙΚΟ 15ημέρο

Μια πάσχουσα (εν διαλύσει) κυβέρνηση

ΠΟΙΟΣ ΕΙΠΕ ότι η κυβέρνηση παραπληροφορεί, αποκρύπτει, συσκοτίζει; Το μεσημέρι της περασμένης Τρίτης, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Σωτ. Κωστόπουλος έδωσε όρκο ότι όχι μόνο δεν υπάρχει συσκοτίση (για την πορεία της υγείας του πρωθυπουργού), αλλά, αντιθέτως, «πλήρης διαφάνεια». Η κυβέρνηση —δήλωσε— «ανακοινώνει ό,τι επίσημο υπάρχει γύρω από αυτό το θέμα»... Και εφ' όσον ανακοινώνει «ό,τι επίσημο υπάρχει», ήταν φυσικό να φροντίσει για τη διανομή κειμένων που δημοσιεύθηκαν στις εφημερίδες του *αυριανισμού*! (Το θέμα ήλθε προς συζήτηση και στο Press Room... Και την άλλη μέρα, ο «Ριζοσπάστης» έγραψε με πολύ σαρκασμό: «Το ότι υπήρχε μια "Αυριανή" της κυβέρνησης, το είχαμε υπόψη. Το ότι όμως θα φθάναμε σε μια κυβέρνηση της "Αυριανής", λίγοι το περίμεναν»... Πλην, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος δήλωσε ότι για την σύμπλευση αυτή, η κυβέρνηση δεν αισθάνεται καμιά ντροπή! Ο πρωθυπουργός ήθελε να κάνει δηλώσεις, διάλεξε από όλους τους δημοσιογράφους τον άνθρωπό «του» (τον γνωστό Κ. Διακογιάννη) και τα πράγματα πήραν το φυσικό τους ρου: Προβολή από τα κρατικά μέσα μαζικής επικοινωνίας και διανομή του κειμένου από τη Γενική Γραμματεία Τύπου και Πληροφοριών. «Πού την βρήκατε, λοιπόν την ντροπή;»).

ΚΑΠΟΙΟΙ θεωρητικοί επιμένουν, βέβαια, ότι ο *αυριανισμός* —όπως και ο *τομπρισμός*— δεν είναι απλώς ένα σύμπτωμα (σύμπτωμα αποσύνθεσης), αλλά μια συγκεκριμένη πολιτική του ΠΑΣΟΚ, με μοναδικό στόχο την παραμονή του στην εξουσία. Και ο Λεωνίδας Κύρκος, μιλώντας στο Φεστιβάλ της ΕΑΡ, κάλεσε όσους έχουν σχέση με τον *αυριανό* - *τομπρισμό* «είτε να πάρουν τις αποστάσεις τους, εί-

τε να τα μαζεύουν». Ο λαός μας —είπε— έδειξε μίαν απίστευτη ανοχή σε καταστάσεις που τον υποβαθμίζουν. Γι' αυτό, «η εξυγίανση της εθνικής μας ζωής γίνεται ένας από τους κεντρικούς στόχους». Ποιος κυβερνητικός, όμως, συγκινείται από καταστάσεις του είδους αυτού; Ποιος «αριστερός» του ΠΑΣΟΚ —ας πούμε ο Κ. Λαλιώτης ή ο Γ. Γεννηματάς— σκέφθηκε να διαχωρίσει τη θέση του από αυτή την απίστευτη υποβάθμιση του πολιτικού μας βίου, από τη δημαγωγία, την ασυδοσία, την ατιμωρησία, τη φθορά, το λαϊκισμό, από όλα τα στοιχεία που συγκροτούν τη λαίλαπα του *αυριανισμού* και *τομπρισμού*;

Η μετα-ΠΑΣΟΚ εποχή

ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ κυβερνητικές αναφορές στη... «διαφάνεια», δεν αναιρούν, ωστόσο, το αναντίρρητο γεγονός ότι, αν και πέρασε ένας ολόκληρος σχεδόν μήνας αφότου ο πρωθυπουργός βρίσκεται στο Λονδίνο, ο ελληνικός λαός δεν ξέρει τι ακριβώς συμβαίνει με την υγεία του πρωθυπουργού. Δεν ξέρει λ.χ. αν η πάθησή του είναι «στένωση της αορτής» (και μόνο) ή αν επεκτείνεται και στο μυοκάρδιο. Δεν ξέρει αν η χειρουργική επέμβαση (εφόσον, τελικά αποφασισθεί) θα αποβλέπει, απλώς, στην αντικατάσταση της αορτικής βαλβίδας ή αν —μέσα στα ενδεχόμενα— εντάσσεται και η μεταμόσχευση. Και, φυσικά, κανείς δεν ξέρει (ίσως ούτε ο Γιακούμπ) πώς θα συμπεριφερθεί ο καρδιακός μυς όταν γίνει η επέμβαση και ανοίξει η βαλβίδα...

ΕΙΝΑΙ ΕΥΑΡΕΣΤΟ, βέβαια, ότι ο ίδιος ο πρωθυπουργός διακατέχεται από ένα αίσθημα αισιοδοξίας: «Θα μπω στο χειρουργείο στις 28 ή στις 29 Σεπτεμβρίου... Η στένωση της αορτής χειρουργείται, η υγεία αποκαθίσταται πλήρως, ο οργανισμός ανανεώνεται, είσαι (μετά την εγχείρηση) ένας άνθρωπος πιο εύρωστος, πιο δυνατός». Παρά ταύτα, κανείς δεν αμφισβητεί ότι η ιστορία αυτή θα τραβήξει σε μάκρος και ότι, παρά τη δήλωση του Α. Παπανδρέου ότι δεν προτίθεται να εγκαταλείψει την ενεργό πολιτική, θα χρειασθεί, οπωσδήποτε, μια μεγάλη περίοδος ανάπαυλας, χωρίς εντάσεις ή φορτίσεις.

ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ αυτή κατέχουν και οι λεγόμενοι κυβερνητικοί ή κομματικοί επιτελείς. Αλλά κάνουν το παν για να την αποκρύψουν. Και αυτό, για να μην παραδεχθούν τη σύγχυση, την παράλυση, την ακυβερνησία που ακολούθησαν... Τα φαινόμενα αυτά δεν εξέπληξαν κανένα. Σε ένα κόμμα καθαρά αρχηγικό, όπως είναι το ΠΑΣΟΚ σε ένα καθεστώς καθαρά προσωποπαγές, όπως αυτό που εγκαθίδρυσε ο Αντρέας Παπανδρέου, ήταν φυσικό η ασθένεια του αρχηγού να φέρει το χάος. Σήμερα, συμπολιτευόμενοι και μη, Πασοκίτες και μη, παραδέχονται ότι η κρίση, μέσα στους κόλπους του ΠΑΣΟΚ,

έχει βάθος. Και ότι η χώρα, αργά αλλά σταθερά, βαδίζει στη μετα-ΠΑΣΟΚ εποχή.

Ο πόλεμος των «επιγόνων»

ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ πάσχοντος, ήταν φυσικό να εκδηλωθεί και ο εσωτερικός πόλεμος μεταξύ των λεγομένων «επιγόνων». Παραμένει γεγονός ότι σε ανύποπτο χρόνο, ο πρώην υπουργός Παιδείας Αντώνης Τρίτσης, είχε μιλήσει, εδώ και δύο χρόνια περίπου, για διαγκωνισμό μεταξύ «πρωθυπουργησίμων». Τω καιρώ εκείνω η απλή και μόνον αναφορά στη λέξη «πρωθυπουργησίμος», ήταν κάτι σαν *έγκλημα καθοσιώσεως*. Σήμερα πάλι, η αναφορά και μόνο στη λέξη «αναπλήρωση» θεωρείται ασέβεια, υπονόμηση, αναγνώριση ότι ο αρχηγός, και μαζί του το ΠΑΣΟΚ, βρίσκονται στο λυκόφως τους. Γι' αυτό, οι επιτελείς αρνούνται να παραδεχθούν ότι η μη αναπλήρωση του πρωθυπουργού, συνιστά «κενό», πολιτική και νομική ανωμαλία. Ο Ανδρέας Παπανδρέου —σου λένε— *ζει και βασιλεύει. Και δεν υπάρχει καμιά διαφορά αν βρίσκεται στο Καστρί ή στο Σαιντ Τόμας ή στο νοσοκομείο του Χέρφιλντ. Ο πρωθυπουργός —έστω και εκ του μακρόθεν, έστω και με τη βοήθεια του τέλεφαξ— εξακολουθεί να κυβερνά. Γι' αυτό σκέπτεται, συσκέπτεται, τηλεφωνεί (πότε στον Βασιλείου, πότε στον Μιττεράν, πότε στον Σαρτζετάκη...), γι' αυτό συντάσσει λόγους (που εντέλλεται να «εκφωνήσει» ο ταλαίπωρος υπουργός Εθνικής Οικονομίας Ρουμελιώτης...)* γι' αυτό και παίρνει διαζύγιο, για να παντρευθεί την κ. Δήμητρα Λιάνη. Όλα αυτά —μας διαβεβαιώνουν οι «επιτελείς»— μαρτυρούν σφρίγος, ζωτικότητα, ενδιαφέρον για τα κοινά, πόνο για τη μοίρα αυτού του τόπου. Συνεπώς, δεν υπάρχει λόγος να προχωρήσει η αναπλήρωση, όπως δεν υπάρχει λόγος σύγκλησης του υπουργικού συμβουλίου, το οποίο, επιτέλους, μπορεί να καταργηθεί ως συλλογικό όργανο, εφόσον εντολές δίνει ο πρωθυπουργός! (Για «συλλογικότητες» θα μιλάμε τώρα;).

ΩΣΤΟΣΟ, κάτω από τη στιλπνή αυτή επιφάνεια των πραγμάτων, ο «πόλεμος των δελφίνων» μαίνεται. Στη συσπείρωση Μένιου Κουτσόγιωργα, που, αυτή τη στιγμή, έχει το προβάδισμα, έχουν προσχωρήσει οι Γ. Γεννηματάς και Κ. Λαλιώτης, για να μη θεωρηθεί ότι το προβάδισμα ανήκει σε έναν αντιπρόεδρο που δεν έχει μεγάλη σχέση με τον «σοσιαλισμό» (του ΠΑΣΟΚ) και την «αριστερά» (του ΠΑΣΟΚ)... Η άλλη συσπείρωση, με επικεφαλής τον πρόεδρο της Βουλής Γιάννη Αλευρά, προσπαθεί να κερδίσει με το μέρος της τον αρχαιότερο των αντιπροέδρων Γιάννη Χαραλαμπόπουλο και το μεγαλύτερο μέρος των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ, μέλη ή μη της κεντρικής επιτροπής.

ΠΟΙΟΣ, τελικά θα πάρει το «χρίσμα» του αρχηγού, δεν είναι σαφές. Βέβαιο μόνο είναι ότι τόσο ο πρόεδρος της Βουλής, ό-

5

Ο δρόμος του ποταμού

Η κινητοποίηση των κατοίκων της Θεσπρωτίας και της Κέρκυρας για να μην διοχετευθούν τα απόβλητα από το εργοστάσιο βιολογικού καθαρισμού των λυμάτων της πόλης των Ιωαννίνων στον Καλαμά έφερε στο φως τα τραγικά αδιέξοδα της πολιτικής που ακολουθήθηκε για την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι αρμόδιοι στα μέσα της δεκαετίας του '70 βλέποντας ότι η λίμνη των Ιωαννίνων κινδυνεύει να γίνει βόθρος —τώρα πλέον η κατάστασή της είναι επικίνδυνη— αποφάσισαν επιτέλους να κατασκευαστεί εργοστάσιο βιολογικού καθαρισμού των λυμάτων. Τα απόβλητα από το εργοστάσιο σκέφθηκαν να τα διοχετεύσουν στον Καλαμά προφανώς για λόγους οικονομίας. Δεν σκέφθηκαν ούτε τη μόλυνση στο ποτάμι —το πλέον καθαρό στην Ευρώπη σύμφωνα με οικολόγους— ούτε τη μόλυνση στη θάλασσα.

Έτσι, η ΝΔ ως κυβέρνηση θεώρησε τη λύση αυτή πρόπουσα και ορθή. Τότε ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ διεφώνησαν. Όταν το ΠΑΣΟΚ ήρθε στην εξουσία άρχισε να διαβεβαιώνει ότι τα λύματα θα είναι καθαρισμένα και ακίνδυνα και συνεπώς ο Καλαμάς μπορεί να τα δεχθεί. Από την πλευρά του το ΚΚΕ που ελέγχει τώρα τον δήμο Ιωαννίνων άρχισε να βάζει «νερό στο κρασί του». Η κυβέρνηση άρχισε να προχωρά στη μελέτη για την υλοποίηση του έργου, χωρίς να σκεφτεί τις επιπτώσεις αυτής της επιλογής.

Η κινητοποίηση των κατοίκων έφερε όμως πάλι στην επιφάνεια το πρόβλημα, ενώ η κυβέρνηση δια του υπουργού κ. Άκη Τσοχατζόπουλου προσπαθεί να εκτονώσει την κατάσταση. Υπόσχεται τώρα νέα εναλλακτική μελέτη, αλλά χωρίς να διευκρινίζει τι θα γίνει με τον Καλαμά.

Τα κόμματα από την πλευρά τους αποφεύγουν να πάρουν καθαρή θέση, ενώ φθάνουμε και στο τραγελαφικό: η ΝΔ που είχε πρώτη αποφασίσει για τον Καλαμά να παρουσιάζεται τώρα ως υποστηρικτής του αγώνα «όχι τα λύματα στον Καλαμά»!

Το απαράδεκτο στην υπόθεση είναι ότι γίνονται προσπάθειες να παρουσιασθεί η κινητοποίηση των κατοίκων ως τοπικός ανταγωνισμός, ενώ είναι σαφές ότι και για τη λίμνη των Ιωαννίνων και την αποχέτευση της πόλης πρέπει να βρεθεί λύση — πριν πεθάνει οριστικά η Παμβώτιδα και ο Καλαμάς πρέπει να σωθεί. Αντί της λύσης η κυβέρνηση υπόσχεται νέες μελέτες και τα κόμματα παρεμβαίνουν το λιγότερο μικροκομματικά στα αιτήματα των Θεσπρωτών και των Κερκυραίων.

Το ποτάμι υπήρχε αιώνες και οι Θεσπρωτοί θέλουν να μείνει ανέπαφο. Η κινητοποίησή τους δεν έχει κανένα μικροκομματικό ή τοπικιστικό χαρακτήρα. Αντίθετα με την κινητοποίησή τους θέτουν σοβαρά προβλήματα για την προστασία του περιβάλλοντος και φέρνουν προ των ευθυνών τους κυβέρνηση και κόμματα. Πρόκειται για έναν αγώνα που η δικαιοσύνη του αφορά όλους μας. Ο δρόμος του ποταμού που επέλεξαν οι Θεσπρωτοί είναι μήνυμα και πράξη απάντησης σε εκείνους που μας θέλουν απαθείς και με σκυμμένο κεφάλι να εισπνέουμε νέφος και να δεχόμαστε κάθε μορφής «χαστούκια» της εξουσίας.

Η πόλη βεβηλώνεται

Τα Χανιά μπορούσαν να υπερηφανεύονται πως είναι μια από τις πιο όμορφες πολιτείες της Μεσογείου. Τα βενετσιάνικα σπίτια, η Οβριακή, το Κουμ-Καπί, τα τζαμιά και οι μαχαλάδες, μαζί με τα ωραία αρχοντικά που χτίστηκαν στα χρόνια της Κρητικής Πολιτείας και, τέλος, το λιμάνι αποτελούν ένα μοναδικό συνδυασμό μνημειακών κτισμάτων και διαμορφώσεων που προσέδιδε στην πόλη την ανεπανάληπτη ομορφιά της. Όμως η τουριστική λαίλαπα και η αδηφάγος αναπτυξιολογία κοντεύουν να ισοπεδώσουν την όμορφη κρητική πολιτεία.

Τα πιο πρόσφατα βέβηλα έργα είναι η «**ντίσκο-φορτέτσα**» πάνω στον ενετικό προμαχώνα του Αγίου Νικολάου στο μώλο, η κατασκευή άθλιων τεντών που στεγάζουν εστιατόρια στο **Συντριβάνι** και ο σταδιακός και εγκληματικά μεθοδευμένος **αποχαρακτηρισμός** (με ταυτόχρονη νυχτερινή καταστροφή) μιας σειράς από τα έξοχα **νεοκλασικά** της πόλης που, μαζί με το μεσαιωνικό τμήμα των Χανίων, συνθέτουν ένα μοναδικό για τη χώρα μας οικιστικό σύνολο.

Η πόλη έχει βέβαια ένα πλήθος άλλων προβλημάτων που δεν μπόρεσαν να προλάβουν ή να συλλάβουν οι «ιδιοφυείς συλλήψεις» του χωροτάκτη κ. Τρίτση, σε συνδυασμό με τις αθλιότητες και τις πιέσεις των εντοπίων κομματάρχων - πασοκικών και μητσοτακικών.

Όμως η συνολική εικόνα μιας πόλης δεν ορίζεται βέβαια σαν το άρθροισμα ιδιοτελών και αδηφάγων συμφερόντων. Η εικόνα μιας πόλης είναι κτήμα του συνόλου των κατοίκων της και, σε περιπτώσεις όπως τα Χανιά, είναι παρακαταθήκη για όλους μας. Ας μην επαναληφθεί και εδώ το κακό προηγούμενο της Καστοριάς.

Κοσκωτο-αυθαίρετα

Ο αναπληρωτής υπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Μανόλης Παπαστεφανάκης μας έστειλε την επιστολή που ακολουθεί. Αναφέρεται σε σχόλιο του περασμένου τεύχους, που έθιγε το θέμα των αυθαιρεσιών του «δρ» της Παλλήνης: την άδεια εγκατάστασης κεραίας για το σταθμό του στον Υμηττό καθώς και τις άλλες παρανομίες της αυθαίρετης κατασκευής των κτιριακών εγκαταστάσεων της Παλλήνης.

Αγαπητέ κύριε Διευθυντά,
Απαντώντας σε σχετικό δημοσίευσμά σας που αναφέρεται σε οικοδομικές παρανομίες των εγκαταστάσεων της Παλλήνης και για την αποκατάσταση της αλήθειας σας πληροφορούμε τα εξής:

Αμέσως με τη γνωστοποίηση στο υπουργείο μας ότι στο κτιριακό συγκρότημα της Παλλήνης κατασκευάστηκαν αυθαίρετα κτίσματα η αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία διενήργησε αυτοψία και κινήθηκε η διαδικασία περί αυθαιρέτων εφαρμόζοντας τις σχετικές διατάξεις.

Πρέπει να διευκρινισθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 3 του Ν.1577/85 «Περί ΓΟΚ» αυθαίρετη κατασκευή που δεν παραβιάζει τις ισχύουσες πολεοδομικές διατάξεις της περιοχής δεν κατεδαφίζεται (υπάρχει και σχετική απόφαση του Σ.τ.Ε.) αλλά τάσσεται προθεσμία 2 μηνών για την έκδοση της οικοδομικής άδειας και επιβάλλονται τα πρόστιμα ανέγερσης και διατήρησης. Έτσι στην περίπτωση αυτή εκδόθηκε εκ των υστέρων οικοδομική άδεια και επιβλήθηκαν τα προβλεπόμενα πρόστιμα ύψους 31.422.055 δρχ. ποσό που υπερβαίνει την αξία των αυθαιρέτων κτισμάτων.

Φιλικά
Μανόλης Παπαστεφανάκης

Σ.Σ Ο κ. Παπαστεφανάκης στην επιστολή του αναφέρεται **μόνον** στα αυθαίρετα κτίσματα της Παλλήνης και στο πρόστιμο που επιβλήθηκε στον παρανομούντα «δρα». Δεν αναφέρεται και δεν απαντά στο ποιος έδωσε την άδεια να χτίσει πάνω στην κορυφογραμμή του Υμηττού και δίπλα από το ραντάρ ένα κτίσμα για να εγκαταστήσει την κεραία του σταθμού του. Τι έγινε; Πλήρωσε πάλι «πρόστιμο» ο απατεώνας «δρ»; Του εδόθη συγχωροχάρτι όπως για τα αυθαίρετα της Παλλή-

νης, Και για να ξεκαθαρισθούν τα πράγματα δυο ακόμα ερωτήματα:

1. Πλήρωσε το πρόστιμο των 31.422.055 δρχ. ο «δρ» και πότε; Γιατί δεν αναφέρει λέξη γι' αυτό ο υπουργός;

2. Η καταγγελία για τη κεραία του σταθμού του «δρ» δεν είναι η μόνη. Αυθαιρέσιες έχει κάνει και άλλος «βασιλιάς» των ερτζιανών ο κ. Μ. Κυριακού, όπως και ο κ. Λαμπράκης και ο κ. Κουρής. Γιατί γι' αυτά σιωπά ο υπουργός.

Τέλος, σε πόσους απλούς πολίτες υπάρχει η ίδια συμπεριφορά με αυτή που έδειξε η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ απέναντι στον «δρα» για παρόμοιες παρανομίες, ιδιαίτερα όταν ο «δρ» φιλοδοξεί μέσω των εντύπων του να «ελέγχει» μεταξύ άλλων και την εξουσία;

Η απλή αναλογική

Και οι δυο ηγέτες της Αριστεράς, ο Χάρilas Φλωράκης και ο Λεωνίδας Κύρκος στις ομιλίες τους, στα φεστιβάλ της ΚΝΕ και της ΕΑΡ αντίστοιχα, έκαναν ιδιαίτερη αναφορά στην απλή αναλογική. Η άμεση καθιέρωση της απλής αναλογικής, είναι η μόνη αποδεκτή λύση πλέον για την πολιτική ζωή της χώρας, τόνισε χαρακτηριστικά ο Χαρ. Φλωράκης.

Αναμφισβήτητα η Αριστερά, τόσο το ΚΚΕ όσο και η ΕΑΡ, αλλά και το ΚΚΕ εσ. Αν.Αρ., το ΕΣΚ και άλλες κινήσεις και κόμματα έχουν μια καθαρή θέση στο θέμα του εκλογικού συστήματος. Υποστηρίζουν σταθερά την απλή αναλογική και απαιτούν να ξεκαθαρίσει τη στάση της η κυβέρνηση έγκαιρα, χωρίς υστεροβουλίες και τερτίπια καλπονοθευτικών εκλογικών νόμων. Και έχουν δίκιο γιατί όλη η μετεμφυλιακή περίοδος είναι γεμάτη από κάθε λογής τερτίπια στους εκλογικούς νόμους και εκλογικά συστήματα «κομμένα και ραμμένα» στα μέτρα της κάθε φορά εξουσίας.

Το αίτημα της απλής αναλογικής όμως έχει σήμερα μεγαλύτερη σημασία από έ-

ναν δίκαιο εκλογικό νόμο, που να μην αρπάζει ψήφους από ένα κόμμα προς όφελος ενός άλλου. Αποτελεί την αρχή μιας διαδικασίας αλλαγής του πολιτικού συστήματος, που μπορεί, γιατί δεν αρκεί από μόνη της η απλή αναλογική, να τροποποιήσει και να εκσυγχρονίσει τους κανόνες του πολιτικού παιχνιδιού προς το καλύτερο. Παράλληλα ανοίγει το δρόμο και για άλλες ευρύτερες πολιτικές αλλαγές στη λειτουργία του Κοινοβουλίου, τη θέση των κομμάτων στο πολιτικό σύστημα και τις μεταξύ των σχέσεις καθώς και στη μορφή και τον τρόπο διακυβέρνησης.

Η απλή αναλογική δεν μένει έτσι μόνον ως μια θέση αρχής ή ως ένα αίτημα των μικρών κομμάτων που τα «πνίγει» το δίκαιο για τις αδικίες του εκλογικού νόμου. Μετατρέπεται, στο βαθμό που θα συνυπάρξουν και άλλες πολιτικές πρωτοβουλίες, σε πολιτική πρόταση με καταλυτικές επιπτώσεις και ανοίγει μια νέα δυναμική στο πολιτικό παιχνίδι. Από αυτή την άποψη η Αριστερά οφείλει να μην επενδύσει στην απλή αναλογική μόνο ηθικά, αλλά πολιτικά με ευρύτερες πρωτοβουλίες που να μπορούν να τροποποιήσουν και να αλλάζουν συσχετισμούς.

Πορίσματα

Θα περίμενε κανείς οι υπουργοί Πεπονής και Πέτσος να επιστρέψουν στους συντάκτες τους τα πορίσματα για το «μπλακ-άουτ» της ΔΕΗ και το σιδηροδρομικό δυστύχημα στην Κινέττα. Θα περίμενε κανείς οι δυο υπουργοί να δείξουν την αναγκαία σύνεση και σοβαρότητα και να μην αποδεχθούν πορίσματα συγκάλυψης των ευθυνών για τις δυο υποθέσεις. Αυτό βέβαια θα σήμαινε και άμεση παραδοχή των ευθυνών της κυβέρνησης για τις αιτίες που οδήγησαν στο «μπλακ-άουτ» και στο δυστύχημα. Και βέβαια αυτές οι ευθύνες είναι πολιτικές.

Σε αυτή την περίπτωση θα ήταν σχε-

δόν βέβαιο —αν μιλούσαν δηλαδή με τη γλώσσα της αλήθειας και όχι της σκοπιμότητας— ότι η αντιμετώπιση δεν θα ήταν αυτή που θα περίμεναν. Γιατί τουλάχιστον αυτή η στάση θα είχε θάρρος. Αυτό όμως που έκαναν είναι διπλή πρόκληση. Πρόκληση γιατί τα «ρίχνουν» μέχρι... και στις «φυσικές ανεπάρκειες», ενώ δεν λένε λέξη για το τι έγιναν π.χ. το πρόγραμμα (;) εκσυγχρονισμού της ΔΕΗ, ή οι επενδύσεις για τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου σιδηροδρομικού δικτύου. Και πρόκληση γιατί και οι δυο φαίνεται να αγνοούν ότι ο πολίτης διαθέτει νου και γνώση

Αυτή η τακτική όμως είναι που «θάβει» ακόμα περισσότερο την κυβέρνηση στη συνείδηση του πολίτη. Γιατί δεν είναι μόνο η πονηριά και η ανευθυνοϋπευθυνότητα που κυριαρχεί· είναι και η αίσθηση της κοροϊδίας, λες και όσοι ζουν σε αυτή τη χώρα δεν γνωρίζουν πράγματα και καταστάσεις, δεν έχουν διαβάσει εφημερίδες και δεν βρίσκονται αντιμέτωποι με πραγματικότητες.

Η αντιστροφή πραγματικότητας έχει και τα όριά της...

Ληστείες

Οι δυο ληστείες στην «GROUP-4», πέρα από τον εξευτελισμό της «ιδιωτικής πρωτοβουλίας» στην αστυνόμευση «τόνωσε» και τις φωνές όσων επιδιώκουν την ένταση των αστυνομικών μέτρων. Η αστυνομία δεν μπορεί, η ιδιωτική αστυνομία την «πατάει»· χρειαζόμαστε λοιπόν και κάτι άλλο. Και αυτό είναι το επικίνδυνο. Φτάσαμε μάλιστα στο σημείο η Σαντορίνη να «αστυνομεύεται» από ιδιωτικούς αστυνομικούς που η συμπεριφορά τους κάθε άλλο παρά είναι διαφορετική από τη συμπεριφορά ενός μηχανισμού καταπίεσης.

Από τη μια λοιπόν αναποτελεσματικότητα στη δουλειά τους και από την άλλη αυταρχισμός και κουτσαβακισμός έτσι και πέσει στα χέρια τους κάποιος ανυπεράσπιστος πολίτης...

Τώρα -

ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ
φθηνά ΠΟΛΥ φθηνά βιβλία

Έγκυκλοπαίδειες μισοτιμής
Ευκολίες πληρωμής

ΜΗΟΣΤΑΝΟΓΛΟΥ - ΓΙΑ ΤΟ ΦΘΙΝΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 92, ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΤΗΛ. 4112258

Παιδότοπος
παιδικός σταθμός
νηπιαγωγείο

Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οι ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη
Λεωφ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι
Τηλ. 68.28.047

Ο ΦΕΡΩΝ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

του Ρεπόρτερ

Η συνάντηση του κ. Γιώργου Παπανδρέου του νεωτέρου, με τον κ. Κωνσταντίνο Γλύξμπουργκ στη Σεούλ δεν ήταν η πρώτη, ούτε η μοναδική. Σύμφωνα με διπλωματική πηγή, που ήταν αυτόπτης μάρτυς, ο κ. Γ. Παπανδρέου συναντήθηκε, για πρώτη φορά, με τον έκπτωτο βασιλιά, πριν από δύο χρόνια περίπου, στη Νέα Υόρκη!

Οι πληροφορίες λένε ότι ο Γ. Παπανδρέου και ο τέως συζητήσαν σε χώρο ξενοδοχείου της αμερικανικής μεγαλούπολης, όπου διέμενε ο πρωθυπουργικός υιός κατά τη διάρκεια της περιοδείας του στις ΗΠΑ. Η συνάντηση της Σεούλ επιβεβαιώνει αυτές τις πληροφορίες και αυξάνει τα ερωτηματικά για τη στάση του Γ. Παπανδρέου απέναντι στον κ. Γλύξμπουργκ.

Αν και η γενικότερη πτώση, αλλά και έκπτωση, των θεσμών και αξιών που παρατηρείται στη σημερινή Ελλάδα θα αρκούσε από μόνη της για να απαντήσει στα ερωτήματα αυτά, μένουν ανοικτές προς διερεύνηση και κάποιες άλλες πληροφορίες που επιμένουν ότι εκτός από την υποστήριξη του αιτήματος να διεξαχθεί εδώ η επόμενη Ολυμπιάδα, ο κ. Γλύξμπουργκ συζητά και το θέμα της «περιουσίας» του.

Πέρα από αυτά, η συνάντηση της Σεούλ αποδεικνύει, για μια ακόμα φορά, πόσο λίγο χαρακτηρίζει τον πρωτότοκο υιό του πρωθυπουργού η πολιτική οξύνοια και παρρησία.

Ήδη δύο μήνες μετά την ανάληψη των καθηκόντων του στο υπουργείο, όπου άλλοτε «διέπρεψε» ο παππούς Γεώργιος Παπανδρέου, ο Γιωργάκης έχει αποδείξει ότι υπήρξε ένα δημιούργημα καθαρά οικογενειοκρατικό.

Πριν από τη δοκιμασία της υγείας του πατέρα του και χωρίς πλέον κάποιους άλλοτε «αριστερούς» κρατικοδίαιτους συνεργάτες, που μεταξύ άλλων του έγραφαν και τα περισπούδαστα άρθρα για το «κόμμα νέου τύπου» και την «κοινωνία πολιτών», ο Γιωργάκης Παπανδρέου απέδειξε το μέγεθος της διοικητικής και πολιτικής του επάρκειας.

Δεν είναι άγνωστο από τα εξώφυλλα των περιοδικών ποικίλης ύλης ότι ο νεόκοπος υπουργός Παιδείας τις ίδιες ημέ-

ρες των θλιβερών για δεκάδες χιλιάδες νέους αποτελεσμάτων για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ φωτογραφιζόταν και έκανε δηλώσεις για τις επιδόσεις στο «γούιντ σέρφινγκ» στη Χαλκιδική, μετά από τη Σίφνο. Δεν είναι άγνωστο ότι όλη η ανώτερη διοικητική στελέχωση του υπουργείου Παιδείας προέρχεται από τον μικροκομματικό χώρο του νομού Αχαΐας, προκειμένου να εξυπηρετήσει κυρίως ψηφοθηρικές ανάγκες. Μικροπολιτική που μπορεί άνετα να συμβαδίζει και με το «κόμμα νέου τύπου».

Μπρωστά σε ένα χάος προβλημάτων της Παιδείας, από τα οποία δεν αντιμετώπισε ούτε καν τα στοιχειωδώς οργανωτικά ολόκληρο το καλοκαίρι, ο κ. Γ. Παπανδρέου προτίμησε την επιχείρηση δημοσίων σχέσεων της Χρυσής Ολυμπιάδας του 1996 στην Κορέα. Κι ας ήταν πέρα για πέρα άχρηστη —εφόσον η κυβέρνηση δεν είχε να επιδείξει σοβαρό πρόγραμμα έργων υποδομής— η παρουσία του εκεί. Άλλωστε, η προώθηση της υποψηφιότητας για τη διοργάνωση της Ολυμπιάδας σε διεθνές επίπεδο δεν γίνεται από κανένα κυβερνητικό αξιωματούχο, αλλά είτε από κάποιο ειδικό μάνατζερ, είτε από τα μέλη της Ολυμπιακής Επιτροπής κάθε χώρας, που μπορούν να επηρεάσουν τους αρμόδιους συναδέλφους τους.

Εάν σημειώνονται όλα αυτά είναι ακριβώς όχι απλώς για να επισημανθεί η αναντιστοιχία προβολής και ικανοτήτων του «Παπανδρέου της τρίτης γενιάς», αλλά να φανεί ποιες, και τι σκοπιμότητες εξυπηρετούσαν οι έπαινοι, που κατέκλυζαν τα τελευταία χρόνια άρθρα, στήλες, σελίδες συνεντεύξεων και φωτογραφίες του Τύπου για τον κ. Γιώργο Παπανδρέου.

Ούτε ενδιαφέρει εδώ μια αποτίμηση του ρόλου που παίζει ο υιός του πρωθυπουργού στα παιχνίδια της εξουσίας και το πώς υπολογίζεται ως «ομαδάρχης» και «δελφίνος» μετά την ασθένεια του πατέρα του.

Αυτό που ενδιαφέρει είναι ότι στις πολιτικές μάχες όπως η παιδεία, δεν αρκούν οι δημόσιες σχέσεις για να παραχθεί η πολιτική. Το υπουργείο Παιδείας παραπαίει, αφού πέρασε από την «ελλη-

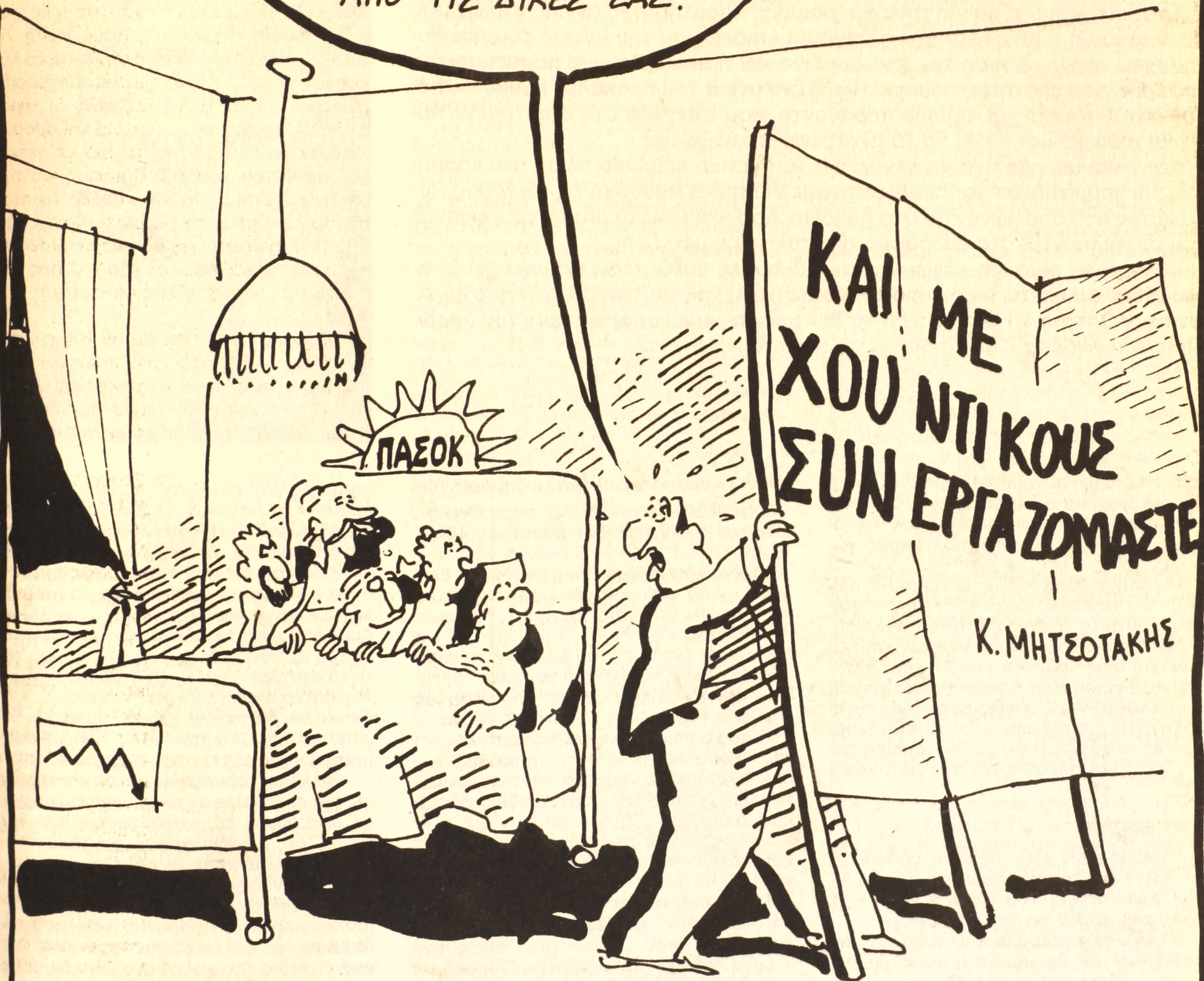
νοορθόδοξη» λατρεία του κ. Τρίτη σε άλλους δαιδάλους, χωρίς στόχους και χωρίς καμία ουσιαστική παρέμβαση. Ακόμη η ηγεσία του δεν κατόρθωσε να λύσει ούτε καν το πρόβλημα των υπεράριθμων από τις εισαγωγικές, ενώ οι τεράστιες ελλείψεις π.χ. σε κτίρια και προσωπικό αντιμετωπίστηκαν με μία επίσκεψη του προϊσταμένου της Παιδείας για την οποία ο Τύπος έγραψε κυρίως τα περί συνομιλίας με μία καθαρίστρια που είχε ο Γ. Παπανδρέου για να υπενθυμίσει ότι και αυτός «δούλεψε» σε «δύσκολους καιρούς» της νιότης του ως καθαριστής στο σχολείο!

Όλα αυτά φαίνεται ότι ανταποκρίνονται στην «κοινωνία των πολιτών» στο «κόμμα νέου τύπου» και την πολιτική που ένα νέο κόμμα προωθεί και η οποία βεβαίως δεν έχει σχέση με λαϊκισμούς και τα τοιαύτα...

Στην περίπτωση της Σεούλ το ατόπημα ήταν διπλό. Και η άνευ ουσιαστικού περιεχομένου πρόταση συνεπώς και το ταξίδι για τη «Χρυσή Ολυμπιάδα», η οποία δεν κερδίζεται με δημόσιες σχέσεις της περασμένης εικοσαετίας, ούτε μπορεί να στηριχθεί στην ανυπαρξία ουσιαστικής πρότασης που να πείθει για την ικανότητα αυτού που θέλει να την αναλάβει (ολοκληρωμένος φάκελος με υποδομή, έργα, αφαίρεση των εναντίων της Ελλάδας επιχειρημάτων κτλ.). Και η συνάντηση με τον έκπτωτο μονάρχη, η οποία αν μη τι άλλο —έστω και αν δεχθούμε την κυβερνητική εκδοχή— εκθέτει πολιτικά όχι μόνο τον Γ. Παπανδρέου, αλλά και το σύνολο της κυβέρνησης.

Εδώ όμως δεν χωράνε δικαιολογίες περί «γκάφας», ούτε οι «ρεαλιστικές» εκδοχές περί της βοήθειας που ο Γκίξμπουργκ μπορεί να προσφέρει επειδή έχει διασυνδέσεις με μέλη και τον πρόεδρο της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής κ. Σάμαρανγκ. Η συνομιλία του Γ. Παπανδρέου έγινε και ο «...φέρων το όνομα» δεν μπορεί να την αποσιωπήσει με εκ των υστέρων αναφορές στο όνομα του παππού του. Ούτε μπορεί να πείσει κανέναν ότι τέτοιας μορφής «γκάφες», ίσως και χειρότερες, δεν θα επαναληφθούν στο μέλλον.

ΒΡΕ ΠΑΙΔΙΑ....
ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΙΜΑΙ ΚΙ ΕΓΩ...
ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΒΡΙΣΚΩ ΣΥΝΕΧΕΙΑ
ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΚΟΤΣΑΝΕΣ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΙΚΕΣ ΣΑΣ.

19.9.88
ΙΩΑΝΝΟΥ

του Γιάννη Ιωάννου

ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΜΠΡΟΣ

του Πάνου Παναγιωτόπουλου

Αποτελεί κοινό τόπο για τους ψυχραιμούς παρατηρητές των πολιτικών μας πραγμάτων η διαπίστωση ότι η ραγδαία επιδείνωση της υγείας του πρωθυπουργού, η αναχώρησή του στο Λονδίνο και η συνεχιζόμενη παράταση της σοβαρής εκκρεμότητας που η κλωνισμένη υγεία του προκαλεί, συνθέτουν έναν αστάθμητο μέχρι σήμερα παράγοντα, που εισέβαλε στο υφιστάμενο πολιτικό σκηνικό και τείνει να το ανατρέψει εκ θεμελίων.

Δεν είναι υπερβολικό να λεχθεί ότι τα ηγετικά κλιμάκια όλων των κομμάτων και κομματιδίων παρακολουθούν με τεταμένη προσοχή τις εξελίξεις, τόσο αυτές που σημειώνονται στο Λονδίνο, όσο (και ίσως περισσότερο) εκείνες που συντελούνται στο υπέδαφος της πολιτικής μας ζωής.

«Ένα είναι σίγουρο κάτω από τις παρούσες συνθήκες», εκμυστηρευόταν στο στενό φιλικό του περίγυρο κορυφαίο στέλεχος του ΠΑΣΟΚ πριν από λίγες μέρες. «Ό,τι και να συμβεί τίποτα δεν μπορεί να είναι όπως πριν την αρρώστεια του Ανδρέα. Τίποτα δεν γυρίζει πίσω...».

Την άποψη αυτή είναι βέβαιο ότι συμμερίζονται οι ευρισκόμενοι στα κέντρα λήψης των αποφάσεων σε όλους, ανεξαιρέτως, τους πολιτικούς χώρους.

Οι πληροφορίες που υπάρχουν, πείθουν ότι τα κομματικά επιτελεία προβαίνουν, σε αυτή τη φάση, στην επανεκτίμηση βασικών απόψεων και θέσεων, που είχαν για την πολιτική κατάσταση, αλλά και για τη δική τους πολιτική στρατηγική.

Και τούτο γιατί όποια και αν είναι η κατάληξη της ασθένειας του πρωθυπουργού είναι σαφές ότι η μετα-ανδρείκη περίοδος είναι πλέον απτή πραγματικότητα.

Στο ΠΑΣΟΚ

Το κυβερνών κόμμα υφίσταται πρώτο τις καταλυτικές επιδράσεις της προσωπικής περιπέτειας του ιδρυτή και προέδρου του. Αλλά όχι το ΠΑΣΟΚ μόνο...

Η ιδιοσυγκρασία και η ιδιομορφία των πολιτικών μας θεσμών, η κραυγαλέα, αλλά ανομολόγητη, απουσία κατοχυρωμένων και ουσιαστικών δημοκρατικών διαδικασιών στα ελληνικά πολιτικά κόμματα και, κυρίως, η καχεξία των συλλογικών προτύπων για τη δημόσια ζωή, καθώς και των ιδεολογημάτων και των συλλογικών αξιών που αναπτύσσονται στη συνειδηση του μέσου πολίτη, δημιούργησαν μια εύθραυστη ισορροπία, με άξονα ένα πρόσωπο. Του οποίου η ενδεχόμενη αποχώρηση από τη δημόσια ζωή, κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, απειλεί με επικίνδυνους

κλυδωνισμούς ολόκληρο το δημόσιο βίο!

Στο ΠΑΣΟΚ, λίγο ή πολύ, τα πράγματα είναι σε προχωρημένο βαθμό ευδιάκριτα.

Σε ένα κόμμα, όπου δεν υπάρχουν στελέχη, αλλά απλώς πρόσωπα στα οποία «διαχέεται» η εύνοια του παντοδύναμου εξουσιαστή - αρχηγού, ήταν φυσικό να ξεχωρίσει εκείνος, που βρέθηκε τη στιγμή της αναχώρησης, του «πρώτου τη τάξει» πλησιέστερα στους μηχανισμούς της εξουσίας. Και είναι, ταυτόχρονα, ο περισσότερο εξοικειωμένος με τη λογική της εξουσίας και με τις πρακτικές της στα δικά μας μεσογειακά πολιτικά κλίματα. Με το ταξίδι του στο Λονδίνο και με μια σειρά συμμαχίες που συνήψε ο κ. Κουτσόγιωργας πήρε το προβάδισμα έναντι όλων των άλλων υποψήφιων διαδόχων.

Γύρω του, συσπειρώνει αυτή τη στιγμή, τα πλέον προβεβλημένα πρόσωπα του κομματικού μηχανισμού, όπως τον Κώστα Λαλιώτη και την Βάσω Παπανδρέου (με την οποία η προσέγγιση δρομολογείται από την εποχή που ο Μένιος εθίτευε στο Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ).

Πρόσφατα, λέγεται ότι ο κ. Κουτσόγιωργας κατόρθωσε να εξασφαλίσει και την υποστήριξη του Γ. Γεννηματά και συνακόλουθα των Στ. Τζουμάκα και Θαν. Τσούρα, οι οποίοι με την τρικυμία που προκάλεσε η ασθένεια Παπανδρέου είχαν αρχίσει να «αλληθωρίζουν» προς την πλευρά του υπουργού Εργασίας.

Παράλληλα, ο αντιπρόεδρος και υ-

πουργός Δικαιοσύνης έχει «περάσει» προ πολλού στον Α. Παπανδρέου την αντίληψη ότι «αυτός γνωρίζει να κουμαντάρει καλά το κυβερνητικό σκάφος και κατέχει την τεχνική της εξουσίας».

Τα πρόσωπα που προέρχονται από τη λεγόμενη «ιστορική ηγεσία» του ΠΑΣΟΚ συμμερίζονται απόλυτα την εκτίμηση αυτή του πρωθυπουργού στο συγκεκριμένο «προτέρημα» του κ. Κουτσόγιωργα, με τον οποίο πιστεύουν ότι θα διανύσουν το δύσκολο διάστημα μέχρι τις εκλογές, στην περίπτωση που ο Α. Παπανδρέου παύσει να μετέχει στην ενεργό πολιτική.

«Ο Μένιος είναι εύκαμπτος και επηρεάζεται εύκολα — αν πλαισιωθεί σωστά — σε πράγματα και καταστάσεις που δεν γνωρίζει», τονίζει χαρακτηριστικά γνωστό πρόσωπο από τα ηγετικά κλιμάκια, που προαναφέρθηκαν.

Με αυτά τα δεδομένα οι «κομματικοί» πιστεύουν ότι ο κ. Κουτσόγιωργας αντιλαμβάνεται πλήρως π.χ. την ανάγκη της καθιέρωσης της απλής αναλογικής, στην περίπτωση που η απουσία του Α. Παπανδρέου καταστεί οριστική και αμετάκλητη.

Η αλήθεια είναι ότι τα τελευταία αστάθμητα γεγονότα υποχρέωσαν, για πρώτη φορά, τον κυβερνητικό χώρο, να εξετάσει τόσο σοβαρά τη σκοπιμότητα της θέσπισης της απλής αναλογικής.

Όσο για κάποιες «αντιρρήσεις του Μένιου» προς αυτή την κατεύθυνση, για τις οποίες γίνεται λόγος σε δημοσιογραφικούς κύκλους, καλά πληροφορημένες

ΣΕ ΔΙΑΔΟΧΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

πηγές στο ΠΑΣΟΚ επιμένουν ότι «υπόκεινται σε αναθεώρηση».

Εφόσον, όπως διευκρινίζουν, «ο Μένιος το παίζει πολωτικά, γιατί έτσι συντηρεί το λαϊκισμό, που εξέθρεψε τις αρχηγικές του φιλοδοξίες και κατοχυρώνει ένα δικό του αρχηγικό προφίλ. Αλλιώς, είναι ο πρώτος που θα προσαρμοστεί στα νέα πολιτικά δεδομένα».

Θυμίζουν επίσης ότι πριν από την ασθένεια Παπανδρέου ο κ. Κουτσόγιωργας σε κατ' ιδίαν συζητήσεις του με στελέχη της Αριστεράς δεν εμφανιζόταν καθόλου αντίθετος με το ενδεχόμενο της καθιέρωσης της απλής αναλογικής, το οποίο άφηνε ανοιχτό.

Άλλωστε, προσθέτουμε εμείς, γιατί να μη γοητεύσει τον Μένιο, έναν δηλ. αιώνιο «εραστή της εξουσίας», η προοπτική το ΠΑΣΟΚ να εξακολουθήσει να βρίσκεται στην εξουσία, ως ο βασικός «συνεταίρος» σε μικρά κυβερνητικά σχήματα, που θα προκύψουν, πιθανόν, από την εφαρμογή της απλής αναλογικής στις εκλογές, έστω και αν έχει κατορθώσει να συγκεντρώσει μόνο το «πενιχρό» ποσοστό του 30%, μέσα από την κάλπη.

Βέβαια, στον κυβερνητικό χώρο υπάρχουν και στελέχη, τα οποία αντιμετωπίζουν πολύ πιο σοβαρά το θέμα της απλής αναλογικής, εφόσον τους εγγίζει σε επίπεδο αρχών. Όπως π.χ. ο Απόστολος Λάζαρης, περί τον οποίο παρατηρείται έντονη κινητικότητα τις τελευταίες εβδομάδες.

Με τον κ. Κουτσόγιωργα και τους —προσωρινούς έστω— συμμάχους του, αντιπαράτιθενται στο ΠΑΣΟΚ οι Γ. Αλευράς και Αντ. Λιβάνης. Και οι δυο έχουν κακές —ακόμη και προσωπικές— σχέσεις με τον κ. αντιπρόεδρο και το λιγότερο ψυχρές σχέσεις με τους «κομματικούς».

Τα ερείσματα του κ. Αλευρά βρίσκονται στην Κ.Ο. του ΠΑΣΟΚ, τα μέλη της οποίας θα κληθούν —σύμφωνα με το Σύνταγμα— να εκλέξουν το νέο πρόεδρο του Κινήματος και πρωθυπουργό, αν αποσυρθεί —κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο— ο Α. Παπανδρέου.

Επίσης, ο κ. Αλευράς έχει εξασφαλίσει τη συναίνεση των μεγαλύτερων κομμάτων της αντιπολίτευσης για την ανάδειξη του στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, δηλ. της ΝΔ και του ΚΚΕ, γιατί θεωρείται «παράγων σταθερότητας» και «αξιόπιστος εγγυητής του κοινοβουλευτικού παιχνιδιού».

Ο έτερος αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και υπουργός Εθνικής Άμυνας Γ. Χαραλαμπίδης παρακολουθεί από κάποια απόσταση τα γεγονότα και αρνείται να μπει στην κούρσα του εσωκομματικού παραγοντισμού. Προς το παρόν, πάντως, προσεγγίζεται από τους κ. Αλευρά και Λιβάνη.

Στη ΝΔ

Στο χώρο της ΝΔ τα τελευταία γεγονότα δημιούργησαν κλίμα αισιοδοξίας στον περίγυρο του Κ. Μητσοτάκη.

Όσοι αυτή η αισιοδοξία διαταράσσεται —έστω και αν τούτο δεν ομολογείται— από το ενδεχόμενο της καθιέρωσης της απλής αναλογικής.

Ενδεχόμενο, το οποίο δεν κουράζεται να επισείει προς τους συνομιλητές του ο τ. πρόεδρος της δημοκρατίας Κων. Καραμανλής, τις τελευταίες ημέρες.

Άλλωστε ο διερμηνεύων τις απόψεις της Πολιτείας δήμαρχος Αθηναίων Μ. Έμπερτ, τόσο στη συνέντευξή του στον «9.84», όσο και στην επιστολή του στον «Ελεύθερο Τύπο», που δημοσιεύθηκε την Τετάρτη 21/9/88, έσπευσε να υπενθυμίσει στον αισιοδοξούντα κ. Μητσοτάκη:

«Η ιστορία έχει καταδείξει ότι πολύ δύσκολα ένας πολιτικός σχηματισμός μπορεί να φτάσει ή να ξεπεράσει το 50% του εκλογικού σώματος. Μεταπολεμικά δυο φορές ο Καραμανλής, και μια ο Γ. Παπανδρέου κατόρθωσαν να φθάσουν και να ξεπεράσουν αυτό το ποσοστό, κάτω όμως από ειδικές πολιτικές συνθήκες και υπό την επίδραση εκλογικών συστημάτων που διαμόρφωναν μια ανάλογη ψυχολογία, ευνοώντας το πρώτο κόμμα.

Καλό είναι να θυμηθούμε ότι το ΠΑΣΟΚ με το μεγάλο ρεύμα του 1981 μόλις έφθασε το 48%».

Η «διακίνηση» τέτοιων απόψεων από τα «εξωκομματικά κέντρα» στο χώρο της ΝΔ, είχε ως αποτέλεσμα να ανακοπούν οι οποιεσδήποτε διεργασίες για την επανάκαμψη των ευρισκομένων εκτός του κόμματος (ΔΗΑΝΑ, Γ. Ράλλης κ.ά.), εν όψει του ενδεχομένου της απλής αναλογικής.

Ο Κ. Στεφανόπουλος και οι συν αυτώ, φαίνεται να πιστεύουν ότι το ΠΑΣΟΚ, υπό αυτό το πρίσμα, θα υποχρεωθεί να αναζητήσει προς τα δεξιά του και όχι προς τα αριστερά του «συμπληρωματικά» σχήματα, για κυβέρνηση συνασπισμού. Και προβλέπουν ότι «οι εκκολαπτόμενες συμμαχικές κυβερνητικές λύσεις, θα έχουν κεντροδεξιά απόχρωση...».

Στις αισιόδοξες αυτές προβλέψεις της ΔΗΑΝΑ οι παράγοντες της Ρηγίλλης αντιτείνουν, ειρωνικά, ότι «και η απλή αναλογική χρειάζεται ψήφους...». Πάντως τις ερχόμενες εβδομάδες και πάντοτε σε συνάρτηση με την έκβαση της περιπέτειας της υγείας του πρωθυπουργού, ο κ. Μητσοτάκης αναμένεται ότι θα δει να πολλαπλασιάζονται οι πιέσεις για να συγκατανεύσει στην επιστροφή, υπό όρους (γιατί αυτό ζητείται στην ουσία), των ευρισκομένων εκτός του κόμματος.

Ανάλογα με το πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα, οι γνωρίζοντες την ιδιομορφία του χώρου επιμένουν ότι η συγκρότηση «Λαϊκού Μετώπου» δεν αποκλείεται να συνεπιφέρει την πολιτική επανεργοποίηση του Κων. Καραμανλή.

Στην Αριστερά

Στο χώρο της Αριστεράς είναι πασιφανές ότι τα συμβάντα στο Λονδίνο «πάγωσαν» τις ήδη «βραχυκυκλωμένες» διεργασίες, για τη συγκρότηση της συμπαρατάξης των αριστερών δυνάμεων.

Δεν χρειάζεται να ειπωθεί ότι το σύνολο των κομμάτων και κινήσεων του χώρου συμφωνούν με το ενδεχόμενο της καθιέρωσης της απλής αναλογικής.

Στην ΕΑΡ όμως δεν έχουν διαμορφωθεί οι θέσεις του κόμματος για το τι θα γίνει μετεκλογικά, στην περίπτωση που ισχύσει το πιο πάνω εκλογικό σύστημα.

Όπως λέγεται, τα στελέχη που προέρχονται από τους ανεξάρτητους της Αριστεράς, εμφανίζονται περισσότερο δύσπιστα απέναντι σε μια πιθανή μετεκλογική συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ. Αντίθετα, βλέπουν θετικά αυτό το ενδεχόμενο τα στελέχη που προέρχονται, κατά πλειοψηφία, από το παλαιό ΚΚΕ εσωτ.

Στο ΚΚΕ παρατηρείται η ακόλουθη αντίφαση. Ενώ το κόμμα του Περισού είχε αποκλείσει το ΠΑΣΟΚ από το διάλογο των δυνάμεων της Αριστεράς, κατηγορώντας το ότι «ταυτίζεται με την πολιτική της Δεξιάς κ.λπ.», δεν έχει κλείσει το δρόμο σε οποιαδήποτε μετεκλογική κυβερνητική συνεργασία ή απλή υποστήριξη. Αρκεί να γίνει «στη βάση ενός κοινού προγράμματος».

Πληροφορίες, που δεν έχουν επιβεβαιωθεί αναφέρουν ότι τα πολιτικά και εκλογικά ενδεχόμενα που προδιαγράφουν τα τελευταία γεγονότα, έχουν προκαλέσει σημαντικές διαφοροποιήσεις και διχογνωμίες στο ΚΚΕ, που έθιξαν ακόμη και τις αρμονικές, έως σήμερα, σχέσεις των Γρ. Φαράκου και Μίμη Ανδρουλάκη.

Οι διχογνωμίες αυτές εντείνονται άλλωστε από το γεγονός ότι κυβερνητικοί παράγοντες ψιθυρίζουν τις τελευταίες ημέρες προς την πλευρά του Περισού ότι «η ρύθμιση του θέματος της ΓΣΕΕ σύμφωνα με τα αιτήματα του ΚΚΕ θα αποτελέσει την αφετηρία των νέων σχέσεων, μεταξύ των δυο κομμάτων, προς την κατεύθυνση που θα προδιαγράφει το σύστημα της προσεχούς εκλογικής αναμέτρησης».

Ο προβληματισμός, πάντως, των ημερών, δεν εντοπίζεται μόνο στο χώρο των μεγάλων κομμάτων της Αριστεράς. Αλλά είναι εξίσου έντονος και στα μικρά κόμματα και τις κινήσεις. Όπου η διαφοροποίηση είναι εξίσου αισθητή. Π.χ. ο Γερ. Αρσένης του ΕΣΚ με τις τελευταίες δηλώσεις του στη Θεσσαλονίκη άφησε σαφώς να εννοηθεί ότι μετακίνησε την προσοχή του από την προοπτική της «συμπαρατάξης» προς τα μέλλοντα να συμβούν εντός του ΠΑΣΟΚ, από το οποίο και προέρχεται.

□

Η ΣΤΕΝΩΣΗ ΤΗΣ ΣΟΒΑΡΟΤΗΤΑΣ

του Βαγγέλη Γιαχνή

«Κύριε Πρόεδρε. Όχι δεν κάνω λάθος. Συνειδητά προτίμησα να προσφωνήσω τον κ. Πρόεδρο Ανδρέα Παπανδρέου γιατί αν και είναι απών βρίσκεται νοερά κοντά μας».

Μ' αυτή την απίστευτη προσφώνηση του προέδρου της Δ.Ε.Θ. Βασίλη Δολμά άρχισαν τα φετινά εγκαίνια της Γενικής Έκθεσης στη Θεσσαλονίκη. Με το άνοιγμα της έκθεσης άνοιξε και ένα ιλαροτραγικό διήμερο, όπου ο κυβερνητικός θίασος με κορυφαίους τους δύο αντιπροέδρους έδωσε υψηλά δείγματα κωμικών ικανοτήτων. Η τραγικότητα βρίσκονταν πίσω απ' τα μελαγχολικά μειδιάματα των πολιτών που δεν ήξεραν αν έπρεπε να γελάσουν ή να κλάψουν.

Όσα συνέβησαν και όσα συμβαίνουν αυτές τις πρώτες μέρες του καυτού Σεπτεμβρίου υπερβαίνουν κατά πολύ και την πλέον νοσηρή φαντασία.

Ποιος θα μπορούσε να φαντασθεί ότι μια καθ' όλα ανθρώπινη περιπέτεια θα μετατρέπονταν σε μείζον πολιτικοκοινωνικό πρόβλημα και μάλιστα με διεθνείς διαστάσεις;

Ο μεγάλος απών

Αλλά ας επιστρέψουμε να παρακολουθήσουμε τις απολαυστικές παραστάσεις του θιάσου μας. Από πολλές μέρες πριν η πόλη είχε σκεπαστεί με την αφίσα του Μεγάλου Απόντος, γιατί δεν έπρεπε να διαφύγει της προσοχής των Θεσσαλονικέων ότι το πνεύμα του ήπτατο (με τη συνοδεία της μέλλουσας συζύγου και πάλαι ποτέ αεροσυνοδού) υπερθεν του Λευκού Πύργου. Κατάσπαρτα αεροπανώ στους κεντρικούς δρόμους με συνθήματα παλιάς έμπνευσης (παρά τις προσπάθειες ανασυγκρότησης του «μακεδονάρχη» κ. Λαλιώτη) υπογράμμιζαν περισσότερο το «ηρωικό» παρελθόν παρά το παρόν και το μέλλον του παραπαίοντος κόμματος. Αλαλάζοντες οι διατεταγμέ-

νοι οπαδοί υποδέχτηκαν στο «Παλαι ντε σπορ» το απίθανο δίδυμο των αντιπροέδρων και το —με δήθεν αδιάφορο ύφος— κυβερνητικό κλιμάκιο.

Το σύνθημα «Ανδρέα, βάστα γερά με τσαμπουκά» δεν ακούστηκε εκεί. Αυτό «ρίχθηκε» λίγες μέρες αργότερα από την «Αυριανή». Το βράδυ πλέον —είμαστε πάντα στο Σάββατο 9.9.88— στους καταπράσινους κήπους του κυβερνείου η απαστράπτουσα νομενκλατούρα της πόλης είχε την ευκαιρία να εκδηλώσει και επισήμως την προτίμησή της στη μια ή στην άλλη κομματική ομάδα.

Γαλατική ευγένεια

Οι «ομαδάρχες» έμπλεοι γαλατικής ευγένειας και αβροφροσύνης μοίραζαν χαμόγελα κρατώντας ένα «μπέρμπον» στα χέρια τους. Όλοι έδειχναν πολύ καλά πληροφορημένοι για την υγεία του πρωθυπουργού και με σοβαρό ύφος διαβεβαίωναν ότι «θα γυρίσει σε πολύ καλύτερη κατάσταση απ' ό,τι ήταν πριν».

Στα πηγαδάκια ορισμένες φορές η ατμόσφαιρα φορτιζονταν καθώς ακούγονταν ότι το όνομα του κ. τάδε που από την ομάδα Αλευρά μεταπήδησε μέσα σε μια μέρα στην «παρέα του Μένιου». «Τι πράγμα είναι αυτό;» απορούσε ανώτερο κομματικό στέλεχος. «Οι μεταγραφές από τη μια ομάδα στην άλλη γίνονται με το ρυθμό και τον τρόπο που γίνονται οι μεταγραφές στα γήπεδα». «Και τον Ντέταρι ποιος θα το πάρει;» ρωτήσαμε δείχνοντας τον διαρκώς μειδιώντας, κ. Λαλιώτη. «Α, αυτός το παίζει πια σε πολλά ταμπλώ. Πολύ πιο πριν από την περιπέτεια του Αντρέα, είχε βρεθεί στο πλευρό του Γιωργάκη. Τώρα όμως σαν γνήσιος οπαδός του εφικτού και των υλοποιήσιμων λύσεων κλείνει το μάτι και στο Μένιο. Χωρίς όμως να κλείνει την πόρτα και στον Γεννηματά. Η στάση του θα καθορισθεί μάλλον την τελευταία στιγμή. Όταν θα είναι πια βέβαιος για τον επικυρίαρχο του αγώνα της διαδοχής» Τάδε έφη κομματικό στέλεχος, που γνωρίζει πρόσωπα και καταστάσεις.

Λίγο νωρίτερα ο κ. Λιβάνης διαβεβαίωνε ότι «ο πρωθυπουργός θα είναι σύντομα καλά, γι' αυτό δεν θα έπρεπε να βιαστούν τόσο πολύ ορισμένοι...». Ποιους να εννοούσε άραγε; Μήπως τον κ. Κουτσόγιωργα και την παρέα του, για τον οποίο άλλο οργισμένο στέλεχος έλεγε, ότι «έχει τόσο σχέση με το ΠΑΣΟΚ, όση ο φάντης με το ρετσινόλαδο;» Ποιος ξέρει... Γίνονται τόσα πολλά τον τελευταίο καιρό, ώστε υπάρχει έντονα ο κίνδυνος να βρεθεί κανένας εκτεθειμένος απ'

τη μια μέρα στην άλλη, αν τολμήσει κάποιες προβλέψεις όπως αίφνης η προσέγγιση Μένιου - Λαλιώτη. Ποιος θα περίμενε να δεχθεί ο Μένιος να εκφωνήσει λόγο που ήταν γραμμένος δια χειρός Λαλιώτη; Ή πάλι ποιος θα περίμενε ν' ακούσει ότι «ο Μένιος διοχέτευσε πληροφορίες στο «ΒΗΜΑ» περί μέλλουσας συζύγου και τα τοιαύτα, για να επιταχύνει την απομυθοποίηση του «Μεγάλου»» όπως ισχυρίζονται ορισμένοι που αρέσκονται στα παρασκήνια, ενώ άφηναν να εννοηθεί ότι η υποστήριξη και η προβολή του Μένιου από το «Συγκρότημα», γίνεται γιατί ο τελευταίος υποσχέθηκε στον Λαμπράκη την «κεφαλήν επί πίνακι» του Κοσκωτά.

Αυτά και πολλά άλλα ακούστηκαν στο διήμερο της Θεσσαλονίκης και δείχνουν μια εικόνα που φέρνει στο νου τις ιστορικές μνήμες της βυζαντινής ιντριγκας και συνωμοσίας.

Ο διάχυτος κυνισμός, η πολιτική και εθνική ανευθυνότητα είναι φυσικό να προκαλούν έντονη ανησυχία.

Τα μαχαίρια των μωροφιλόδοξων διαδόχων αγγίζουν πλέον και χαινουσες εθνικές μας πληγές, όπως συνέβη ήδη με την περίπτωση του λεγόμενου «Μακεδονικού». Είναι τόση η «πρεμούρα» του Μένιου ν' αναδειχθεί στην πρωτοκαθεδρία υποσκελίζοντας τον Χαραλαμπίδου, ώστε δεν διστάζει πλέον μπροστά σε τίποτα. Έκανε πράγματι μεγάλη γκάφα ο (Α;) αντιπρόεδρος μ' εκείνη την ατυχή έμπνευση περί Μακεδονίας, αλλά όλοι συναινεσαν (ακόμη και οι συνάδελφοι του δεξιού Τύπου) για μια σιωπηρή υπέρβαση της ατυχίας. Εκτός απ' το «Καλάμι», που δεν συγχώρεσε τον Ανδρέα γιατί έχρισε τον Χαραλαμπίδου συνεντευξιαζόμενο στη «Ρέμβη» και όχι τον Κουτσόγιωργα, «που θα τα κατάφερνε και καλύτερα» όπως υποστηρίζει. Αλλά μήπως τα «παιγνίδια» γίνονται πλέον πολύ επικίνδυνα και ξεπερνούν ανταγωνισμούς και φατριασμούς;

Η ΒΙΟΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Δύο λύσεις κυριαρχούν στις σκέψεις του Α. Παπανδρέου για τη διάδοχο κατάσταση. Ένας απλός «τοποτηρητής», αν όλα πάνε καλά, ή ο «Μένιος» με απλή αναλογική, αν δεν πάνε.

Αποτελεί κοινό μυστικό πλέον η εκτίμηση ότι η λύση που θα δοθεί στο πρόβλημα της διαδοχής του Ανδρέα Παπανδρέου θα εξαρτηθεί από την ψυχολογική κατάσταση που θα βρεθεί τη στιγμή της οριστικής απόφασης. Όπως όλα δείχνουν η στιγμή αυτή πλησιάζει και γι' αυτό ο κ. Κουτσόγιωργας, ο καλύτερος χειριστής του ψυχισμού του κ. Α. Παπανδρέου, μετά τον κ. Κώστα Λαλιώτη, έσπευσε στο Λονδίνο.

Οι εναλλακτικές λύσεις στις οποίες, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, προσανατολίζεται ο πρωθυπουργός λίγες μόνο ημέρες πριν από την αποφασιστική στιγμή της εισαγωγής του στο χειρουργείο είναι δύο:

- Να επιλέξει —μεταξύ των κ. Αλευρά και Χαραλαμπίδου— έναν ακίνδυνο «τοποτηρητή» της θέσης του στην κυβέρνηση, μέχρις ότου «ξεκαθαρίσουν τα πράγματα» και αποφασίσει οριστικά αν θα επανέλθει ή όχι στην ενεργό πολιτική.
- Ή να ορίσει αντικαταστάτη του και ο ίδιος να παραμείνει μόνο στη θέση του «αρχηγού του Κινήματος» και «εθνική εφεδρεία» για τη θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Ο κ. Κουτσόγιωργας, πάντως, έφυγε για να επισκεφθεί τον κ. Παπανδρέου αποφασισμένος να του «εισηγηθεί» τη δεύτερη λύση, το διορισμό δηλαδή αντικαταστάτη, όπως πιέζει από την αρχή η «Αυριανή». Καλός γνώστης της ψυχολογίας του κ. Παπανδρέου, ο κ. Κουτσόγιωργας μπορεί να τον «μανουβράρει» κατάλληλα και να τον πείσει για την καταλληλότερη λύση.

Λύση Μένιου

Ο β' αντιπρόεδρος της κυβέρνησης δεν θα υποδείκνυε βέβαια ποτέ τον εαυτό του ως τον πιο κατάλληλο για αντικαταστάτη του κ. Παπανδρέου εφ' όλης της ύλης — άλλωστε αυτό σήμερα δεν είναι δυνατόν για πολλούς λόγους που έχουν να κάνουν και με τις διαμάχες και την ε-

σωτερική κατάσταση στο ΠΑΣΟΚ. Αντίθετα, απευθυνόμενος όχι στο λογικό, αλλά το θυμικό του κ. Παπανδρέου, θα τον καθησυχάζε πρώτα, διαβεβαιώνοντάς τον ότι «κανείς δεν διεκδικεί τη θέση του».

«Άσε με εμένα να σου λύσω όλα τα προβλήματα Πρόεδρε. Εσύ φρόντισε να γίνεις καλά και όταν γυρίσεις με το καλό πίσω όλα πάλι δικά σου θα είναι». Θα πρόσθετε ο κ. Κουτσόγιωργας. Στη συνέχεια, αφού πρώτα θα είχε σιγουρευτεί ότι θα είχε καθησυχάσει τον κ. Παπανδρέου, θα του πρότεινε «να βάλει κάποιον πρωθυπουργό» επειδή διαφορετικά η διαμάχη των δελφίνων και η ακυβερνησία θα προκαλούσε ανεπανόρθωτη ζημία στο ΠΑΣΟΚ και την κυβέρνησή του.

Εφόσον, όλα θα πήγαιναν καλά ο κ. Κουτσόγιωργας ήταν βέβαιος ότι θα αποσπούσε από τον κ. Παπανδρέου τη λέξη - εντολή «προχώρα». Έτσι έγινε και το 1985, όταν ο κ. Παπανδρέου αντιμετώπιζε πάλι μεγάλα διλήμματα, φοβούμενος εκλογική συντριβή. Ο κ. Κουτσόγιωργας και ο κ. Λαλιώτης ήταν αυτοί που τον «χειρίστηκαν» κατάλληλα και «πέρασαν» τη γραμμή τους.

Έτσι θα γίνει και τώρα ισχυρίζονται κύκλοι του ΠΑΣΟΚ και απόδειξη είναι λένε ότι ο κ. Λαλιώτης πήγε πρώτος στο Λονδίνο, ως προπομπός του κ. Κουτσόγιωργα, με τον οποίο συμμάχησε —άνευ όρων ή με όρους δεν έχει πλέον καμιά σημασία— μπροστά στον κίνδυνο να χάσουν την εξουσία.

Αυτό δηλαδή που ενδιαφέρει κυρίως τόσο τον κ. Λαλιώτη, όσο και τους άλλους, «αριστερούς» και μη του ΠΑΣΟΚ είναι ο κίνδυνος να χάσουν την εξουσία. Γι' αυτό και μετά τα συντροφικά αλληλομαχαιρώματα των πρώτων ημερών της απουσίας του κ. Παπανδρέου συσπειρώνονται τώρα από τον κ. Κουτσόγιωργα, αδιαφορώντας για τις συνέπειες που θα έχει αυτό στη φυσιογνωμία του κόμματός τους.

Σενάρια

Το σενάριο που οι κ. Λαλιώτης και Κουτσόγιωργας εφέρντο έτοιμοι να προτείνουν στον κ. Παπανδρέου ήταν ο διορισμός του Μένιου στην αρχή ως αντικαταστάτη και στη συνέχεια ως πρωθυπουργού. Σύμφωνα με το σενάριο αυτό ο κ. Παπανδρέου θα παραμείνει αρχηγός του ΠΑΣΟΚ και των πάντων και θα προετοιμάζε το πέραςμα στην προεδρία το 1990, βοηθούσης και της απλής αναλογικής.

Η λύση της απλής αναλογικής ως το μοναδικό μέσο σωτηρίας που απέμεινε στο ΠΑΣΟΚ κερδίζει τις τελευταίες ημέρες έδαφος και στις τάξεις της κοινοβουλευτικής ομάδας του Κινήματος. «Αυτό που θα μας σώσει είναι μόνο να παραμείνουμε ενωμένοι και να κατεβούμε στις εκλογές με την απλή αναλογική. Στην περίπτωση αυτή ο Μητσοτάκης δεν πρόκειται να πάρει ποτέ πάνω από 45% και εμείς θα μπορούσαμε να κάνουμε κυβέρνηση, δίνοντας κάποια ανταλλάγματα στο ΚΚΕ» μας έλεγαν αυτές τις ημέρες βουλευτές του ΠΑΣΟΚ.

Η λύση της απλής αναλογικής συνδυάζεται με την ανάδειξη του κ. Κουτσόγιωργα στη θέση του πρωθυπουργού, καθώς ο κ. Χαραλαμπίδου δεν πείθει, όπως και ο κ. Αλευράς, ενώ ο κ. Γεννηματάς έχει αποκλεισθεί οριστικά επειδή δεν τον συμπαθεί ο κ. Παπανδρέου. Για τον κ. Γιώργο Παπανδρέου δεν γίνεται φυσικά ουδείς λόγος.

Με άλλα λόγια αυτό που ενδιαφέρει τώρα το σύνολο του ΠΑΣΟΚ —και την κυβέρνηση και την οργάνωση αλλά και την κοινοβουλευτική ομάδα— είναι η παραμονή στην εξουσία και για τον σκοπό αυτό ο συνδυασμός Κουτσόγιωργα και μια μορφή απλής αναλογικής φέρεται από πολλούς επικρατέστερος.

Για την ώρα λοιπόν όλα δείχνουν ότι το πολιτικό παιχνίδι, θα παιχθεί για μια ακόμα φορά με κριτήριο τη δύναμη και τους συσχετισμούς της. Αντίπαλοι θα είναι κατά πάσα πιθανότητα ο κ. Κουτσόγιωργας, μετά ή άνευ Παπανδρέου και ολίγον ΚΚΕ και ίσως ΕΑΡ και από την άλλη μεριά ο κ. Μητσοτάκης, κατά προτίμηση άνευ Καραμανλή, επειδή θέλει όλο το κομμάτι της πίτας δικό του.

Με άλλα λόγια θα χρειαστούμε μια ακόμα εκλογική περίοδο για να παραδώσει τη «σκυτάλη» η πολιτική γενιά του '65, η οποία βοηθούμενη από τα βιώματα του '68 (διάσπαση του ΚΚΕ) και την οπισθοδρόμηση την περίοδο της χούντας συνεχίζει ακόμα να κυριαρχεί στην πολιτική σκηνή της Ελλάδας.

Οι «άλλες» δυνάμεις, οι νέες και διαφορετικές από αυτές που κυριαρχούν σήμερα αργούν κατά πως φαίνεται να ενηλικιωθούν και παραμένουν κι αυτές δέσμιες του παρελθόντος. Το νέο ζει για πολύ καιρό μέσα στο παλιό και στις ημέρες μας, μόνο η βιολογία φαίνεται πως μπορεί να το απελευθερώσει.

B.Z.

Ένα μήνα μετά την «ξαφνική» ασθένεια του πρωθυπουργού και την εσπευσμένη μεταφορά του στο Λονδίνο, η πραγματική κατάσταση της υγείας του παραμένει σκοτεινή και ασαφής όσο και στην αρχή. Το μοναδικό «νέο» στοιχείο που προέκυψε ήταν η επανειλημμένη διάψευση των επισήμων ανακοινωθέντων για την υγεία του **Ανδρέα Παπανδρέου**. Τα ανακοινωθέντα του κ. Χυτήρη το μόνο που κατάφεραν ήταν να ζωντανέψουν το μύθο του «Ελ Σιντ», του αρχηγού των Σταυροφόρων, που όταν σκοτώθηκε στη μάχη τον έδεσαν επάνω στο αλόγο του και οι Σαρακηνοί τράπηκαν σε φυγή.

Αλλά όπως φαίνεται οι «Σαρακηνοί» έχουν εκλείψει εντελώς και κανείς δεν πιστεύει πλέον ότι το πρόβλημα του κ. Α. Παπανδρέου βρίσκεται στην τοποθέτηση μιας απλής βαλβίδας στην καρδιά του: επέμβαση που σήμερα είναι το ίδιο επικίνδυνη όσο και μια αφαίρεση σκωληκοειδούς απόφυσης, αν δεν υπήρχαν φυσικά άλλοι παράγοντες. Αντίθετα, οι συνεχείς διαψεύσεις και το τελευταίο «μπλακ-άουτ» στην ενημέρωση έπεισαν την κοινή γνώμη ότι «το πρόβλημα βρίσκεται αλλού» και γι' αυτό δεν γίνεται η εγχείρηση, αν θα γίνει τελικά.

Δεν θα επαναλάβουμε εδώ τις πληροφορίες και εκτιμήσεις που ο αναγνώστης

μπορεί να βρει στον ημερήσιο Τύπο. Θα προσθέσουμε μόνο τις δικές μας πληροφορίες — προϊόν έρευνας σε ανθρώπους που έζησαν όλα αυτά τα χρόνια μαζί με τον Ανδρέα Παπανδρέου — οι οποίες δίνουν μια εντελώς διαφορετική εικόνα για την κατάσταση της υγείας του και υποδεικνύουν, ίσως, το πραγματικό πρόβλημα.

Ο Παραράς γνώριζε

Η κατάσταση της υγείας του Α. Παπανδρέου άρχισε να επιδεινώνεται από την περασμένη άνοιξη και μια από τις εκδηλώσεις αυτής της επιδείνωσης ήταν και η λιποθυμία στην Μπολόνια της Ιταλίας. Ο κ. Παπανδρέου λιποθύμισε ξανά και στο Βισμπάντεν και γι' αυτό το λόγο έκανε εκεί τις περίφημες εξετάσεις που έδειξαν ότι πάσχει από σοβαρό καρδιακό νόσημα.

Ο κ. Παραράς, ο προσωπικός γιατρός, του κ. Α. Παπανδρέου, είδε πρώτος από τους Έλληνες γιατρούς τα αποτελέσματα των εξετάσεων και συνέστησε στον κ. Παπανδρέου να προχωρήσει αμέσως σε θεραπεία επειδή η κατάστασή του ήταν «πολύ σοβαρή».

Ερώτημα πρώτον. Η απόφαση για τη μετάβαση στο Λονδίνο ελήφθη μετά την «ε-

σπευσμένη» εισαγωγή του στο Κρατικό, το βράδυ της 23ης Αυγούστου; Οι πληροφορίες μας λένε πως όχι. Η απόφαση για τη μετάβαση στο Λονδίνο ελήφθη μια εβδομάδα περίπου προηγουμένως, σε ένα άκρως μυστικό «ιατρικό συμβούλιο» στο οποίο συμμετείχαν τρεις ή τέσσερις γιατροί. Γνωρίζουμε τα ονόματα των τριών, αλλά δεσμευόμαστε να αποκαλύψουμε τα ονόματά τους. Η πληροφορία πάντως είναι από «σίγουρη» πηγή που έχει επιβεβαιωθεί πολλές φορές στο παρελθόν.

Φαίνεται λοιπόν ότι η «εσπευσμένη» μετάβαση στο Κρατικό ήταν μέρος ενός σεναρίου που αποσκοπούσε στην απόκρυψη της αλήθειας για την πραγματική κατάσταση της υγείας του πρωθυπουργού.

Ερώτημα δεύτερον. Από τι πάσχει ο Ανδρέας Παπανδρέου; Το πρώτο δεδομένο είναι ότι έχει σοβαρό πρόβλημα στην καρδιά του. Είναι όμως εξίσου βέβαιο ότι το μεγάλο πρόβλημα δεν είναι αυτό, αλλά η γενικότερη κατάσταση του οργανισμού του, με αποτέλεσμα να καθίσταται άκρως προβληματική η επέμβαση. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι ο **δρ. Γιακούμπ** δεν είναι και τόσο «κορυφαίος» σαν καρδιοχειρουργός. Μάλλον έβδομος ή όγδοος είναι στη σειρά και το μεγάλο προσόν του είναι ότι μπορεί να αποφύγει το «εγχειρητικό σοκ», να μην «του μείνει» ο ασθενής, δηλαδή.

Από τι πάσχει;

Η απάντηση στο άλλο ερώτημα «**ποιο είναι το σοβαρότερο πρόβλημα στην υγεία του Ανδρέα Παπανδρέου**» μπορεί να δοθεί μόνον από μια έρευνα στο ιατρικό παρελθόν του. Προσπαθήσαμε να κάνουμε αυτήν την έρευνα και να τι προκύπτει:

Επιβεβαιώνεται, κατ' αρχάς, ότι πάσχει από «ερυθηματώδη λύκο», όπως αναφέρει και η σύζυγός του **Μαργαρίτα** σε βιβλίο της, αποσπάσματα του οποίου δημοσίευσε η «**Ελευθεροτυπία**» της περασμένης Δευτέρας. Είναι εξίσου βέβαιο ότι η μακρόχρονη θεραπεία της ασθένειας αυτής με κορτιζόνη του προκάλεσε προβλήματα στην ψυχική σφαίρα, τα οποία εκδηλώνονταν τις βραδινές ώρες κυρίως.

Προσωπικότητες που χρημάτισαν υπουργοί σε κυβερνήσεις του κ. Παπανδρέου βεβαιώνουν ότι δεν μπορούσε να κοι-

ΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

του Βασίλη Ζήση

μηθεί τα βράδια, άντρες της ασφάλειας του, του πήγαιναν συνεχώς υπνωτικά και δεν ήταν σπάνιες οι φορές που «εργαζόταν» στις 2-4 το πρωί.

Η μακρόχρονη χρήση ψυχοφαρμάκων —κυρίως λίθιου— από τον Ανδρέα Παπανδρέου επιβεβαιώνεται και από τις επανειλημμένες αιματολογικές εξετάσεις που του έκανε συχνότατα η μικροβιολόγος κ. Λαμπρινοπούλου για να παρακολουθεί το επίπεδο του λίθιου στο αίμα του.

Η κατάσταση της υγείας του διαμορφώθηκε λοιπόν ως εξής: η θεραπεία του «λύκου» με κορτιζόνη, του προκαλούσε προβλήματα τόσο στην ψυχική σφαίρα —κατάθλιψη— όσο και σε ζωτικά όργανα του σώματός του. Με τη σειρά της η θεραπεία με λίθιο για την αντιμετώπιση της κατάθλιψης προκαλούσε νέα προβλήματα στα ίδια ζωτικά όργανα —συκώτι, νεφρά καρδιά κτλ.

Ο κ. Παπανδρέου όμως δεν υπάκουσε στις συμβουλές του γιατρού του στον οποίο είπε μάλιστα «να μην πει σε κανέναν τίποτα, ούτε στη Δήμητρα». Και έφυγε, ενώ αντιμετώπιζε άμεσο κίνδυνο, για διακοπές με το γιωτ «Γκουανταλαχάρα».

Αυτή είναι η αλήθεια για την ανάμιξη Παραρά στην υπόθεση της υγείας του πρωθυπουργού. Αργότερα, βέβαια, το «τρίο» Ζιάγκας - Κοκκόλα - Λαμπρινόπουλος (ο έτερος προσωπικός γιατρός του πρωθυπουργού) που μισούσαν ανέκαθεν τον κ. Παραρά διαστρέβλωσαν την αλήθεια και διοχέτευσαν στην Τύπο τις «πληροφορίες» ότι «για όλα φταίει ο Παραράς».

Η ευθύνη για το ατυχέστατο επεισόδιο βαρύνει φυσικά τον ίδιο τον κ. Παπανδρέου που δεν κάλυψε τον κ. Παραρά και τον άφησε έκθετο. Γιατί ενήργησε έτσι ο πρωθυπουργός; Για το λόγο ότι αν αποκάλυπτε ότι ο κ. Παραράς του συνέστησε να προχωρήσει αμέσως σε θεραπεία και αυτός δεν τον άκουσε, θα ήταν σα να ομολογούσε ότι ενήργησε επιπόλαια και ανεύθυνα ως ηγέτης.

Σοβαρά άρρωστος από παλιά

Ο κ. Παπανδρέου γνώριζε από πολύ παλιά ότι έπρεπε να υποβληθεί σε θερα-

πεία που αναγκαστικά θα τον απομάκρυνε από την άσκηση των καθηκόντων του. Γνώριζε όμως τι θα συνέβαινε αν απουσίαζε έστω και για λίγο από τον πρωθυπουργικό θώκο —αυτό, δηλαδή που συμβαίνει τώρα— και έτσι το ανέβαλε συνεχώς. Άλλος λόγος αναβολής ήταν και η προεδρία της ΕΟΚ. Ο κ. Παπανδρέου δεν ήθελε να χάσει τα εκλογικά κέρδη από την επί εξάμηνο «ηγεσία» του στην ΕΟΚ και προσπάθησε να «κρατήσει» όσο μπορούσε. Η κατάστασή του, όμως, επιδεινώθηκε και αναγκάστηκε τελικά να πάει στο Λονδίνο.

Ο κ. Καραλής

Είναι επίσης βέβαιο, ότι ο κ. Παπανδρέου γνώριζε πως πάσχει από καρδιακό νόσημα από τις **20 Δεκεμβρίου 1982**, όταν τον εξέτασε ο καρδιολόγος **κ. Καραλής**. Έκτακτος καθηγητής στο πανεπιστήμιο Hopkins ο κ. Καραλής είχε «κουράρει» και τον κ. Μπρέζνιεφ και εξήτασε τον κ. Παπανδρέου με τη μεσολάβηση του τότε πρεσβευτή των ΗΠΑ κ. Στερνς.

Κάποτε ο κ. Καραλής κατηγορήθηκε για μια υπόθεση συναλλάγματος και τηλεφώνησε στον κ. Παπανδρέου, που βρισκόταν στη Ρόδο. Στο τηλέφωνο μίλησε ο κ. **Γ. Κατσιφάρας** και το πρόβλημα «τακτοποιήθηκε». Ήταν μόνο μια «φιλική χειρονομία» ή ο κ. Καραλής, που επισκέφθηκε τον κ. Παπανδρέου και στο Λονδίνο, γνωρίζει πολλά;

Βέβαιο είναι, εξάλλου, ότι ο κ. Παπανδρέου πάσχει από κίρωση του ήπατος από το 1980, όταν επισκέφθηκε για εξετάσεις το Λονδίνο, μαζί με τη σύζυγό του Μαργαρίτα και τη στενή του φίλη —τότε— και μέλος του ευρωκοινοβουλίου κ. **Τίνα Πανταζή**.

Τέλος, είναι βέβαιο ότι ο κ. Παπανδρέου δεν προσεβλήθη ποτέ από τη λεγόμενη **«ασθένεια των πρωθυπουργών»**, επειδή όπως βεβαιώνουν οι ίδιες πηγές **«ποτέ δεν εργάστηκε εξαντλητικά, επειδή δεν μπορούσε»**. Τα «ραντεβού» του ήταν «μόνο δυο τρία» την ημέρα εξαιτίας των σοβαρών προβλημάτων της υγείας που αντιμετώπιζε από παλιά.

Αυτές είναι οι σημαντικότερες πληροφορίες που συλλέξαμε ερευνώντας το

«ιατρικό ιστορικό» του κ. Α. Παπανδρέου. Γίναμε βέβαια, γνώστες και άλλων γεγονότων, τα οποία προτιμούμε να κρατήσουμε για τον εαυτό μας, όχι μόνο επειδή δεν είναι πλήρως διασταυρωμένα, αλλά και επειδή, όπως και αν το κάνουμε πρόκειται για σοβαρά άρρωστο άνθρωπο. Και δεν μπορούμε παρά να είμαστε στο πλευρό του ασθενούς Παπανδρέου. Όπως και δεν μπορούμε να μην καταδικάσουμε την αφάνταστα επιπόλαια στάση με την οποία αντιμετώπισε τα σοβαρά προβλήματα της υγείας του.

Ο κ. Παπανδρέου «είδε το θάνατο με τα μάτια του» αλλά σταμάτησε αμέσως να ενεργεί πολιτικά, αγνόησε τις υποδείξεις των γιατρών και αντιμετώπισε τον τρόπο του θανάτου αγνοώντας τον. Άρχισε, έτσι, έναν αγώνα δρόμου με το χρόνο, θέλησε «να τα κάνει όλα», πριν το τέλος και «γαντζώθηκε» απελπισμένος σε μια νεαρή, αλλά αφάνταστα επιπόλαιη, ύπαρξη. Τα αποτελέσματα τα είδαμε όλοι.

Όλα αυτά θα ήταν, στο κάτω κάτω, πολύ ανθρώπινα, αν δεν επρόκειτο για τον πρωθυπουργό της «Αλλαγής».

Ποια είναι η αλήθεια και ποιο είναι το ψέμα σε όλα αυτά; Είναι βέβαιο ότι η κυβέρνηση δεν λέει την αλήθεια, ίσως επειδή δεν τη γνωρίζει όλη, ίσως επειδή δεν μπορεί να την πει.

Εξίσου βέβαιο είναι ότι τα πρόσωπα του στενού περιβάλλοντος του Α. Παπανδρέου «γνωρίζουν πολλά» και μερικά από αυτά μας μίλησαν. Κάποτε θα μιλήσουν και οι υπόλοιποι.

Το «Βήμα» πρέπει πάντως να γνωρίζει πολλά επειδή την περασμένη Κυριακή κάτω από το πρωτοσέλιδο κύριο θέμα του για την υγεία του πρωθυπουργού έβαλε ένα άρθρο που αναφέρει ότι όταν ο κ. Ρήγκαν έπαθε άνια την εποχή του Ιράνγκαιητ, το Πεντάγωνο ήθελε να τον θέσει «υπό απαγόρευση». Θέλουμε να πιστεύουμε ότι η παράθεση των δύο άρθρων είναι εντελώς τυχαία και το «Βήμα» δεν μετέφερε τις απόψεις του ελληνικού Πενταγώνου. Άλλωστε ο κ. Χαραλαμπίδης «απόσχει από όλα αυτά».

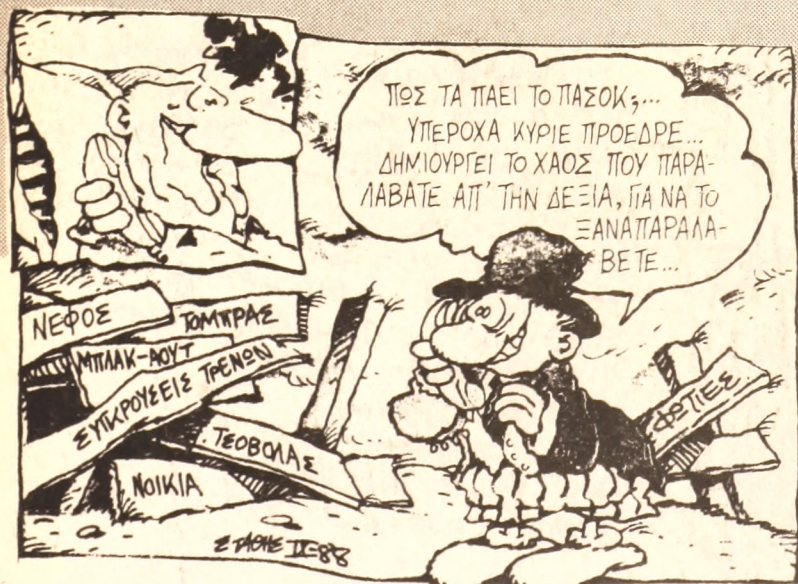
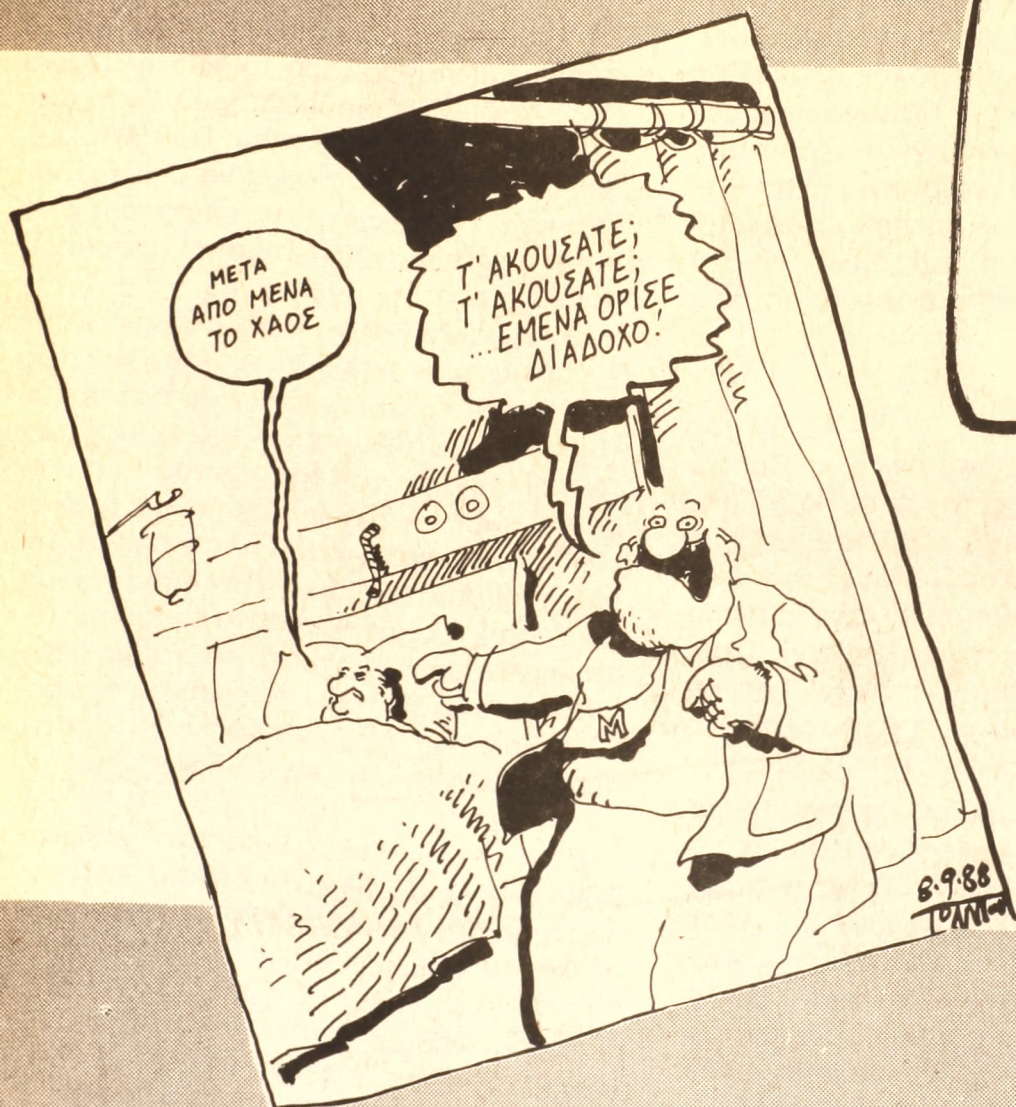
ΚΙ ΟΜΩΣ ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ

Με την απουσία του πρωθυπουργού από τις 23 Αυγούστου, λόγω της ασθένειάς του, στο Λονδίνο η χώρα γνωρίζει φαινόμενα που δικαιολογημένα χαρακτηρίστηκαν ως «καμαρίλα» θυμίζοντας άλλες εποχές. Παραπληροφόρηση και συσκοτίσεις, «διαψεύσεις» και αναλήθειες. Ανευθυνότητα και «αλληλομαχαιρώματα συντρόφων».

Αυτή την εικόνα με τα συμβαίνοντα στο Λονδίνο και στην Αθήνα δίνουν, καλύτερα ίσως απ' ό,τι γράφεται, τα σκίτσα των γελοιογράφων αυτές τις ημέρες. Ορισμένα από αυτά δημοσιεύονται στη συνέχεια.

Τα σκίτσα είναι του Γ. Ιωάννου από την «Πρώτη», του Ανδρέα Πετρουλάκη από την «Αυγή», του ΚΥΡ από την «Ελευθεροτυπία» και του Στάθη από τον «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ». Ίσως το χιούμορ είναι το μόνο αντίδοτο για να αντιμετωπισθούν τα όσα συμβαίνουν αυτές τις μέρες.

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑ

της Τέτας Παπαδοπούλου

«Ξέρεις τι θα πει να έχεις ένα κορίτσι τέτοιο, σαν την Δήμητρα, στο προσκέφαλό σου ενώ είσαι άρρωστος;».

(**Ανδρέας Παπανδρέου**, πρωθυπουργός).

«Η γυναίκα που έζησε με αξιοπρέπεια και πολιτικό ήθος κοντά στον Ανδρέα Παπανδρέου για σαράντα χρόνια, στις ευχάριστες και κυρίως στις δύσκολες ώρες και απέκτησε μαζί του τέσσερα παιδιά και δυο εγγόνια, αξίζει τουλάχιστον μιας καλύτερης μεταχείρισης».

(Από τη δήλωση που διένειμε το «περιβάλλον» της κυρίας **Μαργαρίτας Παπανδρέου** και η οποία δημοσιεύθηκε σε όλες τις εφημερίδες 13.9.88).

«Όχι τόση αχαριστία Μαργαρίτα».

(**Ανδρέας Παπανδρέου**, «Τα Νέα», 14.9.88).

«Κουραφέξαλα. Πώς να γίνει ο γάμος, αφού δεν έχουμε διαζύγιο ούτε αυτός ούτε εγώ».

(**Δήμητρα Λιάνη**, μέλλουσα σύζυγος του πρωθυπουργού, «Ελεύθερος Τύπος», 14.9.88).

«Έκανε λάθος η Μαργαρίτα που πολιτεύθηκε. Έπρεπε να μείνει σύζυγος μόνο. Να ετοιμάζει γεύματα για τους πρέσβεις και να στέκεται κοντά στον άνδρα της, όπως έκανε κι η μητέρα μου η Κυβέλη. Η γυναίκα του πολιτικού

«Σας παρακαλώ αυτές τις ημέρες ο πρωθυπουργός να μείνει απερίσπαστος. Δηλαδή να κάνει τον περίπατό του και λοιπά. Άλλωστε στην Αθήνα υπάρχουν 222 φωτογραφίες. Χώρια οι εδώ φωτογραφίες. Έχουν δηλαδή να βάζουν ένα μήνα».

(**Δημήτρης Μαρούδας**, αναπληρωτής υπουργός Προεδρίας, «Ελευθεροτυπία», 15.9.88).

«Αμέσως μετά την επιστροφή του Ανδρέα Παπανδρέου στην Αθήνα θα κινηθεί η διαδικασία του διαζυγίου».

(**Σωτήρης Κωστόπουλος**, κυβερνητικός εκπρόσωπος, 16.9.88).

που στρέφεται στην πολιτική χάνει τον άνδρα της. Έπρεπε να το περιμένει αυτό η Μαργαρίτα».

(**Γιώργος Γ. Παπανδρέου**, ετεροθαλής αδελφός του πρωθυπουργού, «Ελευθεροτυπία», 10.9.88).

«Τα παιδιά είναι ελεύθερα να αποφασίσουν. Δεν με ενοχλεί η διαφορά ηλικίας. Σημασία έχει η ψυχική ένωση. Ούτε καν σκέφτομαι αν θα γίνω η όχι πεθερά του πρωθυπουργού».

(**Ξένη Λιάνη**, μητέρα της μελλουσας συζυγού του πρωθυπουργού, «Ελεύθερος Τύπος», 5.9.88).

Από τα τέλη Αυγούστου έχουμε μεταβληθεί, θέλουμε δεν θέλουμε, σε θεατές της κορυφαίας μάλλον πράξης ενός οικογενειακού δράματος. Η πρωθυπουργική οικογένεια κλυδωνίζεται, κατασπαράζεται. Έρωτες, μίσση, πάθη, ασθένειες. Τα τρία πρώτα στοιχεία υπήρχαν και στο παρελθόν, ωστόσο η πρόσφατη σοβαρή ασθένεια του πρωθυπουργού «πόλωσε» ακόμη περισσότερο την κατάσταση. Τις καθημερινές εξελίξεις της τις παρακολουθούμε από τις εφημερίδες, τα δελτία ειδήσεων, τις ανακοινώσεις των κυβερνητικών εκπροσώπων... εσωτερικού και... εξωτερικού.

Μπορεί ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ να είναι εκείνος που επενόησε την γκλαστνόστ, όμως στη γαλάζια μας χώρα ο Ανδρέας Παπανδρέου την εφάρμοσε πλήρως, μόνο που την εφάρμοσε στην ιδιωτική του ζωή. Ο πρωθυπουργός θέλγεται από τη διαφάνεια, ήτοι θέλει να γνωρίζουν όλοι —οπαδοί, φίλοι, συνοδοιπόροι, τέλος πάντων σύμπας ο πληθυσμός— την ερωτική του ζωή και τα οικογενειακά του. Το εν διαστάσει πρωθυπουργικό ζεύγος συγκρούεται... μέσω των εφημερίδων σε επίπεδο εσύ που μου έκανες αυτό και εγώ που σου έκανα εκείνο. Τρυφερά φωτογραφικά στιγμιότυπα

μετά της καλής του στους κήπους του νοσοκομείου Χέρφιλντ ο πρωθυπουργός. Οξύτατες ανακοινώσεις, η σύζυγός του. Νέες φωτογραφίες ο πρωθυπουργός και... ούτω καθεξής.

Μια μεγάλη οικογένεια

Εκατόν πενήντα έξι χρόνια έχουν περάσει από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους και οι κατοικούντες αυτόν τον τόπο —κυβερνώντες και μη— δεν έχουν κατορθώσει, κατ' ουσίαν, να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις μιας στοιχειώδους πολιτικής ζωής. Η ελληνική κοινωνία λειτουργεί σαν μια μεγάλη οικογένεια και η ελληνική «πολιτική» ζωή χαρακτηρίζεται κατά κανόνα από οικογενειακούς καυγάδες, οικογενειακές συμφιλίσεις, οικογενειακά μικρά ή μεγάλα αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα.

Όλα αυτά είναι περίπου γνωστά, όσο και αν συνήθως δεν ομολογούνται ή ωραιοποιούνται. Όμως τον τελευταίο καιρό περάσαμε σε ανώτερες μορφές πάλης:

Η «πολιτική» ζωή στην Ελλάδα, πλέον, ταυτίστηκε με τον εντελώς ιδιωτικό βίο της πρωθυπουργικής οικογένειας. Ο κουτσός στραβός και ανάποδος δημό-

σιος χώρος, ο οποίος υπήρχε, έχει κατακλυσθεί από το ειδύλλιο του κ. Παπανδρέου και τις οικογενειακές επιπτώσεις του. Εξάλλου ο κυβερνητικός εκπρόσωπος δεν ήταν εκείνος που ανακοίνωσε επίσημα στους πολιτικούς συντάκτες τα περί διαδικασίας διαζυγίου; Πού έχει ξαναγίνει κάτι τέτοιο; Σε ποια χώρα μισθοδοτείται ο κυβερνητικός εκπρόσωπος για να ανακοινώνει διαζύγια;

Εδώ που φθάσαμε, το πολιτικό ρεπορτάζ μπορεί θαυμάσια να μετονομασθεί σε πρωθυπουργικό οικογενειακό ρεπορτάζ. Και οι πολιτικοί συντάκτες αντί να παρακολουθούν τις δραστηριότητες της κυβέρνησης και των διάφορων κομμάτων, θα χρειασθεί, έτσι όπως εξελίσσεται η κατάσταση, να παρακολουθούν τις εξελίξεις στην ιδιωτική ζωή της οικογένειας Παπανδρέου και των προσφίλων της προσώπων.

Την ιδιωτική ζωή που τόσο οι ανώνυμοι όσο και οι επώνυμοι (εφόσον διαθέτουν ελάχιστη σοβαρότητα) την κρατούν για τον εαυτό τους και για τους πολύ οικείους τους (τι στο καλό ιδιωτική ζωή θα ήταν αλλιώς) ο πρωθυπουργός μόνος του την έκανε βούκινο. Αδιάφορο θα ήταν το τι θα έκανε με τη σύζυγό του, με το διαζύγιό του, με το μέλλοντα ή όχι γά-

μο του, αρκεί να κρατούσε τα θέματα αυτά εν οίκω. Αμ δε, ο κ. Παπανδρέου τα κοινοποίησε με τέτοιο τρόπο που θυμίζει τις σκηνές απείρου κάλλους που διαδραματίζονταν στις συνοικίες κατά τη δεκαετία του '50. Το κωμικοτραγικό είναι ότι, ενώ έχουμε γίνει και διεθνώς ρεζίλι, ούτε ο κ. Παπανδρέου ούτε οι λοιποί «άνθρωποι» του έχουν συνείδηση του τι συμβαίνει.

Τα πρωθυπουργικά καμώματα καμία απολύτως σχέση δεν έχουν με κανενός είδους... αντικομφορμιστική συμπεριφορά. Ας μη συγχέεται η αξιοπρέπεια με τον πουριτανισμό και η διακριτικότητα με τον κομφορμισμό. Ούτε βεβαίως το ήθος με την ηθικολογία.

Ελάτε να μας φωτογραφίσετε

Δεν υπάρχει χώρα ευρωπαϊκή, ίσως ούτε καν τρικοκοσμική, στην οποία ειδύλλια των πολιτικών έτσι κραυγαλέα να μετατρέπονται σε μείζον «πολιτικό» ζήτημα. Και άλλοι πρωθυπουργοί ή πρόεδροι Δημοκρατίας έχουν βρεθεί στην «κατάσταση» του κ. Παπανδρέου, αλλά δεν επεδίωξαν οι ίδιοι να μετατρέψουν την προσωπική τους ζωή σε φωτορομάντζο και «λαϊκό» ανάγνωσμα.

Μπορεί άραγε να διανοηθεί κανείς ότι π.χ. η Γαλλίδα κυρία Κοκκόλα θα διένειμε ανακοίνωση προς τις πρεσβείες σύμφωνα με την οποία «η σύζυγος του Φρανσουά Μιττεράν θα καλείται από τούδε και στο «*ξής à titre personnel*»; Μπορεί να φανταστεί κανείς τον τρισάθλιο Ρόναλντ Ρηγκαν, τον Φελίπε Γκονζάλεθ, τον Χέλμουτ Κολ, να σηκώνονται από το κρεβάτι του νοσοκομείου και να καλούν τους δημοσιογράφους να τους φωτογραφίσουν, χέρι χέρι με το «αίσθημά» τους, με την υπόδειξη μάλιστα, αύριο ελάτε με καλύτερες φωτογραφικές μηχανές; Σε όλα αυτά τα «ανθρώπινα» υπάρχουν ορισμένα όρια, φραγμοί, ή επί το λαϊκότερον, αυτό που άλλοι αποκαλούν τσίπα και άλλοι ονομάζουν φιλότιμο.

Ωστόσο ας αφήσουμε τα... μικροαστικά ήθη των άλλων χωρών. Το πρωθυπουργικό ερωτικό - «πολιτικό» σήριαλ και οι διαστάσεις που έχουν λάβει δεν έ-

χουν ανάλογο προηγούμενο ούτε στην Ελλάδα. Η «ανθρώπινη» ιστορία του κ. Παπανδρέου είναι τόσο συνηθισμένη. Με όποιες παραλλαγές συμβαίνει περίπου σε όλους τους κοινούς θνητούς. Επιπλέον έχει συμβεί και σε άλλους Έλληνες πρωθυπουργούς. Μόνο που εκείνοι χειρίστηκαν κάπως διαφορετικά τις προσωπικές τους υποθέσεις. Απέφυγαν τις επιδείξεις. Προστάτευσαν κατά το δυνατόν τους εαυτούς τους και τους άμεσα ενδιαφερόμενους.

Η νυν και η μέλλουσα

Δεν είναι όμως μόνο η στάση του κ. Παπανδρέου που οδήγησε στα ευτράπελα του τελευταίου μηνός, αλλά επίσης και εκείνη των δύο πρωταγωνιστριών του πρωθυπουργικού «τριγώνου», οι οποίες συντείνουν ώστε να ολοκληρωθεί το εθνικό μελόδραμα. Για τη μέλλουσα σύζυγο τι να πει κανείς; Η ίδια δήλωσε ότι έχει σπουδάσει... δημόσιες σχέσεις και ξέρει να φέρεται. Κατόπιν αυτού κάθε άλλο σχόλιο περιττεύει.

Η νυν σύζυγος με ανακοινώσεις είτε της ΕΓΕ είτε του πολύ στενού της περιβάλλοντος (άλλος όρος πάλι και αυτός) προσπαθεί μάταια να συνετίσει το σύζυγό της επικαλούμενη την ιδιότητα της άξιας συζύγου, μητέρας και γιαγιάς. Ούτε λίγο ούτε πολύ το σκεπτικό είναι, *εμείς που ζήσαμε τόσα χρόνια μαζί και φάγαμε ψωμί και αλάτι*. Αλήθεια, κατ' ουσίαν, πόσο διαφέρουν όλα αυτά από τις μελοταινίες της εποχής της Μάρθας Βούρτση με τις διάφορες «εγκαταλελειμμένες» ηρωίδες; Φαίνεται ότι η κυρία Μαργαρίτα Παπανδρέου από αυτή την άποψη έχει εντελώς εξελληνισθεί. Η πρόεδρος της ΕΓΕ εμφανίζεται να πνέει τα μένεα εναντίον πάντων και πασών πλην του πρωθυπουργού - συζύγου της, θαρρείς και εκείνος είναι ανεύθυνος ή έχει το ακαταλόγιστο, θαρρείς και κάποιοι τον έχουν παρσύρει. Ενώ το «περιβάλλον» της διανέμει στις εφημερίδες ανακοινώσεις με περιεχόμενο τα οικογενειακά της προβλήματα, εκείνη επιμένει ότι το μόνο που επιθυμεί είναι «να την αφήσουν ήσυχη στην προσωπική και οικογενειακή τραγωδία

που περνά».

Ωστόσο, παρά τη δύσκολη θέση στην οποία βρίσκεται η κυρία Παπανδρέου φαίνεται ότι διατηρεί το χιούμορ της (πώς αλλιώς να το εκλάβει κανείς) αφού πιστεύει ότι με τα οικογενειακά της θέματα θα ασχοληθεί... «ο ιστορικός του μέλλοντος ο οποίος σίγουρα θα ξεκαθαρίσει όλα αυτά τα ανήθικα που συντελούνται σήμερα».

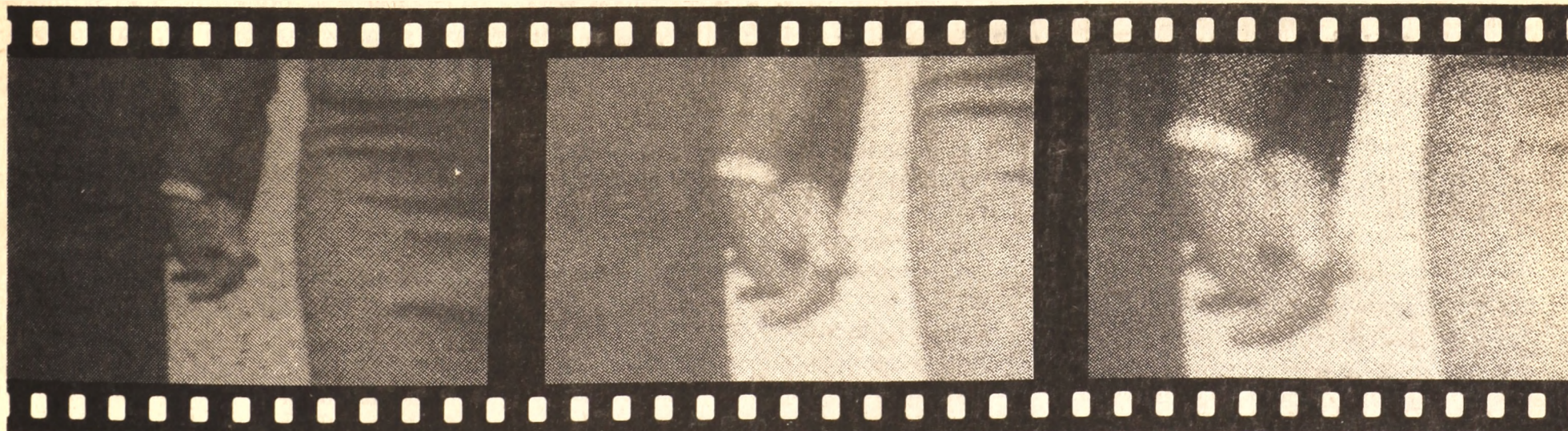
Πάντως πίσω από το προφίλ της άξιας συζύγου και μητέρας κρύβεται μια άλλη διάσταση του οικογενειακού δράματος. Η κυρία Παπανδρέου γνωρίζει πολύ καλά ότι η επισημοποίηση της ρήξης, πολύ περισσότερο το διαζύγιο, με τον πρωθυπουργό συρρικνώνει, αν δεν εκμηδενίζει, τις δικές της πολιτικές φιλοδοξίες. Και τέτοιες είχε και έχει πολλές, τόσο ως άτομο όσο και ως... μητέρα.

Ο πρωθυπουργός, ο Τύπος και η «κοινή γνώμη»

Το ειδύλλιο του πρωθυπουργού έδωσε μια πρώτης τάξεως ευκαιρία στον Τύπο να ασχοληθεί... ασυμπλεγμάτιστα με τα θέματα που λατρεύει η «κοινή γνώμη». Οι εφημερίδες γέμισαν τις πρώτες τους σελίδες με ρομαντικά φωτογραφικά στιγμιότυπα έχοντας όλες τις δικαιολογίες: δεν πρόκειται για τον οποιοδήποτε έρωτα της τάδε σταρ ή του δεινά ποδοσφαιριστή, αλλά για τον πρωθυπουργικό έρωτα και μάλιστα τον μεγαλύτερο των τελευταίων ετών. Εξάλλου ήταν και επιθυμία του ίδιου του πρωθυπουργού και απαίτηση του κόσμου που ζητούσε να «πληροφορηθεί». Πώς να πάει λοιπόν ο τύπος κόντρα σε τέτοιο «λαϊκό» ρεύμα;

Δεν έχει γίνει ακόμα γνωστό, αν οι περίπατοι στους κήπους του νοσοκομείου Χέρφιλντ έχουν κινηματογραφηθεί, ώστε να χρησιμοποιηθούν στην προεκλογική εκστρατεία του ΠΑΣΟΚ, αντί λόγων από το μπαλκόνι. Άγνωστο παραμένει επίσης: από τι ακριβώς πάσχει ο πρωθυπουργός, πότε θα γίνει η εγχείρηση ή αν θα γίνει η εγχείρηση.

Το μόνο σίγουρο είναι ότι βαδίζοντας προς το 2000 έχουμε υπερβεί και το κιτς και την Γκόλφω...

Ο ΕΤΡΟΥΣΚΟΣ

(Τουρμς ο Αθάνατος)

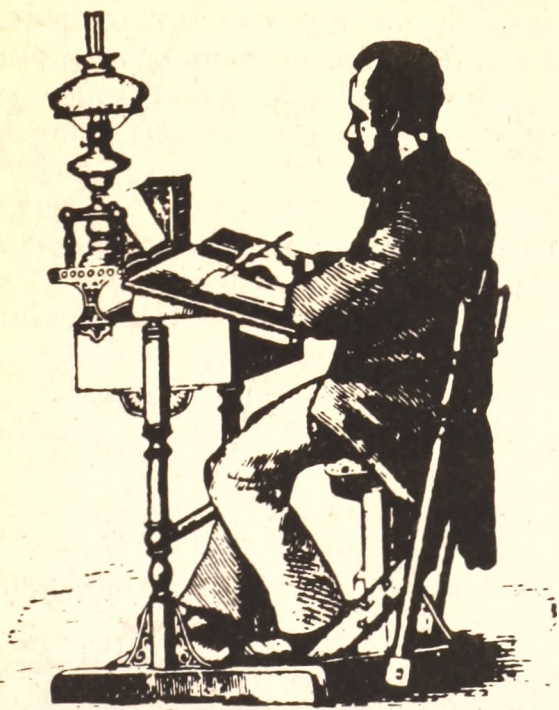
Τον είχαν βρει έξω από την Έφεσο, δίπλα στη ρίζα μιας βελανιδιάς, σκι σμένης στα δυο από κεραυνό.

Μαζί με τους Έλληνες της Ιωνίας, χόρεψε το χορό της λευτερίας κι ήταν εκείνος που πυρπόλησε το ναύ της Κυβέλης στις Σαρδεις.

Κυνηγημένος από θεούς και ανθρώπους, ζήτησε τη βοήθεια της Πυθίας των Δελφών — και εκείνη τον έστειλε στη Δυση.

Πολεμιστής και εραστής, σοφός και πειρατής, είδε την ακμή της Μεγάλης Ελλάδας και την ανατολή της Ρώμης. Πιασμένος ανάμεσα στις μυλοπετρες δυο εποχών — εκείνης που έσβηνε κι εκείνης που ερχόταν — αψήφησε ανθρώπους και θεούς για να βρει τον εαυτό του. Και όταν οι θεοί τον κάθισαν δίπλα τους, στο συμπόσιό τους, κατάλαβε πως ήταν ίσος τους.

Ήταν ο Τουρμς ο Αθάνατος, που γύριζε ξανά και ξανά πάνω σε τούτη τη σφαίρα.

Από 10 Σεπτεμβρίου
ξανά στα βιβλιοπωλεία

Εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗ
Μαυρομιχάλη 5 (1ος όροφος)
Τηλ. 36.23.553
106 79 ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΚΟΛΛΗ

του Δ. Μιχαήλ

Με τη διήμερη παρουσία του στη Θεσσαλονίκη ο αρχηγός της «Νέας Δημοκρατίας» κ. Κωνσταντίνος Μητσοτάκης χάραξε μια νέα αντιπολιτευτική γραμμή, που έχει τα χαρακτηριστικά, αλλά και τους κινδύνους, της υπεραισιοδοξίας και της βεβαιότητας για την εκλογική νίκη του κόμματός του. Με βάση αυτή την πεποίθηση πρόκειται να πολιτευθεί ο κ. Μητσοτάκης τόσο απέναντι στην κυβέρνηση όσο και απέναντι στα εσωτερικά προβλήματα της συντηρητικής παράταξης.

Σύμφωνα με άριστες πληροφορίες του «Αντί», που αναμένεται να επιβεβαιωθούν σύντομα από τις εξελίξεις, κατά την πρόσφατη συνάντησή τους ο κ. **Κων. Καραμανλής** διαβεβαίωσε τον κ. **Μητσοτάκη** για την ανεπιφύλακτη υποστήριξη την οποία του παρέχει έως τις εκλογές. Ο κ. Καραμανλής αντιμετώπισε με «κατανόηση» την επιφύλαξη του κ. Μητσοτάκη να «μην παρακαλέσει πιο πολύ τους εκτός του κόμματος» και να αναμείνει τις δικές του πρωτοβουλίες για επανασυγκόλληση.

Παράλληλα, ο κ. Μητσοτάκης φαίνεται να πείστηκε απόλυτα ότι κάποια κινητικότητα του τελευταίου καιρού ανάμεσα στον κ. **Κωστή Στεφανόπουλο** και τον κ. **Γεώργιο Ράλλη** (ο κ. **Γιάννης Μπούτος** δεν έλαβε μέρος λόγω απουσίας για λόγους υγείας στις ΗΠΑ) και με τη σιωπηρή ανοχή του κ. **Αχιλλέα Καραμανλή** δεν ήταν της ευλογίας του. Άλλωστε, από καιρό τώρα — πριν ακόμα αναλάβει τη διεύθυνση των επιχειρήσεων του πεθερού του Κ. Διαμαντή — ο κ. Αχιλλέας Καραμανλής είχε δείξει τάσεις πολιτικής ανεξαρτησίας απέναντι στον αδελφό του.

Με βάση τη βεβαιότητα ότι ο κ. Καραμανλής τον στηρίζει ο πρόεδρος της «ΝΔ» επιχείρησε την πολεμική του εναντίον του δημάρχου Αθηναίων κ. **Μιλτιάδη Έβερτ** τον οποίο τον τελευταίο καιρό είχε ειδοποιήσει μέσω τρίτων προσώπων να φανεί προσεκτικότερος. Αντίθετα με τον πιστό κ. **Σωτήρη Κούβελα** και τον απόλυτα νομιμόφρονα κ. **Ανδρέα Ανδριανόπουλο** ο δήμαρχος της Αθήνας θεωρείται το τελευταίο αντιμητσοτακικό προπύργιο μέσα στο χώρο της «ΝΔ». Όλοι οι άλλοι έχουν συμβιβασθεί ή σιωπήσει δημόσια.

Σε σχέση με την κυβέρνηση και τον κ. **Ανδρέα Παπανδρέου** ο αρχηγός της «ΝΔ» εξομολογήθηκε σε στενό κύκλο επιτελών του ότι πρόκειται να περάσει σε

Ο αρχηγός της «Νέας Δημοκρατίας» εμφανίζεται τώρα με μια νέα τακτική απέναντι στην κυβέρνηση. Αντιπολιτεύεται περισσότερο με τη σιωπή και προβάλλει τη βεβαιότητα της εκλογικής νίκης. Εμφανίζεται ως ο αδιαμφισβήτητος ηγέτης της ΝΔ και δεν δείχνει να βιάζεται για τις εκλογές. Ποντάρει στις εσωτερικές διαμάχες στο ΠΑΣΟΚ και περιμένει το αποτέλεσμα της εγχείρησης του πρωθυπουργού.

μια άλλη αντιπολιτευτική φάση. Όχι πλέον κριτική στην κυβέρνηση, αλλά γενικοί καταστροφολογικοί χαρακτηρισμοί και εκτενής πλέον αναφορά στις «θετικές» προγραμματικές θέσεις, στην «ικανότητα διακυβέρνησης» και τις αισιόδοξες προοπτικές του κόμματός του. Με τον τρόπο αυτό, την προσεκτική δηλαδή κριτική, τη στάση σχεδόν επιεικειας προσωπικά για τον πρωθυπουργό και τη θετική προβολή της ΝΔ ο κ. Μητσοτάκης πιστεύει ότι θα μπορέσει σταδιακά να συμπαρασύρει προς το κόμμα του ένα μεγάλο μέρος από τον αριθμό των αναποφασιστών. Ακριβώς η επιδίωξη αυτή, απαιτεί κάποιο χρόνο και για το λόγο αυτό ο κ. Μητσοτάκης δεν δείχνει να βιάζεται να θέσει θέμα πρόωρης διεξαγωγής εκλογών.

Νέα τακτική

Προσπαθεί να θέσει όμως θέμα εσωτερικών τριβών στην κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ, καθώς έχει αποφασίσει να περιφρονήσει τελείως το ρόλο και την ύπαρξη του κ. **Μένιου Κουτσόγιωργα** με το να θεωρεί αφενός από νομική άποψη ως αναπληρωτή του πρωθυπουργού τον κ. **Ι. Χαραλαμπίδου** και με το να υπενθυμίζει αφετέρου — ανοίγοντας το παιχνίδι των εσωτερικών διενέξεων — την παρουσία του προέδρου της Βουλής κ. **Ιωάννη Αλευρά** με τον οποίο επιθυμεί να συνομιλεί, όπως απέδειξε τρεις φορές έως τώρα.

Παράλληλα, στο θέμα της αναγκαιότητας αντικατάστασης - αναπλήρωσης του πρωθυπουργού ο κ. Μητσοτάκης φέρε-

ΕΙΣ ΣΤΗ ΝΔ

ται ως αποφασισμένος να μην το αναγάγει σε πρωταρχικό της αντιπολιτευτικής του δραστηριότητας, αλλά να συμβαδίζει —όπως πιστεύει— με την ωριμότητα του θέματος στην κοινή γνώμη και σε συνδυασμό με τις ανάλογες θέσεις όλων των άλλων κομμάτων. Για το λόγο αυτό ο κ. Μητσοτάκης δεν είναι αποφασισμένος να προεκτείνει σε θέμα διαδοχής το «θεσμικό πρόβλημα» της απλής αντικατάστασης του πρωθυπουργού. Παράλληλα, στην προσπάθειά του να εκμεταλλευθεί τις εσωτερικές διαμάχες των «δελφίνων» στο ΠΑΣΟΚ επιθυμεί να εμφανισθεί ο ίδιος ως αδιαμφισβήτητος αρχηγός, ο οποίος οδήγησε σε πειθαναγκασμό τον κ. Έβερτ και δεν ενδιαφέρεται να «παρακαλέσει πολύ τον Στεφανόπουλο και τον Ράλλη».

Δεν είναι άγνωστο σε καλά πληροφορημένους κύκλους ένα σχέδιο του κ. Μητσοτάκη σύμφωνα με το οποίο σχεδιάζει να αφαιρέσει από τη «ΔΗΑΝΑ» δύο ακόμη βουλευτές (ο ένας από τη Βόρειο Ελλάδα) προκειμένου να καταφέρει νέο πλήγμα κατά της όποιας προεκλογικής διαπραγματευτικής ικανότητας του κ. Στεφανόπουλου.

Όσον αφορά την αντιπαράθεσή του προς την κυβέρνηση και την πολιτική της ο κ. Μητσοτάκης είναι αποφασισμένος να περιμένει έως την ημέρα της εγχείρησης και την πρώτη μετεγχειρητική περίοδο του πρωθυπουργού, προκειμένου να αφαιρέσει το όποιο ψυχολογικό - συναισθηματικό κλίμα υπέρ του ΠΑΣΟΚ και της κυβέρνησης. Πιστεύει ο ίδιος ότι η εμμονή του ίδιου του κ. Α. Παπανδρέου και των επιτελών του να κυβερνάται η χώρα από το Λονδίνο και κατά συνέπεια να ταυτίζεται η τύχη της με τον κ. Α. Παπανδρέου θα προκαλέσει ευρύτερες ζυμώσεις και αντιδράσεις στην κοινή γνώμη και μέσα στο χώρο του ΠΑΣΟΚ. Έως τότε δεν πρόκειται να ξεφύγει από τις δηλώσεις και τις φραστικές διατυπώσεις. Άλλωστε το Νοέμβριο λήγει το αναγκαίο εξαμήνο από την πρόταση δυσπιστίας κατά της κυβέρνησης και μπορεί να επακολουθήσει μια δεύτερη πρόταση δυσπιστίας. Ο κ. Μητσοτάκης μπορεί να διαβεβαιώνει ότι έχει την πλειοψηφία του λαού με το μέρος του, αλλά για αρκετό καιρό ακόμα δείχνει ότι θα συνεχίσει να πολιτεύεται με παραδοσιακές τακτικές, που δεν ξεπερνούν τον κοινοβουλευτικό και κομματικό πατερναλισμό του συντηρητικού χώρου.

«Δημαρχιακά»

Το ενδιαφέρον στο χώρο της ΝΔ συγκεντρώνουν και οι διαμάχες μεταξύ των δημάρχων που βέβαια δεν είναι άσχετες με το πώς αισθάνεται τώρα ο Μητσοτάκης στην Ρηγίλλης. Αυτή την περίοδο ο πρόεδρος της ΝΔ θεωρεί τον εαυτό του ισχυροποιημένο γι' αυτό και οι προτροπές προς τον δήμαρχο και επίδοξο διάδοχό του Μ. Έβερτ έχουν πάρει το χαρακτήρα φρονιματισμού και οξύνονται.

Ο Έβερτ από την πλευρά του ενδιαφέρεται πρωτίστως να μπει στην λίστα, φοβούμενος ότι ο «ψηλός» του «τι φυλάει» για να έχει ύστερα τις δυνατότητες να «παιξει» και με άλλους όρους είτε γίνει υπουργός, είτε όχι. Για να «παιξει» όμως πρέπει οπωσδήποτε να είναι βουλευτής.

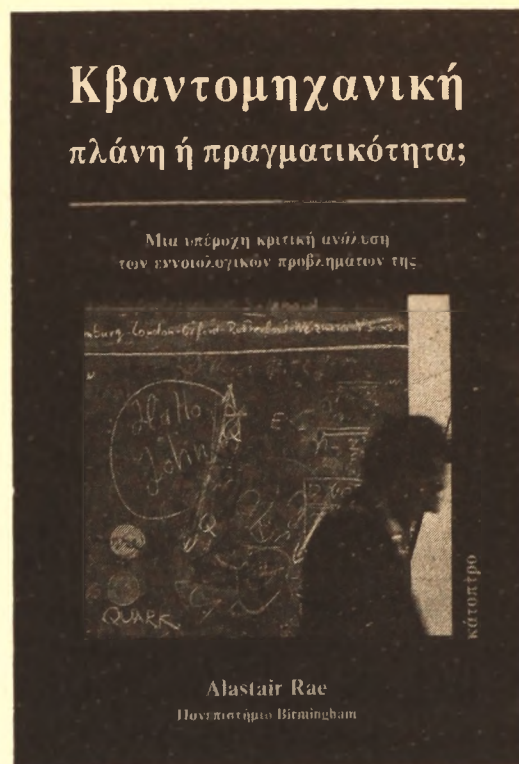
Ο Ανδριανόπουλος θεωρείται ως η εμπροσθοφυλακή του Μητσοτάκη στον περιορισμό των δραστηριοτήτων του Έβερτ. Οι δυο τώρα είναι στα μαχαίρια, αφού ο Ανδριανόπουλος «χτύπησε» 3 φορές μέχρι τώρα τον «μπουλντόζα» με πλέον «φαρμακερό» χτύπημα με τα όσα είπε στο «Κανάλι 1». Φαίνεται όμως ότι αυτά εξόργισαν το «Θεό» και ιδιαίτερα τα όσα περί «παλαιοδεξιάς» είπε ο Ανδριανόπουλος με αποτέλεσμα να γίνει —ο Καραμανλής— έξαλλος γιατί ο ίδιος όρος είχε χρησιμοποιηθεί από τον «Πειραιάρχη» και «ντεταροσυγκεντρωσιάρχη» τώρα, και παλιότερα σε συνέντευξή του σε περιοδικό και είχε γίνει και τότε έξαλλος.

Κάτι περισσότερο από εξάλλος είναι ο ίδιος ο Έβερτ, που όμως με δήλωση κύκλων του περιβάλλοντός του έδειξε ότι δεν «επιθυμεί» να προχωρήσει τώρα η σύγκρουση, γιατί όπως είπαμε τον ενδιαφέρουν άλλα.

Στις επιθέσεις φρονιματισμού εναντίον του Έβερτ χρησιμοποιείται από τον Μητσοτάκη εκτός από τον Ανδριανόπουλο, όπως λέγεται σε κύκλους της ΝΔ, και ο βουλευτής Αντ. Σαμαράς ενώ ο άλλος δήμαρχος της Θεσσαλονίκης Σ. Κούβελας προς το παρόν προτιμά να ελέγχει τη Βόρεια Ελλάδα.

Όλα αυτά λένε οι κακές γλώσσες δεν θα μείνουν εκεί. Έπεται, δηλαδή, και συνέχεια...

Ένας θαυμάσιος εκλαϊκευτής της επιστήμης μεταφράζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα

Alastair Rae

Πανεπιστήμιο Birmingham

Κβαντομηχανική: πλάνη ή πραγματικότητα;

- «Μια εξαιρετική προσπάθεια ενός επιστήμονα να επιλύσει τα παράδοξα της φυσικής του 20ου αιώνα...» **The Sciences**
 - «Ο μη ειδικός που θέλει να ενημερωθεί στα σύγχρονα προβλήματα της κβαντικής φυσικής πρέπει ν' αρχίσει μ' αυτό το βιβλίο» **AM. Journal Physics**
- σελ. 216, Εκδόσεις Κάτοπτρο, 1100 δρχ.

Ακόμη κυκλοφορούν:

- Sir Fred Hoyle: *τα δέκα πρόσωπα του σύμπαντος*
- Richard Feynman: *QED-κβαντική ηλεκτροδυναμική*
- Peter Atkins: *η δημιουργία*

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ τροχαλία ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
Γριβαίων 5 (πάροδος Σκουφά 64)
106 80 Αθήνα — Τηλ. 36 46 426

ΠΟΙΗΣΗ

Βάρναλης, Κώστας – Σκλάβοι Πολιορκημένοι
Ιωάννου, Γιώργος – Τα χίλια δέντρα
Νικολαΐδης, Αριστοτέλης – Συλλαβικά νερά
Πούλιος, Λευτέρης – Τα επουσιώδη

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Βογιατζόγλου, Στέλλα – Το Μαγγανοπήγαδο
Θεοδωράκης, Μίκης – Οι δρόμοι του Αρχάγγελου.
Τόμος 4ος
Κάσδαγλης, Νίκος – Δρόμοι της στεριάς και της
θάλασσας
Μεγάλου, Λία – Η γυναίκα της άμμου
Ξανθάκη, Άννα – Δέντρο της γνώσης, αντίο
Τασόπουλος, Στέφανος – Ηλιακό Ωρολόγιο

ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Γιάν, Αντρέα – M.D.
Γιεφτουσένκο, Γιεβγένι – Αρνταμπιόλα
Καρντινάλ, Μαρί – Η πισωβελονιά
Κάφκα, Φραντς – Γράμματα στην Ότλα
Μοντιανό, Πατρίκ – Οδός σκοτεινών μαγαζιών
Ντεκουέν, Ντιντιέ – Τζον λ' Ανφέρ
Ντυράς, Μαργκερίτ – Τ' αλογάκια της Ταρκίνια

ΘΕΑΤΡΟ

Κεχαΐδης, Δημήτρης – Το πανηγύρι
Μανιώτης, Γιώργος – Διακοπές στην Ουρανούπο-
λη
Χρυσούλης, Γιάννης – Οι έφηβοι

ΜΕΛΕΤΕΣ

Δάλλας, Γιάννης – Η δημιουργική δεκαετία στο
έργο του Κώστα Βάρναλη
Δρομάζος, Στάθης – Ξένο θέατρο
Παπαγεωργίου, Κώστας – Η γενιά του '70. Ιστορία
– Ποιητικές διαδρομές
Παπάζογλου, Χρήστος – Παρατονισμένη μουσική.
Μελέτη για τον Καρυωτάκη
Τόμσον, Τζωρτζ – Οι πρώτοι φιλόσοφοι
Βατζλάβικ, Πωλ – Η γλώσσα της αλλαγής
Νεπιάρ, Ογκάστες – Η οικογένεια, το μεγάλο κα-
λούπι
Ρηβς, Υμπέρ – Η κοσμική εξέλιξη
Σατλέ, Φρανσουά – Πιζιέ-Κουσνέρ, Εβελίν – Οι πο-
λιτικές θεωρίες του 20ού αιώνα

ΠΑΙΔΙΚΑ

Άσλεϊ, Μπέρναρντ – Ο Τέρι στο φράχτη
Λιούις, Κ.Σ. – Ο πρίγκιπας Κασπιανός
Μαρίνος, Γιώργος-Μενέλαος – Ο Γιωργάρας ο
γαργάρας
Ρουμάνικα παραμύθια
Μάρρα, Ειρήνη – Ζιζέλ
Μάρρα, Ειρήνη – Ο Τσάρος Σαλτάν
Μπάουμαν, Χανς – Φτερά για τον Ίκαρο
Πάουζεβανγκ, Γκουντρούν – Τα τελευταία παιδιά
του Σέβενμπορν
Πετρόβσκαγια, – Η Ντιάνα και ο Τομ
Σαρρή, Ζωρζ – Ο Αθηνόδωρος
Σίνου, Κίρα – Το συμβόλαιο του Πύργου
Τσουκαλά, Δανάη – Η Καρδερίνα
Φαριάντ, Φερεϊντούν – Όνειρα με χαρταετούς και
περιστέρια
Χατζή, Γιολάντα – Έλληνες ζωγράφοι

ΣΕΙΡΑ: ΚΛΑΣΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

1. Ο Αλαντίν και το λυχνάρι
2. Ο Αλή Μπαμπάς και οι σαράντα κλέφτες
3. Η Αλίκη στη Χώρα των Θαυμάτων
4. Ο γενναίος ραφτάκος
5. Η Κοκκινοσκουφίτσα
6. Ο Κοντορεβιθούλης
7. Ο παπουτσωμένος γάτος
8. Πινόκιο
9. Πίτερ Παν
10. Ο Σεβάχ ο Θαλασσινός
11. Τα τρία γουρουνάκια
12. Η Χρυσομαλλούσα και οι τρεις αρκούδες

ΣΕΙΡΑ: ΘΕΜΑΤΑ

Νάιτζελ Χοκς – Aids
Νάιτζελ Χοκς – Ηρωίνη
Νάιτζελ Χοκς – Όξινη βροχή
Νάιτζελ Χοκς – Πυρηνική ασφάλεια
Νάιτζελ Χοκς – Τοξικά απόβλητα

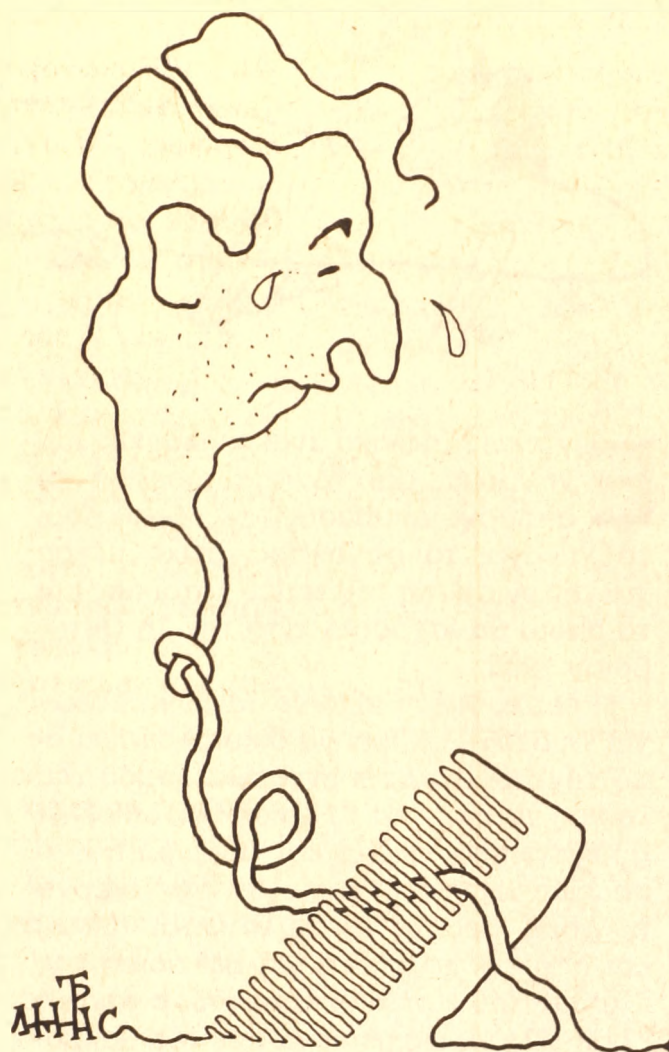
ΣΕΙΡΑ: ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ

Ισαάκ Ασίμοφ – Ο Άρης
Ισαάκ Ασίμοφ – Ο Γαλαξίας μας
Ισαάκ Ασίμοφ – Ο Ήλιος
Ισαάκ Ασίμοφ – Το ηλιακό μας σύστημα
Ισαάκ Ασίμοφ – Τα κβάζαρς

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: Ο ΚΟΜΠΟΣ ΣΤΟ ΧΤΕΝΙ

Η κατάσταση στην οικονομία, ισχυρίζονται οι κυβερνητικοί προπαγανδιστές, είναι ικανοποιητική, οι εξελίξεις πιστοποιούν το «καλό οικονομικό κλίμα» και συνεπώς η ανάπτυξη και οι «καλύτερες μέρες» είναι πλέον ζήτημα χρόνου. Παρόλες όμως τις διαβεβαιώσεις και την «αισιοδοξία» των κυβερνητικών ισχυρισμών η οικονομική κρίση έχει πάρει ένα δρόμο, χωρίς επιστροφή, από το κακό στο χειρότερο. Αυτό διαπιστώνεται από αναλυτές διαφορετικών αποχρώσεων και στον τομέα των επενδύσεων, και στον πληθωρισμό, και στην νομισματική πολιτική και στις

δυνατότητες παραγωγικών έργων.

Τα όσα ακολουθούν σκιαγραφούν την κατάσταση που επικρατεί σε κρίσιμους τομείς της οικονομικής πολιτικής και δίνουν μια εικόνα για το τι συμβαίνει. Δεν είναι υπερβολή η διαπίστωση ότι «η χώρα ρημάζει οικονομικά» και στο μακρύ τούνελ του σκότους της ανάπτυξης, που υπόσχονται οι κυβερνώντες, το φως είναι δυσδιάκριτο. Ο κόμπος όμως έφτασε στο χτένι, και δυστυχώς η «αισιοδοξία» των λόγων δεν μπορεί να καλύψει την πραγματικότητα και τις δυσκολίες που πολλαπλασιάζονται.

ΓΙΝΕΤΑΙ ...ΤΟΥ ΤΣΟΒΟΛΑ

Μεγάλοι φόβοι εκφράζονται από παράγοντες της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης ότι θα είναι πολύ δύσκολο να καταρτισθεί ο προϋπολογισμός του κράτους για το επόμενο έτος, το οποίο είναι —και συνεπώς λογαριάζεται— ως προεκλογικό. Αιτία των φόβων αυτών είναι το γεγονός ότι υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ των εσόδων, τα οποία ο υπουργός οικονομικών, κ. Δημήτρης Τσοβόλας είχε προβλέψει στην εισηγητική του έκθεση για τον προϋπολογισμό του 1988, και αυτών που συγκεντρώνονται στην πραγματικότητα στα ταμεία του κράτους. Πληροφορίες από το υπουργείο Οικονομικών αναφέρουν ότι η υστέρηση —όπως λέγεται— των εσόδων κυμαίνεται ήδη, στα 170 με 200 δις δραχμές.

Τη σημαντική υστέρηση εσόδων παραδέχθηκε και ο ίδιος ο υπουργός των Οι-

κονομικών. Με μόνη τη διαφορά ότι, κατ' αυτόν, η υστέρηση θα φθάσει στο τέλος του έτους στα 100 δις δραχμές, δεδομένου ότι όσο θα περνά ο καιρός θα μαζεύει το κράτος συνεχώς περισσότερα χρήματα, αφού θα επιταχυνθεί, τους τελευταίους μήνες του έτους, η φορολογική είσπραξη.

Ο κ. Τσοβόλας «χρησιμοποιώντας» τη γνωστή κυβερνητική αισιοδοξία, που δικαιολογεί τα αδικαιολόγητα και προσδίδει κύρος στο έργο της «Αλλαγής», για «μια Ελλάδα νέα», δήλωσε προς τους οικονομικούς συντάκτες ότι ο λόγος που υπάρχει αυτή η υστέρηση των κρατικών εσόδων οφείλεται αποκλειστικά στις φορολογικές «ελαφρύνσεις» των μισθωτών και των συνταξιούχων και στην καθιέρωση του αφορολόγητου αποθεματικού των επιχειρήσεων, για επενδύσεις. Η απώλεια, μέχρι στιγμής, εσόδων εξαιτίας

του αφορολόγητου —αναγκαίου πάντως— αποθεματικού φθάνει τα 40 δις δραχμές.

Ο υπουργός Οικονομικών διευκρίνισε ότι ο ρυθμός αύξησης των δημοσίων εσόδων ήταν στο επτάμηνο Ιανουαρίου - Ιουλίου 6,5%, σε σχέση με 20% σύμφωνα με τις προβλέψεις. Σε ό,τι αφορά στις δαπάνες, ο υπουργός των οικονομικών είπε ακόμα ότι υπάρχει συγκράτηση των κρατικών δαπανών (10% το επτάμηνο, έναντι 20% του στόχου) με αποτέλεσμα στο τέλος του χρόνου ο προϋπολογισμός να κλείσει ικανοποιητικά.

Η αιτιολόγηση, από πλευράς υπουργού των Οικονομικών, της υστέρησης των κρατικών εσόδων εξαιτίας των ελαφρύνσεων και του αφορολόγητου αποθεματικού, έρχεται σε αντίθεση με τις εκτιμήσεις του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και του πρωθυπουργού ότι αυτή η υστέρηση οφείλεται στη μη διεύρυνση της φορολογικής βάσης. Αλλά έρχεται ακόμα και σε αντίθεση με το γεγονός, πως η κυβέρνηση δεν ομολογεί επίσημα, ότι είναι αδύνατο να κάνει έλεγχο στην παραοικονομία και να καταπολεμήσει αποτελεσματικά τη φοροδιαφυγή.

ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ

Είναι της μόδας, τέως υπουργοί, οικονομολόγοι και οικονομολογούντες, παράγοντες και παραγοντίσκοι να ισχυρίζονται ότι το δημόσιο χρέος, που διογκούται συνεχώς δεν αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.

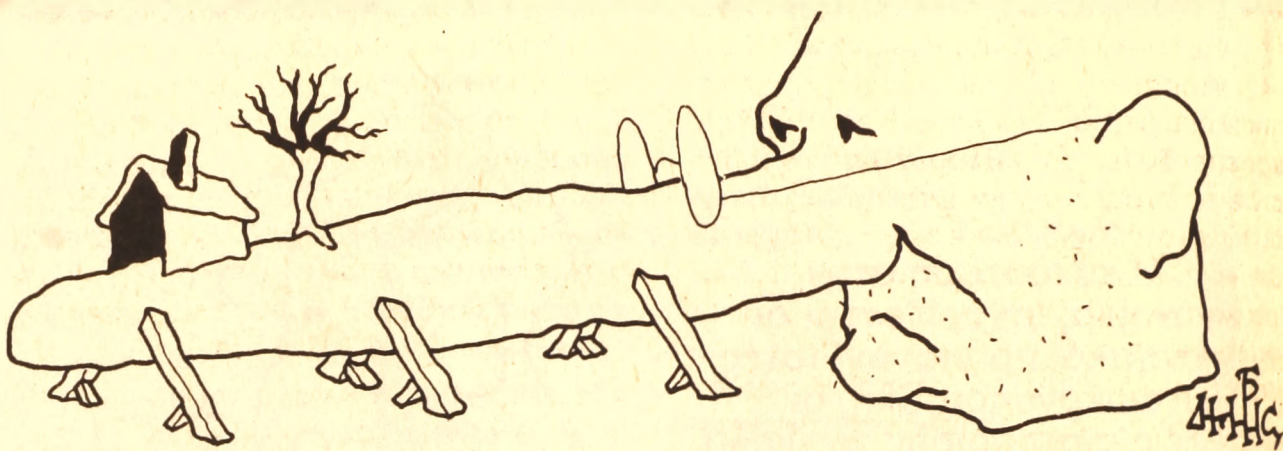
Το εξωτερικό δημόσιο χρέος, από 2.834 εκατομμύρια δολάρια που ήταν το 1981 έφτασε τα 4.853 το 1984, ξεπέρασε τα 10.500 εκατομμύρια δολάρια το 1987 και στο τέλος του χρόνου θα «πηδήξει» στα 16 και πλέον.

Πέρσι, το εξωτερικό δημόσιο χρέος αντιστοιχούσε στο 62% περίπου του εθνικού εισοδήματος. Το χειρότερο όμως είναι ότι ο εξωτερικός δανεισμός χρησιμοποιήθηκε κάθε άλλο παρά για παραγωγικούς σκοπούς. Από το 1981 και μετά, την ελληνική οικονομία τη χαρακτηρίζουν, οι χαμηλοί ρυθμοί αύξησης του Α.Ε.Π., η μείωση των επενδύσεων και τα τεράστια δημοσιονομικά ελλείμματα. Τη χρηματοδότηση αυτών ακριβώς των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, εξασφάλισε κυρίως ο εξωτερικός δανεισμός. Η χώρα, αναμφισβήτητα, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί σαν υπερχρεωμένη με την ευρεία του όρου έννοια. Όμως ο εξωτερικός δανεισμός είναι φανερό ότι χρησίμευσε κυρίως στην κάλυψη καταναλωτικών αναγκών και όχι παραγωγικών.

Είναι όμως γνωστό, ακόμα και σε πρωτοετής φοιτητές των οικονομικών σχολών, ότι αν η ανάλυση «κόστους - οφέλους» δείξει ότι το δάνειο επενδύσιμο δώσει αποτέλεσμα (εισόδημα) υψηλότερο από το αντίστοιχο χρονικά τοκοχρεωλύσιο, τότε συμφέρει. Αν όμως το δάνειο εξυπηρετεί καταναλωτικές ανάγκες, τότε όχι μόνον δεν συμφέρει, αλλά και η κυβέρνηση που συνεχίζει να καταφεύγει σε εξωτερικό δανεισμό, υποθηκεύει το μέλλον της οικονομίας και δυσκολεύει τη σύναψη νέων εξωτερικών δανείων για παραγωγικούς σκοπούς.

Οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ, συνεχίζοντας με περισσότερο ζήλο την τακτική της Δεξιάς όχι μόνον έχουν αυξήσει τον εξωτερικό δανεισμό — και κατά συνέπεια τα ετήσια τοκοχρεωλύσια — αλλά και δεν έκαναν τίποτα προς την κατεύθυνση της δραστηκής περικοπής της δημόσιας καταναλωτικής δαπάνης. Αλλά τα όρια, όπως παντού και σε κάθε περίπτωση, είναι περιορισμένα. Λίγο πριν, λίγο μετά την αναγγελία της ημερομηνίας των προσεχών βουλευτικών εκλογών, η κυβέρνηση δεν θα διστάσει να κάνει ότι κατηγορούσε ότι έκανε η ΝΔ. Θα προχωρήσει δηλαδή στη σύναψη νέων δανείων... έτσι για να είναι σίγουρη ότι το μέλλον του τόπου υποθηκεύεται για τα καλά!

ΚΑΤΟΙΚΙΑ: ΧΩΡΙΣ ΣΤΕΓΗ

Εντελώς ξαφνικά ανακοινώθηκαν πανηγυρικά, από τον αντιπρόεδρο και υπουργό Δικαιοσύνης κ. Μένιο Κουτσόγιωργα, τα συμπληρωματικά μέτρα για την ενίσχυση του τομέα κατοικίας και τα οποία θα ισχύσουν από την 1η Οκτωβρίου 1988.

Η εσπευσμένη εξαγγελία των μέτρων για τη στέγη μπορεί να δικαιολογηθεί από την προσπάθεια εντυπωσιασμού της κοινής γνώμης για το έργο, που επιτελεί η κυβέρνηση, ακόμα και την ώρα που ο πρωθυπουργός απέχει από την ενεργό πολιτική δράση. Δικαιολογείται ακόμα και από την επιδίωξη για βελτίωση της εικόνας του κ. πρωθυπουργού, ο οποίος προβάλλεται ως μεριμνών εκ του μακρόθεν για τα προβλήματα του τόπου και των πολιτών.

Οι δικαιολογίες του κ. Τσοβόλα έρχονται και σε αντίθεση με τις ίδιες του τις προβλέψεις ότι, δηλαδή, θα επιταχυνθεί η είσπραξη φορολογικών εσόδων στους επόμενους μήνες του χρόνου. Πώς αυτό θα καταστεί δυνατό να γίνει; Μήπως θα πάσουν να ισχύουν οι «φορολογικές ελαφρύνσεις» και το αφορολόγητο αποθεματικό για πραγματοποίηση επενδύσεων, όπως επιθυμεί και επιδιώκει το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας; Και θα πρέπει να επισημανθεί και τούτο. Ότι πάντοτε τους τελευταίους μήνες του έτους παρατηρείται διόγκωση των κρατικών δαπανών. Πώς, λοιπόν δικαιολογείται η αισιοδοξία, σύμφωνα με την οποία ο κρατικός προϋπολογισμός θα εξελιχθεί κατά τα προβλεπόμενα;

Πληροφορίες αναφέρουν ότι θα υπάρξει «σημαντική» διεύρυνση του ελλείμματος του ευρύτερου δημόσιου τομέα της οικονομίας, το οποίο προβλέπεται να ξεπερνά το 1,5 τρις δραχμές. Η αξιωματική αντιπολίτευση πιστεύει ότι το έλλειμμα αυτό θα διαμορφωθεί γύρω στα 2,2 τρις δραχμές φέτος. Δημιουργείται, συνεπώς, το ερώτημα για το πώς με τέτοιο δημοσιονομικό έλλειμμα, θα μπορέσει να συνταχθεί ο προϋπολογισμός του επόμενου έτους όταν, για πολιτικές σκοπιμότητες, η κυβέρνηση θα υποχρεωθεί να αυ-

ξήσει τις καταναλωτικές δαπάνες του δημοσίου, προκειμένου να ανακτήσει τη χαμένη δημοτικότητα της και να κερδίσει ψήφους.

Ως εκ τούτου, είναι απόλυτα δικαιολογημένοι οι φόβοι αλλά και ισχυρισμοί πολιτικών και οικονομικών παραγόντων —πολλοί βρίσκονται και μέσα στο ΠΑΣΟΚ— ότι ο προϋπολογισμός του επόμενου χρόνου μπορεί να τινάξει την οικονομία στον αέρα...

Τα μέτρα αυτά καθ' εαυτά αποσκοπούν:

1) Στο να μετριάσουν τη σοβαρή αντιπαράθεση ιδιοκτητών στέγης και ενοικιαστών. Αντιπαράθεση, που έχει δημιουργήσει η ίδια η πολιτική στέγης που ακολουθείται και η οποία στο σύνολό της είναι απαράδεκτη, αφού ούτε οι ιδιοκτήτες αλλά και ούτε οι ενοικιαστές είναι ικανοποιημένοι, όπως αποδείχθηκε τελευταία. 2) Στο να επιτρέψουν στη «λοκομοτιβα» της ελληνικής οικονομίας, την οικοδομή, να ξαναλειτουργήσει, διότι ο κλάδος αντιμετωπίζει προβλήματα και η ανεργία αυξάνεται.

Αποφασίστηκε συγκεκριμένα να υπάρξει απαλλαγή από οποιοδήποτε φόρο ιδιοκατοίκησης για τα 200 τ.μ. κάθε πρώτης κατοικίας ανεξάρτητα από το συνολικό εμβαδόν. Και ακόμα, αύξηση της επιδότησης ενοικίου που εφαρμόσθηκε για πρώτη φορά το 1987. Άνοδος κατά 50% του ύψους των δανείων στους δικαιούχους Εργατικής Κατοικίας και, παράλληλα, σημαντική αύξηση του αριθμού των δικαιούχων, καθώς και άνοδος (50%) των δανείων από το Ταμειυτηρίο και το Ταμείο Παρακαταθηκών. Αύξηση του τμήματος του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας, καθώς και ενίσχυση του ενοικίου από τον Οργανισμό αυτό.

Το ερώτημα, που απασχολεί είναι αν και κατά πόσον οι δυνατότητες του προϋπολογισμού επιτρέπουν να εφαρμοσθούν με επιτυχία τα μέτρα αυτά, αλλά και αν το σύνολο των μέτρων, που έχουν εξαγγελθεί μέχρι στιγμής, είναι επαρκές, για την αντιμετώπιση του στεγαστικού προβλήματος.

ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΝ ΠΕΙΘΕΤΑΙ

ΤΟ ΠΑΣΟΚ, αρχικά δια στόματος Γεράσιμου Αρσένη «περιφρόνησε» τους ντόπιους και ξένους επιχειρηματίες, απείλησε ότι «αν δεν κάνουν οι βιομήχανοι επενδύσεις θα κάνουμε εμείς» απέρριψε τα αιτήματα των υποψήφιων επενδυτών κατηγορώντας τους ταυτόχρονα ότι «δεν κάνετε αυγό γιατί κακαρίζετε» και κατήγγειλε ότι «οι εισροές ξένων κεφαλαίων, απομυζούν την ελληνική οικονομία, με βάση τους νόμους της δεξιάς».

Στη συνέχεια, δια στόματος Κωνσταντίνου Σημίτη, δέχθηκε το «διάλογο με τις παραγωγικές τάξεις», επέβαλε ένα πρόγραμμα (σταθεροποιητικό το είπαν) «κομμένο και ραμμένο» στα μέτρα των επιχειρηματιών, αναζήτησε και βρήκε «τους κανόνες του παιχνιδιού» και τόνισε ότι «το ξένο επιχειρηματικό κεφάλαιο, είναι ευπρόσδεκτο κυρίως στους τομείς που δεν επενδύουν οι Έλληνες επιχειρηματίες».

Στη (σημερινή) «τρίτη φάση», το ΠΑΣΟΚ δέχεται κάθε είδους επένδυση, εγκρίνει όλες τις σχετικές αιτήσεις που υποβάλλονται και παίρνει συνεχώς μέτρα για την προσέλκυση των ξένων κεφαλαίων. Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Παν. Ρουμελιώτης είναι υποχρεωμένος τώρα, να ομολογήσει ότι έχει αναθεωρήσει τις απόψεις τους για τα «μονοπώλια» και τις «πολυεθνικές εταιρείες», όπως αυτές εκφράστηκαν σε βιβλίο του, πριν από λίγα χρόνια (το ίδιο πρέπει να κάνει και η κ. Βάσω Παπανδρέου, η οποία απέδιδε μύρια όσα κακά, στο πολυεθνικό κεφάλαιο του οποίου, πώς να το κάνουμε, καλείται τώρα να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα).

Αλλαγή λοιπόν 360° στη στάση του ΠΑΣΟΚ απέναντι στο κεφάλαιο. Θα περίμενε βέβαια κανείς ότι η αλλαγή αυτή θα έπειθε τον επιχειρηματικό κόσμο να προβεί σε επενδύσεις παγίου κεφαλαίου και εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεων. Φευ! Αυτό δεν έγινε μέχρι τώρα, όπως δεν έγινε και η «στροφή των ξένων επενδυτών, ακόμα και από άλλες χώρες της ΕΟΚ, στη χώρα μας». Και ας λέει ο υφυ-

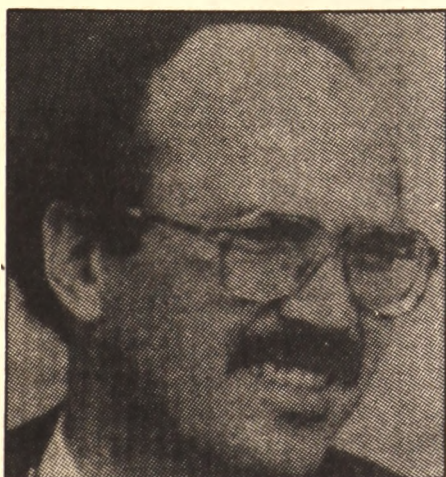
πουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Θ. Καρατζάς ότι σε ικανοποιητικό βαθμό συνεχίστηκε και φέτος η εισροή ξένων κεφαλαίων «στη χώρα μας» λες και η εισροή μπορούσε να γίνει σε άλλη χώρα. Ο κ. Θ. Καρατζάς, δεν παρέλειψε να τονίσει ότι «η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης στην ελληνική οικονομία, εκφράζεται με τη συνεχή αύξηση των επενδύσεων και την εισροή ξένων κεφαλαίων».

Αλλά για ποια εισροή μιλάμε; Τα επίσημα στοιχεία του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, αναφέρουν ότι το 1987 εισήχθησαν 187 εκατ. δολ. ενώ στο οκτάμηνο Ιανουαρίου - Αυγούστου 123 εκατ. δολ. Μέτρο σύγκρισης διαθέτουμε μόνο για το 1987. Τη χρονιά αυτή οι ξένες επενδύσεις ήταν πενταπλάσιου ύψους στην Τουρκία και πενταπλάσιου στην Πορτογαλία!

Τι μπορεί να περιμένει κανείς; Τίποτα, όσο δεν αλλάζουν ριζικά οι διαδικασίες έγκρισης και χρηματοδότησης των επενδύσεων, η νοοτροπία των πιστωτικών ιδρυμάτων, η υποδοχή του επιχειρηματία από το δημόσιο και όσο δεν αυξάνεται η παραγωγικότητα εργασίας που μαζί με τη χρήση των Η/Υ αποτελούν τους σημαντικότερους ίσως παράγοντες αύξησης της αποδοτικότητας των κεφαλαίων.

Το ΠΑΣΟΚ, όλο και πιο συχνά, κάνει πλέον τις διαχρονικές του συγκρίσεις για την οικονομία, με αναφορά το 1984-1985. Αποφεύγει συστηματικά να προχωρήσει σε συγκρίσεις από το 1975 ή 1979 ή 1981. Και δεν το κάνει τυχαία. Γνωρίζει πολύ καλά, ότι τα πρώτα χρόνια εγκατάστασής του στην εξουσία δημιούργησε ένα ιδιαίτερα άσχημο κλίμα για τον υποψήφιο επενδυτή. Κλίμα που δεν αλλάζει με ανακοινώσεις του στυλ «με ικανοποιητικό ρυθμό, συνεχίζεται η αύξηση των επενδύσεων».

Μια «ακτινογραφία» της ελληνικής οικονομίας θα έδειχνε ότι η έλλειψη επενδυτικού ενδιαφέροντος είναι η αθεράπευτος νόσος της.

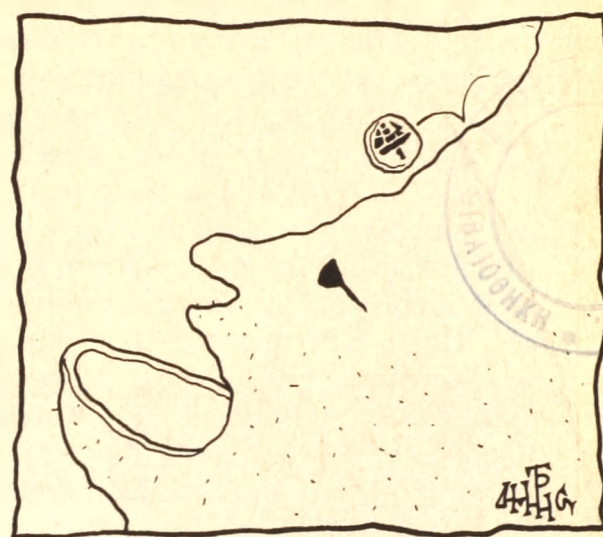
Ρουμελιώτης και Τσοβόλας. Οι οικονομικοί «εγκέφαλοι» τώρα της κυβέρνησης. Προσφέρουν στο κεφάλαιο «γη και ύδωρ» αναμένοντας επενδύσεις...

Η ΔΡΑΧΜΗ ΠΕΦΤΕΙ

Η δραχμή, το εθνικό μας νόμισμα, που ο πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου ευελπιστεί να το εισάγει στο «καλάθι» του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (Ε.Ν.Σ.) νοσεί βαρέως.

Παρά τις δυο υποτιμήσεις που έχει υποστεί τα τελευταία χρόνια, η «διολίσθησης» της συνεχίζεται με αμείωτο ρυθμό.

Πριν λίγες ημέρες μόλις το Κέντρο Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών (ΚΕΕΜ) ανακοίνωσε χωρίς να διαψευσθεί, ότι αν η δραχμή εξακολουθήσει την καθοδική της πορεία, στο τέλος του χρόνου η σωρευτική υποτίμησή της, για το 1988, θα ανέλθει σε 8,5% ως προς το σύνολο των άλλων νομισμάτων και σε 2,8% ως προς τα ευρωπαϊκά νομίσματα. Μόνον στο ο-

κτάμηνο, Ιανουαρίου - Αυγούστου, 1988 η ανατίμηση του συνόλου των ξένων νομισμάτων σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 1987, ανήλθε σε 6,1% με βάση τις σταθμίσεις του συνολικού εξωτερικού εμπορίου της χώρας (εισαγωγές και εξαγωγές).

Συνεχίζοντας τη σύγκριση ανάμεσα στα οκτάμηνα Ιανουαρίου - Αυγούστου των ετών 1987, 1988 διαπιστώνεται ότι η ανατίμηση του δολαρίου έναντι της δραχμής ανήλθε σε 2,3% και του γιεν σε 17,8%, ενώ έναντι των ευρωπαϊκών νομισμάτων η υποτίμηση φτάνει μέχρι 14,6% (σε σχέση με τη Λίρα Αγγλίας).

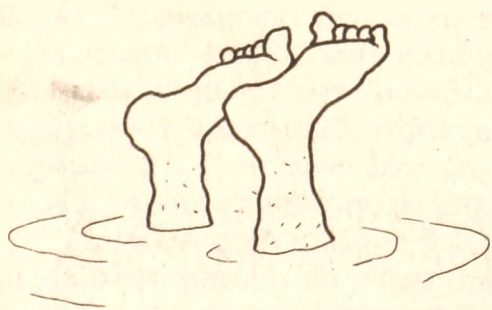
Και ενώ η υποτίμηση της δραχμής συνεχίζεται σταδιακά, χωρίς να έχει ανάγκη κυβερνητικών αποφάσεων για να υποτιμηθεί κατά 15% όπως είχε γίνει την τελευταία φορά και ενώ ο πληθωρισμός παρά το γεγονός ότι μειώνεται, εξακολουθεί να είναι τριπλάσιος του μέσου όρου της ΕΟΚ, η κυβέρνηση κομπορρημονεί ότι η δραχμή θα ενταχθεί στο Ε.Ν.Σ.

Το ίδιο βέβαια υποστηρίζει ότι πρέπει να γίνει και η Ν.Δ. Γι' αυτό άραγε έκανε τις σχετικές δηλώσεις ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου ή απλά δεν αντιλαμβάνεται πόσο είναι «ισχυρό» το εθνικό μας νόμισμα;

ΤΟ «ΣΑΡΑΚΙ»

Τα επίσημα στοιχεία αναφέρουν ότι η ανεργία κινείται γύρω στα επίπεδα του 7,5-8%. Πουθενά δεν γίνεται όμως η υπενθύμιση πώς μετράται, ούτε σε ποια επίπεδα βρίσκεται η υποαπασχόληση. Οι άνεργοι (όλοι το ξέρουμε αυτό) μετά από ένα διάστημα, διαγράφονται από τις λίστες του ΟΑΕΔ και παύουν να εισπράττουν τα επιδόματα ανεργίας. Έτσι, η κυβέρνηση μετά από ένα διάστημα «αγνοεί» την ύπαρξή τους. Πέρα όμως από αυτό υπάρχουν και δύο άλλες μέθοδοι που «συντηρούνται» τα τελευταία χρόνια ώστε, να υποστηρίζεται από τους κυβερνητικούς κύκλους, ότι το επίπεδο της ανεργίας βρίσκεται πολύ χαμηλότερα από το αντίστοιχο των άλλων χωρών-μελών της ΕΟΚ. Μιλάμε για τη «μακρόχρονη» θητεία και τη διατήρηση της υποαπασχόλησης και της αυτοαπασχόλησης. Η στρατιωτική θητεία είναι διπλάσια στην Ελλάδα, από των άλλων χωρών-μελών της ΕΟΚ. Έτσι, οι φουρνιές των ανέργων κρατούνται μακριά από την αγορά εργασίας, ενώ η υποαπασχόληση βρίσκεται στα επίπεδα των υποανάπτυκτων χωρών. Όπως είπε πρόσφατα με χαρακτηριστικό τρόπο, στέλεχος των κοινωνικών υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου («στην Ελλάδα όσοι δεν εργάζονται, πουλάνε και όσοι πουλάνε εργάζονται...»).

Έτσι, με την υποαπασχόληση και την αυτοαπασχόληση να βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα οι κυβερνήσεις των τελευταίων χρόνων δίνουν μια πλασματική εικόνα για τον αριθμό των ανέργων. Βέβαια, αν η ανεργία βρισκόταν σε υψηλά επίπεδα, εξαιτίας ραγδαίας ανάπτυξης της τεχνολογίας (συμβαίνει σε προηγμένες κοινω-

νίες) ή εξαιτίας του εκσυγχρονισμού της οικονομίας στο σύνολό της, τότε θα υπήρχε δικαιολογία.

Όταν όμως οι κυβερνήσεις πριν και μετά το 1981 έχουν κάνει αθρόες προσλήψεις στο Δημόσιο, όταν η υποαπασχόληση και η αυτοαπασχόληση βρίσκεται σε εξαιρετικά υψηλά επίπεδα και όταν η στρατιωτική θητεία, χρησιμοποιείται και σαν συντελεστής «μείωσης» της ανεργίας, τότε δεν υπάρχει καμιά δικαιολογία, ιδιαίτερα όταν μια κυβέρνηση θέλει να (αυτο)αποκαλείται «σοσιαλιστική».

... ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

«Προβληματισμός υπάρχει στην κυβέρνηση για την καθυστέρηση που σημειώνεται στην υλοποίηση των μέτρων ανασυγκρότησης της Καλαμάτας. Η ανησυχία των κατοίκων και φορέων της πόλης, για τον μη ικανοποιητικό ρυθμό εκτέλεσης των έργων, έχει τώρα διεισδύσει και στην κυβέρνηση».

Οι παραπάνω προτάσεις θα μπορούσαν κάλλιστα να ήταν δικές μας. Αλλά δεν είναι. Αποτελούν απόσπασμα δημοσιεύματος από την ΑΥΡΙΑΝΗ, εφημερίδα

μετά τους σεισμούς, ανακοίνωσε διάφορα «μέτρα» και «ευνοϊκές ρυθμίσεις» για τους κατοίκους. Μετά βαρέθηκε και ο ίδιος τις ανακοινώσεις. Η κυβέρνηση μπλεγμένη στους ίδιους διοικητικούς μηχανισμούς που έστησε με πραγματικά ιδιαίτερη ικανότητα η Δεξιά (και που έθρεψε το ΠΑΣΟΚ) μας έκανε να ξεχάσουμε την πόλη.

Τη θυμόμαστε μόνο καμιά φορά το βράδυ όταν ύστερα από το δελτίο ειδήσεων μας λένε και τι θερμοκρασία θα κάνει την άλλη μέρα στην Καλαμάτα.

Ακόμα η Καλαμάτα περιμένει ανασυγκρότηση...

που δεν χρειάζεται συστάσεις για τους ισχυρούς δεσμούς που έχει με μέλη της κυβέρνησης.

Η ίδια λοιπόν ΑΥΡΙΑΝΗ, αναγνωρίζει ότι σημειώνεται καθυστέρηση στα έργα ανασυγκρότησης της Καλαμάτας και ότι η ανησυχία των κατοίκων της διεισδύσε τώρα και στην Κυβέρνηση.

Δυο ολόκληρα χρόνια μετά τους καταστρεπτικούς σεισμούς της Καλαμάτας η κυβέρνηση με «ανασυγκροτητή» της πόλης τον κ. Φιλippoπούλο, όχι μόνον δεν κατόρθωσε να ανασυγκροτήσει τίποτα αλλά έκανε το παν για να ρίξει τους κατοίκους της στο «λήθαργο της αναμονής».

Οι δηλώσεις του πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου και του αντιπροέδρου της κυβέρνησης Μένιου Κουτσόγιωργα λίγο έλειψαν για να θυμίσουν το γνωστό «και παιδιά θα σας κάνω», ενώ ο άνευ χαρτοφυλακίου κ. Φιλippoπούλος και ο «μετά χαρτοφυλακίου» κ. Κουλουμπής ξεπεράστηκαν μεταξύ τους για το ποιος θα δώσει τα περισσότερα χρήματα μέχρι το τέλος του χρόνου (ποιου χρόνου αλήθεια;) για την ανασυγκρότηση της πόλης.

Από το χορό δεν έλειψε βέβαια και ο κ. Τσοβόλας ο οποίος τους πρώτους μήνες

Αλλά αν την Καλαμάτα τη θυμόμαστε από το δελτίο ειδήσεων πώς άραγε θα μας κάνει η κυβέρνηση να ξεχάσουμε τα «Μεγάλα Έργα»; Γιατί αυτά πρέπει να τα ξεχάσουμε. Έχουν τόσες φορές εξαγγελθεί που νιώθουμε σαν είναι ήδη έτοιμα. Τόσο πολύ! Θυμηθείτε, πόσες φορές έχει εξαγγελθεί το Μετρό, η ζεύξη Ρίου-Αντιρρίου, η εκτροπή του Αχελώου, οι αυτοκινητόδρομοι και το αεροδρόμιο των Σπάτων.

Συζητήθηκαν, στον οικονομικό κύκλο, στο υπουργικό συμβούλιο, στο ΚΥΣΥΜ, σε επιτροπές, υποεπιτροπές, υπό την Προεδρία του Πρωθυπουργού, του κ. Μ. Κουτσόγιωργα, του (τέως) υπουργού Εθνικής Οικονομίας κ. Κ. Σημίτη και (νυν) υπουργού κ. Π. Ρουμελιώτη, εξαγγέλθηκαν οι διαδικασίες από τον κ. Κουλουμπή, αναζητήθηκαν χρηματοδοτήσεις από το εξωτερικό με αντίτιμο την εκμετάλλευση των έργων για κάποιο διάστημα και «ο χορός καλά κρατεί».

Το ερώτημα όμως προκύπτει εύκολα: Αν η κυβέρνηση δεν είναι σε θέση να κάνει κάτι για την ανασυγκρότηση της Καλαμάτας, πώς είναι δυνατόν να προχωρήσει στην υλοποίηση 4-5 ταυτόχρονα, «μεγάλων έργων».

ΟΤΑΝ ΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ ΕΥΗΜΕΡΟΥΝ...

Μία από τις φράσεις που θα ακουστούν στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου θα είναι και αυτή: «Το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν παρουσίασε εξαιρετική άνοδο τα τελευταία χρόνια και (προκειμένου να περιμένουμε ακόμα "καλύτερες ημέρες") ότι θα αυξηθεί στα επόμενα, ακόμα περισσότερο».

Ουδείς βέβαια θα περίμενε, να μειωθεί το Εθνικό Προϊόν, αλλά και ουδείς συμμερίζεται τις θριαμβολογίες (που ήδη άρχισαν) για αύξησή του, αφού τα ίδια τα επίσημα στοιχεία δείχνουν περιορισμένη μεταβολή τα τελευταία χρόνια.

Να τι «λένε» οι ίδιοι οι αριθμοί για τις περιβόητες αυξήσεις του ΑΕΠ. Σύμφωνα με τους Εθνικούς Λογαριασμούς το ΑΕΠ, παρουσιάζει την παρακάτω εξέλιξη από το 1980 και μετά σε σταθερές τιμές 1970.

ΕΤΗ	ΑΕΠ (σε χιλιάδες δρχ.)
1980	417.510
1981	418.271
1982	420.641
1983	422.351
1984	434.726
1985	448.710
1986	455.000
1987(εκτίμηση)	457.819

Βλέπουμε λοιπόν, ότι οι αυξήσεις είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Όσο για τις «καλύτερες ημέρες» που μας περιμένουν δεν πρέπει να υπάρχει καμιά αμφιβολία. Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Παν. Ρουμελιώτης καταθέτοντας το Πενταετές Πρόγραμμα 1988-1992 (σχέδιο) έδωσε παράλληλα στη δημοσιότητα την πρόβλεψή του για την αύξηση του ΑΕΠ στα αμέσως επόμενα χρόνια. Και μάλιστα για να είμαστε σίγουροι ότι δεν θα «πέσει έξω» στις προβλέψεις του, ανακοίνωσε ένα νούμερο που το απεκάλεσε «ρεαλιστικό» και ένα δεύτερο που το απεκάλεσε «αισιόδοξο». Ακόμα και στη δεύτερη περίπτωση που το νούμερο είναι ίσο με 3,7% «αισιόδοξος» δεν μπορεί να νοιώσει κανείς.

Αλλά δεν είναι μόνον οι ρυθμοί ανόδου του ΑΕΠ που προκαλούν ανησυχίες. Είναι και η σύνθεση του ΑΕΠ, σε σχέση με την αντίστοιχη σύνθεση των ΑΕΠ των χωρών της ΕΟΚ. Στην Ελλάδα ο αγροτικός τομέας συμβάλλει στο ΑΕΠ κατά 17,3% ενώ στην ΕΟΚ κατ' 2,9% μόνον. Ο δευτερογενής τομέας συμβάλλει στη χώρα μας κατά 29% ενώ στην ΕΟΚ πάνω από 38,5%, ενώ οι υπηρεσίες κατά 53% έναντι του 58,5 της ΕΟΚ. Με άλλα λόγια η Ελ-

λάδα είναι «αγροτική» πολύ περισσότερο από ό,τι οι άλλες χώρες - μέλη της ΕΟΚ. Δεν μένει λοιπόν παρά ο κ. Ποττάκης να ζητήσει από τους αγρότες συνεχή αύξηση της αγροτικής παραγωγής μην τυχόν και το ΑΕΠ παρουσιάσει καμιά αξιοπρεπή ανοδική πορεία...

Τέλος, για όσους αρέσκονται ακόμα να θεωρούν το κατά κεφαλήν εθνικό εισόδημα ως δείκτη ευημερίας ή δυστυχίας, ας θυμούνται τα παρακάτω νούμερα που και αυτά μιλάνε από μόνα τους για τις «προόδους» της ελληνικής οικονομίας.

Κατά κεφαλήν εθνικό εισόδημα
(σε σταθερές τιμές 1970)

ΕΤΗ	ΔΡΑΧΜΕΣ
1980	50.309
1981	49.775
1982	49.428
1983	48.880
1984	49.608
1985	50.487
1986	50.661
1987(εκτιμήσεις)	50.800

Από το 1981-1985 το κατά κεφαλήν εθνικό εισόδημα σημείωσε μείωση, ενώ τα τρία τελευταία χρόνια βρίσκεται γύρω στα επίπεδα του 1980...

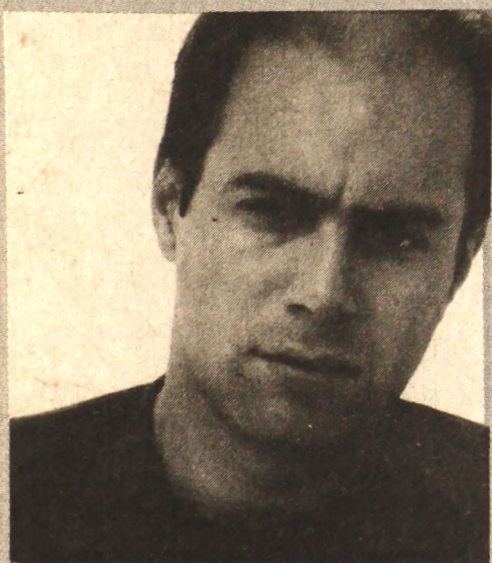
Ούτε οι αριθμοί, δυστυχώς, ευημερούν...

Εκδόσεις Κέδρος

Γ. Γενναδίου 3, τηλ. 36.02.007

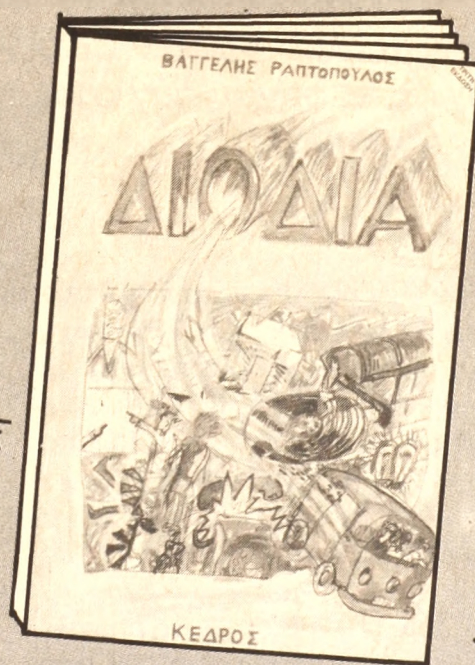
Βαγγέλης Ραπτόπουλος

3η έκδοση

3η έκδοση

ΔΙΟΔΙΑ

ΤΑ ΤΖΙΤΖΙΚΙΑ

1979. Δυτικά προάστεια. Μια παρέα πιτσιρικάδων ξεκινάει να ληστέψει ένα Δημόσιο Ταμείο. Δεν το κάνουν μόνο για τα λεφτά, ούτε είναι επαγγελματίες. Απλώς, μερικές φορές, τίποτα στη φωνή του τζίτζικα, δε δείχνει πόσο σύντομα, θα πεθάνει.

Εκείνο τον καιρό μαζευόμασταν στο καμαράκι, στην ταράτσα του Δημήτρη «του 94» και κάναμε εκπομπές απ' το σταθμό. Το καλοκαίρι της εφηβείας τελείωνε και μαζί με το φθινόπωρο ερχόντουσαν κι οι εξετάσεις και τ' αποτελέσματα κι η διάλυση της παρέας. Γιατί ΔΙΟΔΙΑ δεν είναι μόνο τα περίπτερα με το ελενίτ, σε κάποιο χιλιόμετρο της εθνικής οδού.

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ: ΑΝΑΜΟΝΗ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ

του Σωτ. Σιδέρη

Οι περισσότεροι παρατηρητές των γεγονότων στο χώρο της Μέσης Ανατολής συγκλίνουν στην εκτίμηση ότι η κινητικότητα που παρατηρείται τελευταία στο παλαιστινιακό, θα επισφραγισθεί με σημαντικές εξελίξεις. Οι παρασκηνιακές ζυμώσεις που άρχισαν στις αρχές του καλοκαιριού, τόσο μέσα στους κόλπους της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης, όσο και σε διπλωματικό επίπεδο —με κορυφαίο γεγονός την επίσκεψη του Γιάσερ Αραφάτ στο Ευρωκοινοβούλιο— προοιωνίζουν σύμφωνα με αυτές τις εκτιμήσεις και γεγονότα που δεν θα αργήσουν να εμφανισθούν στο προσκήνιο.

Επίκεντρο των εξελίξεων αναμένεται να είναι η παλαιστινιακή Εθνοσυνέλευση που θα συνεδριάσει στα μέσα Οκτωβρίου στο Αλγέρι. Εκεί σύμφωνα, με τις μέχρι τώρα ενδείξεις, θα αποφασηθεί η πολιτική της ΟΑΠ για την επόμενη περίοδο, που θα είναι καθοριστική για το μέλλον του παλαιστινιακού λαού.

Οι συζητήσεις που γίνονται τώρα στην ΟΑΠ περιστρέφονται γύρω από την απόφαση που πρέπει να πάρει η Εθνοσυνέλευση. Οι προτάσεις, που με τα μέχρι τώρα δεδομένα υπάρχουν, είναι οι εξής:

- Να δημιουργηθεί εξόριστη κυβέρνηση.
- Να ανακηρυχθούν σε ανεξάρτητο παλαιστινιακό κράτος η Δυτική όχθη και η Λωρίδα της Γάζας.
- Να δημιουργηθεί μεν εξόριστη κυβέρνηση, αλλά τη διοίκηση των κατεχομένων εδαφών, να αναλάβουν οι λαϊκές επιτροπές.

Ανεξάρτητα από το τι θα γίνει τελικά

στην Εθνοσυνέλευση, οι Παλαιστίνιοι φέρονται αποφασισμένοι να χαράξουν μια νέα πολιτική που θα οδηγεί σε λύση του Παλαιστινιακού. Επομένως, όποια από τις τρεις προαναφερόμενες προτάσεις υπερσχύσει, θεωρείται ότι θα είναι ένα βήμα μπροστά.

Για το λόγο αυτό, ο Γιάσερ Αραφάτ, έχει αρχίσει μια εκστρατεία ενημέρωσης και προετοιμασίας των ξένων κυβερνήσεων που άρχισε με την επίσκεψη στο Στρασβούργο την περασμένη εβδομάδα. στόχος ήταν να υποδεχθούν θετικά οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις την όποια απόφαση, ή σχέδιο απόφασης, που θα υποβάλλει η εθνοσυνέλευση.

Και λέμε θα υποβάλει, γιατί σύμφωνα με τις μέχρι τώρα ενδείξεις φαίνεται ότι έτσι θα γίνει. Ο Αραφάτ πιστεύει, ότι η όποια απόφαση παρθεί στην Εθνοσυνέλευση, θα είναι χωρίς σημασία, εάν από

τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, τη Σοβιετική Ένωση και τις ΗΠΑ αντιμετωπισθεί αρνητικά. Γι' αυτό ο στόχος είναι, να δημιουργηθεί μεν εξόριστη κυβέρνηση ή να ανακηρυχθεί το κράτος, αλλά να υπάρξει αναγνώριση από μέρους των κυβερνήσεων ώστε να αποτελέσει η απόφαση ένα ουσιαστικό βήμα.

Το γεγονός, ότι η ΟΑΠ αναγνωρίζει τις αποφάσεις του ΟΗΕ 181 του 1947, την 242 του 1967 και την 338 του 1983, αφαιρεί πλέον το βασικό επιχείρημα του Ισραήλ, ότι οι Παλαιστίνιοι έχουν στόχο να καταστρέψουν το κράτος του. Γιατί η απόφαση 242 του Συμβουλίου Ασφαλείας, μιλάει ακριβώς για τα σύνορα του Ισραήλ.

Ο ρόλος της ΕΟΚ

Σοβαρό ρόλο στις επικείμενες εξελίξεις θα διαδραματίσει η ΕΟΚ, αλλά και η Ελλάδα που έχει την προεδρία της Κοινότητας για το δεύτερο εξάμηνο του 1988.

Ειδικότερα, μετά την παλαιστινιακή εθνοσυνέλευση και σε σχέση με τα αποτελέσματά της, παρατηρητές πιστεύουν ότι η ελληνική Προεδρία θα αναλάβει πρωτοβουλία περί το τέλος Οκτωβρίου για την ειρηνική επίλυση του Μεσανατολικού. Η πρωτοβουλία αυτή θα στηρίζεται στα εξής:

- Αναβάθμιση της διπλωματικής εκπροσώπησης της ΟΑΠ. Η ΟΑΠ διατηρεί σήμερα γραφεία σε 127 χώρες, σε πολλές όμως από τις οποίες, δεν υπάρχει διπλωματική εκπροσώπηση.
- Εφαρμογή των αποφάσεων 181, 242 και 338 του ΟΗΕ.

Η πρωτοβουλία θα αναληφθεί και με τη συναίνεση των άλλων έντεκα εταίρων της ΕΟΚ. Η ΕΟΚ επιθυμεί να αναβαθμιστεί ο ρόλος της στη Μέση Ανατολή, ώστε να μην έχουν πάντα την πρωτοβουλία οι ΗΠΑ και η ΕΣΣΔ.

Μέσα στα πλαίσια αυτά, γίνεται και η εκτίμηση ότι θα πρέπει να αναμένεται σύντομα η «ντε γιούρε» αναγνώριση του Ισραήλ από την Ελλάδα.

Από τις επαφές που έχει κάνει μέχρι τώρα ο Γιάσερ Αραφάτ, θεωρείται βέβαιο, ότι το παλαιστινιακό κράτος θα αναγνωρισθεί αμέσως από τα ισλαμικά κράτη και από τα κράτη που συμμετέχουν στο Κίνημα των Αδεσμεύτων και σταδιακά από τις ευρωπαϊκές χώρες. Γ

Τα βιβλία της «γνώσης»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»
βιβλία που ξεχωρίζουν

ΟΙ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

1923-1987

Αλέξης Αλεξανδρής
Θάνος Βερέμης
Πάνος Καζάκος
Βαγγέλης Κουφουδάκης
Χρήστος Α. Ροζάκης
Γιώργος Τσιτσόπουλος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

«ΓΝΩΣΗ»

Μόλις
Κυκλοφόρησε

ΟΙ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ 1923 - 1987

από τους: Α. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗ - Θ. ΒΕΡΕΜΗ
Π. ΚΑΖΑΚΟ - Β. ΚΟΥΦΟΥΔΑΚΗ
Χ. ΡΟΖΑΚΗ - Γ. ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟ

Ένα επίκαιρο βιβλίο με το οποίο
οι εκδόσεις μας εγκαινιάζουν τη νέα σειρά
«Βιβλιοθήκη Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας
και Διεθνών σχέσεων».

Ένα σημαντικό έργο αναφοράς
για όλους τους μελετητές
των ελληνοτουρκικών σχέσεων, αλλά
και για τον καθένα από μας, που με τόσο
ενδιαφέρον παρακολουθούμε
την εξέλιξή τους.

Η ίδρυση του νέου τουρκικού κράτους, οι διπλωματικοί και αμυντικοί παράγοντες,
το Κυπριακό, η προοπτική της ένταξης της Τουρκίας στην ΕΟΚ. κ.α., αποτελούν
τα συστατικά στοιχεία του έργου για τη συγγραφή του οποίου, συνεργάστηκαν
οι πιο διακεκριμένοι μελετητές.

* Σε συνεργασία με το ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.

εκδόσεις «γνώση»

Ζωοδόχου Πηγής 29, 106 81 Αθήνα, τηλ.: 3620941 - 3621194

του Τάσου Μπάρλα

Είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς την κατάσταση σήμερα στην Τουρκία και ακόμα δυσκολότερο να την περιγράψει. Αυτό όμως που αντιλαμβάνεται πολύ εύκολα είναι η παρουσία και ο ρόλος του στρατού στα πολιτικά πράγματα της χώρας. Μερικές μέρες μετά από την όγδοη επέτειο του πραξικοπήματος της 12ης Σεπτεμβρίου 1980, στην Άγκυρα, μια περιοχή στην οποία δεν ισχύει ο στρατιωτικός νόμος, συνεχίζεται από το 1982 η δίκη της οργάνωσης NTEB - ΓΙΟΛ

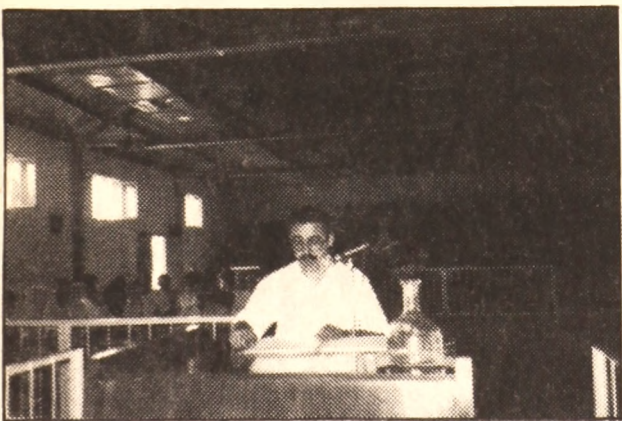

Μια ομάδα από τους κατηγορουμένους

ΟΙ ΚΡΑΥΓΕΣ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΜΕΝΩΝ

Σύμφωνα με τον αρχηγό της NTEB-ΓΙΟΛ στην Άγκυρα Yasin Ketenoğlu «ήταν η πρώτη οργάνωση που αντιστάθηκε στους φασίστες, όταν άρχισαν οι φόννοι στα πανεπιστήμια. Ήταν μια ευρεία δημοκρατική δύναμη, και όχι απλώς κομμουνιστική, με τεράστια απήχηση στον κόσμο. Μαζικοποιήθηκε στον αγώνα εναντίον της Δεξιάς, και απέτελεσε σχολή δημοκρατικής αγωγής στα χωριά της Τουρκίας.

Το πραξικόπημα της 12.9.80 έγινε γιατί δεν προλάβαμε να οργανώσουμε το κόμμα το οποίο θα το σταματούσε, και δεν έχουμε καμία ευθύνη γι' αυτό. Κανένα κόμμα δεν μπορεί να προσφέρει λύσεις στην Τουρκία και η μόνη λύση είναι ο ένοπλος αγώνας, αλλά σήμερα για να συνέλθει ο κόσμος από το πραξικόπημα χρειάζεται ένα ελάχιστο περιθώριο δημοκρατίας».

Ο Νασουχ Μιτάπ διαβαζει την ομαδική απολογία της δίκης στη Μαμάκ.

Στους 723 που δικάζονται έχει απαγγελθεί η κατηγορία ότι εξέδιδαν η διαβίζαν το περιοδικό DEVRIMCI YOL. Επίσης επείτα από βασανιστήρια, τα οποία αποκάλυψε το περιοδικό «Προς το 2000», από πολλούς έχουν αποσπαθεί ομολογίες για ένοπλη ανατροπή του κράτους. Ο εισαγγελέας έχει ζητήσει τη θανατική καταδίκη για 74 από τους κατηγορούμενους εκ των οποίων έξι έχουν πεθάνει και δύο έχουν τρελαθεί από τα βασανιστήρια.

Η δίκη στη Μαμάκ

Το δικαστήριο βρίσκεται στις φυλακές MAMAK της Άγκυρας που θεωρούνται οι αυστηρότερες φυλακές της Τουρκίας. Πήγαμε εκεί πέντε Έλληνες δημοσιογράφοι αλλά η είσοδος μας στις φυλακές έγινε σαν να είμασταν απλοί επισκέπτες: σαν δημοσιογράφοι μπαίνουν μόνον όσοι είναι σε μια λίστα για την παρακολούθηση των δικών στη MAMAK. Αφού μας πήραν τα διαβατήρια, αφήσαμε τις τσάντες με τις φωτογραφικές μηχανές και τα μαγνητόφωνα, μας έκαναν σωματικό έλεγχο και στη συνέχεια με λεωφορείο διανύσαμε μια απόσταση δυο χιλιομέτρων και φτάσαμε στην περιοχή του στρατοπέδου όπου βρίσκεται το δικαστήριο.

Έχοντας συνηθίσει τους σωματικούς ελέγχους, δεχθήκαμε ακόμα έναν και μπήκαμε στην αίθουσα του δικαστηρίου που είναι ένα υπόστεγο σκεπασμένο με

ελενιτ και έναν υποτυπώδη εξαερισμό. Σε ένα βάθρο βρίσκονται οι στρατοδίκες και ο εισαγγελέας, μπροστά τους μέσα σε κιγκλίδωμα οι κατηγορούμενοι των οποίων έχει ζητηθεί η καταδίκη σε θάνατο και απο πίσω, εκτός κιγκλιδώματος, κάθονται όσοι κατηγορούμενοι έχουν απολυθεί και θέλουν να παρακολουθούν τη δίκη. Στο πίσω μέρος της αίθουσας βρίσκονται οι κερκίδες, όπου κάθονται οι συγγενείς των κατηγορουμένων και όπου βόλεψαν και μας. Είμασταν όλοι κάτω από τα άγρυπνα βλέμματα δέκα περίπου ένοπλων ανδρών. Εκτός αυτών, δεκατρείς στρατιώτες χωρίς όπλα, στεκόνταν ο ένας δίπλα στον άλλο και μεταξύ των κατηγορουμένων και των συγγενών τους για να μην μπορούν να επικοινωνούν και να χαιρετιούνται.

Το προαύλιο όπου βγαίνουν οι επισκέπτες στα διαλείμματα της δίκης, ελέγχεται από είκοσι ακροβολισμένους στρατιώτες με αυτόματα. Κάθε λίγο, περνούν ομάδες στρατιωτών οι οποίοι οπλίζουν, επιτείνοντας το κλίμα της τρομοκρατίας.

Η δίκη μετά από την ομαδική απολογία συνεχίζεται, με τις απολογίες καθ' ενός των κατηγορουμένων ξεχωριστά. Στη διάρκεια της δίκης οι δικηγόροι δεν μπορούν να μιλήσουν με τους κατηγορουμένους και η υποβολή κάποιας ένστασης μπορεί να σταθεί αφορμή για την αποβολή του δικηγόρου από το δικαστήριο, όπως έχει γίνει πολλές φορές στο παρελθόν. Οι στρατοδίκες στα έδρανά τους έ-

δειχναν εμφανώς, καθ' όλη τη διάρκεια της απολογίας, ότι βαριόνταν να ακούν και είναι και αυτός ένας ακόμα λόγος για τον οποίο οι δικηγόροι δεν τρέφουν αταπάτες για την έκβαση της δίκης.

Ένα μικροεπεισόδιο που συνεβη είναι χαρακτηριστικό του κλίματος που επικρατεί στο δικαστήριο. Οι δικηγόροι κάνουν προσπάθεια να περάσουν ένα σημείωμα στους κατηγορούμενους, που τους πληροφορεί ότι βρίσκονται εκεί πέντε Έλληνες δημοσιογράφοι. Το αντιλαμβάνεται ο αξιωματικός της φρουράς, οι δικηγόροι αρνούνται να το παραδώσουν και τελικά ο αξιωματικός αντιγράφει το σημείωμα. Ζητείται το όνομά του από παριστάμενο δημοσιογράφο, αυτός αρνείται να το δώσει αλλά ένας δικηγόρος λέει ότι τον γνωρίζει από τη φυλακή, πράγμα που σημαίνει ότι έχει βασανίσει κρατούμενους. Έντρομος ο αξιωματικός αποκρίνεται ότι δεν ήταν ποτέ στη φυλακή.

Η δίκη γίνεται κάθε Δευτέρα, Τετάρτη

Το «Νταβος» πουλα τώρα ζαχαρώδη, λεμοναδες και παγωτά... Φωτογραφία Ζαχαροπλαστείου της Αγκυρας

ΡΑΣΣΟΥΝ ΤΟ ΗΡΕΜΟ ΠΡΟΣΩΠΕΙΟ

και Παρασκευή 9-12 το πρωί και 2.30-6.00 το απόγευμα, σε πολύ αργούς ρυθμούς και από ό,τι εκτιμάται δεν πρόκειται να τελειώσει πριν από το τέλος του χρόνου.

Η κατάσταση στην Τουρκία

Έχοντας σαν επιδιαιτητή και ανώτατο κριτή τον στρατό, η Τουρκία σήμερα προσπαθεί να κάνει βήματα προς την προοδο με στόχο την είσοδό της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Ο Οζάλ —και αυτό αναγνωρίζεται από όλα τα κόμματα— έχει καταφέρει να έχει αυτός τις πολιτικές πρωτοβουλίες σε σχέση με το στρατό. Αυτή την εποχή μάλιστα εκκρεμεί και μια αίτηση για τη νομιμοποίηση του Σοσιαλιστικού Κόμματος, εκτιμάται όμως ότι, θα αργήσει να γίνει δεκτή.

Στην Τουρκία σήμερα, συνεχίζεται η προεκλογική περίοδος για το δημοψήφισμα στο οποίο θα αποφασιστεί αν θα επισηρευθούν ή όχι οι βουλευτικές εκλογές.

Εκπρόσωπος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος του κ. Ινονού, το οποίο θεωρείται το πιο προοδευτικό από τα νόμιμα κόμματα, συζητώντας μας, είπε:

«Περνάμε μια μεταβατική περίοδο, και γι' αυτό δεν μπορεί να δοθεί μια ξεκάθαρη απάντηση για το πότε θα πάψει να υπάρχει η επιδιαιτησία των στρατιωτικών, οι οποίοι αποτελούν μια σημαντική δύναμη, είτε μας αρέσει είτε όχι. Έχουν σημαντική επιρροή αλλά όχι πλέον την εξουσία. Ξοδεύονται σημαντικά ποσά για στρατιωτικές δαπάνες, λόγω προ-

βλημάτων με την Ελλάδα αλλά και με άλλες χώρες. Ελπίζω σε μια λύση των προβλημάτων με την Ελλάδα αλλά οι ρυθμοί που υπάρχουν είναι πολύ αργοί. Για την Κύπρο ελπίζουμε σε ομόσπονδο κράτος με εγγυήτριες δυνάμεις την Τουρκία και την Ελλάδα.

Ο τουρκικός στρατός στην Κύπρο δεν είναι στρατός κατοχής, αλλά διασφαλίζει την τουρκική μειονότητα.

Είμαστε υπέρ της πολιτικής αμνηστίας, αλλά όχι γι' αυτούς που κατηγορούνται για φόνους και έχω τη γνώμη ότι πρέπει να δικαστούν στα πολιτικά δικαστήρια όσοι έχουν ομολογήσει σοβαρά αδικήματα με βασανιστήρια. Η ΝΤΕΒ-ΓΙΟΛ είναι μια αριστερή τρομοκρατική οργάνωση, εμείς είμαστε ενάντια στη βία και πιστεύω ότι μόνο μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες μπορεί να λυθεί το πρόβλημα της Τουρκίας. Θα περάσουμε μία σκληρή περίοδο δυο τριών χρόνων η οποία θα έχει επιπτώσεις όχι μόνο στην εργατική τάξη αλλά και στην επιχειρηματική, και αυτός είναι ο σοβαρότερος λόγος για τον οποίο ο ΟΖΑΛ θα χάσει τις προσεχείς εκλογές.

Για το Κουρδικό πιστεύω ότι πρέπει να επιτραπεί στους Κούρδους να έχουν τη γλώσσα τους και την κουλτούρα τους».

Τα βασανιστήρια συνεχίζονται

Το θέμα όμως που έχει επισύρει τη διεθνή κατακραυγή και προσπαθούν να κρύψουν οι τουρκικές αρχές είναι οι βασανισμοί των κρατουμένων. Αλλά οι αποκα-

λύψεις συνεχίζονται, και αυτό αμαυώνει την προσπάθεια εξευρωπαϊσμού και εξωραϊσμού της εικόνας της Τουρκίας. Έχοντας μάλιστα υπογράψει πρόσφατα την Ευρωπαϊκή Συνθήκη για τα βασανιστήρια η θέση της γίνεται ακόμα δυσκολότερη.

Για το πόσες καταδίκες υπάρχουν με βάση ομολογίες από βασανιστήρια αρκεί η παράθεση αποσπάσματος από την απόφαση 1924/5/1984 του 3ου Στρατοδικείου Κερασούντας.

«Συνεπώς, ακόμα κι αν υποτεθεί ότι οι καταθέσεις / ομολογίες λαμβάνονται μετά από βασανισμό, αυτό δεν σημαίνει ότι η κατάθεση μπορεί να είναι εξωπραγματική, ότι δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Επομένως, τα βασανιστήρια και η ορθότητα της κατάθεσης που έχει αποσπασθεί κατόπιν βασανιστηρίων είναι δύο διαφορετικά πράγματα...».

Το θέμα αυτή τη στιγμή, είναι να μην αποδεχτεί η ευρωπαϊκή γνώμη την αποσιώπηση του καθεστώτος των βασανιστηρίων, όπως προσπαθεί να πετύχει η Αγκυρα. Πρέπει να δραστηριοποιηθούμε για να σταματήσουν τα βασανιστήρια και οι καταδίκες με χαλκευμένες ομολογίες. Αν αυτό κατορθωθεί, έχει γίνει ένα ουσιαστικό βήμα για να μπει πραγματικά ο Στρατός στη γωνία και να αρχίσουν να δρομολογούνται δημοκρατικές λύσεις στην Τουρκία. Και αυτό θα έχει θετικό αντίκτυπο στην περιοχή μας και θα αποτελέσει ουσιαστική κατάκτηση για τον τουρκικό λαό.

Ο ΔΙΨΑΣΜΕΝΟΣ ΓΙΓΑΣ

Οι συνεχείς γεωτρήσεις στον κάμπο της Θεσσαλίας, έχουν διαταράξει την υδάτινη ισορροπία της περιοχής και προκάλεσαν αισθητή πτώση της στάθμης του υδροφόρου ορίζοντα. Έτσι, η Θεσσαλία αντι «κοιμισμένος γίγας» κινδυνεύει να γίνει και «διψασμένος γίγας».

του Βασίλη Βαγενά

Η πρωτοφανής ξηρασία που έπληξε φέτος το θεσσαλικό διαμέρισμα, αλλά και ολόκληρη τη χώρα, αποκάλυψε την οξύτητα του αρδευτικού προβλήματος και τη σοβαρή υστέρηση σε υδραυλικά έργα, σε μια περίοδο μάλιστα, ιδιαίτερα κρίσιμη για την εθνική οικονομία.

Θεωρείται μαθηματικά βέβαιο, ότι μεγάλες εκτάσεις δυναμικών καλλιεργειών δεν θα αποδώσουν τα αναμενόμενα με δυσάρεστες επιπτώσεις στο αγροτικό εισόδημα.

Η εύφορη έκταση της Θεσσαλίας ανέρχεται σήμερα σε περισσότερα από 2.000.000 στρέμματα. Υπάρχει, όμως, δυνατότητα η έκταση αυτή να τριπλασιασθεί αν το θελήσει η κυβέρνηση, η οποία όπως και οι προηγούμενες, ενώ αναγνωρίζει το πρόβλημα δεν προωθεί την εκτέλεση των απαραίτητων έργων υποδομής.

Μοναδική πηγή ζωής για τη Θεσσαλία,

σήμερα, είναι, χωρίς αμφιβολία, το υδροηλεκτρικό έργο Ταυρωπού, το οποίο μετονομάστηκε σε έργο «Ν. Πλαστήρα», επειδή, ο «μαύρος καβαλλάρης» το είχε οραματισθεί και πραγματοποιήσει. Παραδόθηκε στον αγροτικό κόσμο της περιοχής το 1958 επί κυβερνήσεως Καραμανλή και από τον ταμειυτήρα του εξυπηρετούνται τρεις πόλεις (Λάρισα - Καρδίτσα - Συφάδες) καθώς και 50 κοινότητες του Νομού Καρδίτσας. Επιπλέον, με τα νερά της λίμνης Πλαστήρα, αρδεύονται οι εκτάσεις του ΤΟΕΒ Ταυρωπού, εκτάσεις εκτός του δικτύου, καλλιεργειών των Νομών Λαρίσης και Τρικάλων, ενώ σε μόνιμη βάση εμπλουτίζεται ο Πηνειός, που είναι το πιο μολυσμένο ποτάμι της Ευρώπης.

Τα νερά είναι φυσικό να μην επαρκούν και μάλιστα σε χρονιές ξηρασίας όπως η φετινή. Έτσι, οι αγρότες της περιοχής έχουν στραφεί στις αβαθείς γεωτρήσεις, κάνοντας άντληση των υπογείων υδάτων.

Η συνεχής ανόρυξη γεωτρήσεων τόσο στο δυτικό, όσο και στο ανατολικό διαμέρισμα της Θεσσαλίας, πέρα από το μεγάλο οικονομικό κόστος που συνεπάγεται, έχει επιφέρει σοβαρή διατάραξη της υδάτινης ισορροπίας και αισθητή πτώση της στάθμης του υδροφόρου ορίζοντα. Η υπεράντληση του υπόγειου υδάτινου δυναμικού εγκυμονεί τεράστιους κινδύνους για το μέλλον, κινδύνους που επισημαίνει γαλλική εταιρεία, της οποίας ογκώδης μελέτη για το αρδευτικό μέλλον της Θεσσαλίας έχει χρησιμοποιηθεί στο ΠΑΥΓΘ (Πρόγραμμα Ανάπτυξης Υπογείων Υδάτων Θεσσαλίας) και αποτελεί βασικό οδηγό για τα υπόγεια νερά.

Τεράστιο έλλειμμα νερού

Εξάλλου σε μία άλλη έκθεση που έχει συνταχθεί από την επιτροπή συνεργασίας επί θεμάτων υδατικής οικονομίας επί του θέματος του υδατικού ισοζυγίου για την περιοχή της Θεσσαλίας αναφέρεται ότι: «το χρησιμοποιούμενο σήμερα υδατικό δυναμικό για άρδευση, ύδρευση και βιομηχανία ανέρχεται σε 530×10^6 μ^3 ετησίως. Η εκτίμηση των συνολικών αναγκών της Θεσσαλίας μέχρι το έτος 2.000 είναι για 2.390×10^6 κυβικά μέτρα νερό ετησίως ενώ το διαθέσιμο συνολικό υδατικό δυναμικό είναι 4.000×10^6 κυβικά μέτρα ετησίως. Από τα 4.000×10^6 μ^3 μπορεί να αξιοποιηθεί υδατικό δυναμικό της τάξεως των 1.900×10^6 μ^3 ετησίως υπό την προϋπόθεση ότι θα εκτελεσθούν μία σειρά υδραυλικών έργων για τη συλλογή, ταμίευση και εκμετάλλευση του υδατικού ισοζυγίου της Θεσσαλίας. Κατά την άποψη άλλων μελετητών και κατά τις δικές μας εκτιμήσεις οι ετήσιες ανάγκες σε νερό για την περιοχή πρέπει να είναι μεγαλύτερες γιατί νερό δεν απαιτείται μόνο για άρδευση, ύδρευση και βιομηχανία, αλλά και για τη διατήρηση της φυσιογνωμίας της περιοχής. Πάντα δε πρέπει να υπάρχει ένα περιθώριο ασφαλείας διότι οι δημιουργούμενες ανάγκες ξεπερνούν πολλές φορές τις προβλεπόμενες.

Εν πάση περιπτώσει με συντηρητικούς υπολογισμούς υπάρχει ετήσιο έλλειμμα υδατικού δυναμικού της τάξεως των 2.000×10^6 κυβικά μέτρα ετησίως.

Από αυτό το έλλειμμα οι υδατικοί πόροι της περιοχής μπορούν να καλύψουν περί τα 1.400×10^6 κυβικά μέτρα ετησίως υπό την προϋπόθεση ότι θα γίνουν τα απαιτούμενα έργα. Τα υπόλοιπα 600×10^6 μ^3 πρέπει να καλυφθούν από νερά άλλων περιοχών.

Και το θέμα μας είναι ακριβώς αυτό. Πού θα βρεθούν και πώς θα βρεθούν τα 2.000×10^6 κυβικά μέτρα νερό ετησίως για να καλύψουν τις υπάρχουσες ανάγκες της περιοχής.

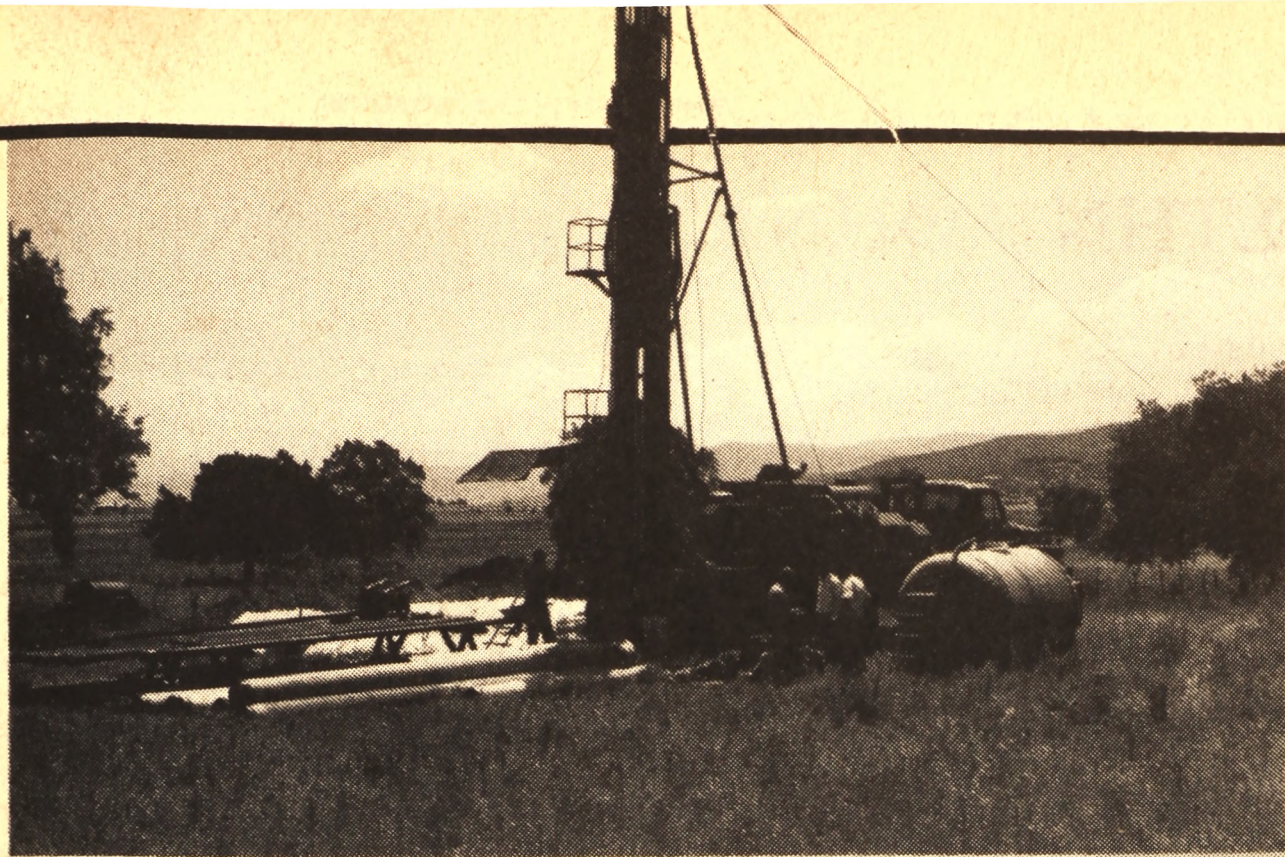
Μπορούν βεβαίως να βρεθούν γιατί νερά υπάρχουν και στη Θεσσαλία και σε άλλες περιοχές (Αχελώος) από τις οποίες μπορούν να έρθουν στη Θεσσαλία. Γι' αυτό απαιτείται η εκτέλεση μεγάλων και δαπανηρών υδραυλικών έργων. Διότι τα μέχρι τώρα αξιοποιούμενα νερά είναι αυτά που παίρνει κανείς εύκολα και με μικρή σχετικά δαπάνη.

Από εδώ και πέρα όμως τα απαιτούμενα έργα για την ανεύρεση του απαιτούμενου υδατικού δυναμικού είναι δαπανηρά και δύσκολα με σημαντικές αλλη-

Café
Ερωδιός

καλλιδρομίου 64, τηλ. 8839856
εξάρχεια

Εργασίες για τη γεωτρηση, στον καμφο της Καρδίτσας.

λοεπιδράσεις του ενός επί του άλλου αλλά και με σημαντικές επιπτώσεις στη φυσιολογία και την οικολογία της περιοχής.

Γι' αυτό απαιτείται να ερευνηθεί κατ' αρχήν αν η εκτέλεση ενός τόσο μεγάλου προγράμματος κατασκευής έργων είναι δυνατή και συμφέρουσα για την οικονομία της χώρας. Και αφού διερευνηθεί αυτό απαιτείται αυστηρή επιλογή και απόλυτη ιεράρχηση των προτεινόμενων απαραίτητων έργων σύμφωνα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες αλλά και την προοπτική εντάξεώς τους σε ευρύτερο και μακροχρόνιο πρόγραμμα αναπτυξιακών έργων».

Ξένοι και Έλληνες επιστήμονες, ύστερα από μετρήσεις που έκαναν, διαπίστωσαν αισθητή πτώση της στάθμης των υπογείων υδάτων, ενώ οι συνεχείς απολήψεις του υδάτινου δυναμικού, χωρίς ταυτόχρονη εξεύρεση ανανεώσιμων πηγών, θα καταστήσουν στο άμεσο μέλλον άχρηστες τις περισσότερες αβαθείς γεωτρήσεις, με αποτέλεσμα να ζημιωθούν αφάνταστα οι παραγωγοί και ν' αναγκασθούν να εγκαταλείψουν δυναμικές καλλιέργειες, όπως είναι του βαμβακιού, του αραβοσίτου, των ζαχαροτεύτλων κτλ.

Είναι επομένως προφανές ότι το υπόγειο υδάτινο δυναμικό της Θεσσαλίας είναι περιορισμένο και ότι υπό τις σημερινές συνθήκες το σύνολο των αρδευόμενων εκτάσεων δεν μπορεί να υπερβεί τα 1.650.000 στρέμματα. Προκύπτει, κατά συνέπεια αναγκαία η επέκταση των αρδεύσεων με επιφανειακά νερά, είτε αποθηκευόμενα σε ταμιευτήρες μέσα στη λεκάνη της Θεσσαλίας, είτε μεταφερόμενα από τη λεκάνη του Αχελώου.

Το φράγμα Σμοκόβου

Για την άμεση αντιμετώπιση του αρδευτικού προβλήματος εξαγγέλθηκε από τη «ΝΔ» και άρχισε επί κυβερνήσεως ΠΑΣΟΚ το αρδευτικό έργο του Σμοκόβου. Εξαιτίας όμως της λαθεμένης τακτικής του αρ-

μόδιου υπουργείου στο θέμα των αποζημιώσεων των θιγόμενων από το φράγμα αγροτών των κοινοτήτων Λουτροπηγής - Κτιμένης, το έργο καθυστέρησε δραματικά, με αποτέλεσμα να ανατραπεί το χρονοδιάγραμμα κατασκευής του. Οι αλληπάλληλες καταλήψεις του εργοταξίου από τους κατοίκους των δύο κοινοτήτων, επανέφεραν στο προσκήνιο τα γεγονότα του Μέγδοβα, τότε που αγρότες είχαν δώσει πραγματική μάχη για να αποκατασταθούν, για τα χωράφια που έχαναν οριστικά. Η αποκατάσταση όμως για τους αγρότες της Λουτροπηγής - Κτιμένης «κόλλησε» στα γρανάζια της γραφειοκρατίας, ενώ το αρδευτικό πρόβλημα έγινε ο μόνιμος εφιάλτης των αγροτών της Θεσσαλίας.

Από το 1982 που άρχισε το έργο μέχρι τώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, έχει ολοκληρωθεί η σήραγγα εκτροπής, και, απομένουν τα προφράγματα, το κυρίως φράγμα ύψους 110 μέτρων, η σήραγγα υδροληψίας και η σήραγγα Λεονταρίου. Δηλαδή ένα πλέγμα έργων, που απαιτεί δαπάνη της τάξεως των πέντε δις. Στο ίδιο έργο απορροφήθηκαν πιστώσεις 1,8 δις ενώ η χρηματοδότηση για το 1988 ήταν αστεία αφού δεν ξεπέρασε τα 200 εκατομμύρια δραχμές. Με το «ρυθμό χελώνας» που ακολουθεί η κυβέρνηση στερεί από τους αγρότες τις απαραίτητες ποσότητες νερού. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι το έργο του Σμοκόβου θα καλύψει πλήρως 250.000 στρέμματα εύφορης γης στον Καρδίτσιώτικο κάμπο, γίνεται αντιληπτό, ότι οι ανάγκες θα καλυφθούν στο σύνολό τους και επιπλέον θα υπάρξουν αποθέματα νερού, που θα παροχετευθούν στον Πηνειό, θα εμπλουτίσουν τον υδροφόρο (υπόγειο) ορίζοντα και θα δώσουν νέα ώθηση στην αγροτική οικονομία.

Τα έργα Αχελώου

Με την ευκαιρία, πρέπει να υπογραμμισθεί, ότι οριστική λύση στο αρδευτικό, το πιο οξυμένο πρόβλημα της μεταπολεμι-

κής τριακονταετίας, για τη δυναμική αλλά παραγκωνισμένη περιοχή της Θεσσαλίας, θα δώσει η εκτροπή του Αχελώου. Είναι βέβαια ένα κολοσσιαίο έργο, αρκετά δαπανηρό μια και ο προϋπολογισμός του πλησιάζει τα 300 δις με σημερινές τιμές, αλλά κρίνεται απόλυτα αναγκαίο από τον επιστημονικό κόσμο της χώρας για να μετατραπεί η Θεσσαλία ο, «κοιμώμενος γίγας» κατά τον πρωθυπουργό κ. Παπανδρέου, σε «γη της επαγγελίας». Πρέπει να σημειωθεί ότι από τη ΔΕΗ άρχισαν κάποια έργα στη Μεσοχώρα και τη Συκιά, αλλά σε πρόσφατο Συνέδριο του ΤΕΕ, που έγινε στην Αθήνα, διατυπώθηκαν επιφυλάξεις, ως προς την προοπτική τους. Μάλιστα κατά καιρούς διοχετεύθηκαν πληροφορίες στον Τύπο, ότι ξένοι τορπιλλίζουν το έργο του Αχελώου, ενώ τεχνοκράτες κρίνουν απαγορευτικό το κόστος των έργων. Η ουσία όμως είναι μία: ότι πρέπει να βρεθεί το απαιτούμενο νερό για τη Θεσσαλία. Και άλλη λύση πέρα από την εκτροπή του Αχελώου δεν υπάρχει. Με την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σε συνδυασμό με την άρδευση 3 εκατομμυρίων στρεμμάτων, θα συντελεσθεί ένα άνευ προηγούμενου αναπτυξιακό άλμα, που θα καταστήσει τη χώρα μας ικανό ανταγωνιστή μέσα στην Ευρώπη των «12».

Οι θετικές επιπτώσεις στον ενεργειακό και αγροτικό τομέα θα στηρίξουν την εθνική οικονομία, θα ευνοήσουν την ανάπτυξη αγροτικών βιομηχανιών επεξεργασίας των προϊόντων, θα ενδυναμώσουν την προσπάθεια των Γεωργικών Συνεταιρισμών που βουλιάζουν στα χρέη και τέλος θα συμβάλουν στην απόσβεση των έργων.

Η Θεσσαλία στη μεταπολεμική τριακονταετία, εξαιτίας του αρδευτικού προβλήματος και άλλων αιτιών, γνώρισε τα δεινά της ανισομερούς και άναρχης ανάπτυξης γεγονός που είχε σαν συνέπεια την υποαπασχόληση του κοινωνικού κεφαλαίου και την έκρηξη της μετανάστευσης. Κατά την εικοσαετία 1951-1971 παρατηρήθηκε μεγάλη αιμορραγία στον εργατικό πληθυσμό, αιμορραγία που ανακόπηκε, όταν άρχισε η εκτέλεση ορισμένων αρδευτικών έργων, έστω και μικρής κλίμακας.

Το τι μπορεί να αποδώσει η Θεσσαλία το δείχνει η ιστορία της, η θέση της στον ελλαδικό χώρο, το φυσικό περιβάλλον, η μορφολογία του εδάφους και τα πορίσματα της επιστήμης. Κυρίως όμως το δείχνει ο δυναμισμός της και η αλματώδης ανάπτυξη της περιοχής.

Αυτή η παραγωγική διαδικασία πρέπει να ενταθεί μάλιστα ενόψει του 1992 και του 2000. Στο χέρι της κυβέρνησης είναι να προσεχθεί η Θεσσαλία, το ευφορότερο κομμάτι της χώρας.

Πρέπει και επιβάλλεται για το καλό όλων να ξυπνήσει «ο κοιμώμενος γίγαντας».

Ο ΛΟΥΒΑΡΗΣ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ, ΤΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Πριν από ένα χρόνο, ο Α. Παπανδρέου κατέβαλε αγωνιώδεις προσπάθειες — θα μιλήσουμε κάποτε γι' αυτές — για να περιορίσει τις αποκαλύψεις και να αποστασιοποιηθεί από τον κ. Λούβαρη και τα σκάνδαλά του.

Σήμερα, ένα χρόνο μετά, ο Ανδρέας Παπανδρέου βρίσκεται βαρειά άρρωστος στο Λονδίνο και ο κ. Λούβαρης, λίγο πιο κει από την κ. Λιάνη, έχει καθιερωθεί ως ο κυριότερος σύμβουλος του επί προσωπικών και οικογενειακών υποθέσεων.

Στη θέση λοιπόν που κάποτε ανήκε δικαιωματικά στον κ. Μένιο Κουτσόγιωργα και ενίοτε στον κ. Λαλιώτη βρίσκεται τώρα ο μεγαλύτερος μιζαδόρος της Ελλάδας. Έτσι, ο κύκλος μοιάζει να κλείνει και ούτε τα προσχήματα δεν τηρούνται.

Στην Αθήνα, στο μεταξύ, όλοι, οι γνωστοί και μη εξαιρετέοι, επιδίδονται μετά μανίας στο άθλημα των συμβάσεων της τελευταίας στιγμής. Η αρχή έγινε με την εσπευσμένη αγορά των «Μπόιγκ» της Ολυμπιακής και στα χνάρια της έπονται δεκάδες άλλες συμβάσεις που μόνο τα οικονομικά συμφέροντα ορισμένων άγνωστων και μη εξαιρετέων εξυπηρετούν.

Σας δίνουμε λοιπόν σήμερα ένα μικρό δείγμα του τι γίνεται στην Αθήνα των επιγόνων.

Οι αρματομαχίες του κ. Χαραλαμπόπουλου

Στη συνέντευξή του στα εγκαίνια της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης ο κ. Χαραλαμπόπουλος αποκάλυψε ότι η χώρα μας θα παραλάβει ως αντισταθμιστικά οφέλη (offsets) για την αγορά των τεσσάρων φρεγατών από τη Δυτική Γερμανία, 75 άρματα μάχης τύπου «Λέοπαρντ».

Η δήλωση αυτή είναι πολύ «περίεργη», επειδή από όσα γνωρίζουμε και όσα έχει δηλώσει δημοσίως ο ίδιος ο κ. Χαραλαμπόπουλος, η συμφωνία για την αγορά των φρεγατών δεν υπεγράφη ακόμα. Πώς λοιπόν προκαταλαμβάνει τα αντισταθμιστικά; Επιπλέον, με ποια διαδικασία το υπουργείο Άμυνας έκρινε ότι τα «Λέοπαρντ» είναι τα καλύτερα αντισταθμιστικά που μπορούσαμε να πάρουμε; Δεν θα ήταν μήπως καλύτερα να προωθούσαν τις εξαγωγές εσπεριδοειδών για να ενισχυθούν και οι αγρότες; Ή να φτιάξουν ένα εργοστάσιο υψηλής τεχνολογίας;

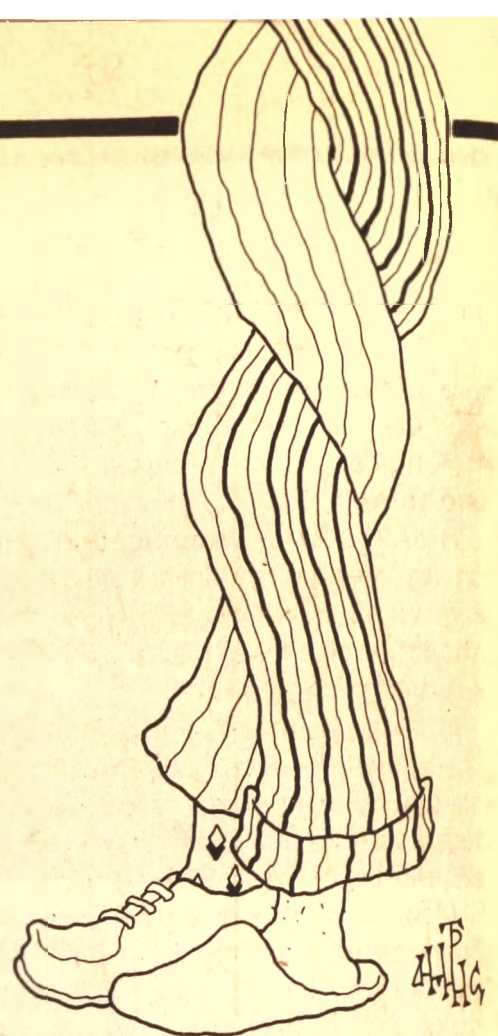
Τα ερωτήματα αυξάνουν με την πληροφορία ότι η ίδια η γερμανική κυβέρνηση εισηγήθηκε να πάρουμε ως αντιστάθμισμα τα «Λέοπαρντ», τα οποία κατασκευάζονται από την επίσης γερμανική εταιρεία «Κράους - Μαφάι». Η γερμανική κυβέρνηση είχε κάθε συμφέρον να μην δαπανήσει ούτε μάρκο στην Ελλάδα για αντισταθμιστικά και ο κ. Χαραλαμπόπουλος τη διευκόλυνε επιλέγοντας τα «Λέοπαρντ». Ο ισχυρισμός του δε ότι θα παραλάβουμε τα άρματα «δωρεάν» δεν ευσταθεί, αν δεν διερευνηθεί πρώτα το ακριβές κοστολόγιο των τεσσάρων φρεγατών, επειδή και σε άλλες περιπτώσεις

—όπως η αγορά των αεροσκαφών— αποδείχθηκε ότι η Ελλάδα πλήρωσε τα αντισταθμιστικά, αγοράζοντας ακριβότερα τα F-16 και τα Mirage. Μήπως συμβαίνει το ίδιο και με τα «Λέοπαρντ».

Στο ερώτημα θα μπορούσε να μας απαντήσει ο Έλληνας αντιπρόσωπος της «Κράους Μαφάι» κ. Θ. Λιακουνάκος —εκδότης του «Κέρδους» και πρόεδρος της ΑΧΧΟΝ— ο οποίος διατηρεί στενότερες σχέσεις και με το υπουργείο Άμυνας και με την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ γενικότερα.

Ο κ. Χαραλαμπόπουλος «εξάγγειλε» ακόμα τον εκσυγχρονισμό των γαλλικής κατασκευής αρμάτων AMX-30 ο οποίος εξαγγέλλεται κάθε τόσο από το 1985, αλλά δεν γίνεται λόγω της διαμάχης των προμηθευτών του «κιτ» εκσυγχρονισμού των αρμάτων (νέο κιβώτιο ταχυτήτων, νέο κανόνι, σκοπευτικά νυκτός κ.λπ.). Αυτό που δεν είπε όμως ο κ. Χαραλαμπόπουλος είναι ότι ο πιθανότερος προμηθευτής θα είναι η γαλλική GIATT, η εταιρεία δηλαδή που κατασκευάζει τα AMX-30 η οποία πουλάει το «κιτ» για το κάθε άρμα στην εξωφρενική τιμή των 240 εκ. δραχμών, όσο δηλαδή κοστίζει περίπου ένα ολοκαίνουργιο άρμα μάχης.

Η αντιπρόσωπος της GIATT στην Ελλάδα είναι η γνωστή από το σκάνδαλο των πυραύλων «Μάτζικ» εταιρεία ΚΕΣΤΡΕΛ, υπάλληλος της οποίας ήταν ο κ. Λούβαρης! Μήπως έχει αναμιχθεί πάλι κάποιος υψηλά ιστάμενος δάκτυλος; Τα σχόλια πάντως δίνουν και παίρνουν στους διαδρόμους του Πενταγώνου και οι φήμες που κυκλοφορούν λένε για κάποιο «ντηλ». Να πάρουν δηλαδή οι άνθρωποι της Κράους Μαφάι την προμήθεια των Λέοπαρντ και οι άνθρωποι της GIATT τον εκσυγχρονισμό των AMX-30. Και όλοι ικανοποιημένοι.

Τα βραχυκυκλωμένα ραντάρ της εναέριας κυκλοφορίας

Ο κ. Λούβαρης λέγεται ότι πρωταγωνίστησε και σε μια άλλη προμήθεια, αυτή των νέων ραντάρ της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ).

Στην ΥΠΑ, προϊστάται ο αδελφός του κ. Γ. Χαραλαμπόπουλου Κώστας, ενώ ο κ. Λούβαρης «παιζει», όπως λέγεται υπέρ του ενός από τους κυριότερους ανταγωνιστές για την προμήθεια των ραντάρ που θα βελτιώσουν τον έλεγχο της εναέριας κυκλοφορίας.

Το σημείο - κλειδί της υπόθεσης των ραντάρ είναι ότι ενώ επί υπουργίας Μπαντουβά η αγορά είχε «κολλήσει», επειδή οι ενδιαφερόμενοι «δεν είχαν πρόσβαση» στο υπουργείο Μεταφορών, όταν ανέλαβε ο κ. Πέτσος το έργο της επιτροπής αξιολόγησης προχώρησε γρήγορα και η αγορά θα φτάσει, όπου νά 'ναι, στο ΚΥΣΕΑ. Υπενθυμίζουμε ότι το ίδιο γρήγορα ο κ. Πέτσος «ξεκόλλησε» και την αγορά των αεροπλάνων της Ολυμπιακής.

Το πρόβλημα για την Thompson είναι ότι ενώ προσφέρει τα ίδια ραντάρ με τον κυριότερο ανταγωνιστή της, είναι ακριβότερη κατά δυο δισεκατομμύρια δραχμές. Περιμένουμε λοιπόν να δούμε πως θα κατορθώσει να περάσει από το ΚΥΣΕΑ του κ. Χαραλαμπόπουλου, η απόφαση για τον εκσυγχρονισμό της εναέριας κυκλοφορίας.

Τι συμβαίνει στη ΛΑΡΚΟ;

Χοντρό παιχνίδι παραπληροφόρησης με στόχους άγνωστους ακόμα παίζεται τον τελευταίο καιρό γύρω από τη ΛΑΡΚΟ.

Η ΛΑΡΚΟ είναι μονοπωλιακή επιχείρηση και (η μόνη που έχει δικαίωμα εξόρυξης νικελίου) αντιμετώπισε τεράστια προβλήματα το 1981 όταν οι τιμές του νικελίου έπεσαν κάθετα.

Η τότε διοίκηση —ίδρυμα Μποδοσάκη— μείωσε την παραγωγή και το προσωπικό, ελαχιστοποιώντας τη μεταλλευτική έρευνα, εκποιώντας το γεωτρητικό εξοπλισμό με προφανή στόχο.

Μέσα στο 1982 περνάμε στην περίοδο διαχείρισης της εταιρείας από την Εθνική και Εμπορική Τράπεζα όπου οι αθροιστικές ζημιές φθάνουν στο τρομακτικό ύψος των δεκατριών δισεκατομμυρίων δραχμών.

Την περίοδο ('84-'86) πωλούνται σε εξευτελιστικές τιμές 50.000 (πενήντα χιλιάδες) τόνοι νικελίου με αποτέλεσμα τον περιορισμό των αποθεμάτων έτοιμου προϊόντος σε 3,376 (τρεις χιλιάδες τριακόσιους εβδομήντα έξι) τόνους το Δεκέμβριο του 1986 ενώ τον Ιούνιο του 1983 τα αποθέματα ήταν 14.262 (δεκατέσσερις χιλιάδες διακόσιοι εξήντα δυο τόνοι).

Η ζημιά της χρήσης του 1986 έφτασε τα πέντε δισεκατομμύρια 426 εκατομμύρια δρχ. (5.426 εκ.).

Αποφασίζει τότε το ΚΥΣΥΜ την υπαγωγή της ΛΑΡΚΟ ΑΕ σε καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης (διατηρώντας την επιχείρηση σε λειτουργία) μετά από αίτηση —γνωμοδότηση— του οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων. Εκκαθαριστής ορίζεται ο κ. Παναγιώτης Ζαχόπουλος (δικηγόρος).

Τον Οκτώβριο του 1987 ο εκκαθαριστής με πληρεξούσιο του εκχωρεί για διευκόλυνση της λειτουργίας της επιχείρησης αρμοδιότητες για όσο χρόνο διαρκεί η εκκαθάριση στους Δημήτρη Παπαμαντέλο, Νέστωρα Αυγουστινάτο, Νικόλαο Νταφώτη, Β. Jenkins και Θόδωρο Κυφονίδη.

Η ΛΑΡΚΟ αρχίζει πλέον να «παίρνει επάνω» της.

- Αυξάνεται κατά 25% η παραγωγή της μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 1988 σε σχέση με το αντίστοιχο του 1987.

- Αυξάνονται οι πωλήσεις της σε δραχμές κατά 80% λόγω της υψηλής τιμής του νικελίου στην παγκόσμια αγορά.

- Αυξάνεται η παραγωγικότητα των εργαζομένων κατά 28,9% πρωτοφανές για επιχείρηση στην Ελλάδα και τέλος·

Η ΛΑΡΚΟ ΑΕ για πρώτη φορά από το 1982 παρουσιάζει καθαρά κέρδη.

Τα καθαρά κέρδη της χρήσης του Α' εξαμήνου του 1988 είναι 1.180 (ένα δισεκα-

τομμύριο εκατόν ογδόντα) εκατομμύρια δρχ.

Και τότε ενώ ήδη η εκκαθάριση φτάνει στο τέλος της αρχίζουν τα παράδοξα.

Κάποιοι που ενώ ήταν υπάλληλοι με αρμοδιότητες —πληρεξούσιοι του εκκαθαριστή— λαμβάνουν «περίεργα» τηλεγραφήματα από το εξωτερικό που μιλούν για επαφές «τρίτου» τύπου. Μόλις γίνεται αντιληπτό αίρονται οι πληρεξουσιοδότητες ώστε να προστατευθούν και τα συμφέροντα του δημόσιου αλλά και των εργαζομένων.

Η άρση των πληρεξουσιοτήτων είχε σαν αποτέλεσμα ερώτηση του βουλευτού της ΝΔ Αργυρόπουλου με παράλληλη διοχέτευση στον Τύπο διαφόρων φήμων που μιλούν για ιλλυγγιώδη ποσά και ως εκ τούτου προκαλούν ενδιαφέρον.

Ο εύθικτος εκκαθαριστής —ο χαρακτηρισμός αποδεικνύεται από το γεγονός ότι ζήτησε άμεσα διαχειριστικό έλεγχο που ήδη περατώθηκε από ορκωτούς λογιστές— προσπαθεί πλέον να αμυνθεί ενώ η επιτραπέζια αντισφαίριση έχει αρχίσει στην πλάτη του.

Τότε επιχειρείται, λίγες μέρες πριν τον πλειστηριασμό της επιχείρησης, αντικατάσταση του εκκαθαριστή. Στην ενέργεια αυτή αντιδρούν έξι (6) σωματεία και ενώσεις μεταλλωρύχων της Λάρκο και δυο (2) εργατοϋπαλληλικά κέντρα που αντιτίθενται γιατί πιστεύουν και ορθά ότι έτσι παρατείνεται η εκκρεμότητα.

Τι συμβαίνει λοιπόν και τι «συμφέροντα» εξυπηρετούνται από αυτή την ιστορία ίσως το μάθουμε κάποιο πρωινό στα φύλλα των εφημερίδων όταν μια επιχείρηση που λειτουργεί με κέρδη πλέον περάσει στα χέρια κάποιου ιδιώτη αντί εξευτελιστικής τιμής αγοράς και ίσως κάποιας σημαντικής αμοιβής για «τρίτους»... Το χρήμα δεν έχει συγκεκριμένη κομματική ταυτότητα.

Το τι θα συμβεί ακριβώς θα το γνωρίζουμε στον πλειστηριασμό που ορίστηκε για τις 28/9/1988.

Και στο ΠΡΟ-ΠΟ ο κ. Κόκκαλης

Από το χορό δεν μπορούσε φυσικά να λείπει και ο άλλος στενός φίλος του πρωθυπουργού, ο κ. Σωκράτης Κόκκαλης της INTRACON. Τη στιγμή λοιπόν που γνωστός συνδικαλιστής του ΟΤΕ κ. Κελαϊδής κατέθετε μήνυση σε βάρος του κ. Τόμπρα και της INTRACON, η οποία επιβεβαιώνει όσα αποκαλύψαμε στα δύο προηγούμενα τεύχη για τις ύποπτες συμβάσεις του ΟΤΕ με τον κ. Κόκκαλη, μαθαίναμε ότι πρόσφατα ο φίλος του πρωθυπουργού πήρε μια ακόμα μεγάλη προμήθεια: την μηχανογράφηση του ΠΡΟ-ΠΟ με σύστημα computer, με το οποίο η κατά-

θεση των δελτίων ΠΡΟ-ΠΟ θα μπορεί να γίνεται μέχρι και ένα τέταρτο πριν από την έναρξη των αγώνων.

Η εγκατάσταση του συστήματος θα κοστίσει περισσότερα από 2,5 δισ. δραχμές και η προμήθεια ανατέθηκε τρεις ολόκληρες φορές. Ο πρώτος διαγωνισμός επαναλήφθηκε τρεις ολόκληρες φορές. Ο πρώτος διαγωνισμός έγινε τον Ιούλιο του 1986, αλλά ο κ. Κόκκαλης δεν συμμετείχε και ακυρώθηκε παρόλο που υπήρχε μειοδότης. Ο διαγωνισμός επαναλήφθηκε το Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου αλλά και πάλι δεν συμμετείχε ο κ. Κόκκαλης και πάλι ακυρώθηκε.

Τελικά, ο κ. Κόκκαλης εμφανίστηκε στον τρίτο διαγωνισμό και πήρε την προμήθεια πριν από λίγο καιρό. Λέγεται όμως ότι το σύστημα που προσφέρει στο ΠΡΟ-ΠΟ του κ. Σεφτελή δεν είναι πλήρως αυτόματο είναι και ολίγον χειροκίνητο δηλαδή. Επιπλέον, απαιτεί την εγκατάσταση διακεκριμένων γραμμών από τον ΟΤΕ, πράγμα που αυξάνει κατά πολύ το τελικό κόστος του. Επιπλέον, υπάρχουν αμφιβολίες για το ποσοστό της ελληνικής προστιθέμενης αξίας που υποσχέθηκε η εταιρεία του κ. Κόκκαλη. Ελπίζουμε να μας δώσει μια απάντηση σε όλα αυτά ο κ. Σεφτελής.

Σε 15 ημέρες κυκλοφορεί

Θεός και
μοντέρνα Φυσική

PAUL DAVIES Πανεπιστήμιο Newcastle

Προλογίζει ο Ευτύχης Μπιτσάκης

Εκδόσεις Κάτοπτρο

ΕΠΙ
σημαί
νουμε

Ό,τι λάμπει δεν είναι χρυσός

Αν οι Ολυμπιακοί της Σεούλ έρχονται να αποκρύψουν πίσω από τις τηλεοπτικές μεταδόσεις, τα ρεκόρ, τη χλιδή και τη δημοσιότητα ένα αυταρχικό καθεστώς που εξοντώνει τους αντιπάλους του, που συντηρεί μια φρικτή κοινωνική ανισότητα, που σύρει στην εξάρτηση το ελεύθερο φρόνημα ενός λαού, η «Χρυσή Ολυμπιάδα» της Αθήνας, μολονότι θα διοργανωθεί σε μια δημοκρατία, ήδη έχει γεμίσει με σκεπτικισμό όσους επιμένουν να μην εντυπωσιάζονται με τη θεαματική διάσταση τέτοιων διοργανώσεων.

Δεν είναι μόνο ο πολιτικός αμοραλισμός και οι ίντριγκες δεν είναι η οικονομική δυσπραγία μιας οικονομίας διόλου ανθηρής. Η λεγόμενη Χρυσή Ολυμπιάδα θα επιφέρει και μια τρομακτική αλλοίωση στις αντιλήψεις για τον πολιτισμό. Ο γιγαντισμός της δύναμης, ως ιδέα, θα υποκαταστήσει τις μικρές πολιτιστικές εστίες που κρατάνε ακόμα σε κάποιο βαθμό ζωντανή και διοχετεύουν τη δημιουργικότητα των ανθρώπων. Το κυνήγι των ρεκόρ από νευρόσπαστα - υπερανθρώπους θα επισκιάσει το μικρόκοσμο της καθημερινότητας, στον οποίο ισορροπεί καθένας μέσα από την ιδιαιτερότητά του. Κι η δημιουργία θα παραδοθεί αναφανδόν στα κυκλώματα εμπορίας της τέχνης και στους λογής μηχανισμούς μια που η τέχνη θα κληθεί να εξωραΐσει το θρίαμβο της εμπορευματοποίησης του αθλητισμού.

Το ερώτημα που αιωρείται είναι: Πόσο θα περιμένουμε ακόμα για μια πραγματικά επιθετική εναντίωση σε μια διοργάνωση που οι επιπτώσεις της θα 'ναι τεράστιες;

«Το παράξενο αλαλούμ» στην Κρατική Σχολή Χορού

«Παράξενο αλαλούμ», χαρακτήρισε η Πολυξένη Ματέυ, τις πρόσφατες εξελίξεις στα

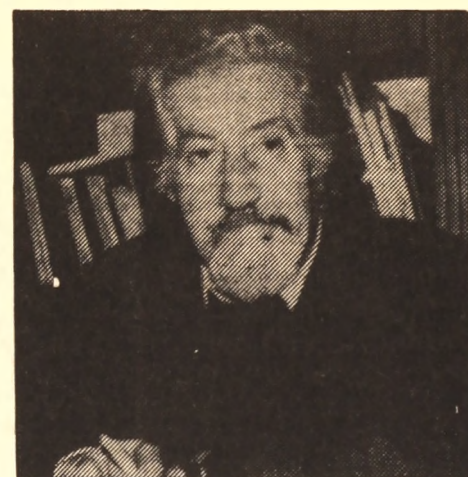
διοικητικά της Κρατικής Σχολής Ορχηστρικής Τέχνης (Κ.Σ.Ο.Τ.), στη συνέντευξη Τύπου που έδωσε το σωματείο διδακτικού προσωπικού της σχολής (15.9). Και, ίσως, είναι η μόνη φράση που εκφράζει απόλυτα τη σημερινή κατάσταση στο μοναδικό ανώτερο ίδρυμα διδασκαλίας χορού αυτής της χώρας.

Το γεγονός της «αντικατάστασης» της διευθύντριας, φάνηκε αρχικά απλό «καπρίσιο» κάποιων κυριών που είχαν ιδιαίτερες διασυνδέσεις με τα κέντρα εξουσίας, όμως πήρε τους τελευταίους μήνες διαστάσεις που μας αναγκάζουν να επανέλθουμε. Η εκδίωξη της κ. **Ντόρας Τσάτσου**, με τον τρόπο που έγινε,

μας επιτρέπει να μιλάμε για «πραξικόπημα» που το υπουργείο Πολιτισμού έσπευσε να επικυρώσει διορίζοντας νέα διευθύντρια την κ. **Ελευθερία Μίληση**.

Τα γεγονότα: Ο ν. 342/76 ορίζει κατηγορηματικά στα άρθρα 5 και 6 ότι «θέματα αναγόμενα στη λειτουργία της σχολής εισηγείται ενώπιον του Δ.Σ. η διευθύντρια της σχολής». Όμως, για να είναι έγκυρες οι αποφάσεις του Δ.Σ. πρέπει να ψηφισθούν από τουλάχιστον πέντε μέλη του - γεγονός που προϋποθέτει την παρουσία όλων των μελών του.

Η συνεδρίαση της 6.7.88 είχε θέματα την πλήρωση της θέσης της διευθύντριας, την αξιολόγηση του διδακτικού έργου της σχολής και τον επανακαθορισμό των αρμοδιοτήτων των διοικητικών οργάνων. Απ' αυτή τη συνεδρίαση απουσίαζαν η τότε διευθύντρια **Ντόρα Τσάτσου** (για λόγους προσωπικής ευθιξίας)

Ο Ασαντούρ Μπαχαριάν

και δύο μέλη του Δ.Σ., η κ. **Ιουλία Ραλλίδη** και ο **Ασαντούρ Μπαχαριάν**. Γεγονός που δεν επέτρεπε στο Δ.Σ., σύμφωνα με το νόμο, να πάρει αποφάσεις.

Παρόλα αυτά, το λειψό Δ.Σ. αποφάσισε τη ριζική αναδιοργάνωση της σχολής δια νόμου και τάχθηκε υπέρ της θεσμοθέτησης θέσης «ειδικής συμβούλου για καλλιτεχνικά και εκπαιδευτικά θέματα» —θέση που δόθηκε στη Βουλγάρα χορεύτρια κ. **Γκαλίνα Μποκόβεα**.

Το σωματείο των καθηγητών, κατόπιν τούτου, αισθανόμενο «παραγκωνισμένο», με ψήφισμά του (15.7), ζήτησε την άμεση παρέμβαση της υπουργού **Μ. Μερκούρη** —η οποία, όμως, εκώφευσε.

Παράλληλα, το Δ.Σ. ξανα-συνεδρίασε (9.8) απαγορεύοντας στο σωματείο των καθηγητών της ΚΣΟΤ να εκθέσει τις απόψεις του. Στη συνεδρίαση αυτή το μέλος του Δ.Σ. **Σοφία Παπανδρέου** - Κα-

τσανέβα (ναι, ναι, η γνωστή κόρη του πρωθυπουργού) ψηφίζει τηλεφωνικώς! Απόφαση: Ο διορισμός της νέας διευθύντριας που, μετά από δύο μέρες, επικύρωσε και το ΥΠΠΟ. Το διορισμό αυτό συνοδεύουν δύο ακόμη παρατυπίες: Αφενός η κ. Μίληση υπερβαίνει το επιτρεπόμενο όριο ηλικίας διευθύντριας ΝΠΔΔ, αφετέρου είναι ιδιοκτήτρια σε ιδιωτική σχολή χορού, απ' όπου —όπως δήλωσε στα ΝΕΑ— δεν σκοπεύει να απομακρυνθεί.

Αποτέλεσμα: Οι καθηγητές εξανίστανται και αποφασίζουν να καταλάβουν τη σχολή και, βέβαια, να κάνουν τις εξετάσεις κανονικά, χωρίς την παρουσία της κ. Μίληση. Το υπουργείο αρνείται στους καθηγητές την εγκυρότητα των εξετάσεων. Οι τελευταίοι ενάγουν την κ. Μίληση. Και μέσα στη σύγχυση, παραιτείται ο Ασαντούρ Μπαχαριάν από το Δ.Σ. ενώ με επιστολή του στην κ. Μερκούρη μιλάει για «*συνωμοσία που μάχονταν το διδακτικό προσωπικό και τη διευθύντρια*».

Προκύπτει, όθεν, το ερώτημα: Προς τα πού λοιπόν κατευθύνει την ΚΣΟΤ το Δ.Σ. και ποιοι κρατούν τα νήματα της όλης ίντριγκας; Γιατί το ΥΠΠΟ αποφεύγει να πάρει θέση, μολονότι η κατάληψη της σχολής μεγιστοποιεί τα υφιστάμενα προβλήματα; (Όταν μάλιστα οι διασυνδέσεις της προτεινόμενης ειδικής συμβούλου με τις ιδιωτικές σχολές είναι γνωστές και η ίδια η διευθύντρια είναι ιδιοκτήτρια ανάλογης σχολής;)

Αφού η πρόφαση είναι η ευρυθμότερη και ουσιαστικότερη λειτουργία της σχολής, γιατί δεν επιδιώκονται θεσμικές αλλαγές αντί για μεθοδευμένες ανακατατάξεις - κενό γράμμα; Και, τέλος, γιατί δεν παραιτείται το Δ.Σ. για να βοηθήσει την εκτόνωση της κρίσης και την προώθηση μιας οριστικής λύσης;

Λήδα Καζαντζάκη

● Η είδηση που αναγγείλαμε πρώτοι για τον ερχομό της Πίνα Μπάους στο Ηρώδειο, βγαίνει αληθής. Το Σάββατο 24.9.88 η Πίνα Μπάους εμφανίζεται στο Ηρώδειο με την παράσταση «*Επίσκεψη στο σπίτι με τα κόκκινα φανάρια*».

Εισιτήρια πωλούνται στα γραφεία του ΕΟΤ.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΙΣΚΟΙ

Η Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΣΣΔ στο Ηρώδειο

Προτελευταία εκδήλωση του φεστιβάλ Αθηνών στο Ηρώδειο στις 19 Σεπτεμβρίου με την «ογκώδη» συμφωνική ορχήστρα της ΕΣΣΔ, υπό τη διεύθυνση του Ευγ. Σβετλάνωφ (καλλιτεχνικός διευθυντής της ορχήστρας απ' το 1965) σε έργα: Π. Ι. Τσαϊκόφσκι, Ε. Σβετλάνωφ, Μ. Γκλίνκα, και Σερ. Προκόφιεφ.

Η ορχήστρα, γνωστή και σαν Κρατική Ακαδημαϊκή Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΣΣΔ δημιουργήθηκε το 1936 και έχει επιδείξει μέχρι σήμερα, ένα γιγάντιο δημιουργικό έργο. Χωρίς να αγνοεί τις μουσικές δημιουργίες, του δυτικού κόσμου, έχει δώσει πρωτεύοντα ρόλο σε έργα παλαιότερων, και σύγχρονων Σοβιετικών συνθετών. (Αξιοσημείωτο είναι, ότι παρουσίασε τις πρώτες εκτελέσεις αρκετών έργων, των Προκόφιεφ, Σοστακόβιτς, Πετρώφ...).

Ο Ευγένιος Σβετλάνωφ —που είναι από τις πιο σημαντικές σύγχρονες Σοβιετικές μουσικές προσωπικότητες, με παγκόσμια αναγνώριση— διηύθυνε με ακαταμάχητο δυναμισμό, οδηγώντας τους μουσικούς του σε λαμπρές στιγμές ερμηνείας.

Τα έργα που παρουσιάστηκαν ήταν:

Η Εισαγωγή - Φαντασία «Η Θύελλα» έργο 75 (1864) του Πιοτρ Ιλ. Τσαϊκόφσκι. Εισαγωγή για μια όπερα (που δεν συνέθεσε τελικά) βασισμένη στο ομώνυμο θεατρικό έργο του Α. Οστρόφσκι.

Το έργο —που σημειωτέον το είχε απορρίψει ο Ρουμπιντσάιν— προβάλλει τις επιρροές του συνθέτη απ' τη δυτική τεχνοτροπία, τη μουσική του Berlioz και του List αν και ουστόσο αρχίζει να διαφαίνεται το προσωπικό ιδίωμα του Τσαϊκόφσκι.

Του Μιχ. Γκλίνκα «συμφωνία σε δυο ρωσικά θέματα» (ημιτελής) γραμμένη το 1834 στο Βερολίνο. Έργο επηρεα-

σμένο από το ύφος της γερμανικής μουσικής προσφέρει ένα όμορφο άκουσμα με τον αυθορμητισμό της ένταξης λαϊκών θεμάτων στη συμφωνική μουσική. Ο Γκλίνκα θεωρείται απ' τους θεμελιωτές της κλασικής μουσικής στη Ρωσία, και ο πρώτος που χρησιμοποίησε στο έργο του, στοιχεία της παραδοσιακής λαϊκής μουσικής της πατρίδας του.

Και τελευταίο έργο η «Συμφωνία αριθ. 1: σε Ρε μείζωνα έργο 25 (1916-17) του Σεργκέι Προκόφιεφ. Μια συμφωνία χαρούμενη και σοβαρή, που απαιτεί μεγάλες δεξιότητες ικανότητες απ' τους εκτελεστές της.

Η μορφή του έργου μοιάζει μ' αυτή των τελευταίων συμφωνιών του Haydn αν και τη θέση του «μενουέτου» της δομής μιας συμφωνίας του 18ου αιώνα, ο Προκόφιεφ την αντικαθιστά με μια Gavotta (παλιός γαλλικός χορός, όχι πολύ ζωηρός, σε διμερή ρυθμό).

Π. Τσαϊκόφσκι

Όπως σε όλα τα έργα του συνθέτη διακρίνεται και εδώ, η τόλμη και η πρωτοτυπία των μέσων μουσικής έκφρασης, το χιουμοριστικό και πολλές φορές σαρκαστικό πνεύμα του και ιδιαίτερα η έντονη αίσθηση του ρυθμού.

Συνειδητά αφήσαμε να αναφέρουμε τελευταία, την «Ραψωδία αριθ. 2» (σε πρώτη εκτέλεση) του Ευγένιου Σβετλάνωφ γραμμένη το 1978.

Έργο μεγάλου «δυναμισμού» αποπνέει ένα βαθύ λυρισμό και απόλυτη αρμονία στις συγκινησιακές εναλλαγές του. Κάνοντας χρήση παραδοσιακών μοτίβων των λαών της Μαύρης Θάλασσας και με μια σύγχρονη και ευρηματική ενορχήστρωση, αφού εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο της ικανότητες της ορχήστρας του, οδήγησε το φιλόμουσσο κοινό, σ' ένα τέτοιο ξέ-

σπασμα ενθουσιασμού, που μας έκανε να ξεχάσουμε την απαισιόδοξη εκείνη ρήση του Γ. Χρήστου για τον αιώνα μας. «Η μουσική πέθανε, ο άνθρωπος απέτυχε».

Ίσως με την πρώτη ακρόαση, να μη στάθηκε δυνατό να εκτιμηθεί βαθύτερα η από τεχνικής άποψης προσφορά του έργου, στη σύγχρονη έντεχνη μουσική, μα ήταν τόσο άρτιο το αισθητικό αποτέλεσμα που σίγουρα σαν ακροατές μπορούμε να πιστέψουμε πως η μουσική δημιουργία των ημερών μας, καταφέρνει να βρίσκει δίοδο και να μας συγκινεί βαθιά.

Νεκτ. Μητρόπουλος

Η Ελένη Καραϊνδρου στο Ηρώδειο

Το στοιχείο της αντίθεσης έγινε ορατό με την πρώτη ματιά πάνω στην εξωτερική εμφάνιση των συμπραττόντων μουσικών. Απέναντι από τον ντυμένο με μακό και μπλου-τζιν ντραμίστα του συγκροτήματος της τζαζ ISKRA, Νίκο Τουλιάτο, είχε τοποθετηθεί η συμφωνική ορχήστρα «τυλιγμένη» σε επίσημη ενδυμασία και σοβαρή, πολύ σοβαρή.

Η μουσική τομή, που η Ελένη Καραϊνδρου ήθελε να παρουσιάσει από τις ενορχηστρώσεις της σε κινηματογραφικά και θεατρικά έργα, άρχισε με ένα προσεκτικά τοποθετημένο *adagio* από το νεώτερο φιλμ του Αγγελόπουλου «Τοπίο στην ομίχλη». Ήδη οι πρώτοι μελαγχολικοί τόνοι του ομπούστα Βαγγέλη Χριστόπουλου συνεπήραν τους ακροατές στην τροχιά τους.

Οι μουσικές εικόνες, που είναι σε θέση να πλάσει η Ελένη Καραϊνδρου μεταδόθηκαν στο κοινό από προσωπικότητες του μουσικού κόσμου, που αυτή τη στιγμή θεωρούνται από τις πιο ικανές στην Ελλάδα. Έτσι, η Μαρία Φαραντούρη μετέπλασε με το μοναδικό φωνητικό δυναμικό της την άρια από το φιλμ *Ρόζα* σ' ένα όνειρο από τραγουδιστούς τόνους και ο Γιώργος Νταλάρας ο κατ' εξοχήν επαγγελματίας Έλληνας μουσικός, ήξερε τόσο ενόργανα όσο και φωνητικά να «πείσει» το κοινό.

Το συγκρότημα ISKRA ακουγόταν αρμονικό στη σύνθεσή του και τέλεια ενσωματωμένο στο όλον. Παρόλα αυτά είναι δύσκολο να μιλήσει κανείς για ένα επιτυχημένο κοντσέρτο.

Ένας βασικός λόγος είναι σίγουρα η προσπάθεια της κ.

Καραϊνδρου να τραγουδήσει «Το ταξίδι» από τη μουσική ενότητα «Ταξίδι στα Κύθηρα» αμέσως μετά τη Μαρία Φαραντούρη.

Ακόμα και εάν η συνθέτρια παίζει με τόση ευαισθησία πιάνο και διευθύνει με τόση σιγουριά και αυτοπεποίθηση την ορχήστρα, σ' ένα κοντσέρτο που αποσκοπεί να αγγίξει την τελειότητα, δεν έχει θέση η φωνή της. Το να βρει κανείς έναν τόνο δεν σημαίνει οπωσδήποτε ότι μπορεί και να τον τραγουδήσει.

Ένας δεύτερος παράγων που έβλαψε σημαντικά τη γενική εικόνα ήταν η αντίθεση μεταξύ της προσφερόμενης μουσικής και των παρουσιαζόμενων μουσικών.

Η κ. Καραϊνδρου γράφει ψυχαγωγική μουσική γεμάτη ατμόσφαιρα. Τέλεια ενορχηστρωμένη, έντονα περιγραφική. Προς τι λοιπόν μια τέτοια επίδειξη επισημότητας από πλευράς της ορχήστρας, του διευθυντή της Λευτέρη Χαλκιαδάκη και της ίδιας της συνθέτριας; Μια τέτοια παρουσίαση ταιριάζει σ' ένα συμφωνικό κοντσέρτο, αλλά όχι σε μια μουσική που άλλοτε μελαγχολική και άλλοτε ψυχαγωγική προσπαθεί να συμπαρασύρει συναισθηματικά τους ακροατές της.

Ακόμα ένα λιγότερο ευχάριστο γεγονός χαρακτηριστικό για τη μουσική «παιδεία» του νεοέλληνα, στάθηκε αιτία για τη δημιουργία «παρασίτων» στη μουσική ατμόσφαιρα. Με υπέρ το δέον δυνατή φωνή και με χτυπήματα στη σιδερένια πόρτα ιδιαίτερα όταν η μουσική στη σκηνή γινόταν πιο σιγανή, προσπαθούσαν κάποιοι να αποκτήσουν «εισιτήρια». Όμως τα εισιτήρια είχαν όλα ανεξαιρέτως πουληθεί και το θέατρο ήταν ασφυκτικά γεμάτο.

Το αστέρι όμως της βραδιάς ήταν σίγουρα ο Jan Garbarek. Ο μοναδικός τρόπος μουσικής εκτέλεσης αποσπούσε από το σαξόφωνο τόνους, που έβρισκαν κατευθείαν το δρόμο προς την ψυχή των ακροατών όχι μόνο μέσω της ακοής.

Garbarek, ο μάγος: ήταν εκείνος που «έσωσε» τη βραδιά: Στο ρόλο - κλειδί που του είχε δοθεί ανταποκρίθηκε με νεανική φρεσκάδα και πειστικότητα.

Η Ελένη Καραϊνδρου απέδειξε ότι οι μουσικές της εικόνες διατηρούν και έξω από τα στούντιο τη δύναμη και την έντονη εκφραστικότητά τους.

Πέτερ Μπράουν

Μαύρη μουσική

Η εμφάνιση του μαύρου Αμερικανού πιανίστα Cecil Taylor στο θέατρο του Λυκαβηττού (Κυριακή 18 Αυγούστου) ήταν ένα από τα σημαντικότερα καλλιτεχνικά γεγονότα της τελευταίας δεκαετίας. Δεν ήταν απλά ένα μουσικό γεγονός και πολύ περισσότερο μία συναυλία free jazz.

Σε γεγονότα σαν κι αυτό οι ετικέτες και ίσως οι γενικότεροι ορισμοί (μουσική, θέατρο, κινηματογράφος κλπ.) περιορίζουν το βεληνεκές μίας τέτοιας καλλιτεχνικής παρουσίας. Μίας παρουσίας όπου η φαινομενική λιτότητα και η σόλο εμφάνιση αποδεικνύονται στην πραγματικότητα ως οι καλύτεροι συντελεστές ανάδειξης καλλιτεχνικού πλούτου και δημιουργικότητας. Ο Cecil Taylor μας έδειξε τι σημαίνει να είσαι Καλλιτέχνης (με "Κ" κεφαλαίο) και να κατορθώνεις κάθε στιγμή να βρίσκεσαι σε ένταση, παρασύροντας μαζί σου τους ακροατές - θεατές στον οίστρο της ανεξάντλητης έκφρασής σου. Και επειδή το «κοινό» (αν μπορούμε ακόμα να χρησιμοποιούμε αυτή τη λέξη) φάνηκε ότι συμμερίζονταν τον ενθουσιασμό του υπογράφοντος, κατανικήθηκαν κάποιοι δισταγμοί και καταλήξαμε σ' αυτό το διθυραμβικό σημείωμα.

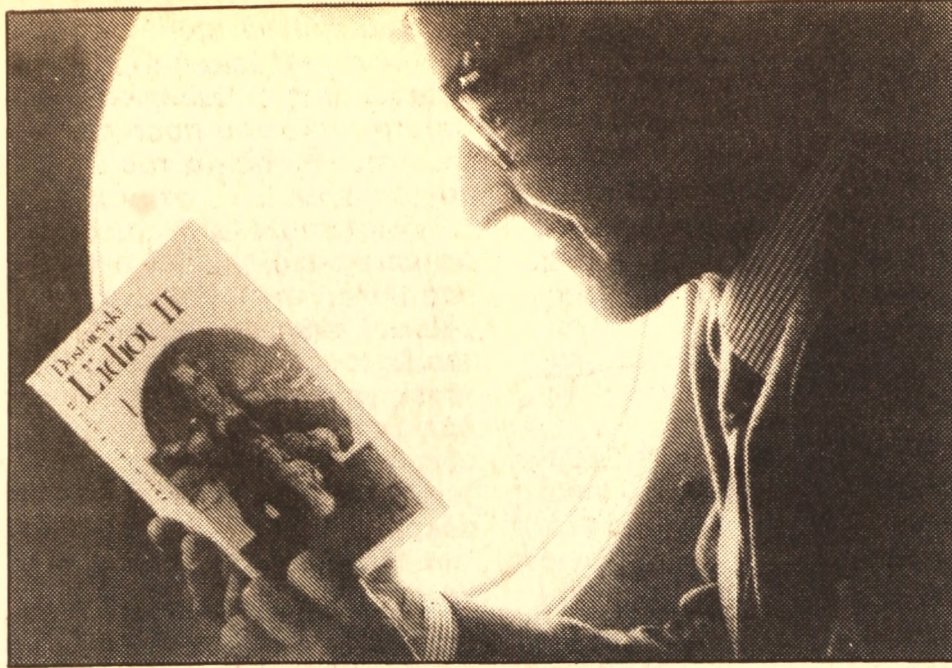
Αν μάλιστα λάβουμε υπόψη ότι λίγοι καλλιτέχνες έχουν καταφέρει, με την ποιότητα της δουλειάς τους κυρίως να αφήσουν τέτοιες εντυπώσεις τα τελευταία χρόνια, ο χαρακτηρισμός του σημαντικότερου καλλιτεχνικού γεγονότος της τελευταίας δεκαετίας, ίσως αποδειχθεί τελικά ανεπαρκής.

Αλέξανδρος Σακκάς

Ο Ζαν Λυκ εγέρασε

Ο Ζαν Λυκ Γκοντάρ εξέφρασε είτε με το έργο του είτε με τη σιωπή του κάτι παραπάνω από δυο δεκαετίες: την παραγμένη δεκαετία του '60, όταν με την έπαρση και την ορμή του νέου φίλου του κινη-

Ο Ζαν Λυκ Γκοντάρ

ματογράφου αλλά και του επαναστάτη κατεδάφιζε μύθους και, βαθμηδόν, προσχωρούσε μαζί με τον κινηματογράφο του στην υπόθεση της κοινωνικής αλλαγής: τη δεκαετία του '70 της ήττας, της αμηχανίας, της περισυλλογής, όταν μετά από ένα αισιόδοξο ρέκβιεμ στο γαλλικό Μάη ('Ολα πάνε καλά, 1972) αποσύρεται ουσιαστικά από το κινηματογραφικό προσκήνιο για να πειραματιστεί με τα νέα μέσα και κυρίως το βίντεο, αλλά και να ενδοσκοπήσει και, την αυγή της δεκαετίας του '80, όταν σαρκάζει με τα κορμιά που γερνούν, με την κοινωνία των νευρώσεων, με τα υπαρκτά, κυρίως, αδιέξοδα.

Ανήσυχος και πληθωρικός ο κινηματογραφιστής Γκοντάρ διακρινόταν, εκτός των άλλων, για τη βαθιά γνώση της κινηματογραφικής παράδοσης (την οποία δεν ενδιαφερόταν να αναπαράγει, όσο να απομυθοποιήσει), την κοινωνική του εγγρήγορη (με αποτέλεσμα να είναι ένας ευσυνειδητά ανατρεπτικός κινηματογραφιστής, ακόμα και στις περιόδους, που δεν συμμετείχε με την ομάδα του «Τζίγκα Βερτώφ» ενεργά στα πολιτικά πράγματα κινηματογραφώντας την πραγματικότητα), το μπόλιασμα της κινηματογραφικής του αισθητικής με την τεράστια παράδοση των γραμμάτων και των άλλων τεχνών. Ο λόγος του, συγκροτημένος, αν και κατεδάφιστικός για τον ακαδημαϊκό εφησυχασμό, είχε πλήθος οπαδών.

Και, ξαφνικά, τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια ρωγμή και εμφανίζεται ένας καινούριος Γκοντάρ, όχι πια δημιουργικά αμήχανος όπως τον γνωρίσαμε στο *Ο σώζων εαυτόν σωθίτω*, στο *Όνομα: Κάρμεν*, στο *Πάθος*. Αντίθετα παρου-

σιάζεται ένας τύπος ανιών αφάνταστα, ένας πληκτικός κινηματογραφιστής, που δεν μπορεί να πλήξει πια κανέναν και τίποτα. Με την ταινία του *Πρόσεχε το δεξί σου* το υπαρκτό κενό βλέπουμε να έχει παραχωρήσει τη θέση του στο εκφραστικό κενό. Βλέπουμε έναν κινηματογράφο της απόλυτης παραίτησης: υπέρ ενός παρόντος που δεν το ορίζουμε, ούτε επιχειρούμε να το ορίσουμε. Γινόμαστε μάρτυρες μιας ταινίας ανυπαρκτής.

Πράγματι, ο κινηματογράφος δεν υπάρχει στο φιλμ του Γκοντάρ. Μολονότι διαφαίνεται η επιθυμία παρώδησης μιας τέχνης που αναδεικνύει τα σώματα και γίνονται σαφείς αναφορές σε ήρωες του στυλ ενός Τζέρρυ Λιούις, η παρωδία κορμιών που δεν έχουν ακόμα σάρκα και οστά, που δεν τους αναγνωρίζουμε το ζωικό κίνητρο, δεν έχει νόημα. Οι γυναίκες είναι σκιές — και τις σκιές δεν τις ποθεί κανείς. Οι άντρες παραιτημένα νευρόσπαστα, νευρωτικοί και παράλογοι. Ο κόσμος βολεμένος, παραδομένος σε μια πραγματικότητα όπου οι μηχανές κυριαρχούν. Κι ο κινηματογράφος, ένα ασύνδετο αμάλγαμα ετερόκλητων και ευκαιριακών εικόνων, που, με λίγη καλή θέληση, μπορεί να βαφτιστεί «χαμηλού κόστους» — ιδίως όταν φέρει από τα παλιά την αίγλη που τον κάνει τσίλικο, γυαλιστερό, που του επιτρέπει ακόμα να εξαπατά.

Ο Γκοντάρ, γερασμένος, προσπαθεί να ανακαλύψει τον αμοραλισμό της παιδικής ηλικίας. Παλιμπαιδίζει επιζητώντας να εξαπατήσει το κοινό του. Όμως, τώρα στα γεράματα, δεν είναι εύκολο να κρυφτεί καλά ένας απατεώνας.

Πρόσεχε το δεξί σου (Soigne ta droite) Γαλλική παραγωγή 1987. Σενάριο - σκηνοθεσία: Ζαν Λυκ Γκοντάρ. Φωτογραφία: Καρολίν Σαμπατιέντε Ριμπ. Παίζουν: Τζαίην Μπίρκιν, Ρίτα Μισσούκο, Ζαν Λυκ Γκοντάρ.

Ηλίας Κανέλλης

● Όλο και αυξάνεται η προσέλευση στις εκδηλώσεις για τον κινηματογράφο, το *Πανόραμα Ευρωπαϊκού Κινηματογράφου* που οργανώνει η εφημερίδα *Ελευθεροτυπία*.

Από σήμερα, στο πλαίσιο των εκδηλώσεων αυτών, στον κινηματογράφο *Παλλάς* αρχίζει πρόγραμμα προβολών, αφιερωμένων στον ελληνικό κινηματογράφο: Μη χάσετε απόψε τις πέντε τελευταίες ταινίες του **Σταύρου Τορνέ**, ούτε αύριο τέσσερις από τις σημαντικότερες ταινίες τεσσάρων δημιουργών (5 μ.μ. *Το προξενείο της Άννας* του **Παντελή Βούλγαρη**, 6.30 μ.μ. *Τα κουρέλια τραγουδάνε ακόμη* του **Νίκου Νικολαΐδη**, 9 μ.μ. *Οι απέναντι* του **Γιώργου Πανουσόπουλου**, 11 μ.μ. *Η φωτογραφία* του **Νίκου Παπατάκη**).

Μη χάσετε επίσης τη νέα ταινία του Νίκου Παναγιωτόπουλου *Η γυναίκα που έβλεπε τα όνειρα*, που θα προβληθεί για πρώτη φορά στην Ελλάδα (Τετάρτη 28-9).

Εξάλλου, για τους φίλους του **Έρικ Ρομέρ**, αύριο στην *Όπερα* προβάλλονται *Οι 4 περιπέτειες της Ρενέτ* και της *Μιραμπέλ* (5 μ.μ. και 11 μ.μ.).

Ο μύθος και η κληρονομιά του Στανισλάφσκι

Στις 12 και 13 του Σεπτεμβρίου έγινε στην Αθήνα συμπόσιο με θέμα: «Σύγχρονες προσεγγίσεις του Στανισλάφσκι και της σοβιετικής πρωτοπορίας, από το σοβιετικό και ευρωπαϊκό θέατρο».

Οι εργασίες ξεκίνησαν με ένα σύντομο χαιρετισμό της *Ελένης Βαροπούλου*, η οποία είναι και πρόεδρος του Διεθνούς Ινστιτούτου Θεάτρου

(ΔΙΘ). Ακολούθησε ο Α. Σμελιάνσκι με μια ενδιαφέρουσα τοποθέτηση πάνω στο κύριο θέμα του συμποσίου. Μίλησε για τις σύγχρονες τάσεις στο σοβιετικό θέατρο και τις σύγχρονες τάσεις στην εποχή του Στανισλάφσκι. Στη συνέχεια πήρε το λόγο ο Μ. Πλωρίτης. Ανέπτυξε τη σχέση του Στανισλάφσκι με το Θέατρο Τέχνης του Κάρολου Κουν. Αναφερόμενος στην αλήθεια της «δραματικής πράξης», τόνισε πως τα διδάγματα του Στανισλάφσκι έμειναν πάντα μία «κρηπίδα» απ' όπου αντλούμε, γόνιμες εμπειρίες. Το 1939 είπε ξεκίνησε στην Ελλάδα μια καινούργια θεατρική αντίληψη, με το ανέβασμα από τον Κ. Κουν των έργων του Α. Τσέχωφ, «Βυσινόκηπος», και «Γλάρος».

Η έκπληξη ήρθε όταν παίρνοντας το λόγο ο Φάουστο Μαλκοβάτι είπε πως η Ιταλία γνώρισε τον Στανισλάφσκι το 1956, όταν έγιναν εκδόσεις των βιβλίων του. «Πρέπει να πω, είπε, πως δεν είχαν την ανάλογη επιτυχία, παρά μόνον αργότερα, όταν έφτασε στην Ιταλία το Actor Studio για μια σειρά σεμινάρια από το διευθυντή του Strasberg, τα οποία και είχαν μεγάλη απήχηση. Στη συνέχεια, βοήθησε πολύ η παρουσία και η δουλειά του Γκροτόφσκι».

Η πρώτη μέρα των εργασιών έκλεισε με τον Β. Ιβάνωφ, ο οποίος ξεκίνησε με κάτι χιουμοριστικό. Ανέφερε πως σε παλιότερη τηλεοπτική συνέντευξη, ρώτησαν αν στη Σοβιετική Ένωση υπάρχει sex. Τότε κάποια κυρία της αποστολής, νομίζοντας πως είναι προβοκάτσια, απάντησε: «Όχι». Κάποιος άλλος όμως από μας είπε: «Εξαρτάται, μερικές φορές υπάρχει κάτι, εκεί που νομίζουμε πως δεν υπάρχει και τανάπαλιν...». Κάπως έτσι συμβαίνει και με την αβάντ γκαρντ, τόνισε. Ο Ιβάνωφ αναφέρθηκε στο μοντέρνο θέατρο στη Σοβιετική Ένωση και την ανάγκη να γίνουν μελέτες για το λεγόμενο μετα-μοντέρνο θέατρο. Τέλος, μίλησε για την παράσταση του «Θείου Βάνια» που ανέβηκε σε σκηνοθεσία του Νεκρόσιους και έκλεισε λέγοντας πως κανείς δεν έχει το δικαίωμα, να μονοπωλεί το θέατρο, ακόμα και αν πρόκειται για μια ιδιοφυΐα.

Ο κριτικός του θεάτρου Κ. Γεωργουσόπουλος αναφέρθηκε στην επίδραση του Σοβιετικού δημιουργού στο Εθνικό Θέατρο, λέγοντας πως για 25 τουλάχιστον χρόνια, ο Φ. Πολίτης και αργότερα ο Δ.

Ροντήρης, υπηρέτησαν με «χαρακτηριστική πίστη» το γερμανικό εξπρεσιονισμό και μόνον το 1951-54 ανεβαίνει στο εθνικό θέατρο Τσέχωφ από τον Κ. Κουν και στη συνέχεια (πάλι από τον ίδιο) Σαίξπηρ και Στάινμπεκ κάτω από το φάσμα της στανισλαφσκικής άποψης.

Το συμπόσιο έκλεισε με εισήγηση του Β. Παπαβασιλείου ο οποίος μεταξύ άλλων τόνισε: «Ο Στανισλάφσκι προτείνει στον ηθοποιό την οικοδόμηση του εαυτού του ως ισόβιο καθήκον. Αυτό αποτελεί, κατά τη γνώμη μου, τον πυρήνα της νεοτερικότητας και της επικαιρότητάς του».

Στη συνέχεια κατέθεσε μια σειρά ερωτημάτων αφού διευκρίνισε πως θα 'πρεπε όλοι μας να αναρωτηθούμε:

«Είναι λοιπόν ή δεν είναι αλήθεια ότι σήμερα το ελληνικό θέατρο είναι γεμάτο από παρ' ολίγον προσωπικότητες (ηθοποιούς και άλλες) πίσω από τις οποίες συναντάς πληθωρικά ανεπτυγμένες ατομικότητες που δεν μπόρεσαν να ξεπεράσουν τη μοναξιά (ή τη φυλακή) του ταλέντου τους για να βρουν την ολοκλήρωση μέσα στην καλλιτεχνική πλήρωση;

«Είναι αλήθεια ή όχι ότι ακόμα και σήμερα η ατομικότητα του Έλληνα ηθοποιού τον ωθεί, μέσα στο πλαίσιο του συγκεκριμένου συστήματος παραγωγής, να φιλοδοξεί να σταδιοδρομήσει είτε ως θιασάρχης - πρωταγωνιστής προτού ίσως καν γίνει ηθοποιός είτε ως κλέφτης παραστάσεων από τους θιασάρχες - πρωταγωνιστές;

«Είναι αλήθεια ή όχι ότι η σκηνοθεσία αντιμετωπίζεται ακόμη και σήμερα, στην καλύτερη περίπτωση, ως στατική διαχείριση προϋπάρχοντος υλικού (έμπυχου και άψυχου) και όχι ως διαλεκτικής παραγωγής και μετασχηματισμού του υλικού αυτού και άρθρω-

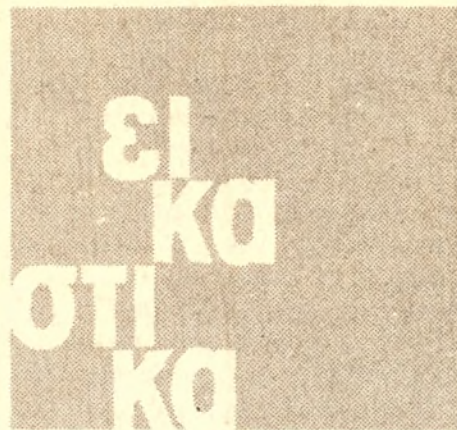
ση του εαυτού της;

«Είναι αλήθεια ή όχι ότι το θέατρό μας παραδομένο, στο συντριπτικό του ποσοστό, είτε στην κυριαρχία του νόμου της αγοράς είτε στην καλλιτεχνική απολίθωση του δημοσίου τομέα όχι μόνον δεν διασφαλίζει την ωρίμανση των αξιών ανθρώπων του αλλά τους ισοπεδώνει αλέθοντάς τους μέσα σε αυτές (και σε άλλες τόσες παρεμφερείς) μυλόπετρες;

«Είναι ή δεν είναι αλήθεια όλα αυτά; Όλα αυτά που δηλούν συν τοις άλλοις ότι εκατό χρόνια από τον Στανισλάφσκι, πενήντα μετά τον Πολίτη, τον Ροντήρη, τον Κουν, βρισκόμαστε ουσιαστικά ως θέατρο (από άποψη δομών παραγωγής, κατανάλωσης καθώς και από άποψη νοοτροπιών) στον 19ο αιώνα;

«Για να περάσουμε στον 20ο αιώνα που λήγει, —κατέληξε— (και γιατί όχι;) στον 21 αιώνα χρειάζονται γέφυρες. Μια από αυτές είναι αναπόφευκτα ο Στανισλάφσκι».

Μόνικα Βέργη

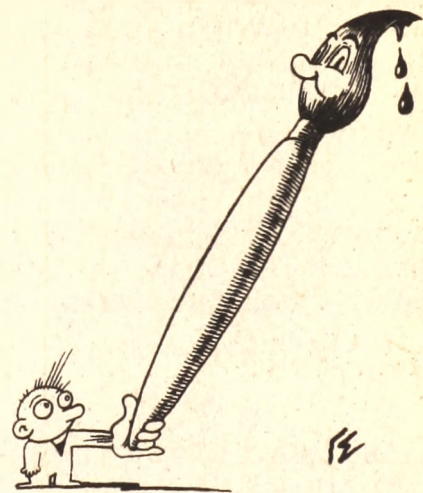

Του θέρους τα καμώματα

Πριν καταπιαστώ με τις πρώτες εκθέσεις της νέας περιόδου, δυο λόγια για εικαστικές εκδηλώσεις του καλοκαιριού που έγιναν έξω από την Αθήνα, και που δεν είδα. Πρόκειται για τη «Συνάντηση Γλυπτικής 1988» στον Άναυρο Βόλου, την έκθεση Χαλεπά στην Τήνο, την εικαστική πλευρά του Φεστιβάλ Πατρών, τη «διεθνή συνάντηση» με το μεγαλεπίβολο θέμα «Ζωγραφική και Γλυπτική στο τέλος του 20ού αιώνα» στους Δελφούς, τις δύο διεθνείς εκθέσεις στην περιοχή Αγίου Νικολάου Κρήτης (Μίνως Μπητς και Ελούντα), που όλες λήγουν αυτές τις μέρες. Για όλες σχεδόν έλαβα προσωπικές, κάπως αργά δυστυχώς, όταν είχα κιόλας προγραμματίσει ένα καλοκαίρι δουλειάς και ανάπαυσης. Εκτός από τις τρεις πρώτες που έμοιαζαν να γίνονται με κάποια οργάνωση, η βιασύνη,

η διαφαινόμενη προχειρότητα της οργάνωσης και η έλλειψη επιστημονικής υποδομής και αιτιολόγησης, δεν με τραβούσαν αρκετά για να τεμαχίσω τις σύντομες παραθαλάσσιες διακοπές μου. Οι δύο εκθέσεις του Αγ. Νικολάου εξυπηρετούσαν καθαρά τουριστικούς σκοπούς των ξενοδοχείων της περιοχής που τις οργάνωσαν και, από τις πληροφορίες μου, δεν παρουσίασαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, παρά τα μεγάλα ονόματα ξένων διάσημων εικαστικών που διατυμπανίσθηκαν. Η «συνάντηση» στους Δελφούς, οργανωμένη από το «Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών» ήταν σκαρωμένη από ανομοιογενείς προσωπικότητες που προφανώς επωφελήθηκαν να επισκεφθούν την Ελλάδα σε ανταπόδοση περιποιήσεων και εξυπηρετήσεων προς το υπ. Πολιτισμού, και συνοδευόταν από ευκαιριακή έκθεση Ελλήνων καλλιτεχνών.

Ούτε μία από τις εκδηλώσεις προπαρασκευάστηκε με σοβαρότητα ή στέφθηκε με επιτυχία τέτοια που θα δικαιολογούσε την περιοδική επανάληψή τους (εκτός από το Φεστιβάλ Πατρών που έχει γίνει περίπου θεσμός). Θα ευχόμουν κάτι τέτοιο μόνο για τη «συνάντηση γλυπτικής», του Βόλου, που εφάρμοσε μια φόρμουλα «διεθνούς εργαστηρίου γλυπτικής» που λειτουργεί από καιρό με επιτυχία στην Ουγγαρία και στη Γιουγκοσλαβία. Αυτό που βρισκω ενδιαφέρον είναι ότι ι-

διώτες επιχειρηματίες του τουρισμού ανακαλύπτουν ότι υπάρχει οικονομικό όφελος σε «πολιτιστικές εκδηλώσεις», όπως εκθέσεις και εικαστικά συμπόσια. Δικαίωμά τους βέβαια να επενδύουν την προσωπική τους περιουσία όπου και όπως κρίνουν, όμως πιστεύω πως η ωφέλειά τους θα ήταν μεγαλύτερη και θα πρόσφεραν υπηρεσία στον τόπο, αν χρησιμοποιούσαν ειδικούς περί τα εικαστικά και

την οργάνωση εκθέσεων και, προπαντός με κρίση για την επιλογή έργων και καλλιτεχνών, και βέβαια πιο πολύ χρόνο προετοιμασίας από 2-3 μήνες. Το «μάρκετινγκ» δεν αρκεί. Όσον αφορά το δημόσιο χρήμα ή μάλλον το δικό μας είτε μέσω δήμων αναλίσκεται είτε μέσω οργανισμών όπως το Κέντρο Δελφών, είναι κρίμα που με τη στενότητα που υπάρχει για τις καθαρά εικαστικές εκδηλώσεις σύγχρονης τέχνης, δεν γίνεται πιο νοικοκυρεμένη χρήση, ώστε να αποκτήσει η Ελλάδα, στο τέλος του 20ού αιώνα —που δεν έχει ακόμα Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης— τουλάχιστον μια εκδήλωση σύγχρονης τέχνης, με περίοδο 2-3 ετών που να ελκύει από μόνη της και ανεξάρτητα από τουριστικούς υπολογισμούς, ξένους καλλιτέχνες, τεχνοκρίτες, ιστορικούς της τέχνης, διευθυντές (όχι μόνο τέως) ξένων μουσείων και εικαστικών οργανισμών.

Μια τέτοια εκδήλωση θα μπορούσε να θεσπιστεί π.χ. κάθε τρίτο Νοέμβριο ή Μάρτιο και σε αυτή θα συγκεντρωνόταν το σύνολο των πενιχρών μέσων που διαθέτει το κράτος για την εικαστική παιδεία, μια εκδήλωση έγκαιρα και προσεκτικά προγραμματισμένη με μακρές προθεσμίες για τη συγκέντρωση έργων ή την προσέλευση καλλιτεχνών που θα τα κατασκευάσουν επί τόπου, και για την πρόσκληση των κατάλληλων και ενδιαφερόμενων ειδικών που θα την πλαισιώσαν με συζητήσεις, στρογγυλά τραπέζια κ.τ.λ. διεθνούς απήχησης. Μην ξεχνούμε ότι η Μπιεννάλε δεν γίνεται στη Βενετία ούτε μόνο για την παλιά της τέχνη, ούτε μόνο για την τουριστική υποδομή της. Το ίδιο ισχύει για την «Ντοκουμέντα» του Κάσσελ και ακόμα περισσότερο για το Σάο Πάολο της Βραζιλίας και την Μπιεννάλε του.

* * *

Δυο εκθέσεις στην Πινακοθήκη που κάλυψαν όλο το καλοκαίρι είχαν ενδιαφέρον: 1. «Ελληνική Μεταπολεμική Χαρακτητική», Ιούνιος - Αύγουστος. 2. «Σύγχρονη Ελληνική Τέχνη από τη Β. Ελλάδα», ως 11.9.

1. Η «Μεταπολεμική Χαρακτητική» είχε ενδιαφέρον παρά τις απουσίες π.χ. από τους νεκρούς του Ευθ. Παπαδημητρίου (1895-1959), καθώς και μερικών δόκιμων νεότερων (π.χ. Γράββαλος γ. 1933, Κατσουλίδης γ. 1933, Δαγκλής

γ. 1916) μήπως γιατί δεν ανήκουν στο Ε.Ε.Τ.Ε.; Τέτοια στενή συντεχνιακή αντίληψη έχει και άλλες συνέπειες: πλάι στις σημαντικές απουσίες, εκθέτονται μερικοί των οποίων η δουλειά δεν δικαιολογεί την παρουσία, ή που σαν κυρίως ζωγράφοι είναι φυσικό να έχουν ασθενέστερη ή μικρότερη χαρακτηριστική παραγωγή (π.χ. Σικελιώτης 1917-1984, Αγγελόπουλος γ. 1910, Γκλίνος γ. 1936, Ζέπος γ. 1905, Σαρακατσιάνος γ. 1937, Σιδέρης γ. 1919 κ.ά.) ενώ απουσιάζουν με το ίδιο κριτήριο ζωγράφου - χαρακτήρι οι πολύ αξιολογότεροι Βασιλείου (1902-1985) και Μόραλης (γ. 1916).

Όπως όμως και να γίνονται οι επιλογές, η ποιότητα βοά: ξεχωρίζουν χτυπητά τα δυο έργα του Μπουτέα (γ. 1941) που έχει χρόνια να δείξει χαρακτηριστική, και διακρίνονται όπως πάντα ο Βεντούρας (γ. 1899), ο Μαστιχιάδης (γ. 1913), η Νικολαΐδη (γ. 1927), η Τζολάκη (γ. 1929), και από τους νεότερους ο Μήλιος (γ. 1935), η Ζιάκα (γ. 1948) και η Σαρελάκου (γ. 1950).

Δυο ακόμα διαπιστώσεις: Από τους 90 καλλιτέχνες που εκθέτουν 178 έργα α) το 1/3 δεν έχει σπουδάσει στην ΑΣΚΤ (25 στο εξωτερικό, 4 αυτοδίδακτοι) και σ' αυτούς περιλαμβάνονται οι περισσότεροι από όσους μνημονεύω, β) οι μισοί σχεδόν είναι κάτω των 40 χρόνων.

Η ελληνική χαρακτηριστική αριθμεί σήμερα και άλλους νέους που υπόσχονται την ποιότητα που απουσιάζουν εδώ, όπως έδειξε η πρόσφατη έκθεση της Ένωσης Ελλήνων Χαρακτών. Πάλι η συντεχνιακή επιλογή κι εδώ;

2. «Σύγχρονη Ελληνική Τέχνη από τη Β. Ελλάδα». Αναρωτιέται κανείς γιατί αυτή η έκθεση. Αν το κοινό γνώρισμα των παρουσιαζόμενων καλλιτεχνών είναι μόνο συμπτωματικό: η γέννηση κι ενδεχόμενα διαμονή τους στη Β. Ελλάδα

(ιδίως στη Θεσσαλονίκη) γιατί λείπουν ο Ν. Καραλής, ο Γ. Λαζόγκας, ο Κουπέγκος, ο Δημητράς; Μήπως πρόκειται μόνο για όσους ανήκουν στο «Σύλλογο Καλλιτεχνών Εικαστικών Τεχνών Βόρειας Ελλάδας»; Πάλι συντεχνιακή και όχι ποιοτική η επιλογή; Από τους 42 καλλιτέχνες που εκθέτουν με 69 έργα υπερτερούν οι πάνω από 40 χρόνων (22). Ενδιαφέρον στοιχείο είναι πως 6 έχουν σπουδάσει με βέβαιους Θεσσαλονικιούς όπως τον Ρέγκο, τον Λεφάκη, τον Σαχίνη, 13 στο εξωτερικό, 11 είναι αυτοδίδακτοι και μόνο 4 πέρασαν από την ΑΣΚΤ.

Εκεί ίσως υπάρχει μια ιδιαιτερότητα που να συνδέει ορισμένους αντί της ποιότητας. Από τους αυτοδίδακτους ξεχωρίζει από μακριά ο αληθινός ζωγράφος Ν.Γ. Πεντζίκης (γ. 1908). Πολύ ενδιαφέρουσα η μεταστροφή της Μανωλεδάκη από το υποβλητικό σουρεαλιστικό κολάζ σε μια τεχνική εντελώς παραστατική ενός συμβολιστικού προβληματισμού γύρω από το θάνατο και το «τελευταίο ταξίδι», που έχει συνάφεια στο πνεύμα με τις ταινίες του Αγγελόπουλου. Απρόοπτη η επάνοδος του Προδρομίδα (γ. 1947) στη συμβατική ζωγραφική με ποικίλα «νέον». Από τους νεότερους πρόσεξα τα έργα της Σιάμου (γ. 1958) και του Τσιούμα (γ. 1954).

Από την Πινακοθήκη περιμένει κανείς οι ομαδικές εκθέσεις κάποιας περιωπής να καθρεφτίζουν κριτικά μεν, αλλά καθολικά, το φάσμα των εικαστικών δυνατοτήτων στη δεδομένη στιγμή. Όχι να καλύπτει υποκειμενικές συντεχνιακές επιλογές, παρέχοντας τους το κύρος του χώρου της, όπως συμβαίνει με τις δυο τούτες εκθέσεις, στις οποίες δεν διακρίνεται καμιά ουσιαστική επέμβαση των ειδικών της Πινακοθήκης, πλην της επιμέλειας των καταλόγων, πάντα ιδιαίτερα φροντισμένων.

Αλέξανδρος Ξύδης

● Φθινόπωρο, κι αρχίζει να ζωηρεύει η κίνηση των γκαλερί. Από τις πρώτες εκθέσεις της χρονιάς τη Δευτέρα 26.9, αυτή της γκαλερί «3» (Φωκυλίδου 3), που είναι αφιερωμένη στον Ν. Μαντέλα από Αφρικανούς και Ευρωπαίους καλλιτέχνες. Η έκθεση θα διαρκέσει ως τις 4 Οκτωβρίου και, στη συνέχεια, θα μεταφερθεί στη Γαλλία.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Η τιμή, τιμή δεν έχει

Ένας καλός τρόπος να καταλάβουμε την αξία της αρχιτεκτονικής σήμερα είναι να δούμε πώς εκτιμάται στην αγορά με καθαρά οικονομικά κριτήρια. Ας αρχίσουμε από τη «νόμιμη» αμοιβή που δηλώνεται επίσημα όταν βγαίνει μια άδεια οικοδομής. Αυτή βασίζεται σε τελείως εικονικό προϋπολογισμό, από όπου υπολογίζεται κλιμακωτά η αμοιβή μελέτης και επίβλεψης του αρχιτέκτονα. Με τις τιμές που ισχύουν είναι φυσικό οι αμοιβές που προκύπτουν να είναι εξωφρενικά χαμηλές για μικρής κλίμακας κτίρια ως γελοίες στην επαρχία, όπου για ανεξήγητο λόγο οι εικονικοί προϋπολογισμοί είναι ακόμα πιο χαμηλοί (γιατί άραγε; το κόστος κατασκευής εκεί είναι μικρότερο;). Και το χειρότερο: στην επαρχία συχνά δεν πληρώνονται οι επιβλέψεις, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει πως δεν γίνονται.

Το αποτέλεσμα είναι ότι ένας ανεξακρίβωτα μεγάλος αριθμός αρχιτεκτόνων, κυρίως νέων με περιορισμένη πελατεία και ανύπαρκτη οικονομική βάση, πληρώνεται με εξευτελιστικές αμοιβές. Για να τα βγάλουν πέρα, αναγκάζονται να κυνηγούν ό,τι δουλειές τους πέσουν συγχρόνως —μιλάμε για ένα νούμερο 20-30 άδειες μαζεμένες. Ο μόνος ίσως τρόπος να ξελασπώσουν είναι να το ρίξουν στην κατασκευή όπου τα πράγματα με λίγη καλή τύχη είναι πιο ευνοϊκά.

Συνεχίζουμε προς τα πάνω. έχουμε κάθε δυνατή παραλλαγή, κατ' αποκοπήν ή ποσοστό στο πραγματικό κόστος κατασκευής κτλ. Οι «φίρμες», που δεν καταπιάνονται βέβαια με το σπιτάκι της κυρίας Μαρίας, φτάνουν το 15-18% του συνολικού κόστους ενώ ακούγονται κάποιες αστρονομικές αμοιβές για «δύσκολες» (εκτός έδρας) επιβλέψεις όπως 45 εκατ. δρ. για τουριστικό συγκρότημα 50 οικίσκων (2000 τμ.). Αν οι φτωχοί διάβολοι των μικρών αρχιτεκτονικών γραφείων επιζούν ως

προλετάριοι, συχνά σε χειρότερη μοίρα από τους αφορολόγητους τεχνίτες που επιβλέπουν, η «αριστοκρατία» του επαγγέλματος είναι μια ελίτ που σίγουρα δεν αποτελεί τον κανόνα. Ανάμεσά τους η μεγάλη πλειοψηφία κλείνει ιδιωτικές συμφωνίες με πελάτες, συντονίζεται με κατασκευαστές, μπορεί να ασχοληθεί και με καμιά αντιπροσωπεία υλικών και πορεύεται. Αν δεν είναι προλετάριοι, τότε τι είναι; Ασφαλώς οι απαντήσεις ποικίλουν, γιατί πάντα θα υπάρχει η παράσταση του αρχιτέκτονα - καλλιτέχνη π.χ. με τα ακριβά γούστα ή του αρχιτέκτονα - επιχειρηματία που ξέρει να πουλήσει τον εαυτό του σε συμφέρουσα τιμή στους κοσμικούς κύκλους.

Η καλλιέργεια αυτού του δήθεν ξεχωριστού ή διαφορετικού χαρακτήρα μπορεί να εκδηλώνει μια αμηχανία ως προς την κοινωνική ένταξη που δεν κρύβεται με ρητορικές φορτωμένες ιδεολογικές σαπουνόφουσκες. Μπορεί να δείχνει και αυτό που θίγουμε εδώ, δηλαδή την ανυπαρξία γενικού μέτρου που να εφαρμόζεται στις αμοιβές των αρχιτεκτονικών υπηρεσιών, άρα την ασάφεια στο τι συνιστά κατά βάθος αυτές τις υπηρεσίες και πόσο χρήσιμες είναι στην κοινωνία. Εκμεταλ-

λευτές ή εκμεταλλευόμενοι, οι αρχιτέκτονες δεν έχουν προκαθορισμένους ρόλους αλλά «παιζουν» ανάλογα με την περίπτωση. Η «δυσκολία» να εκτιμηθεί η αξία της «τέχνης» τους ίσως σημαίνει ότι εξασκούν μια τέχνη αμφίβολης σκοπιμότητας. Του «μηχανικού» για παράδειγμα η συμβολή είναι τόσο συγκεκριμένη όσο και πεζή: υπολογίζει τα σίδερα και πόσο θα κρεμάσουν τα δοκάρια, σου κάνει το σχέδιο, μπορεί και να το χτίσει. Ενώ ο αρχιτέκτονας, όχι μόνο κάνει τις μισές δουλειές από το «μηχανικό» αλλά θεωρεί δικαίωμά του να μιλά για ποιότητα, ενώ πολλές φορές αναγκάζεται, για λόγους ανταγωνισμού, να καταπίνει διάφορες «εκπτώσεις» και να μιμείται τον τόσο «πεζό» μηχανικό. Και το αποτέλεσμα πάνω στο χτισμένο περιβάλλον. Μα ρίξτε μια ματιά γύρω σας — αυτό φτάνει.

Πώς να μιλάμε για επαγγελματική αξιοπρέπεια κάτω από τέτοιες συνθήκες; Τι να τον κάνω τον τίτλο του «ελεύθερου επαγγελματία» όταν εξαρτιέμαι από τα κέφια του τελάτη και εκ τεκμηρίου θεωρούμαι φοροφυγας; Τουλάχιστο οι εργάτες, και οι πιο α-

νειδίκευτοι, προστατεύονται από ένα «κατώτερο μεροκάματο».

Εμείς τι να κάνουμε — τις δάφνες μας στιφάδο;

Δημήτρης Φιλιππίδης

● Υπό τον τίτλο «Ελληνικοί παλμοί» δημοσιεύθηκε μεταξύ άλλων στο πολιτιστικό τμήμα του γερμανικού περιοδικού της ΕΟΚ, *EG magazin* (τεύχος Ιουλίου) η ακόλουθη πληροφορία:

...«9,3 εκατομμύρια δραχμές πρόκειται συνολικά μέχρι το 1992 να επενδυθούν στην Πελοπόννησο και τα νησιά. Το 70% από αυτά προέρχεται από την ενίσχυση της ΕΟΚ. Τα χρήματα οφείλουν να εξυπηρετήσουν κυρίως την πολιτιστική αποκέντρωση στην Ελλάδα. Όχι μόνον η Αθήνα αλλά και πολλές άλλες πόλεις είναι αξιοθέατες και συντηρητέες. Έτσι πρόκειται να αναστυλωθούν 45 ναοί και προσόψεις του φημισμένου παρελθόντος». Διαβάζοντας τις παραπάνω γραμμές ελπίσαμε τουλάχιστον σε κάποιο τυπογραφικό λάθος, αλλά η σύνταξη του εν λόγω περιοδικού απέκλεισε την εκδοχή. Μήπως πρόκειται για ένα νέο, σε μας ακόμα άγνωστο, τρόπο έκφρασης χιούμορ εκ μέρους του υπουργείου Πολιτισμού;

Α.Κ.

Το Nescafé, γιορτάζοντας τα 50 χρόνια του επανεμφανίζει στην ελληνική αγορά δύο εκλεκτά προϊόντα του, το Nescafé select, ελαφρύ στιγμιαίο καφέ και το Nescafé select χωρίς καφεΐνη.

Παράλληλα, συνεχίζει την επιτυχημένη του πορεία το Nescafé classic, που πίνεται με παγάκια τους ζεστούς μήνες: το γνωστό σας Nescafé frappé.

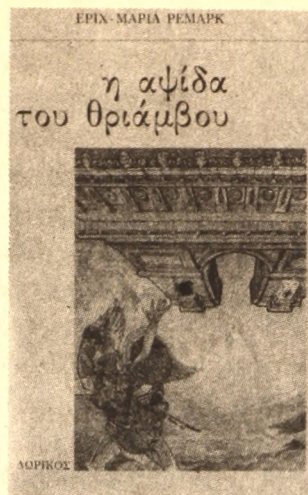
Εκδόσεις ΔΩΡΙΚΟΣ ΑΠΟΣΠΕΡΙΤΗΣ

Μαυρομιχάλη 64
τηλ. 36.29.675

ΑΘΗΝΑ

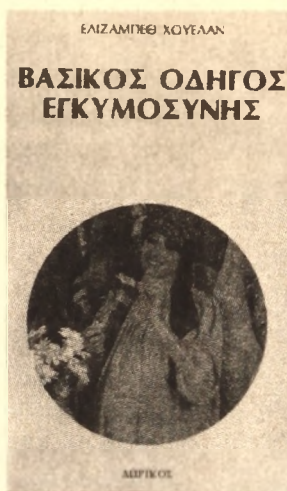
Ερεσσού 9
τηλ. 36.04.161

Η αψίδα
του θριάμβου

Ο δρόμος με
τις φάμπρικες

Βασικός οδηγός
εγκυμοσύνης

Ο μακαρίτης
Ματτία Πασκάλ

Μετά φόβου
Θεού

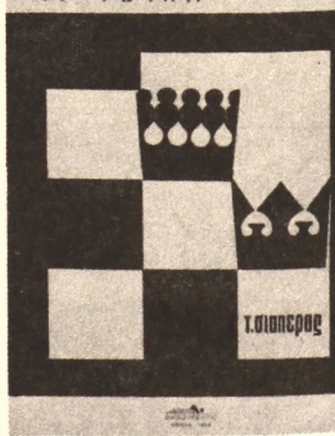

Το κόκκινο και
το μαύρο

Γιατί οι άνθρωποι
κάνουν παιδιά;

ΤΟ ΣΚΑΚΙ
πλάης γνώστης της θεωρίας
και η πρόκληση της σφύρα

Το σκάκι

Υστερόγραφο στο θάνατο του Κώστα Ταχτσή

Η ντροπή

Σπάνια θάνατος —ακόμη περισσότερο, δολοφονία— προσωπικότητας του κοινωνικού —έστω και μόνο— διαμετρήματος του Κώστα Ταχτσή απασχόλησε τόσο αναιμικά τον τύπο και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Πού οι πρωτοσέλιδες δόξες των τεμαχισμένων πτωμάτων, πού ο αγώνας δρόμου συλλόγων, φορέων, κομμάτων, υπουργείων κτλ., με τηλεγραφήματα και δηλώσεις, με στεφάνια και μοντελάκια στην κηδεία, μπρος στις κάμερες και τους φακούς... Τώρα, λιπόβαρες ανακοινώσεις —και ούτε— από την εθνική μας τηλεοψία, αμήχανες δημοσιεύσεις, άντε και το νενομισμένο δισέλιδο - τρισέλιδο ταμπλόιντ την πρώτη μέρα, κατά τις γνωστές συνταγές: ρεπορτάζ, αποσπάσματα κειμένων του δολοφονημένου συγγραφέα, γνώμες φίλων και συνεργατών, και φυσικά φωτογραφίες. Και μετά, η κηδεία: πάλι κάποια φωτογραφία, απαρίθμηση στεφάνων και κατάλογος παρευρεθέντων. Και μετά, η σιωπή.

Η σιωπή, άλλωστε, που υπήρξε και μέσα στα φλύαρα (στην αριθμητική τους τιμή) δισέλιδα και τρισέλιδα. Η σιωπή που πνιγόταν μέσα στις δηλώσεις των επωνύμων κάτω από εκφράσεις όπως: «περίεργη προσωπική ζωή», «ήθη περίεργα», «αλλότρια πάθη». Η σιωπή που στοιχειώνει το ολιγάριθμο πλήθος που ακολούθησε την εκφορά.

Σιωπή, γιατί ντροπή.

Εξάλλου ο Κώστας Ταχτσής, ακόμη και ως συγγραφέας των 100.000 και βάλε αντιτύπων, δεν προσφερόταν για λαϊκή κατανάλωση —επειδή προκλητικός, «ανορθόδοξος» (με τα εισαγωγικά της συγκατάβασης, της ανοχής), ομοφυλόφιλος, πούστης, πόρνη τραβεστί: δεν έμεινε, διάολε, σκαλί να μην το κατεβεί.

Βέβαια, έτσι αποφεύχθηκαν αφενός οι

γαργαλιστικές περιγραφές και αφετέρου οι φιέστες και οι αμετροέπειες, η σκύλευση εντέλει του νεκρού. Από αυτή την άποψη ο Κώστας Ταχτσής έφυγε με αξιοπρέπεια. Είναι ωστόσο θλιβερό, αν μη τι άλλο, να φεύγεις με αξιοπρέπεια επειδή οι άλλοι κρίνουν πως έλειψε ακριβώς η αξιοπρέπεια από τη ζωή σου, και συνεπώς από το θάνατό σου.

Τα ρεπορτάζ, λοιπόν, των εφημερίδων, ως τον *Ελεύθερο Τύπο*, ακόμη και την *Αυριανή*, υπήρξαν μετρημένα και λιτά. Εξαιρεση αποτέλεσε η *Ελευθεροτυπία* (!), σύμφωνα με την οποία ο Κ.Τ. «βρισκόταν στο κρεβάτι του και φορούσε μόνο ένα σκουλαρικόκι στο αριστερό αυτί» (29.8.1988). Από κει και πέρα η *Αυριανή*, σε σχόλιο ανεξάρτητο, θεώρησε εαυτήν υποχρεωμένη να μαλώσει την τηλεόραση για το λιβανωτό που έκαψε στον ανώμαλο Ταχτσή προκαλώντας «όλους τους φυσιολογικούς ανθρώπους», οι οποίοι και πήραν εν συνεχεία τη σκυτάλη και γεμίσαν την καλή τους εφημερίδα με αγανακτισμένες επιστολές —αλλά αυτό είναι άλλη ιστορία. Δεν έλειψαν και οι εφημερίδες που εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία για να γεμίσουν κάποιες σελίδες με ανταποκρίσεις από τους χώρους της αμαρτίας ή ταξινομήσεις των «περιθωριακών» κτλ. (*Έθνος*, *Βραδυνή*) —αλλά και αυτό είναι άλλη ιστορία. Μοναδικό, όσο γνωρίζω, κείμενο που άγγιξε το πρόβλημα της κοινωνικής βίας και του ρατσισμού υπήρξε το πολιτικό σχόλιο της *Πρώτης*, με τίτλο «Το δικαίωμα στη διαφορά» (30.8). Και συγκινητικός στην αμηχανία του ο ανώνυμος συντάκτης του *Ριζοσπάστη* (30.8), που κατέληγε ως εξής:

«Δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε πως η κοσμοθεωρία του είχε πολλά κενά, πως ο χαρακτήρας του είχε ιδιορρυθμίες, πως ακόμα η «ερωτική του ανορθοδοξία», όπως ο ίδιος την χαρακτήριζε, έπαιξε ρόλο και στη συμπεριφορά και στο έργο του. Αν τα παραλείπαμε αυτά, θα ήταν σαν να παραλείπαμε σοβαρά στοιχεία στη ζωή του και στο έργο του. Γιατί και μ' αυτά ζυμώθηκε και πλάστηκε ο Κώστας Ταχτσής. Η συγκλονιστική ιλιγγιώδης πορεία των ηρώων του απ' την πτώση στην ανάταση ήταν η δική του πορεία. Μια πορεία όπου το μέτρο ίσως να χάθηκε κάποιες φορές. Όμως, κι αυτή η υπέρβαση του μέτρου, οδήγησε στον ορισμό ενός άλλου μέτρου. Του μέτρου ενός συγγραφέα που οπωσδήποτε δεν χωρούσε σε τρέχοντα καλούπια.

«Σήμερα (...) θα είναι πολλοί σίγουρα εκείνοι που θα παρακολουθήσουν την κηδεία του Κώστα Ταχτσή. Κι ανάμεσά τους θα είναι οπωσδήποτε κι οι ήρωές του. Εκείνοι που με σαρκασμό απόρριψαν κάθε καθωσπρεπισμό και γι' αυτό με χαμόγελο ειρωνικό χαιρετούν το θάνατο και του πλέκουν στεφάνι».

Μόνο που οι ήρωες του Κώστα Ταχτσή δεν ήταν τελικά εκεί.

Και μετά, όπως είπαμε, η σιωπή. Γιατί άλλη, ξανά, ιστορία είναι οι αναλύσεις κ.τ.τ. που ακολούθησαν και ενδεχομένως θα ακολουθήσουν, από τους κριτικούς πλέον και τους κάθε λογής ειδικούς: δεν σπάζουν αυτές το φράγμα της αιδήμο-

νος ή και έντρομης συχνά σιωπής, το φράγμα που ύψωσε η δημοσιογραφική κάλυψη, αυτή που «πιάνει το σφυγμό της επικαιρότητας» κτλ., που διαμορφώνει την ίδια την επικαιρότητα, συχνά την «πραγματικότητα», και προπαντός αντανάκλα το κοινωνικό πρόσωπο, τις νόρμες και τις αν(τ)οχές του.

Παρ' όλα αυτά υπήρξε και ο αντίλογος, πως χάθηκε το μέτρο και ήταν «υπερβολικά πολλά απ' όσα γράφονται και ακούγονται τις ημέρες αυτές για τον Κ.Τ.» (Δημ. Γκιώνης, *Ελευθεροτυπία*, 3.9.1988). Εδώ όμως είναι θέμα απλής αριθμητικής και αίσθησης των αναλογιών.

Και ο ρατσισμός

Στα αζήτητα λοιπόν ο Κώστας Ταχτσής, ο συγγραφέας και μεταφραστής, που με ένα έστω έργο του σφράγισε τη μεταπολεμική πεζογραφία μας; Στα αζήτητα, από την άλλη, το τόσο πληθωρικό δημόσιο πρόσωπο, ακριβώς η τόσο αμφιλεγόμενη προσωπικότητα; Πού οι μηχανισμοί προσοικειώσης και τα λογής δημόσια κοράκια; Τα 'σκιαζε, φαίνεται, η φοβέρα και τα πλάκωνε η *Αυριανή*.

Κάποιοι ωστόσο μαρτύρησαν υπέρ του Κώστα Ταχτσή, θέλησαν μάλιστα να «αποενοχοποιήσουν» το πρόσωπο, το βίο και κατά συνέπεια το θάνατό του, απέναντι στον πρόδηλο, εκφρασμένο ή άρρητο, ρατσισμό. Χαρακτηριστικές οι τολμηρές δηλώσεις του Κώστα Γεωργουσόπουλου: «Διεκδίκησε το απόλυτο δικαίωμά του στον έρωτα, στην ελευθερία, στη δημιουργία. Για κείνον ήταν αδιαίρετα σώμα και ψυχή. Άρα και ο τρόπος διάθεσής τους. (...) Πόσοι άραγε Ταχτσήδες πρέπει να τολμήσουν διεκδικώντας την ελευθερία του σώματος, για να μπορέσει αυτή η κοινωνία να κάνει τα τέσσερα πόδια, δύο;» (*Ελευθεροτυπία* 29.8). Αυτά όμως εισάγονταν με τη φράση: «Υπήρξε σε εποχές μίζερες ΑΝΔΡΑΣ τίμιος, τολμηρός και ελεύθερος». Και παρακάτω: «Υπήρξε άνδρας του πάθους». Και στα *Νέα* (29.8): «το τίμιο **αντρίκιο** πρόσωπό του». Και τα κεφαλαία και τα μαύρα στοιχεία, στις εφημερίδες. Να προλαμβάνουν το ρατσισμό των άλλων και να του επιτίθενται. Αλλά, αλίμονο, και να μαρτυρούν τον λανθάνοντα ρατσισμό που καταξιώνει τον «καλό» ομοφυλόφιλο με τον τίτλο του άντρα. Αφού προϋποθέτει το διαχωρισμό σε φυσιολογικούς και ανώμαλους, καλούς και κακούς, άντρες εντέλει και μη άντρες. Για να διακρίνει κατόπιν στους κόλπους των ανωμάτων, κακών, μη αντρών, τον *ωστόσο καλό*, και να του απονείμει τον κατεξοχήν τίτλο, αυτόν που ο ανώμαλος, κακός κτλ. —και οπωσδήποτε ο Κώστας Ταχτσής— έχει συνειδητά πολλές φορές, ακόμη και με αγώνες, απορρίψει και απαρνηθεί.

Πόσο ήσυχα τάχα να αναπαύεται ο δολοφονημένος συγγραφέας;

Γιάννης Η. Χάρης

2ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΤΑΙΝΙΩΝ ΜΙΚΡΟΥ ΜΗΚΟΥΣ ΔΡΑΜΑΣ

του Ηλία Κανέλλη

Το 2ο Φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους στη Δράμα, μολονότι χάρισε στους εμπνευστές του και τους οργανωτές του μίαν αίσθηση δικαίωσης, τελικά παραμένει ένας προβληματικός θεσμός. Όχι βέβαια γιατί γίνεται σε μίαν επαρχία που δεν ενδιαφέρεται για τον κινηματογράφο με αποτέλεσμα να περιθωριοποιείται κι οι νεαροί ως επί το πλείστον κινηματογραφιστές να μην αντιμετωπίζουν την εύνοια των μηχανισμών πληροφόρησης —όπως υποστηρίζουν οι «αποστάτες» του αντιφεστιβάλ της Θεσσαλονίκης— αλλά γιατί προβληματικές είναι στην πλειοψηφία τους οι ταινίες που προβάλλονται και διαγωνίζονται.

Όπως επισημαίναμε και πέρσι, σε ανάλογο σημείωμα, η ταυτότητα των ταινιών ενός τέτοιου φεστιβάλ σημαίνεται από την αγωνία των νεαρών κινηματογραφιστών να πολιτογραφηθούν στον επαγγελματικό χώρο του κινηματογράφου. Και, επειδή βιάζονται, επιτείνεται η αίσθηση της έλλειψης ύφους και γνώσης του μέσου.

Τρεις πλάνες

Εφέτος, επειδή και η οργάνωση του φεστιβάλ ήταν καλή, επειδή και ο δημοσιογραφικός λόγος των εφημερίδων λειτούργησε σπεκουλαδώρα, δόθηκε η πλαστή εντύπωση μιας προόδου. Καλ-

λιεργήθηκαν έτσι, ενώπιον του κοινού, τρεις βασικές πλάνες, οι εξής:

α) Φέτος το φεστιβάλ ήταν «ανεβασμένο»: Πρόκειται για μια μυθολογία που υπαγορεύθηκε από την ύπαρξη κάποιων στοιχειωδώς ανεκτών ταινιών σε συνδυασμό με την απουσία των κριτικών κινηματογράφου των εφημερίδων, οι οποίοι είναι και οι καθ' ύλην αρμόδιοι για να επισημάνουν την ταυτότητα των φιλμ, που διαγωνίζονται.

Μια τέτοια θέση θα δικαιολογούνταν αν, μέσα σε ένα χρόνο, είχαν αλλάξει τα δεδομένα της κινηματογραφικής εκπαίδευσης. Όταν συνεχίζεται η παροχή της από ανυπόληπτες ιδιωτικές κινηματογραφικές σχολές, χωρίς σχεδιασμό, χωρίς εργαστήρια, χωρίς στοιχειώδη μεθοδολογία, από ανθρώπους που τυχαία βρέθηκαν πίσω από μια σχολική έδρα, τα υπόλοιπα είναι φιλολογία. Η επιφοίτηση που θα χάριζε στον τόπο καμιά ντουζίνα Ουέλες, ευάριθμους Γκοντάρ, Ρενουάρ, Τρυφώ αλλά και ων ουκ έστιν αριθμός Σπήλμπεργκ, Κάρπεντερ, ...Ρομέρο δεν έγινε τη χρονιά που μας πέρασε —ας μην κοροϊδευόμαστε.

β) Οι διαγωνιζόμενοι αντιμετωπίστηκαν ως ολοκληρωμένοι δημιουργοί. Τι πλάνη! Όταν σε μια αλαλούμ ελληνική πραγματικότητα έρχονται στο φεστιβάλ,

στην πλειοψηφία τους, ταινίες κινηματογραφικών σχολών, καμωμένες από νεαρούς επίδοξους κινηματογραφιστές που μόλις μαθαίνουν τι σημαίνει φιλμ, από νέους που συνεχονται από τις μυθολογίες του κινηματογράφου —κι όχι από τη βαθιά γνώση του. Όταν πολλές από αυτές τις ταινίες έχουν κοπεί στις πτυχιακές εξετάσεις της σχολής τους!

γ) Η δημοκρατία της έλλειψης προκριματικής επιτροπής, που ανάγκασε το κοινό του φεστιβάλ να δει μαζί τις ενδιαφέρουσες αλλά και τις αδιάφορες και τις κακές ταινίες. Έτσι όμως, αποδυναμώθηκε το ενδιαφέρον των πρώτων για χάρη της προσέλκυσης όσο το δυνατόν περισσότερων συμμετοχών. Αλλά —όπως είπε και ο Διαμαντής Λεβεντάκος της κριτικής επιτροπής— «*Η δημοκρατία θέλει κότσια*». Αλήθεια, τι θα γινόταν αν αστειευόμενος χοντρά ένας άνθρωπος πρόβαλε ένα σκληρό πορνό στο, σεμνό-τυφο εν πολλοίς, κοινό του φεστιβάλ;

Διαπιστώσεις

Όσον αφορά αυτές καθαυτές τις ταινίες βλέπουμε στην πλειοψηφία τους να

Επτά ταινίες

● Επτά ταινίες

ξεχωρίζουμε —από σαράντα τέσσερις συνολικά, που προβλήθηκαν στο φεστιβάλ της Δράμας— για να τις σχολιάσουμε. Πρόκειται για ταινίες που, απ' την καλή ή απ' την ανάποδη, υποκίνησαν κάποιες περαιτέρω σκέψεις που ξεφεύγουν απ' όσα παραθέτουμε αποτιμώντας συνολικά το φεστιβάλ.

FRAGILE
του Πάνου Καρκανεβάτου

Μια νεαρή κοπέλα φεύγει από το σπίτι της. Περνάει τη νύχτα της στο σταθμό του τριανού. Γνωρίζει έναν συμπαθή αλήτη και αναπτύσσει μαζί του μίαν οικειότητα.

Ο σκηνοθέτης στην τρίτη του ταινία μικρού μήκους (οι προηγούμενές του ήταν οι *103 νυχτερινοί μεγάκυκλοι* και το *Σποτ*) εμφανίζει να κατέχει τη γνώση αλλά και την αίσθηση για να χειραγωγήσει το υλικό του. Κινηματογραφεί την πόλη που κατακερματίζει τις ανθρώπινες σχέσεις, σχολιάζει με έκδηλη πίκρα τέτοιας υφής συμπεριφορές, προτείνει την τέχνη που επισημαίνει και απαλύνει την αίσθηση της πίκρας που υπάρχει διάχυτη. Το χάος που μας περιβάλλει, έτσι, αποκαλύπτεται συστηματικά, ενάντια στον εμπειρικό νατουραλισμό, κυρίαρχη πρόταση της σύγχρονης κινηματογραφικής μας πραγματικότητας.

Αλλά ό,τι αναδεικνύεται σε αυτή την ταινία είναι ο κινηματογράφος: γνώση των μέσων, των κινηματογραφικών μεγεθών, των ανθρώπων-στοι-

χείων της κοινωνικής γεωγραφίας που μας καθορίζει και μας αφορά. Τότε όμως ο κινηματογράφος γίνεται ξεχωριστό γεγονός, προβάλλεται ως αίτημα, διαβλέπει κανείς την προοπτική του που κάνει το λόγο του να ξεχωρίζει από την άσχετη με αυτόν τηλεοπτική αισθητική. Ορίζει μια τελετή: Την τελετή του ξεχωριστού. Η ταινία του Πάνου Καρκανεβάτου είναι η μόνη από τις ταινίες της Δράμας που το κατόρθωσε.

ΑΣΚΗΣΗ ΠΥΡΚΑΓΙΑΣ
του Αντώνη Κιούκα

Θερινές διακοπές. Σε ένα πλοίο που ταξιδεύει στις Κυκλάδες, στη διάρκεια μιας άσκησης πυρκαγιάς ο Τάκης θα αποτύχει να ξεφύγει από την επιτήρηση της φίλης του και να πλησιάσει ερωτικά μια θελτική συνταξιδιώτισσά του...

Απόπειρα για μίαν ερωτική κομεντί με θέμα τις σχέσεις των ανθρώπων, τις ερωτικές συμπεριφορές και τα αντίστοιχα πρότυπα. Αφήγηση παρατακτική, επιδέξιο στήσιμο των ηθοποιών, αλλά και έκδηλη η αδυναμία δημιουργίας εκκρεμοτήτων. Ένα καλογουρισμένο ανέκδοτο που εγκλωβίζεται, με συνέπεια η ταινία να μένει μετέωρη χωρίς το ζητούμενο ιδιαίτερο ύφος μιας προσωπικής γραφής.

ΤΖΙΤΖΙΚΙ ΚΑΙ ΜΥΡΜΗΓΚΙ
του Αλέκου Παπαδάτου

Ταινία κινουμένων σχεδίων, που στηρίζεται σε μίαν ανατροπή του γνωστού μύθου του Αισώπου.

Είναι γνωστό ότι οι ταινίες εμφύχωσης, στη χώρα μας, δεν έχουν ούτε παράδοση ούτε, περισσότερο, κανένα σπουδαίο παρόν. Γι' αυτό το

ασχολούνται με την κοινωνία, όπως εισπράττεται από το νεανικό ψυχισμό. Ωστόσο ο μικροαστικός περίγυρος, η έλλειψη αναφορών σε πολιτιστικά - πνευματικά παράγωγα κι ο νατουραλισμός μαζί με τις κατασκευαστικές τους αδυναμίες, περιορίζουν την αποτελεσματικότητά τους. Τη φετινή χρονιά διαπιστώσαμε μια εντονότερη επιρροή από τη science - fiction, γεγονός που, επειδή δεν συνοδεύεται από πνευματικό αίτημα, κάνει ρηχές τέτοιου είδους απόπειρες, εγκλωβισμένες στον εντυπωσιασμό των εφέ. Άλλες τάσεις που διαφαίνονται είναι η επιθυμία για κωμωδίες — που όσο κι αν δείχνει μια επιφανειακή ζωντάνια, αποτυχαίνει συνολικά λόγω έλλειψης γνώσης της ανθρωπολογίας του κοινωνικού χώρου της σημερινής Ελλάδας και λόγω αδυναμίας συνολικής υποταγής των κινηματογραφικών μέσων.

Τα ντοκυμανταίρ που παρουσιάστηκαν στο φεστιβάλ αποτελούν κατασκευάσματα συγκυρίας. Η αδυναμία οργάνωσης του κινηματογραφημένου υλικού, ο εφesusχασμός του (εκτός ίσως από ένα) λόγω της τηλεοπτικής τους αισθητικής, η αδυναμία παραγωγής αφηγηματικών δομών, τα καθιστά αδιάφορες κατασκευές. Τέλος, υπήρξαν ταινίες - ασκήσεις μορφής που, αν και φαινόταν η επιθυμία εικαστικών αποτελεσμάτων έμειναν ασαφείς ανολοκληρώτες εργασίες, μια που εγκλωβίζονται στο αρχικό κίνητρό τους και αδυνατούν να ολοκληρωθούν κινηματογραφικά, και πάλι επειδή οι δομές απουσιάζουν.

Μερικές μικρές παρατηρήσεις ακόμη: Μολονότι οι νέοι κινηματογραφιστές κάνουν μικρού μήκους ταινίες με σκοπό να

Η Φένια Παπαδόδημα απ' την ταινία «Fragile» του Πάνου Καρκανεβάτου.

μπούν δυναμικά στο επάγγελμα, είναι πρόδηλη η έλλειψη μαθητείας τους. Πρόδηλη επίσης είναι η ανωριμότητα κατανόησης κοινωνικών και αισθητικών προβλημάτων, η αποσπασματικότητα των επιρροών, η έλλειψη —σε πολλές περιπτώσεις— του μέτρου. Με όλα αυτά τα προβλήματα να υφίστανται είναι φυσικό να βλέπουμε ηθοποιούς που παίζουν υπερβολικά, να μην μας ικανοποιούν οι ρυθμοί, να καταλαβαίνουμε ότι η επιλογή των πλάνων και των γωνιών λήψης δεν ήταν πάντα η καλύτερη. (Αλήθεια, είναι πραγματικά δυσσώνο το γεγονός ότι, μολονότι πολλές ταινίες παρουσιάζουν δυο πρόσωπα να διαλέγονται, σπανίως γίνεται σασ - κοντράμ).

Τέλος, απουσιάζει από τις ταινίες το προσωπικό όραμα, αλλά και το κινηματογραφικό όραμα: Ο κινηματογράφος είναι ένα εξαιρετικό γεγονός, η κινηματογραφική δημιουργία ένα γεγονός ανεπανάληπτο — κι αυτό δεν φαίνεται ούτε καν στις επιδιώξεις των περισσότερων νέων κινηματογραφιστών που είχαν φέτος ταινία τους στη Δράμα.

Σκληρές διαπιστώσεις, ίσως πιο σκληρές από ό,τι επιτρέπουν λόγοι αβρότητας προς νέους κινηματογραφιστές που, πάνω κάτω, έχουν την ίδια ηλικία με τον γράφοντα. Καίριες, ωστόσο, νομίζουμε, μια που οι καιροί δεν επιτρέπουν να είμαστε επιεικείς ούτε —ιδιαίτερα— με τον εαυτό μας.

λόγο φαντάζει σημαντικό το γεγονός της παραγωγής μιας, έστω απλής, τέτοιας ταινίας, που χρησιμοποιεί σωστά την παράδοση ιδιαίτερα των μεγάλων αμερικάνικων στούντιο.

Ο ΙΟΡΔΑΝΗΣ

του Φώτη Πολυχρονόπουλου

Θύμα ενός τυπογραφικού λάθους έχει πέσει ένας σεναριογράφος που δεν μπορεί να ολοκληρώσει το σενάριό του, με αποτέλεσμα το τηλέφωνό του να κουδουνίζει διαρκώς μια που το νούμερό του έχει δημοσιευθεί στη μικρή αγγελία ενός περιοδικού που δημοσιεύει μηνύματα τα οποία καλούν σε ερωτική επικοινωνία. Όσα ακούει γίνονται αφορμή να του έρθει επιτέλους η έμπνευση.

Μια φάρσα, που στηρίζεται κυρίως στην πληθωρική παρουσία του ηθοποιού Αρτώ Α-

παρτιάν. Με γρήγορη κινηματογράφηση, κοντινά πλάνα στα οποία δεσπόζει ο κινηματογραφικός ηθοποιός και σφιχτό μοντάζ (το λάθος ρακόρ που υπήρχαν, με αυτό τον τρόπο, υποβαθμιζονταν) το γέλιο είναι αρκετές φορές πηγαίο. Παράλληλα, όμως, ενοχλούν ορισμένα τετριμμένα ευρήματα, κοινοί τόποι που επιδιώκουν το εύκολο γέλιο. Η ταινία μετεωρίζεται μεταξύ μιας ζωντανής κωμωδίας και μιας λαϊκίστικης φάρσας. Ο σκηνοθέτης —αλλά και ο ηθοποιός του— έτσι βρίσκονται σε ένα δίλημμα, βάζοντας ένα στοιχείο με τον εαυτό τους: Ποιον δρόμο, άραγε, θα ακολουθήσουν;

Ο ΑΗ ΒΑΣΙΛΗΣ Ο ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ του Βασίλη Ντούρου

Βασισμένη σε ένα διήγημα της Σοφίας Φιλντισή η ταινία διηγείται τα Χριστούγεννα

των παιδιών σε ένα μικρό ψαροχώρι, στη δεκαετία του '60.

Μια άρτια τεχνικά δουλειά, ηθογραφία που, παράλληλα, είναι και μνημείο ακαδημαϊσμού. Σίγουρα από μια ταινία για την τηλεόραση δεν θα περίμενε κανείς πολλά περισσότερα. Ο κινηματογράφος όμως χρειάζεται κι ένα ρίσκο — αυτό το κάτι παραπάνω, που λείπει.

ΝΥΧΤΕΡΙΝΟΣ ΤΗΛΕΦΩΝΗΤΗΣ της Ισαβέλλας Μαυράκη

Ταινία φαντασίας γύρω από έναν άντρα που εργάζεται τηλεφωνητής και ...το φέρει βαρέως. Στο τέλος πέφτει θύμα της φαντασίωσής του που τον οδηγεί σε διχασμό της προσωπικότητάς του και συνακόλουθα στην τρέλα...

Ταινία που διχάζεται. Από τη μια μεριά μια τυπική ανέλιξη της δράσης, σύμφωνα με τα σεναριακά δεδομένα. Από

την άλλη βαρύνει αρνητικά η έλλειψη του κοινωνικού υποβάθρου που θα στοιχειοθετούσε τα δεδομένα της μυθοπλασίας. Αποτέλεσμα: Ένας θάνατος - παρωδία, μια αυτοκτονία σελφ-σέρβις!

ΕΝΑ ΣΑΒΒΑΤΟ ΒΡΑΔΥ του Γιάννη Σολδάτου

Η γυναίκα του Δημήτρη Πουλικάκου τον πετάει έξω από το σπίτι επειδή δεν επιθυμεί να ακούσει μαζί της μια όπερα του Βέρντι. Μεθυσμένος αυτός, περιπλανιέται στη νύχτα, συναντά τον Μάρκο Μπότσαρη, γίνονται φίλοι, αλλά ο ήρωας θα του κλέψει τη γυναίκα και θα εξαφανιστεί. Κι ας φωνάζει ο σύζυγος...

Η πρώτη ολοκληρωμένη απόπειρα σκηνοθεσίας μιας ταινίας που εμπεριέχει το ελληνικό κιτς, ως συγκροτημένο λόγο.

ΕΛΕΓΓΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΩΦΟΡΟ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

Β'

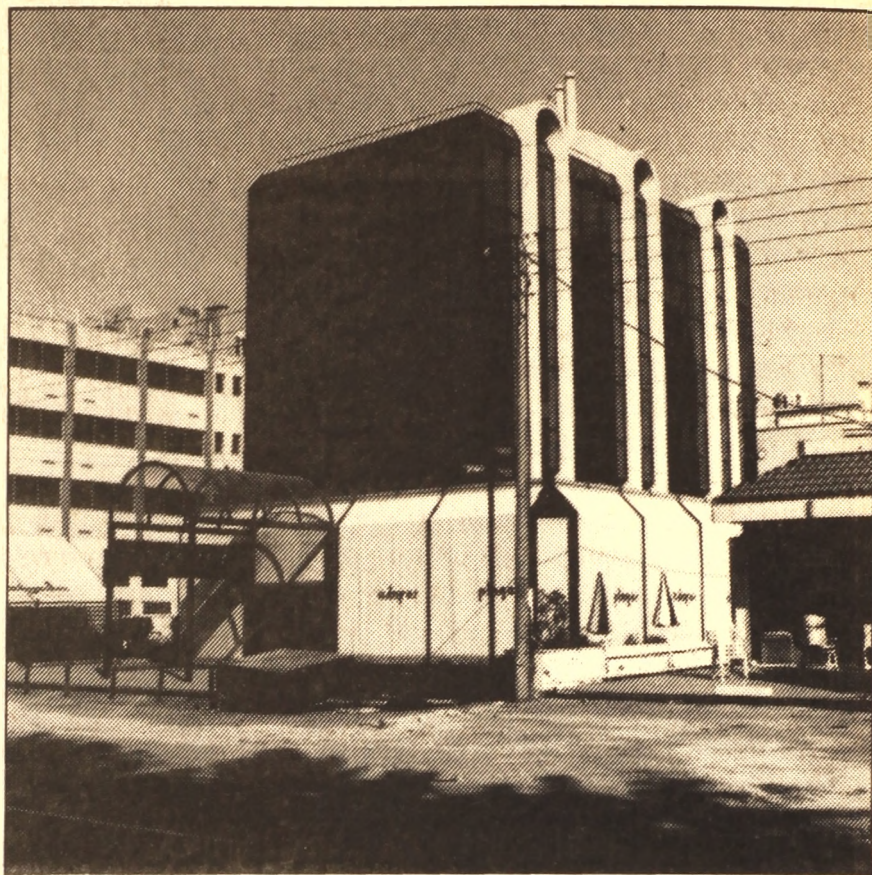
του Δημήτρη Φιλιππίδη

Όπως μας έχουν μάθει, η καταναλωτική πρακτική έχει αναγάγει τα πάντα σε αφομοιωτικούς μηχανισμούς που στηρίζονται πάνω στη στιγμιαία χρήση και την αυτόματη μετατροπή του κάθε προϊόντος σε απόβλητο («σκουπίδια»). Για να εκπληρώσει σωστά το ρόλο του, το προϊόν συσκευάζεται έτσι ώστε να αποκρύψει αυτή την απλή «αλήθεια» ως τη μοιραία στιγμή που θα αχρηστευθεί. Το ίδιο συμβαίνει και στην αρχιτεκτονική της λεωφόρου Κηφισίας, με απλή μετάθεση της κλίμακας, μια και έχει μετατραπεί σε καταναλώσιμο προϊόν. Το γραμμικό αυτό εμπορικό κέντρο —στα πρότυπα του αμερικάνικου strip— φαίνεται πιο καθαρά στο ύψος της Αγίας Βαρβάρας και πιο πάνω, από το νοσοκομείο «Υγεία» ως τη διασταύρωση του Μαρουσιού. Σε εκείνα τα μέρη θα βρεθούμε για δεύτερη φορά, θεατές μιας αρχιτεκτονικής αφιερωμένης στις υλικές ηδονές, εξυψωμένες στην τελειότερή τους μορφή. Γιατί δε χρειάζεται πια να ανοιχτείς σε άγνωστες θάλασσες για να γνωρίσεις εξαιρετικές περιπέτειες —όσοι κάνουν σήμερα τέτοια ταξίδια έχουν απελπιστική έλλειψη φαντασίας. Εδώ όλος ο κόσμος βρίσκεται στα πόδια σου. Και αυτό δεν μπορεί να είναι τίποτε άλλο από την πιστή μεταφορά του κόσμου ως διαφήμιση, που σε πολιορκεί καθημερινά παντού όπου κοιτάξεις. Δεν είναι τελικά τυχαίο που τόσα σποτ γυρίζονται σε αυτή ακριβώς την περιοχή.

Και νάτα: μεγάλα παιχνίδια - συσκευές, να γυαλίζουν προκλητικά στο φως, φυσικό ή τεχνητό, να τραγουδούν το αχαλίνωτο τραγούδι των σειρήνων. Δεμένοι με τις ζώνες ασφαλείας (όπως τότε ο Οδυσσέας στο κατάρτι), οι σύγχρονοι ταξιδευτές της λεωφόρου παίρνουν φευγαλέες γεύσεις από αυτή την αρχιτεκτονική, είτε πρόκειται να βουτήξουν σε λίγο στα νέφη του κέντρου είτε στην αγκαλιά της Πηνελόπης στα βόρεια προάστια. Το τραγούδι γίνεται το κάλεσμα σε υπέροχες απολαύσεις: επουλώνει τις οπτικές πληγές της υπόλοιπης πόλης και τέλος, κρύβει το θνησιγενή χαρακτήρα κάθε τέτοιας χαράς.

Η αρχιτεκτονική εδώ είναι του κουτιού, αγέραστη. Δεν της επιτρέπεται να έχει ηλικία, δηλαδή να ενταχθεί στην καταγραφή που κάνει ο χρόνος. Γιατί μόνο έτσι μπορεί να συντηρηθεί ένας από τους μύθους της: το σφρίγος της αιώνιας

Η καταναλωτική πρακτική στηρίζεται στη στιγμιαία χρήση και τη μετατροπή του προϊόντος σε απόβλητο. Το προϊόν συσκευάζεται ώστε να αποκρύψει αυτή την αλήθεια. Το ίδιο συμβαίνει και στην Λεωφόρο Κηφισίας όπου η αρχιτεκτονική έχει μετατραπεί σε καταναλώσιμο προϊόν.

νεότητάς, κατασκευασμένο από άφθαρτα υλικά στα καλούπια του μέλλοντος. Δεν υπάρχει εδώ «παρόν», γιατί αυτό το ξέρουμε και το απορρίπτουμε καθημερινά μέσα από τον τρόπο που ζούμε. Για να αποκτήσει ένα μόνιμα υπερβατικό χαρακτήρα, η αρχιτεκτονική πρέπει να μεταμορφωθεί σε απάτη, δηλαδή σε διαδικασία απόκρυψης της πραγματικότητας. Και χρησιμοποιεί δύο μέσα: την εκμηδένιση του χρόνου που είπαμε πιο πάνω και την εκμηδένιση του χώρου. Την ίδια στιγμή που τα αψεγάδιαστα σύγχρονα υλικά προσφέρουν την επίφαση της αιωνιότητας, συμβαίνει λοιπόν και κάτι άλλο, πιο ύπουλο —ο χώρος, αυτό το σύνθετο φαινόμενο, καταρρέει και τη θέση του παίρνει μια επίπεδη αντανakλαστική επιφάνεια, η βιτρίνα - καθρέφτης.

Οι αντανakλάσεις που στέλνει πίσω ο καθρέφτης με κάποιο μαγικό τρόπο μεταμορφώνονται σε εικόνες ακόρεστου πόθου. Μια και απουσιάζει η πραγματική έννοια του χρόνου, το όραμα είναι ταυτόχρονα αιώνιο και στιγμιαίο. Μπορεί να είναι απλός αντικατοπτρισμός μέσα στην έρημο της Αθήνας —αύριο το πρωί να έχει εξαφανιστεί. Στο χέρι του περαστικού είναι να υποκύψει στον πειρασμό και να γευθεί τις απολαύσεις, δείχνοντας τόλμη και πρωτοβουλία ή να δειλιάσει και να προσπεράσει ταπεινωμένος. Γιατί οι ρόλοι έχουν αντιστραφεί: κερδίζει ό-

ποιος αφαιρεί το κερί από τα αυτιά του και ζητήσει να τον λύσουν από το κατάρτι. Άλλωστε οι σειρήνες είναι άκακα φυτοφάγα πλάσματα, που πληρώνονται για να σε εκμαυλίσουν —τα νύχια τους έχουν ατροφήσει.

Ακόμα και με επίγνωση της μειωμένης διάρκειας της ευτυχίας που σου υπόσχεται ένα τέτοιο περιβάλλον, αξίζει να βρεθείς μέσα του να περιεργάζεσαι τα αγαθά που προσφέρονται με τόση αφθονία, παντού όπου κοιτάξεις —η βιτρίνα και εσύ ένα. Μέσα από τις μικροσυσκευές ή τα κομψοτεχνήματα που πουλιούνται εδώ —εξεζητημένα συμπληρώματα της άδειας ζωής— παίζεται το μεγάλο θέατρο. Παύεις να είσαι ο αγχωμένος ελλαδικός που κολυμπά στα εθνικά πλέγματα και σαν από θαύμα, βγαίνεις από τη χρυσαλίδα μεταμορφωμένος σε ολοκληρωμένο Ευρωπαίο. Όλα γύρω σου είναι δικά σου και έχουν τη μαγική δύναμη να συντηρούν τις ψευδαισθήσεις σου αμείωτες ακόμα και όταν θα βρίσκεσαι μακριά.

Αρκεί να περάσεις το κατώφλι της φαντασίας που λέγεται συμβατικά εμπορικό κέντρο. Μια σειρήνα ντυμένη πωλήτρια σε πλησιάζει με αργές κινήσεις. «Παρακαλώ, σε τι θα μπορούσα να σας εξυπηρετήσω; Μήπως έχετε σκεφτεί περίπου τι θα θέλατε; Κάτι σε πορσελάνη, ένα κρυστάλλινο σετ ή ίσως δερμάτινα εί-

δη;» Κανείς εδώ δε μιλά για λεφτά, θα ήταν αφόρητη χοντροκοπιά. Δεν είσαι πελάτης, αλλά ένας μεγάλος γνώστης της τέχνης, που ξέρει να εκτιμά το καλό πράγμα όταν το βρίσκει. Η συζήτηση είναι μια ανταλλαγή εντυπώσεων πάνω σε πολύ εξειδικευμένα θέματα που λίγοι κατέχουν, κατά σύμπτωση περιλαμβάνεται και εσύ. Είναι ένας φιλοσοφικός διάλογος για τις αιώνιες αξίες που δε θαμπώνουν ποτέ, σε μια εποχή —καταλαβαίνετε— μεγάλης κατάπτωσης, θα διαβάζετε ασφαλώς τις εφημερίδες...

Δεν υπάρχει τίποτε το γελοίο σε αυτή τη διαδικασία. Αντίθετα επικρατεί μια σαγηνευτική σοβαρότητα ταυτισμένη με τον απαραίτητο χαρακτήρα της πολυτέλειας. Η αξία των προσφερόμενων αγαθών περιορίζεται στην τιμή που «αναγράφεται» στην ταμπελίτσα. Πέρα από αυτό δεν μπορεί να υπάρχει άλλο κριτήριο, δεν θα είχε νόημα. Αν είσαι αυτό που πληρώνεις, τότε εδώ η ζυγαριά λειτουργεί με επιστημονική ακρίβεια. Αγοράζεις τη θέση στην οποία θέλεις να σε βλέπουν οι άλλοι, που και αυτή είναι σχετική με τις δικές τους επιλογές. Μέσα σε αυτό το ασταμάτητο παιχνίδι η ηδονή είναι ανάμικτη με πόνο: αισθάνεσαι ταυτόχρονα ο ευτυχής κροίσος που μπορεί να αποκτήσει ό,τι ποθήσει και ο δυστυχής παρίας που για την ώρα σε κάτι υστερεί, αλλά σύντομα, αν πάνε καλά οι δουλειές, θα πάψει να σκέφτεται το πορτοφόλι...

Το ίδιο και η αρχιτεκτονική, δεν έχει καμιά αξία καθ' αυτή αλλά εκείνη που της προσδίδει η χρήση της ως μηχανισμός ονείρου, προσιτός στους εκλεκτούς. Για να λειτουργήσει ως τέτοιος μηχανισμός, πρέπει να ξεχωρίζει από οποιαδήποτε συμβατική οικοδομή, να εξαγγέλει την ιδιαιτερότητά της μέσα από συγκεκριμένες επιλογές κατασκευαστικές και μορφολογικές. Η σπανιότητα των υλικών, οι επιτηδευμένοι συνδυασμοί τους, η φροντισμένη οικοδομική λεπτομέρεια (το «φινιρίσμα») πρέπει να εκπέμπουν το μήνυμα της μοναδικότητας. Αλλά με μέτρο: η εκλέπτυνση δεν οδηγείται ποτέ στα άκρα, για να μη μειωθεί το στοιχείο του εντυπωσιασμού.

Οι μορφές που παίρνουν τα κτίρια είναι εκρηκτικές. Ανταγωνίζονται μεταξύ τους κυνηγώντας μια πρωτοτυπία που, ως της ειρωνείας, τις φέρνει ξανά εκεί που ξεκίνησαν: στην κοινή βάση μιας φαντασμαγορικής αρχιτεκτονικής που παίζει τη συμβολική της μουσική στη διαπάσων. Το καθένα από τα κτίρια προσπαθεί να σβήσει τα διπλανά του ώστε μόνο αυτό να «ακούγεται». Σπαστοί όγκοι ζαλιστικοί, τολμηροί πρόβολοι, πρισματικές επιφάνειες με καθρέφτες κρεμασμένες στον αέρα, τεράστιες επιγραφές, κυλιό-

μενες σκάλες και γυμνοί ανελκυστήρες. Όποιο εντυπωσιακό τέχνασμα μπορεί να στρατολογήθει για τον ιερό σκοπό, που να εξαφανίζει την ύλη, να καταργεί το νόμο της βαρύτητας. Όσο και να ακούγεται παράλογο, η αποθέωση της υλης εξυπηρετείται έτσι με αιθέρια κατασκευάσματα, που στήνονται με βάση τις οπτικές απάτες και τις μελετημένες αντανάκλασεις.

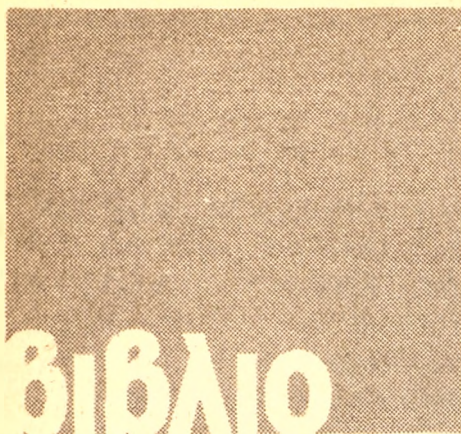
Όπως όλα εδώ είναι αμφιλεγόμενα, έτσι και η αρχιτεκτονική είναι απρόσιτη και οικεία ταυτόχρονα. Κλειστές και ανοιχτές μορφές παρατάσσονται δίπλα δίπλα ή ακόμα και στο ίδιο κτίριο, στοχεύοντας κάθε φορά σε διαφορετικό κωδικό συμβόλων. Το κλειστό είναι απροσίτο, μυστηριακό — το ανοιχτό είναι η αγκαλιά που σε υποδέχεται. Δεν προφταίνεις να αφομοιώσεις το ένα μήνυμα και σε βομβαρδίζει το άλλο. Αυτή η τρομακτική συμπύκνωση ερεθισμάτων προκαλεί μια οπτική βία που ανεβάζει συνεχώς την ένταση των εντυπώσεων πέρα από κάθε οριοκοσμοσμού.

Ο εκκωφαντικός θόρυβος των κτιρίων της Κηφισίας διαλύει τις λεπτές υποδηλούμενες σχέσεις της αρχιτεκτονικής με τον τόπο. Και αυτό γίνεται επιτηδες, αφαιρώντας κάθε αναφορά στο «εδώ», στο υπανάπτυκτο ελληνικό αστικό τοπίο, που μέσα του ασφυκτιούμε. Μαγαζιά έχει και το κέντρο· ακόμα και στην Τσακάλωφ, στη Βουκουρεστίου δεν θα βρεις την ίδια αποξένωση από οποιαδήποτε αναφορά, λες και η Ελλάδα μόλις κατακτήθηκε ως άλλη Άγρια Δύση και στην ερημιά αρχίζουν και ξεφυτρώνουν τα πρώτα παραπήγματα. Ίσως πιο κοντά μας βρίσκονται τα Εμιράτα, όπου με την ίδια πίστη στην αιωνιότητα του καπιταλισμού ξεπηδούν ολόκληρες πόλεις μέσα από την άμμο της ερήμου. Να είναι απλή σύμπτωση η ομοιότητα της αρχιτεκτονικής στις δύο περιπτώσεις;

Εξαισίες μορφές της ψευδαισθήσης, ενταγμένες να υπηρετούν ένα κόσμο διψασμένο για ηδονές ως αντίδοτο της ανίας, έναν κόσμο που «έχει φτάσει». Το πού δεν έχει καμιά σημασία. Η μικρομεσαία τάξη χτυπά την πόρτα του Παραδείσου και ο Οδυσσέας φτάνει σε μια Ιθάκη μεταμορφωμένη σε Λας Βέγκας. Κάπου κρυμμένη η Κίρκη χαμογελά αινιγματικά μπροστά στο θέμα: τους είχε προειδοποιήσει πριν γίνουν χοίροι, αλλά κανένας δεν έδωσε προσοχή. Άλλωστε ούτε οι ίδιοι νοιάζονται — μοιάζουν να το διασκεδάζουν.

Και το πέλαγο, όπου λίγο πιο πριν κλυδωνιζόσουν αρπαγμένος από ένα σανίδι, γίνεται ένας μακρινός εφιάλτης και οι σύντροφοι, σκιές.

Δημήτρης Φιλιππίδης

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ο Χρήστος Τσανάκας

γράφει για το βιβλίο «Η σκηνή της τζαζ»

του Άγγλου ιστορικού Έρικ Τζ. Χόμπσμπομ,
που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Εξάντας»

Ένας είναι ο ασφαλέστερος τρόπος να γνωρίσει κανείς τη τζαζ, αυτό το τόσο ιδιαίτερο, τόσο σύνθετο και τόσο σημαντικό πολιτιστικό φαινόμενο του αιώνα μας: η προσέγγιση της δισκογραφίας της. Γιατί μια τέχνη του αυτοσχεδιασμού, όπως ήταν ανέκαθεν η τζαζ —από τα πρώτα βήματά της στον αμερικανικό νότο, ως τις πιο ριζοσπαστικές «επεμβάσεις» στον ιστορικό της κορμό εκ μέρους της ίδιας της της πρωτοπορίας και ως τις πιο πρόσφατες αναθεωρήσεις των αισθητικών προσανατολισμών και των λειτουργιών της— δεν επιδέχεται παρά ένα ζωντανό παράγοντα διαιώνισης: τις ηχογραφήσεις. Κι αν αυτό το καθαρά τεχνικό μέσο, που αναπόφευκτα αποτελεί «προϊόν» και «εργαλείο» της βιομηχανίας της ψυχαγωγίας, μοιάζει να χάνει την αναλογία του με την προφορική διαδικασία διαιώνισης και εξέλιξης κάθε λαϊκής έκφρασης, πρέπει να υπενθυμίσουμε δυο πράγματα. Πρώτον: αν θέλαμε να συνοψίσουμε την ιστορία της τζαζ σε μια πρόταση, θα λέγαμε —με τα λόγια του Έρικ Χόμπσμπομ— ότι «τζαζ, είναι ό,τι συμβαίνει όταν μια λαϊκή μουσική δεν αφανίζεται, αλλά κατορθώνει να επιζήσει μέσα στο περιβάλλον του σύγχρονου αστικού, βιομηχανικού πολιτισμού». Και δεύτερον: όσο κι αν το κύκλωμα των νυχτερινών κέντρων, στα οποία κυρίως απέκτησε συνείδηση του εαυτού της η «παλαιά» αλλά και η πιο «μοντέρνα» τζαζ, αποκτούσε ταχύτατα πολυεθνικά ερείσματα, και όσο κι αν οι μουσικοί της —η ίδια η ψυχή της τζαζ— αναδεικνύονταν σε υπερκινητικά όντα, δίχως τη συνεισφορά του δίσκου και κατ' επέκταση της ραδιοφωνικής του διάδοσης, αυτή η τόσο άμεση στο συναισθημά της μουσική θα παρέμενε «προσωπική υπόθεση» μας «μαύρης» κοινότητας πέραν του Ατλαντικού!

Ενώ αντιθέτως, σήμερα όπως και να πλησιάζει κανείς την τζαζ, είτε «διαβάζοντας» το χρονικό της με τη μεθοδικότητα και το φετιχισμό ενός συλλέκτη δίσκων, είτε με τη φιλοθεάμονα προδιάθεση μα και τη θέρμη ενός θιασώτη συναυλιών, είτε με τη διόπτρα του ειδικού μελετητή και τη θεωρητική του εξάρτηση (και εξάρτηση), είτε ακόμη με την προκατάληψη και τον σχεδόν ανίατο δισταγμό του αφοσιωμένου σε μια άλλη κουλτού-

ρα, σε μιαν άλλη —πιο αντιδραστικά «λαϊκή», ή πιο αρτηριοσκληρωτικά «επίσημη»— μουσική παράδοση ... ένα τουλάχιστον χαρακτηριστικό της είναι αδύνατο να αρνηθούν και είναι μάταιο ή και ανήθικο να το «προσπεράσουν»: την παγκοσμιότητά της. Την παγκοσμιότητα της τζαζ, όχι απλά σαν «μουσικό τρόπο», αλλά σαν δεικτη ευαισθησίας και κοινωνικότητας.

Ναι, είναι αλήθεια: ο κόσμος της τζαζ είναι σίγουρα γοητευτικός, ακόμη κι αν δεν σπεύσουμε να εξωραίσουμε ή να λησμονήσουμε κάποιες λιγότερο ειδυλλιακές πτυχές του, όπως την έξαρση —σε κάποιες περιόδους— της εξάρτησης των αντιπροσώπων του από τα «σκληρά» ναρκωτικά, ή και την ίδια την περιπέτεια της διάσωσης ενός νεγρο-αμερικανικού πολιτισμού μέσα σε ένα σαφώς αρνητικό πολιτικοκοινωνικό περιβάλλον. Αλλά, όπως τονίζει ο Έρικ Χόμπσμπομ, «είναι ακόμα πιο σαγηνευτικός αυτός ο κόσμος αν τον δούμε όχι απλώς σαν “θέαμα” μιας ανθρωπίνης δραστηριότητας, αλλά κυρίως ως ένα από τα κλειδιά για προβλήματα που αγγίζουν όλους μας. Αν θέλαμε να βρούμε ένα μοντέλο του είδους της τέχνης και της σχέσης της με τους ανθρώπους, το οποίο οραματιζόταν ο Ουίλιαμ Μόρις (μια τέχνη φτιαγμένη από το λαό για το λαό, χαρά γι' αυτόν που τη φτιάχνει και γι' αυτόν που τη χρησιμοποιεί), ασφαλώς δεν θα μπορούσαμε να βρούμε καλύτερο από την τζαζ. Κι αυτό είναι μεγάλη κατάκτηση. Γιατί μια τέτοια αντίληψη είναι σαφώς πολύ μακριά από τη σημερινή πραγματικότητα στη δυτική, αστική, βιομηχανική κοινωνία. Και είναι πολύ πιθανόν ότι θα απομακρύνεται ακόμη πιο πολύ, καθώς η εκβιομηχάνιση και η τυποποίηση της μαζικής ψυχαγωγίας θα προχωρεί. Πώς μπορούμε να αποκαταστήσουμε τις τέχνες στη θέση που τους ταιριάζει μέσα στη ζωή μας και να αναζωπυρώσουμε τις δημιουργικές δυνάμεις που κρύβουμε όλοι μέσα μας;...».

Ούτε οι Χόμπσμπομ, ούτε κανείς άλλος μπορεί να βεβαιώσει με πειστικότητα ότι η τζαζ δίνει την απάντηση. Ωστόσο σε αυτό το βιβλίο που «Η Σκηνή της Τζαζ» περιγράφεται με αγάπη και διαύγεια και ο κόσμος της αναλύεται με σταράτες και τεκμηριωμένες κουβέντες, μας δίνεται η ευκαιρία να βιώσουμε αυτό το

ερώτημα, να αισθανθούμε την κρισιμότητά του και να το δούμε επιτέλους σαν συναισθηματικό μέτρο αξιολόγησης της προσφοράς αυτής της πάλαι ποτέ «περιθωριακής» και «παρακατιανής» μουσικής στην υπόθεση του ανθρώπου και όχι αυστηρά, ή όχι μόνο, στην ιστορία των Τεχνών του 20ού αιώνα.

Ας μη βιαστεί να υποθέσει κανείς ότι ο συγγραφέας παραληρεί γράφοντας το χρονικό της τόσο στενής, γιατί όχι και ερωτικής σχέσης του με αυτή τη μουσική. Ούτε ότι κοινωνιολογεί με το συνήθη βερμπαλισμό των «ειδημόνων». Δεν ανήκει στις προθέσεις του η επινόηση και διαπραγμάτευση περίπλοκων θεωρητικών συστημάτων ανάλυσης της τζαζ, ή σύνοψης των «κινήσεων» της και πρόβλεψής τους. Και δεν ξεφεύγει από τον βασικό του στόχο που είναι «μια γενική επισκόπηση του κόσμου της τζαζ για χάρη του νοήμονα αναγνώστη που δεν γνωρίζει τίποτε γι' αυτήν» και ίσως για χάρη του οπαδού που έχει παραβλέψει μέχρι τώρα μερικές από τις λιγότερο τεχνικές πτυχές της». Η «Σκηνή της Τζαζ» γραμμένη στα 1959 είναι πρώτα - πρώτα ένα βιβλίο υποδειγματικό όχι μόνο στον τρόπο προσέγγισης του θέματός του (υπεύθυνο και απλό), αλλά και στον τρόπο έκθεσης (σαφή και λειτουργικό). Τον πρόλογο του συγγραφέα για τις εξελίξεις στην τζαζ κατά τα χρόνια που μεσολάβησαν από την αρχική έκδοση του βιβλίου μέχρι τις μέρες μας, τα δυο σημειώματα για τις εκδόσεις του '59 και του '61, μια Εισαγωγή που αναφέρεται στη «μοίρα» των προβιομηχανικών λαϊκών τεχνών και την «σχετική» απόδραση από αυτή της τζαζ και ένα κεφάλαιο όπου περιγράφονται και αναπτύσσονται τα αναγνωριστικά «σημεία» αυτής της παράδοσης και το οποίο (κεφάλαιο) συμπληρώνεται με ενδεικτική δισκογραφία, ακολουθούν τα τέσσερα κύρια μέρη αυτού του συγγραφικού «άθλου».

Το πρώτο μέρος επιγράφεται: ΙΣΤΟΡΙΑ και δίνει εξακριβωμένες πληροφορίες για την προϊστορία της τζαζ (πριν την εμφάνισή της στη Νέα Ορλεάνη του 1900), για την εξάπλωσή της (από κυρίαρχο ιδίωμα της μαύρης κοινότητας σε πολυεθνική πραγματικότητα), και για τη «μεταμόρφωσή» της (τη ραγδαία μουσική εξέλιξη σε σχέση πάντα με την ανακατάτα-

ξη του κοινού της, τις σχέσεις της με τη βιομηχανία και με τις ειδικότερες ή ευρύτερες πολιτικές εξελίξεις).

Το δεύτερο μέρος επιγράφεται: **Η ΜΟΥΣΙΚΗ** και σε αυτό αναλύεται κατ' αρχάς το μπλουζ ως σταθερό υπόβαθρο όλων των στυλ της τζαζ, περιγράφονται τα κυριότερα από αυτά τα στυλ διεξοδικά, γίνεται η απαραίτητη αναφορά στον κυρίαρχο ως κάποια εποχή οργανικό εξοπλισμό, δίνονται τα «μέτρα και σταθμά» για την κριτική αξιολόγηση αυτής της μουσικής και σκιαγραφείται τέλος η απήχυσή της στις άλλες τέχνες.

Το τρίτο μέρος επιγράφεται: **Η ΤΖΑΖ ΚΑΙ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ** και εδώ επιχειρείται μια κριτική (αρκετά εμπαθής, γι' αυτό και όχι δίκαιη) αναφορά, σε αυτό που τόσο ο Χόμπσμπομ όσο και όλοι σχεδόν (;) οι σχολιαστές της τζαζ ή και της έντεχνης μουσικής αποκαλούν «ελαφρά μουσική» αδυνατώντας να διακρίνουν την αφοπλιστική σοβαρότητα ενός μέρους της ποπ,

που ήδη πολύ πριν τη δεκαετία του '50 ή του '60 ναρκοθετούσε τα θεμέλια των ορισμών της «σοβαρής μουσικής» στον Δυτικό Κόσμο. Το «τρίτο» αυτό μέρος συμπληρώνεται από την τοποθέτηση του συγγραφέα απέναντι στο φαινόμενο της «τζαζ ως εμπόριο».

Το τέταρτο μέρος είναι αφιερωμένο στους **ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΗΣ ΤΖΑΖ**, οι οποίοι όπως τονίζεται σε ολόκληρο το βιβλίο και όπως σχολαστικά καταδειχνεται σε αυτό το τμήμα του, αποτελούν «το κέντρο του κόσμου της». Στο κεφάλαιο που αναφέρεται στους μουσικούς περιγράφονται μερικοί από τους βασικούς χαρακτήρες - μοντέλα των διαφόρων «εποχών» και ρευμάτων. Εδώ καταδειχνεται η λαϊκή βάση της λειτουργίας αυτής της «μουσικής στάσης» μέσα στον κόσμο.

Την εικόνα συμπληρώνει μια διεξοδική αναφορά στο κοινό της τζαζ και μια ξεχωριστή προσέγγισή της ως «μουσική διαμαρτυρίας».

Στο παράρτημα που ακολουθεί σχολιάζεται ο τρόπος σχηματισμού του ειδικού λεξιλογίου της τζαζ. Τις θετικές εντυπώσεις αυτού του βιβλίου συμπληρώνει ως «Επίμετρο» ένα άρθρο του συγγραφέα γραμμένο το 1986 για τον Κάουντ Μπέισι και την ορχήστρα του, ενώ την προσφορά στην ενημέρωσή μας κλείνει ένας (μικρός) βιβλιογραφικός οδηγός.

Η «Σκηνή της Τζαζ» συμπερασματικά, είναι ένα **απαραίτητο** βιβλίο: εύστοχο, κατανοητό, έγκυρο, γραμμένο από έναν «κριτικό» αλλά και λάτρη της τζαζ που ίσως και να κατέθεσε στα χέρια μας τον καλύτερό του εαυτό... Πράγματα, που βρήκαν τελικά απήχηση και στον πολύ καλό μεταφραστή του, τον Τάκη Τσίρου και στην άσογη εκδοτική επιμέλεια. (Μπορούμε να μιλήσουμε για «διακριτικό αισθητικό οργασμό» τόσο στη γραφιστική επέμβαση, όσο και στην πληθωρική φωτογραφική κάλυψη του θέματος).

ΤΖΑΚ ΛΟΝΤΟΝ

Ιστορίες του μποξ

Μετάφραση: Ανδρέας

Αποστολίδης

Εκδ. Άγρα, Αθήνα 1988

Το 1905 ο Τζακ Λόντον ήταν ο πρώτος που χρησιμοποίησε έναν πυγμάχο, κεντρικό ήρωα σε μυθιστόρημα. Θεωρούσε ότι τα μυθιστορήματα έπρεπε να βγαίνουν έπειτα από συστηματική παρατήρηση και, αν είναι δυνατόν, από έρευνα. Ήταν αποφασισμένος να ανοίξει την λογοτεχνία και σε τομείς οι οποίοι θεωρούνταν ταμπού για εκείνη την εποχή όπως η πυγμαχία.

Ευρισκόμενος, λοιπόν, το 1908 στην Αυστραλία, η πρώτη ευχαρίστηση που δίνει στον εαυτό του έπειτα από μια επώδυνη ασθένεια είναι ένας αγώνας πυγμαχίας μεταξύ δυο πρωταθλητών βαρέων βαρών. Ανταποκρίσεις για τον αγώνα αυτόν και, στη συνέχεια, την προετοιμασία του πρωταθλητή Τζόνσον και του αντιπάλου του Τζιν Τζέφρυς για το μεταξύ τους αγώνα τον στέλνει στην New York Herald και σε μια αλυσίδα άλλων εφημερίδων. Στο βιβλίο αυτό περιλαμβάνονται τρεις νουβέλες του για το μποξ καθώς και ανταποκρίσεις του από αγώνες.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Ζωγραφικοί πίνακες και

ιδιότροπα ζώα

Εκδ. Άγρα, Αθήνα 1988

Είναι το πρώτο πεζογραφικό βιβλίο του συγγραφέα το οποίο περιλαμβάνει 21 διηγήματα που χωρίζονται σε τέσσερα μέρη. Πρόκειται για διηγήματα που το ύφος τους δια-

νέζεται στοιχεία από διάφορα αφηγηματικά είδη, έχοντας συνεχείς αναφορές το ένα στο άλλο. Τα θέματα τα οποία πραγματεύεται είναι αυτά που αναφέρει ο τίτλος, αλλά τον ενδιαφέρουν και χρώματα, μελωδίες, δρόμοι και πρόσωπα, σε μια ενδιαφέρουσα διήγηση που κρατάει έντονο το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

ΜΑΝΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ

Απόψεις για την παιδική

λογοτεχνία

Εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1988

Τα τελευταία χρόνια έχει αναγνωριστεί η συμβολή του παιδικού βιβλίου στην πνευματική και ψυχική ανάπτυξη των παιδιών. Σε αυτό το βιβλίο ο συγγραφέας έχει περιλάβει διάφορες ομιλίες και άρθρα του σε σχέση με τη λογοτεχνία για παιδιά και νέους. Ο τρόπος επιλογής των διαφόρων βιβλίων, το παραδοσιακό και το σύγχρονο παραμύθι, καθώς και η έννοια της πολιτικοποίησης και ο τρόπος αύξησης της βιβλιοφιλίας των παιδιών είναι μερικοί από τους τομείς στους οποίους αναφέρονται.

ΔΗΜΟΣ ΘΕΟΣ

Το αισθητικό και το ιερό.

(Από τον Αλμπέρτι στον

Λέσσινγκ)

Εκδ. Αιγόκερως, Αθήνα 1988

Το ιερό στην τέχνη συμπίπτει με τη γέννηση του ερμησκειτικού συναισθήματος στον άνθρωπο. Το ωραίο ως αισθητικό ιδεώδες είναι μεταγενέστερο και έλκει την καταγωγή του από τους Έλληνες. Η μετάβαση από τον ένα στον άλ-

λο πόλο παραμένει ένα ανοιχτό πρόβλημα και αποδέχεται δυνητικές ερμηνείες.

Μια χαρτογράφηση αυτής της μετάβασης επιχειρεί με το βιβλίο του αυτό ο Δήμος Θεός. Αποπειράται να καταγράψει τις ποικίλες μεταμορφώσεις του «εικαστικού σημαίνοντος» —όπως ο ίδιος αναφέρει— παρατηρώντας τους σταθμούς μετάβασής του προς τη μοντέρνα εποχή. Δίνει έμφαση όμως κυρίως στην περίοδο της τέχνης της αναγέννησης θεωρώντας τον σημαντικότερο για την περαιτέρω ανάπτυξη των εικαστικών τεχνών.

Ο συγγραφέας, γνωστός σκηνοθέτης («Κιέριον», «100 ώρες του Μάη», «Καπετάν Μεϊτάνος») ασχολείται και με ζητήματα αισθητικής και θεωρίας της τέχνης, ενώ ιδιαίτερο ενδιαφέρον δείχνει για το Βυζάντιο και τα χαρακτηριστικά της τέχνης της εποχής.

ΚΑΡΕΝ ΜΠΛΙΞΕΝ

Επτά γοτθικές ιστορίες

Μετάφρ. Κώστας Κουντούρης

Πρόλογος: Χάνα Άρεντ

Εκδ. Μέδουσα, Αθήνα 1988 (β' ανατύπωση)

Η Δανέζα Κάρεν Μπλίξεν (1885-1963) ολοκλήρωσε το πρώτο της βιβλίο περίπου πενήντα χρόνων —και είναι ένα βιβλίο φαντασίας όπου κυριαρχούν η μαγική ατμόσφαιρα, οι μεταμορφώσεις, οι μονομαχίες, τα φαντάσματα και οι ρομαντικοί έρωτες. Κάθε ιστορία εμπεριέχει άλλες μικρότερες και, επειδή όλες οι ιστορίες υπηρετούν μια αλληλοσυμπληρούμενη πλοκή, και τα εφτά αφηγήματα μπορεί

να εισπραχθούν ως οργανικό σύνολο —όπως συμβαίνει στις Χίλιες και μια νύχτες.

Ε. Μ. ΣΙΟΡΑΝ

Εξομολογήσεις και

αναθεματισμοί

Μεταφρ.: Κυβέλη Μαλαματή

Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα 1988

Σκόρπιες σκέψεις, μικρά αποφθέγματα, φράσεις, ετερόκλητες, το περιεχόμενο του βιβλίου. Αλήθειες και μωρίες που πηγαινούν δίπλα δίπλα —και που ο συγγραφέας αρνείται να ξεχωρίσει τις «βαρείς» και τις «ελαφρές», αφήνοντας για τον αναγνώστη τέτοιου είδους πρωτοβουλίες. Ο συγγραφέας του Εγκολπίου ανασκολοπισμού, σ' αυτό το βιβλίο του συμπεριλαμβάνει ένα πλήθος ερωτημάτων, αμφιταλαντεύσεων, αλλά καμιά απάντηση, ίσως γιατί δεν θεωρεί ότι μπορεί κανείς να δώσει πειστικές απαντήσεις.

Ο Ε. Μ. Σιοράν γεννήθηκε το 1911 στη Ρουμανία όπου και σπούδασε φιλοσοφία. Αρχικά οπαδός του Μπέρκσον και μετέπειτα του Νίτσε, μένει μόνιμα από το 1937 στη Γαλλία.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΧΡΗΣΤΟΣ Ν.

ΜΑΡΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

Μειοδοτικού Καραμανλισμού

στηλίτευση

Ενώπιον της εξεταστικής επιτροπής της Βουλής για το Κυπριακό, Αθήνα 1988

ΑΘΗΝΑ 984 FM

Τα πρώτα σχόλια

Εκδ. Ροές, Αθήνα 1988

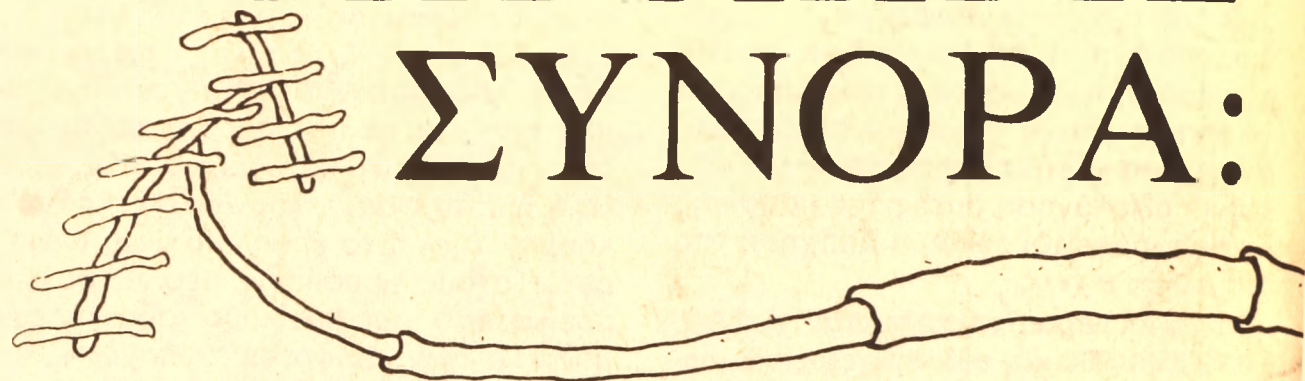
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ:

της Πέρσας Ζέρη

«**Ε**ν τέλει όσον αφορά στη δημοτική τηλεόραση, θα κρίνω τις πολιτικές συνθήκες και θ' αποφασίσω» (Έβερτ, ΤΑ ΝΕΑ 28.7.88 σελ. 23). Έτσι απλά, σχεδόν σαν να ήταν κάτι το αυτονόητο, ξεστόμισε ο Δήμαρχος Αθηναίων το μαργαριτάρι, που χαρακτηρίζει το επίπεδο της πολιτικής κουλτούρας στη δημόσια ζωή. Έξω από τη μικροπολιτική ποιότητα της ρήσης, είναι αξιοπρόσεκτο το ότι ο Δήμαρχος δηλώνει δημόσια ότι γράφει στα παλιά του τα παπούτσια το Σύνταγμα, τους δημοκρατικούς θεσμούς και τις δημοκρατικές επικοινωνιακές διαδικασίες ανάλογα με τις πολιτικές συνθήκες: τις ίδιες ακριβώς συνθήκες μέτρησε και η κυβέρνηση: Κι αν κρίνει κανείς από την ομόφωνη «επί τέλους» αναφώνηση του Τύπου (με ελάχιστες εξαιρέσεις) και του κοινού που ανάσταναν μ' ανακούφιση ακούγοντας τις κυβερνητικές εξαγγελίες για δορυφορική, τότε θα καταλάβει ότι δεν υπάρχει καν μια κριτική θέση για όλο αυτό το αντισυνταγματικό και τεχνικό αλαλούμ που έχει προκύψει από την χωρίς όρους νομιμοποίηση των δορυφορικών προγραμμάτων. Ήδη η δίκη Κούβελα και όσα διαμείφθηκαν στη διάρκειά της ήταν ένα κακό προμήνυμα για τον τρόπο με τον οποίο μεταβάλλεται το επικοινωνιακό σκηνικό στη χώρα μας.

Η νομιμοποίηση της (αερο)πειρατείας

Είμαστε σίγουρα η μόνη χώρα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα που καθιερώνει ξενόγλωσσα δορυφορικά προγράμματα, τα οποία μεταδίδονται μέσ' από γήινες συχνότητες, που για τεχνικούς λόγους δεν (ούτε πρόκειται να) εξασφαλίζουν καλή ποιότητα εικόνας, δεν τα καταλαβαίνει η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού της, δεν ανταποκρίνονται στις ρυθμιστικές απαιτήσεις του Συντάγματος, δηλαδή, αναμεταδίδονται κατά κάποιο τρόπο στα τυφλά, γιατί ούτε το περιεχόμενό τους ούτε η σημασία τους περνάει από τη δοκιμασία ορισμένων αξιολογικών κριτηρίων και επιπλέον θα έχουν σοβαρές επιπτώσεις στη διαμόρφωση της επικοινωνιακής μας τάξης (ιδιωτικοποίηση της τηλεοπτικής δραστηριότητας, Τύπος, κρατική ραδιοτηλεόραση, διαμόρφωση της κατανομής του δημοφιλούς προϊόντος, τρόπος χρηματο-

«Ο Κ. ΔΗΜΑΡΧΟΣ»

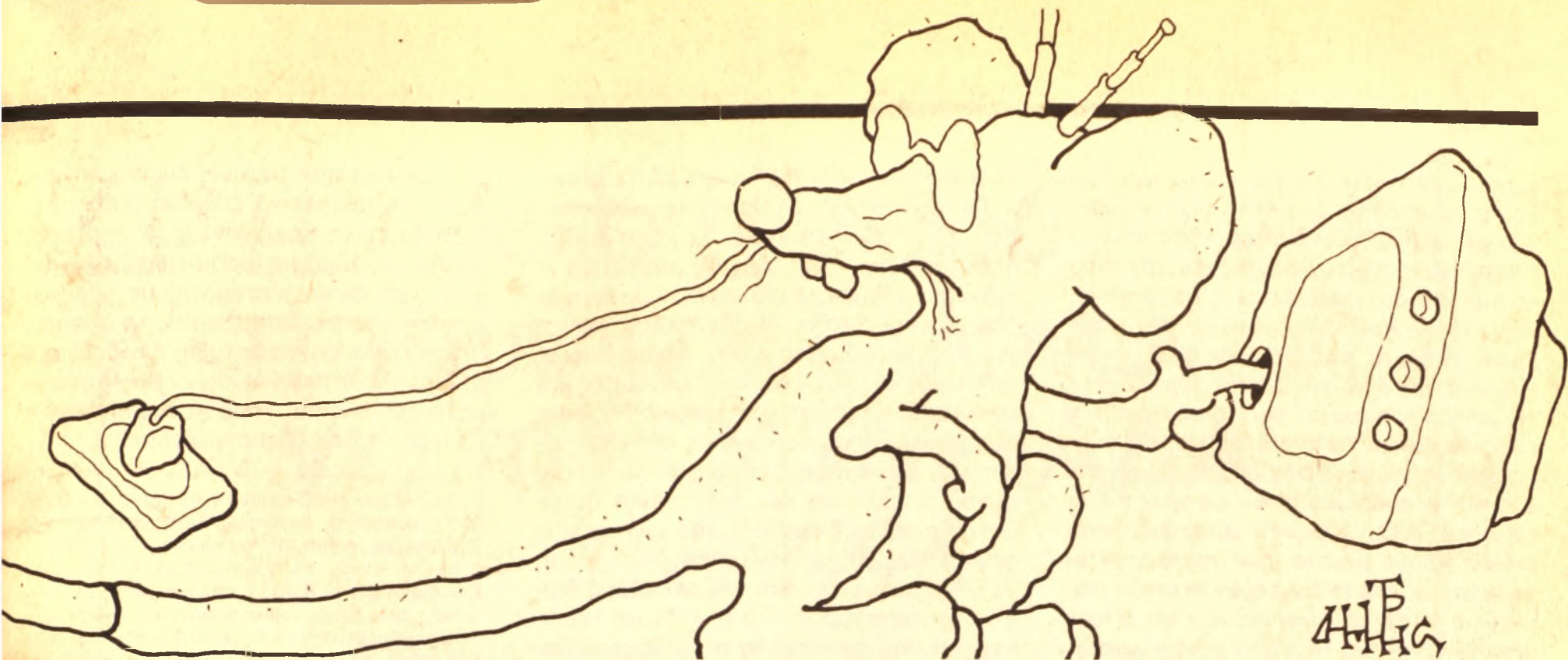
δότησης των τηλεοπτικών προγραμμάτων κλπ.).

Υπάρχει μία σύγχυση στους όψιμους υποστηρικτές των θεμελιωδών ελευθεριών γύρω από τον εννοιολογικό προσδιορισμό της ελευθερίας της πληροφόρησης (άρθρο 14 παρ. 1, Σύνταγμα 1975), η οποία διαπερνούσε όλες τις μαρτυρικές καταθέσεις στη δίκη Κούβελα και μάλιστα μ' ασυγχώρητο τρόπο κι εκείνες διαπρεπών συντηρητικών γερμανομαθών συνταγματολόγων (Δαγτόγλου). Η ελευθερία της πληροφόρησης εξασφαλίζει σε κάθε πολίτη το δικαίωμα ν' αντλεί ελεύθερα πληροφορίες από γενικά προσβάσιμες πηγές, δεν του αναγνωρίζει όμως το δικαίωμα ν' απαιτεί να γίνει προσβάσιμη μια πηγή πληροφόρησης. Το αν ένα δορυφορικό ραδιοτηλεοπτικό πρόγραμμα μπορεί να εκπέμπεται σε μια ορισμένη χώρα, δεν είναι ένα ζήτημα της ελευθερίας της πληροφόρησης, αλλά ένα θέμα του δικαιώματος μετάδοσης ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων, που προϋποθέτει από το Σύνταγμά μας τη θέσπιση διαπλαστικών ρυθμίσεων από τον νομοθέτη¹. Άλλο πράγμα είναι δηλαδή το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα του κάθε πολίτη να λαβαίνει πληροφορίες (π.χ. δορυφορικά προγράμματα) από οποιαδήποτε πηγή πληροφόρησης κι άλλο να δημιουργείς εγκαταστάσεις δορυφορικής λήψης, να προσλαμβάνεις, προσάγεις, μαγνητοσκοπείς/εγγράφεις και αναμεταδίδεις αλλοδαπά δορυφορικά ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα σ' ένα απεριόριστο κύκλο θεατών/ακροατών. Το τελευταίο προϋποθέτει σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρο 15 παρ. 2) τη λήψη νομοθετικών ρυθμιστικών μέτρων που θα εξασφαλίζουν τις τεχνικές, οργανωτικές, προσωπικές και οικονομικές προϋποθέσεις για την εκπλήρωση της συνταγματικής επιταγής ενός πολυφωνικού προγράμματος². Επομένως το Σύνταγμα

απαγορεύει την ξαφνική ίδρυση σταθμού αναμετάδοσης δορυφορικών προγραμμάτων όποτε του κατέβει του κάθε Δήμαρχου. Βέβαια, δεν υπάρχει ακόμη νομοθετική ρύθμιση για τα δορυφορικά προγράμματα, αλλά και η προβλεπόμενη δεν φαίνεται ότι θα τηρήσει στοιχειώδεις τυπικές και οργανωτικές προϋποθέσεις εξασφάλισης πολυφωνικών προγραμμάτων, δεδομένου ότι η Κυβέρνηση - ΕΡΤ (που ταξιδεύει στις Ευρώπας για διαπραγματεύσεις) εξήγγειλε ήδη τα δέκα δορυφορικά προγράμματα, που θα εκπέμπονται τζάμπα και τα οποία κατά γενική ομολογία στο εξωτερικό³ δεν ανταποκρίνονται ούτε σ' ένα μίνιμουμ απαιτήσεων ενός πολυφωνικού προγράμματος εκτός του ότι είναι ξενόγλωσσα χωρίς μεταγλώττιση ή υπότιτλους.

Εκτός αυτού στη δίκη Κούβελα παρατηρήθηκε το ευτράπελο ότι ο κάθε μάρτυρας καθόρισε τον εαυτό του σαν τον πιο αρμόδιο να πει τί σημαίνει «ραδιοτηλεοπτική εκπομπή». Το τι ασυναρτησίες ειπώθηκαν, δεν λέγεται. Γι' αυτό φυσικά κατέληξαν και οι δύο δικαστές σε εντελώς αυθαίρετα και αντιεπιστημονικά συμπεράσματα (περί διευκόλυνσης (!) κλπ.). Βέβαια η έννοια της ραδιοτηλεόρασης είναι μετεξελιξιμη, διότι η ραδιοτηλεόραση ως διενέργεια κάθε είδους εκπομπών ήχου, λόγου ή εικόνων για ένα αόριστο κύκλο προσώπων μέσω ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων (ασύρματα ή ενσύρματα) δεν αποτελεί στατική έννοια, αλλά έναν τύπο που πρέπει να προσαρμόζεται στο εκάστοτε επίπεδο της τεχνικής λόγω της ελαστικότητάς του⁴. Σε έκθεση που κατάρτισε το συμβούλιο των εισηγητών⁵ των πρωθυπουργών των γερμανικών ομοσπονδιακών κρατιδίων καθόρισε ότι η αναμετάδοση προγραμμάτων που εισάγονται στο σταθμό λήψης δορυφορικών προγραμμάτων μέσα από γήινους αναμεταδότες, τηλεπικοινωνια-

* «Ο Δήμαρχος πειραματίζεται» είναι διατύπωση από τη μαρτυρική κατάθεση του ευρωβουλευτή Σαριδάκη στη δίκη Κούβελα.

Σ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΖΕΤΟ»

ωνιακούς δορυφόρους ή τηλεκαλώδια αποτελεί πάντοτε διοργάνωση και διενέργεια ραδιοτηλεοπτικής εκπομπής και επομένως είναι αναγκαία η θέσπιση νομοθετικών μέτρων. Κι αυτό διότι τα σήματα που προσάγονται στο σταθμό με αναμεταδότη δεν είναι δυνατόν να προσληφθούν από τον αέρα με τη συνηθισμένη κεραία. Σύμφωνα με την παραπάνω έκθεση δεν αποτελεί ραδιοτηλεοπτική εκπομπή η λήψη ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων που βρίσκονται στον αέρα και μπορούν να ληφθούν με κανονική κεραία. Όμως, σύμφωνα με την παραπάνω έκθεση και αυτά τα προγράμματα τότε μόνον δεν αποτελούν εκπομπή, όταν μεταδίδονται από τον κάτοχο καλωδιακών εγκαταστάσεων αναλλοίωτα, αυτούσια και ταυτόχρονα (όχι ετεροχρονισμένα). Η παραμικρή επέμβαση στην αναμετάδοση θα ανήγαγε την αναμετάδοση του προγράμματος σε διοργάνωση εμπομπής, πράγμα που απαιτεί την ύπαρξη νομοθετικής βάσης. Υπάρχει φυσικά μια ολόκληρη παλέττα από μέτρα, προσδιοριστικές έννοιες, περιοριστικές διατάξεις, κλπ, για τη λήψη δορυφορικών προγραμμάτων, που δεν κρίνεται σκόπιμο να τ' αναπτύξουμε σ' αυτόν το χώρο.

Βέβαια, με τη λειτουργία των δορυφόρων απευθείας λήψης (DBS) αποδυναμώνεται το επίμαχο πρόβλημα, διότι ο κάθε πολίτης θα έχει το δικαίωμα να λαβαίνει χωρίς να εμποδίζεται από κρατικά μέτρα ξένα ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα που βρίσκονται στον αέρα. Όμως φυσικά με την αναδρομή στο άρθρο 14 παρ. Ι του Συντάγματος και το άρθρο 10 της Συνθήκης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα δεν λύνεται το πρόβλημα μιας πολυφωνικής επικοινωνιακής διαδικασίας. Κάθε κράτος νομιμοποιείται να προστατεύει την ικανότητα λειτουργίας της επικοινωνιακής του τάξης π.χ. από τη συγκέντρωση δημοσιογραφικής και οικονομικής εξου-

σίας. Όμως αυτή η προστασία μπορεί να οργανωθεί πλέον μόνον διεθνώς λόγω της διεθνοποίησης της τεχνολογίας των επικοινωνιών και των οικονομικών δομών. Και δεν είναι τυχαίο ότι τα πολύπλοκα οικονομικά (κυρίως αυτά), πολιτικά, πολιτιστικά και κοινωνικά προβλήματα που συνδέονται με την άμεση δορυφορική επικοινωνία (π.χ. διεθνοποίηση και εμποριοποίηση της μαζικής επικοινωνίας) θα καθυστερήσουν για πολύ ακόμα τη διαμόρφωση μιας τάξης των μέσων μαζικής επικοινωνίας στην Ευρώπη. Όλα είναι ακόμη ρευστά⁶.

Πειραματικό στάδιο: ενόψει των εκλογών

Μπρος στην κανονιστική δύναμη των (τετελεσμένων) γεγονότων δύσκολα θα μπορούσε να μιλήσει κανείς για μια εξαμηνια πειραματική περίοδο των δορυφορικών προγραμμάτων (όπως προσπαθούν να μας πείσουν επίσημες κυβερνητικές πηγές). Μια τόσο πολυδάπανη υπόθεση στην πλάτη του φορολογούμενου, που αν κάπως βλέπει, σίγουρα δεν θα καταλαβαίνει, τι αβεβαιότητες σκοπεύει να λύσει για να χαρακτηριστεί ως πειραματική;

Συνήθως οι πειραματικές διαδικασίες θεσμοποιούν κατά κάποιο τρόπο τη δυνατότητα απόκτησης εμπειριών, νέων γνώσεων και πλούτο εναλλακτικών λύσεων, που επιβάλλονται από τις διαδικασίες μεταλλαγής της ίδιας της κοινωνίας. Το πώς μπορεί να διαμορφωθεί ένα νέο ραδιοτηλεοπτικό πεδίο με τα ιδιωτικά δορυφορικά προγράμματα πρέπει να θεωρηθεί ως αβέβαιο. Όμως από το Σύνταγμα απορρέουν πράγματι ορισμένες κανονιστικές απαιτήσεις στο πειραματικό μοντέλο και αφετέρου είναι γνωστοί οι πραγματικοί κίνδυνοι που προκύπτουν από τα ιδιωτικά ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα. Είναι πασίγνωστο ότι τόσο οι

κυβερνήσεις στο δημόσιο ραδιοτηλεοπτικό σύστημα (βλ. ΕΡΤ) όσο και οι ιδιωτικοί τηλεοπτικοί φορείς βάζουν σε κίνδυνο την πολυφωνία και την ικανότητα πολιτιστικών καινοτομιών του ραδιοτηλεοικου συστήματος.

Η τάση του ιδιωτικού ραδιοτηλεοπτικού συστήματος να θέτει σε κίνδυνο την πολιτιστική πολυμέρεια έχει αποδειχθεί επανειλημμένα από εμπειρίες σ' άλλες χώρες (ΗΠΑ, Ιταλία, Ιαπωνία κλπ.), ώστε ως προς αυτό δεν υπάρχει αβεβαιότητα. Είναι κάπως απίθανο να ψηφισθεί ένα νομοθέτημα, που να θέλει να πειραματισθεί με νέες εναλλακτικές λύσεις (ποιες;) και να αντιμετωπίζει το γνωστό κίνδυνο με ρυθμιστικές παραλλαγές. Η ολη αντιμετώπιση του θέματος δείχνει σαν να είναι αβέβαιες ποιες θα είναι οι συνέπειες από τα ιδιωτικά προγράμματα. Και σε τελευταία ανάλυση το ιστορικό της πορείας της δορυφορικής τηλεόρασης αποδεικνύει ότι η εισαγωγή της είναι ένας ελιγμός - απάντηση της κυβέρνησης στο μπαϊράκι που σήκωσαν οι δεξιοί Δήμαρχοι που προπονούνται μετά μανίας με βιντεοκασέτες για την προεκλογική μονομαχία. Εδώ πια όλες οι επιστημονικές αναλύσεις και εργαλεία δίνουν ρέστα. Κι άντε να εξηγήσεις στο Εργατικό (!) Κέντρο⁷ της Πτολεμαΐδας γιατί δεν θα αναμεταδίδονται δορυφορικά προγράμματα στην πόλη του:

Η μαγεία της δορυφορικής τεχνολογίας ενάντια στην πολυφωνική επικοινωνία

Συντηρητικοί διανοητές αναπτύσσουν, στη βάση των νέων τεχνολογιών, μελλοντικά σενάρια για τις απώτερες προοπτικές ανάπτυξης του πεδίου των μέσων μαζικής επικοινωνίας, που στηρίζονται τάχα σε τεχνικές και οικονομικές επιτακτικές ανάγκες. Ένας απ' αυτούς ο καθηγητής Bullinger αναφέρει: «Αυτή η εξέλιξη (σ.σ. της μετατροπής των ευρωπαϊκών

κρατών σε χώρους παραγωγής και διάθεσης ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων υπερεθνικού ενδιαφέροντος που να πωλούνται στην ευρωπαϊκή και την παγκόσμια αγορά) ενισχύεται από το γεγονός, ότι δεν πρόκειται μόνον για την πώληση πλήρων ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων, δηλ. για ενιαία συμπλέγματα πληροφοριακών, ψυχαγωγικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε συγκεκριμένη χρονική σειρά, που χρηματοδοτούνται συνολικά από εισφορές ή διαφημίσεις. Αλλά κυρίως διαμορφώνονται ειδικά προγράμματα που αναφέρονται σε μεμονωμένα ενδιαφέροντα όπως π.χ. σπορ ή κλασική μουσική και τα οποία μπορεί κανείς να τα λάβει μόνον με συνδρομή ή με την καταβολή του αντίτιμου για την μεμονωμένη εκπομπή. Το αργότερο με την καθιέρωση του οπτικού καθολικού δικτύου θα έχει ο κάθε πολίτης τη δυνατότητα να ανακαλέσει από βιντεοθήκες όχι μόνον κείμενα και μουσικά κομμάτια, αλλά και ταινίες, που προβάλλονται ηλεκτρομαγνητικά από τη συσκευή λήψης. Η παραδοσιακή ραδιοτηλεόραση θα αποτελεί τότε μόνον μια από τις πολλές μορφές διακίνησης της ηλεκτρομαγνητικής εμπορευματικής αποστολής οπτικοακουστικών αγαθών, δηλαδή η ιδιαίτερη μορφή της πώλησης ορισμένων πακέτων προγράμματος με ποικίλο περιεχόμενο που δεσμεύονται

από ένα συγκεκριμένο χρονικό σχήμα»⁸.

Το αν κάτω από αυτές τις συνθήκες της φιλελευθεροποίησης και της επιβολής των νόμων της αγοράς μπορεί να επιβιώσει η δημόσια ραδιοτηλεόραση που δεσμεύεται από συνταγματικές προδιαγραφές και διαμορφώνει πολιτιστικές, πολιτικές και ψυχαγωγικές εκπομπές και να λαμβάνει υπόψη ουσιαστικά δημόσια συμφέροντα και κοινωνικές ανάγκες είναι κάτι παραπάνω από αμφίβολο. Εκτός αυτού η πολιτική και πολιτιστική δημοσιότητα (κι ένα κομμάτι της είναι και η ραδιοτηλεόραση) δεν είναι ταυτόσημη με τη δημοσιότητα και την ελεύθερη διακίνηση της αγοράς. Για τον ιδιώτη της αγοραστικής οικονομίας η ομοιογενής αγορά, οι όσο το δυνατόν πιο ομοιόμορφες συνθήκες της δράσης του εξυπηρετούν την εξασφάλιση των συναλλαγών του και μ' αυτήν την έννοια του ομοιόμορφου καθορίζεται η ελευθερία του ως ελευθερία της διακίνησης εμπορευμάτων, υπηρεσιών, κεφαλαίου. Όμως σύμφωνα με τους κανόνες της πολιτικής κουλτούρας η διαφορικότητα και η ετερογένεια αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά μιας ελεύθερης κοινωνίας. Άλλοι δρόμοι κι όχι εκείνοι της αγοράς εξασφαλίζουν την πολιτιστική πολυφωνία και ανοικτότητα.

Μπροστά στους τεχνικούς και οικονομικούς καταναγκασμούς που επιβάλλουν

υπερεθνικά πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα πρέπει να επέμβει ο πολιτικός διαπλαστικός παράγοντας, ν' απαλευθέρωσε το δημόσιο ραδιοτηλεοπτικό φορέα από αντισυνταγματικούς μονοκομματικούς περιορισμούς και να αξιοποιήσει τη δυναμική ανάπτυξη, των δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών μέσων. Όμως η πραγματικότητα είναι τόσο καταθλιπτική για να αφήνει περιθώρια για ελπίδες.

1. Παραπέμπω στο Γερμανό ομοϊδεάτη του κ. Δαγτόγλου καθηγητή Bullinger, Satellitenrundfunk im Bundesstaat, Archiv für Presserecht 1/1985 S. 5
2. Βλ. M. Stock, Ein Fragwürdiges Konzept dualer Bundfunksysteme RuF 1/87, 13 και ομόφωνα η κάθε πολιτικής απόχρωσης νομική θεωρία στη Γερμανία.
3. Χαρακτηριστική η θέση της τότε σοσιαλδ. κυβέρνησης (1985) της Έσσης σε μία κρίση ειλικρίνειας στην αιτιολογική έκθεση του νόμου για την αναμετάδοση δορυφορικών προγραμμάτων: «Αν κατοχυρώναμε στο νομοσχέδιο την επιταγή ενός πολυφωνικού προγράμματος και θέλαμε να την εφαρμόσουμε στα σοβαρά, τότε δεν θα έπρεπε σύμφωνα με το Σύνταγμα ν' αναμεταδίδουμε ιδιωτικά δορυφορικά προγράμματα στην Έσση, διότι τα μέχρι τώρα δορυφορικά προγράμματα (σ.σ. πρόκειται γι' αυτά που σκοπεύει ν' αναμεταδίδει η ΕΡΤ) δεν λαβαίνουν καθόλου υπόψη τους αυτήν την επιταγή». Frankfurter Bundschau, 22 Νοεμβρίου 1985, NR. 271.
4. R. 'Grob, Breitbandverkabelung und Übernahme von Rundfunkprogrammen in Kabelnetze. Neue Juristische Wochenschrift 1984, H. 8, S. 413 FF.
5. Εισηγητική έκθεση 4.2.1983, βλ. R. Gross ό.π.
6. Βλ. M. Hirsch, Renaissance der nationalen Medienpolitik, Rundfunk und Fernsehen, 2/1988, S. 170.
7. Για το τηλεγράφημα διαμαρτυρίας του Εργατικού Κέντρου Πτολεμαΐδας «Ελευθεροτυπία» 11/8/88.
8. Βλ. Bullinger ό.π. σελ. 6

ΚΩΛΕΤΤΗ 32 και ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ τηλ.: 36.39.341

Απείρουν
Κάηλους
ΜΠΑΡ

INTERCOMMUNICATION
Φροντιστήριο Αγγλικών

Andry Anthias
Ιπποκράτους 36
Αθήναι

3618398
3622825

Proficiency 13mths
9mths
First Certificate

- Video
- Library
- Slides

- άνω των 17 χρονών
- σειρά μαθημάτων για αρχάριους

στο πλευρό όλων των Ελλήνων για την ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ του 1996

ΧΡΥΣΗ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ. Το όνειρο κάθε Έλληνα χρόνια τώρα.
Ο τόπος που γέννησε τους ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ και έδωσε τα Ιδεώδη του Ολυμπισμού,
δικαιούται να αναλάβει αυτή τη διοργάνωση.

Γιατί μόνο σ' αυτό τον
τόπο οι ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ
ΑΓΩΝΕΣ μπορούν να
πάρουν το πραγματικό
τους περιεχόμενο και
να μεταφέρουν σ' όλη
την ανθρωπότητα τα
ιδανικά της ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ,
της ΕΙΡΗΝΗΣ,
της ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗΣ
των λαών
και της ευγενούς
ΑΜΙΛΛΑΣ
των ανθρώπων.

Εμείς, στην
ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ,
δίνουμε το παρών
στη μεγάλη αυτή
προσπάθεια της χώρας μας,
για την ανάληψη της
ΟΛΥΜΠΙΑΔΑΣ του 1996,
ενώνοντας τις δυνάμεις μας
μαζί με όλους τους Έλληνες.

Γιατί
αυτή η Ολυμπιάδα
μας ανήκει.

ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΚΩΣΤΑΣ ΨΩΝΗΣ

ΑΝΕΠΙΔΟΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΟΝ ΚΩΣΤΑ ΤΑΧΤΣΗ

• Η Πέννυ Δεληγιάννη - Κέρμπαχ από το Ανόβερο έστειλε το γράμμα που ακολουθεί.

Γνωριστήκαμε, Κώστα μου, σε δύσκολους στενεμένους καιρούς, στα χρόνια της χούντας το '71, όταν διάβασα για πρώτη φορά το «Τρίτο Στεφάνι» και σου έγραψα. Το «Τρίτο Στεφάνι» ήταν η Αποκάλυψη. Ακολούθησε η αλληλογραφία, η περίοδος του «Τραμ», ο θάνατος και η κηδεία του Σεφέρη, ατέλειωτες συζητήσεις και μονόλογοι. Ποιος μπορούσε να μην σ' ακούει;

Δεν ξέρω αν τούτο το κείμενο μιλάει περισσότερο για τη δική σου ή τη δική μου ψυχή, που κεραυνοβολήθηκε. Ο

θάνατός σου ήταν κεραυνός —όχι βέβαια εν αιθρία, όπως θα 'λεγες. Αλλά την αγαπάμε τη ζωή, ακόμα κι έτσι που την καταντήσαμε. Κι εσύ που υπήρξες ένα πυροτέχνημα, που συνεχώς ανανεωνόταν, μιλούσε για το θάνατο, σαν για να 'ον εξορκίσεις και μας πυρπολούσες με τη φλόγα σου, με τις εκλάμψεις σου, μας φώτιζες και ζεσταινόμαστε, νιώθαμε πιο ανθρώπινοι κοντά σου. Τόση ενέργεια, τόση ζωτικότητα δεν μπορεί όμως να χάθηκαν, τα μόρια του άγρυπνου μυαλού σου κινούνται τώρα σε άλλες τροχιές και μας αγγίζουν. Δούλεψες με τους μύθους, Κώστα και με το γκρέμισμά τους. Γινόσουν κάποτε ο ίδιος μύθος. Θέλησε ο χαμός σου να γκρεμίσει αυτό το βάθρο, θέλησε να μη μας αφήσει να στήσουμε είδωλα;

Μας πυρπολούσες δοκιμάζοντας τα όριά μας και αυτοπυρπολήθηκες, ολοκαύτωμα κι ο ίδιος ως το τέλος.

Σ' αγάπησαν πολλοί και σε μίσησαν, όπως γίνεται πάντα με τους ανθρώπους εκείνους που γίνονται οι ίδιοι μέτρο των πραγμάτων.

Ήταν γλυκός ο Αύγουστος κι εδώ στο Βορρά, σ' ένιωθα πολύ κοντά μου κι έλεγα να

ρχόμουν τα Χριστούγεννα, μόνο για να σε δω και να σ' ακούσω. Σου τηλεφώνησα μια βδομάδα πριν το χαμό σου, δεν σε βρήκα σπίτι. Το ταξίδι σου στη Μάνη δεν πραγματοποιήθηκε, τελευταία εντύπωση έμεινε η φωνή σου στο τηλέφωνο. Ακούραστος και λυπημένος. Είχαν πολύ παράπονο τα τελευταία σου γράμματα και πάντα φοβερός και για τους «εχθρούς» αλλά και για τους φίλους, φοβερός και ωραίος, ο πιο γλυκός άνθρωπος. Είπαν κι επιτέλους γαλήνιος. Μα εμείς δεν σε θέλαμε έτσι γαλήνιο. Ας μας κεραυνοβολούσες, θεέ μου, κι ας έμενες ζωντανός, καιομένη βάτος που έκαιγε και καιγόταν.

Θραύσματα είναι αυτό το κείμενο από τις σκέψεις που κάνω κάθε μέρα, που προσπαθώ να συνειδητοποιήσω πως δεν υπάρχουν και δεν μπορώ. Σε νιώθω πάντα τόσο κοντά μας, σου μιλάω, όπως έκανα όλα αυτά τα χρόνια, παρόλο που με τα παιδιά και τη δουλειά στο σχολείο, τον άλλο τρόπο ζωής δεν σου έγραφα τόσο συχνά όπως άλλοτε. Δεν πρόφτασα να δω τον κήπο σου, την ελιά, ούτε το καινούργιο σου σπίτι, έμειναν μόνο οι φωτογραφίες σου κι

εκείνες που έβγαλα εγώ τη βδομάδα του χαμού σου από το δικό μας σπίτι και τη βεράντα μ' όλα τα λουλούδια για σένα... εκείνη τη βδομάδα που δεν ξέρω πώς σ' ένιωθα φοβερά κοντά μας.

Άρχισα μια μέρα να τραγουδώ «βασίλεψες αστέρι μου», κι ένιωσα πως εσύ δεν βασίλεψες ποτέ.

Καληνύχτα, γλυκιέ, αγαπημένη μου Κώστα.

Πέννυ Δεληγιάννη - Κέρμπαχ

ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΔΡΥΜΟΙ

• Για τους εθνικούς δρυμούς μας γράφει ο αναγνώστης μας Στ. Ιατρού.

Φίλοι του Αντί

Με αφορμή άρθρο του τεύχους 382, στη στήλη «ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ» με τίτλο «Πόθεν έσχετε την άδεια» θέλω να σας πληροφορήσω ότι ο Υμηττός, ούτε καν τμήμα του, δεν έχει χαρακτηριστεί «Εθνικός Δρυμός» (ή κάνω λάθος;).

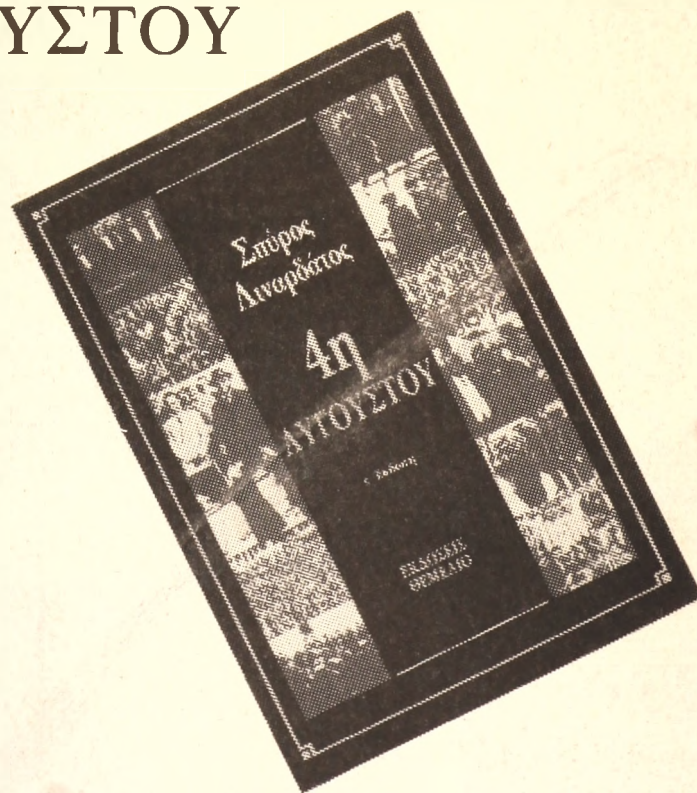
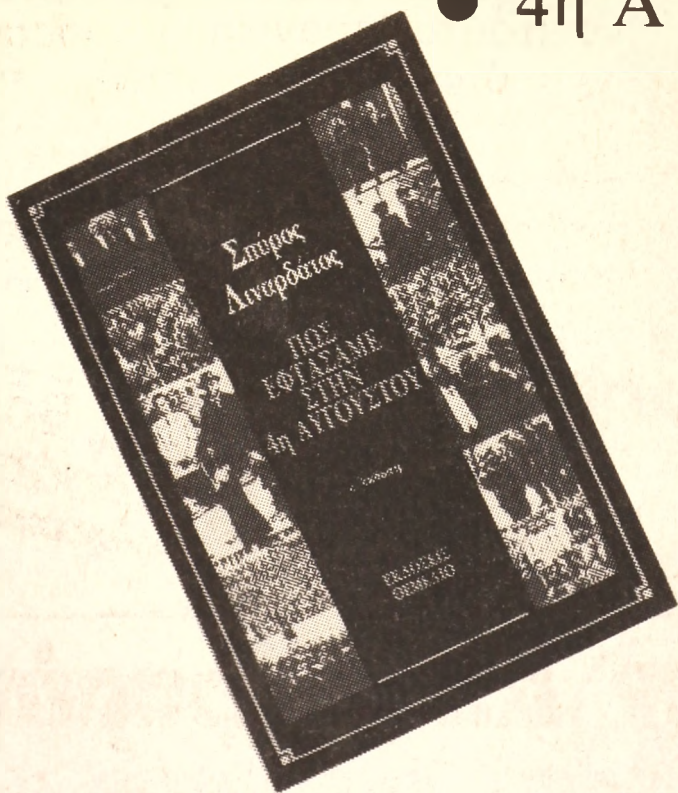
Στους 10 εθνικούς δρυμούς της χώρας που φέτος τόσο ταλαιπωρήθηκαν και απειλήθηκαν, περιλαμβάνονται δυο στην Αττική. Αυτός του Σουνίου και της Πάρνηθας.

Με την ευκαιρία επιτρέψτε μου επιγραμματικά να σας αναφέρω την αγωνία μου —και

Ξανακυκλοφορούν σε νέα έκδοση ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΑ 25 ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΘΕΜΕΛΙΟ
τα βιβλία του ΣΠΥΡΟΥ ΛΙΝΑΡΔΑΤΟΥ

• ΠΩΣ ΦΤΑΣΑΜΕ ΣΤΗΝ 4η ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

• 4η ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ - ΛΕΣΧΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Σόλωνος 84, τηλ. 3608180 - 3602646

πολλών άλλων— για το μέλλον και την τύχη του Εθνικού Δρυμού Σουνίου, ο οποίος σε μεγάλο μέρος αναγεννάται φυσικά, μετά τη μεγάλη πυρκαγιά του 1985. Μέσα στο δρυμό και κυρίως στις παρυφές του, τα αυθαίρετα, οι καταπατήσεις, οι παράνομες εκχερσώσεις, οι παράνομες κατατμήσεις γης έχουν πάρει χαρακτήρα επιδημικό. Οι κραυγαλέες αυτές επεμβάσεις γίνονται κυριολεκτικά κάτω από τη μύτη του δασαρχείου και της πολεοδομίας παρ' όλο που αυτοί ακουμπάνε τους παρανομούντες (λέτε να τους τα ακουμπάνε;).

Κλείνω με μια μικρή αναφορά στον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου. Ίσως σας είναι γνωστές οι προσπάθειες για τουριστικές, χιονοδρομικές εγκαταστάσεις, ακόμα και στον πυρήνα του, καθώς και οι αντιδράσεις. Ίσως ακόμα να έτυχε να μάθετε για τις προσπάθειες ντόπιου επιχειρηματία διαφημιστή που συνεπικουρείται ακόμη και από ακαδημαϊκούς, με σκοπό να κτιστεί στον Όλυμπο μια πόλη πρότυπο αρχαίας, και να καθιερωθεί σαν παγκόσμιο πνευματικό κέντρο. Το αήθες της ιδέας, τα οικονομικά —ίσως και άλλα— συμφέροντα, το πνευ-

ματικό «κιτς» και οι όποιες επιπτώσεις φαίνεται ότι δεν είναι προφανείς ακόμα και σε δημοσιογράφους. Μετά 6-8 χρόνια, αν δεν κάνω λάθος, από τότε που ανακοινώθηκε η πρόθεση, εξακολουθώ να βλέπω στον Τύπο σημειώματα για τη μεγάλη αυτή «πρόταση-προοπτική»... Είναι από αυτά που με κάνουν να θλίβομαι για την ελαφρότητα πολλών από τους νέους ειδικά δημοσιογράφους εφημερίδων και ραδιοσταθμών.

Με εκτίμηση
Σταύρος Ιατρού
Γλυφάδα

ΓΙΑ ΜΙΑ ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

● Η ψυχολόγος Μίρκα Κράλη γράφει για τη βιβλιοκρισία που έκανε ο Γ. Χειμωνάς στο βιβλίο του Γ. Βέλτσου «Η μη-κοινωνιολογία: αναλυτική του μετα-μοντέρνου».

Σπανιότατα συμβαίνει να είναι μια βιβλιοκρισία τόσο πετυχημένη και τόσο κοντά στο πνεύμα του συγγραφέα, όσο η θαυμάσια αποκαλυπτική παρουσίαση που έκανε ο Γ. Χειμωνάς στο Αντί (τχ. 382) για το βιβλίο του Γ. Βέλτσου «Η μη-κοινωνιολογία: αναλυτική του μετα-μοντέρνου».

Μολονότι συγγραφέας μιστορημάτων και επιστημο-

νικών κειμένων, που χειρίζεται άνετα τον επιστημονικό λόγο και έχει δικό του και αναγνωρισμένο λογοτεχνικό ύφος, σε αυτή την κριτική υπερβαίνει ο Γ. Χειμωνάς αυτά τα είδη λόγου και πλησιάζει πολύ κοντά στο μετα-ύφος και το μη-νόημα του συγγραφέα.

Το βιβλίο του Γ.Β. είναι ένα πολύ δύσκολο βιβλίο. Αυτό δείχνουν και οι κριτικές που ως τώρα έγιναν, στις οποίες καταλαβαίνει κανείς ακόμα λιγότερα απ' όσα διαβάζοντας το ίδιο το βιβλίο, δηλαδή, σχεδόν τίποτα.

Σε αυτό το πλήθος των τυπογραφικών αράδων που μένουν ανεξιχνίαστες, η κριτική του Γ.Χ. αποτελεί εξαίρεση. Όχι επειδή είναι σαφής, όχι. Ο Γ.Χ. αναγνωρίζει στον συγγραφέα, με θαυμασμό σχεδόν, το ότι μπόρεσε να «καταργήσει» ένα «παλιό φθαρμένο ιδίωμα», να καταργήσει τη γλώσσα που έχει απλώς και μόνο νόημα. Έτσι, γράφει την κριτική υπερβαίνοντας κι αυτός με τη σειρά του τον κοινό στον καθένα «εξουθενωμένο λόγο».

Ο Γ.Χ. αποτελεί λοιπόν εξαίρεση όχι γιατί είναι σαφής, αλλά γιατί μπόρεσε να δει ότι το βιβλίο του Γ.Β. είναι γραμ-

μένο «σε μια νέα, άγνωστη και απροσδιόριστη ακόμα γλώσσα».

Αυτή η άγνωστη και απροσδιόριστη γλώσσα καταφέρνει, μας λέει ο Γ.Χ., να ανοίξει το δρόμο στην «απελευθερωμένη γνώση». Με αυτή τη γλώσσα ο συγγραφέας παράγει «μια διάνοιξη», «κάτι σχεδόν απέραντο», το οποίο «κάνει την αναπνοή του μυαλού μας βαθύτερη», και αυτό το καταφέρνει με το να «προτάσσει» ένα «μη» κι ένα «μετά» στις «φθαρμένες έννοιες». Κανείς άλλος απ' όσους έγραψαν κριτικές για αυτό το βιβλίο δεν είδε ή δεν κατάλαβε τη μια και μοναδική προσφορά του συγγραφέα, τη δημιουργία μετα-λέξεων και μη-λέξεων.

Επίσης, ο Γ. Χειμωνάς, ίσως επειδή είναι και ψυχίατρος, κατάλαβε αυτό το έργο σε ένα βαθύτερο επίπεδο, πέρα από τον έλεγχο της δεσμευτικής λογικής. Έτσι είναι ο μόνος που είδε τόσο καθαρά ότι αυτό το βιβλίο «υπονομεύει», όπως μας λέει, «τη μεθοδολογία της γνώσης», ότι «διαβάλλει τη γνώση» και με αυτό τον τρόπο την «απελευθερώνει». Γράφει ακόμα ότι αυτή η διαβλημένη και απελευθερωμένη γνώση του Γ.Β. είναι «έκθε-

Έκδόσεις Στιγμή

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91-93, ΑΘΗΝΑ 114 73
τηλ. 36.44.064

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ

Νίκου Καχτίτση

Ο ΗΡΩΑΣ ΤΗΣ ΓΑΝΔΗΣ

Μυθιστόρημα

Ο ΕΞΩΣΤΗΣ

Νουβέλα

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Αφήγημα

ΠΟΙΟΙ ΟΙ ΦΙΛΟΙ
Η ΟΜΟΡΦΑΣΧΗΜΗ
ΤΟ ΕΝΥΠΝΙΟ

Λιηγήματα

ΙΣΠΑΝΙΚΑ

Τώρα στις Σχολές
Ξένων Γλωσσών ΚΑΡΑΡΗΓΑ λειτουργεί
Ινστιτούτο Ισπανικής Γλώσσας
όπου διδάσκονται:

- Όλα τα επίπεδα Σπουδών.
- Τμήματα συνομιλίας και εξάσκησης για μεγάλους.
- DIPLOMA DE ESTUDIOS HISPANICOS NIVEL SUFICIENCIA.

**Στα Βόρεια
Προάστια**

Δ.Α.Καραρήγας

στις ξένες γλώσσες... κορυφή

Πληροφορίες: Τηλ.: 639 6717, 682 4636, 806 5712

τασούρα βερβευιώτη
ουραυία δαμιτριού
κούρα φραντζή

... Στα λύμειά βας

ύψιλον / βιβλία

Η χαρά, η κίνηση, το παιχνίδι, η ζωή μαζί με την καταπίεση, τη σιωπή, την πειθαρχία, την άρνηση της ζωής.

Η περιγραφή ενός συστήματος εκπαίδευσης των νέων, που περνά βαθεία κρίση μαζί με τον κόσμο που το γέννησε.

Καταγραφή και κατάθεση μιάς εμπειρίας από το σημερινό ελληνικό λύκειο.

Από την πλευρά των καθηγητριών

Ύψιλον/βιβλία

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ - ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ

Ζωοδόχου Πηγής 34

Αθήνα 106 81

τηλ. 3638257

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

τη και έκλυτη», είναι «ένα ψέ-
λισμα ασύδοτου αυτοσχεδια-
σμού», είναι «χρεωκοπία του
λόγου», για να τελειώσει με
τη διαπίστωση ότι ο συγγρα-
φέας «για καμιά γνώση, για
καμιάν αλήθεια δεν ήταν
προορισμένος...».

Συ είπας.

Μίρκα Κράλη
Αθήνα

ΚΛΑΨΤΑ ...ΣΑΡΑΛΑΜΠΕ

• Για την ταλαιπωρία της ελληνι-
κής γλώσσας από «κενοκέφαλους
γραφειοκράτες» μας γράφει ο
Γιώργος Παπαδογιάννης:

Αγαπητοί φίλοι,
Διάβασα το ΑΝΤΙ 381, 26.8.88
για τις ταλαιπωρίες του ανα-
γνώστη Λεφτέρη Χωραφά και
για τις λαχτάρες που του χα-
ρίσανε στενοκέφαλοι ή κενο-
κέφαλοι γραφειοκράτες.

Η πλούσια ελληνική γλώσ-
σα βιάζεται αναιδέστατα, δια-
φθείρεται, από ανθρώπους ά-
σχετους με τα γράμματα και
ακατάλληλους για μετάφρα-
ση, ονομάτων κυρίως και το-
πονυμίων.

Εκείνο το ΣΗ, κεραυνός στο
κεφάλι του ταλαιπωρου Λευ-
τέρη, δεν είναι μοναδικό φαι-
νόμενο.

Μεταφραστές της δεκάρας
το έχουν σε μεγάλη περιωπή.
Έτσι ο Χαράλαμπος, λέγεται
στη Σκαδιναβία Σαράλαμπος.
Ξεφτιλίσανε και τα Χανιά και
τα γράφουν τα ξεφτέρια του
τουρισμού CHANIA.

Το πιο σκανδαλιστικό όμως
είναι ο «βιασμός» ενός πολύ
γνωστού ονόματος (το ξέ-
ρουν και οι γάτες). Ο Χαντρής
έχει γίνει επίσημα Σαντρής!
Πώς το ανέχεται άραγε;

Το ΣΗ, προ φέρεται στις
γλώσσες της κοινής αγοράς
(όπου ανήκουμε) σε καμιά πε-
ρίπτωση δεν αντιστοιχεί στο
δικό μας Χ. Η θα είναι Σσ (πα-
χύ όπως το όνομα του Ντε
Γκωλ, ή τσ, όπως τσεκ).

Κάποιος ταλαιπώρος Έλ-
ληνας έφερε μαζί του στη
Σκανδιναβία τον απίθανο συν-
δυασμό του ΓΚ (επώνυμο
Γκουγκουλάκης) μεταφρα-
σμένο σε Gkougkoulakis. Γέ-
λια που κάνανε οι Σουηδοί.

Ο συνδυασμός αυτός μόνο
από μια ηλίθια κεφαλα γρα-
φειοκράτη μπορεί να γεννη-
θεί.

Ήθελα να ήξερα πώς αντι-
δρά ο κύριος Σαραλαμπόπου-
λος όταν ακούει το επίθετό
του κάπως έτσι παράξενα για
μας τους άλλους.

Από την άλλη μεριά, αυτό
είναι το γαμώτο, ξέρουνε να
κολάνε το Η στην κατάλληλη
(για μας ακατάλληλη) θέση.
HERAKLION, HYDRA.

Στην περίπτωση αυτή βέ-
βαια το κάνουν από ξενομα-
νία, ενώ (τ' ακούς κύριε Σκου-
λά;) με κανένα τρόπο δεν έ-
πρεπε να «χαλάμε» ακουστι-
κά και οπτικά την ομορφιά
των ελληνικών ονομάτων στα
τουριστικά φυλλάδια, νομί-
ζοντας ότι εξυπηρετούμε τά-
χα τον τουρισμό. Θα μου πεις,
τα ψιλά γράμματα κοιτάς; Εί-
δαμε και τι γίνηκε μέχρι τώρα
με τα χοντρά.

Ποιος βοήθησε λοιπόν ή
ποιος θα βοηθήσει το Λευτέ-
ρη και τη γλώσσα μας να μην
ξευτιλίζεται στην Κοινή Αγο-
ρά, κυρίως.

Ευχαριστώ και χαιρετώ,
Γιώργος Παπαδογιάννης
Δανά

ΑΥΤΑΡΧΙΣΜΟΣ

• Την αυταρχική συμπεριφορά
προϊσταμένου τους καταγγέλ-
λουν 21 υπάλληλοι του Κέντρου
Ψυχικής Υγιεινής Θεσσαλονίκης.

Οι εργαζόμενοι του Κέντρου
Ψυχικής Υγιεινής Θεσσαλονι-
κής, με ομόφωνη απόφαση
στη συγκέντρωσή τους στις
14-9-88, στο Εργατικό Κέντρο
Θεσσαλονίκης, καταγγέλ-
λουν τον διοικητικό προϊστά-
μενο της υπηρεσίας Σίμο Δα-
νιηλίδη για αντεργατική και
αυταρχική συμπεριφορά απέ-
ναντι στους εργαζόμενους και την δημιουργία ενός ευτε-
λούς, ακατάλληλου κλίματος
εργασίας για τις υπηρεσίες
ψυχικής υγείας που προσφέ-
ρει το Κ.Ψ.Υ. Ακραία έκφραση
αυτής της συμπεριφοράς ή-
ταν η απόπειρα του διοικητι-
κού προϊσταμένου να χειροδι-
κήσει σε βάρος εργαζομένης,
απόπειρα που αποτράπηκε
την τελευταία στιγμή.

Καθημερινή όμως πρακτική
είναι η αλλαζονική αντιμετώ-
πιση των εργαζομένων, οι έμ-
μεσες ή άμεσες απόπειρες
τρομοκρατήσης, η καλλιέρ-
γεια κλίματος αστυνόμευσης
και χαφιεδισμού, μέσα από τη
δημιουργία κλίμακας ευνοουμέ-
νων, και η διαμόρφωση συν-
θηκών τυφλής υποταγής στις
επιταγές της κεντρικής διοί-
κησης. Μιας διοίκησης της ο-
ποίας προφανώς συνειδητή ε-
πιλογή ήταν ο διορισμός του
αναφερόμενου με κριτήρια α-
διαφανή και αμφίβολα. Η προ-
σωπικότητα και η συμπεριφο-
ρά του τοπικού διοικητικού
προϊσταμένου αντανakλά την

νοοτροπία της κεντρικής διοίκησης, νοοτροπία αυταρχική, συγκεντρωτική, γραφειοκρατική και σε τελευταία ανάλυση αντεργατική.

Οι αυθαιρεσίες, οι συνεχείς μεταθέσεις, οι εξαναγκασμοί σε παραίτηση, η μη πλήρωση κενών θέσεων, η άνιση μεταχείριση των υπαλλήλων ως προς τη μισθοδοσία τους και την επαγγελματική ανέλιξή τους, η παρεμπόδιση αντίθετα άλλων στην εξέλιξη και σταδιοδρομία τους, η πλήρης αγνόηση των εργαζόμενων στη λήψη όλων των αποφάσεων, αποτελούν ορισμένες μόνο εκδηλώσεις της καθημερινής πρακτικής των τελευταίων χρόνων στο Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής πανελλαδικά.

Οι εργαζόμενοι της Θεσσαλονίκης είναι αποφασισμένοι να κάνουν ό,τι μπορούν για να μη συνεχιστεί άλλο αυτή η πρακτική, την οποία προτίθενται να καταγγείλουν και ιδιαιτέρως με την πρώτη ευκαιρία.

Σήμερα ζητούν, όπως ψήφισαν στη γεν. συνέλευση προσωπικού του Κ.Ψ.Υ. με ψήφους 27 επί 30 παρόντων, την άμεση αφαίρεση των αρμοδιοτήτων διοικητικού προϊσταμένου από τον Σ. Δανιηλίδη λόγω της ακαταλληλότητάς του για τη θέση που έχει.

(Ακολουθούν είκοσι μία υπογραφές)

«ΔΕΝ ΤΟΝ ΑΓΝΟΗΣΑΜΕ»

● Ο Κώστας Ν. Χατζηπατέρας, εκ των συντακτών των «Μαρτυριών 1940-44» αναφέρεται σε σχετική επιστολή της Τατιάνας Γκρίτση-Μιλλιέξ, που δημοσιεύθηκε στο ΑΝΤΙ, της 12.8.88.

Αγαπητέ κ. Διευθυντά, Από την Αθήνα όπου βρίσκομαι αυτές τις μέρες θα ήθελα πρώτα - πρώτα να σας ευχαριστήσω, μαζί με την κ. Μαρία Φαφαλιού, για την παρουσίαση του τελευταίου βιβλίου μας «Μαρτυρίες 40-44» στο φύλλο σας της 29ης Ιουλίου.

Με την κ. Φαφαλιού διαβάσαμε με έκπληξη την επιστολή της διακεκριμένης συγγραφέως κυρίας Τατιάνας Γκρίτση Μιλλιέξ («Αντί» 12.8.-88) σχετικά με την παραπάνω έκδοση. Η έκπληξή μας οφείλεται στο ότι, πολύ πριν εκδώσουμε το πρώτο ακόμα βιβλίο μας «Μαρτυρίες 40-41» (α' έκδοση 1982), είχαμε γράψει επανειλημμένως στο φίλο κ. Roger Milliex με την παράκληση να μας στείλει προσωπική μαρτυρία του για να τη συμ-

περιλάβουμε στα βιβλία μας, όπου συγκεντρώνουμε κατ'εξοχήν ανέκδοτες εμπειρίες. Η επιμονή μας προερχόταν από το θαυμασμό που νοιώθω προσωπικά για την προσωπικότητα και το έργο του και γιατί είχαμε κάποτε συνεργαστεί πατριωτικά όταν βρεθήκαμε στην Ελβετία στα χρόνια του πολέμου. Δυστυχώς δεν ελάβαμε ποτέ απάντησή του, ούτε αργότερα βεβαίωση λήψης της έκδοσής μας. Παρόλα αυτά, τόσο στον πρώτο όσο και στον μόλις εκδοθέντα τόμο μας συμπεριλάβαμε, για να μη λείπει η παρουσία του, ορισμένα πολύτιμα ντοκουμέντα που είχε συλλέξει από κοινού με την κ. Milliex (Αρχειό Ε.Λ.Ι.Α.) και τα οποία έχουν μεγαλύτερη αξία για την έρευνά μας από τα αξιόλογα βιβλία του, που είναι ευρύτατα γνωστά. Δεν υπήρξε λοιπόν αγνόηση εκ μέρους μας του φιλελληνισμού του κ. Milliex, ούτε παραποίηση του πράγματι μεγάλου αντιστασιακού έργου του. Είναι παγκοίνως γνωστό ότι ο κ. Milliex έπαψε από μισό αιώνα να είναι φιλέλλην αφού από την πρώτη στιγμή που ήλθε στην Ελλάδα έγινε Έλληνας και η κ. Milliex δίκαια αισθάνεται περήφανη για το σύντροφό της.

Επιτρέψτε μου επίσης να προσθέσω ότι το κεφάλαιο που αφιερώσαμε στην Κατοχή στην τελευταία μας έκδοση αποτελεί, από έλλειψη χώρου, ένα είδος εισαγωγής στο τεράστιο θέμα της Κατοχής και καλύπτει κατ'ανάγκη ένα περιορισμένο μέρος του βιβλίου. Όμως, συνθέτουμε τώρα ένα νέο τόμο με θέμα αποκλειστικά την Κατοχή (έχουμε ήδη συγκεντρώσει πολύτιμο υλικό) όπου σκοπεύουμε βέβαια να αντλήσουμε στοιχεία από τα έργα του κ. Milliex, ελπίζοντας ακόμα ότι θα έχουμε την τιμή να συμπεριλάβουμε και προσωπική μαρτυρία του.

Η επίμοχθη και χρονοβόρα δουλειά μας, που έγινε ευμένως δεκτή απ' όλες τις παρατάξεις, έχει ένα και μοναδικό σκοπό, τη διάσωση της μνήμης και του πνεύματος του επικού Σαράντα και της Κατοχής μέσα από τις αυθεντικές μαρτυρίες των ιδίων των πρωταγωνιστών, επιφανών και αφανών. Πολλοί είναι εκείνοι που μας ενθαρρύνουν να πιστεύουμε ότι η προσπάθειά μας έχει εθνική ωφέλεια.

Θα σας παρακαλούσα να δημοσιεύατε την παρούσα στο έγκριτο περιοδικό σας.

Με τιμή

Κώστας Ν. Χατζηπατέρας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΣΕΙΡΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Ινστιτούτο Κοινωνικών Ερευνών
της Φρανκφούρτης

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

ΔΟΚΙΜΙΑ

Επιμέλεια Τ.Β. Αντόλφ και Μάξ Χορκχάιμερ

Μετάφραση Δανιήλ Γκρίτση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ

Ινστιτούτο Κοινωνικών Ερευνών της Φρανκφούρτης
Κοινωνιολογία - εισαγωγικά δοκίμια

ΣΕΙΡΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Καρλ Σμιττ
Η έννοια του Πολιτικού

Γκέοργκ Λούκατς
Αστική και σοσιαλιστική Δημοκρατία

Καρλ Σμιττ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ

Μετάφραση: Εισαγωγή: Λίλιη Ασημένιου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ

Γιώργος Σταμάτης
Εισαγωγή στο «Παραγωγή Εμπορευμάτων μέσω Εμπορευμάτων» του Piero Sraffa

Νικολάι Μπουχάριν
Η πολιτική οικονομία του εισοδήματος

Ναταλί Μοσκόβσκα
Θεωρίες για τις οικονομικές κρίσεις

ΣΕΙΡΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Γκέοργκ Λούκατς

ΑΣΤΙΚΗ

ΚΑΙ

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Μετάφραση: Λίλιη Ασημένιου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ

Μάξ Χορκχάιμερ
Η έκλειψη του Λόγου

Κεντρική διάθεση
Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ
Πατούσα 3, 106 77 Αθήνα
Τηλέφωνο 36.39.434

ΜΕΣΟ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕ ΡΩΣΗ

● Η δικογραφία για τον απατεώνα «δρα» και την Τράπεζα Κρήτης που διενήργησε ο αντεισαγγελέας Εφετών κ. **Γ. Κουβέλης** πήρε το δρόμο της. Κατατέθηκε στον προϊστάμενο της Εισαγγελίας Εφετών αρεοπαγίτη κ. **Δημ. Βλάχο**. Μαζί και το πόρισμα που αποτελείται από 34 χειρόγραφες σελίδες, που δεν δόθηκε στη δημοσιότητα γιατί θεωρείται απόρρητο.

Το μέγα σκάνδαλο Κοσκωτά σε όλες του τις πτυχές δεν έχει όμως ακόμη αποκαλυφθεί. Τα ερωτήματα παραμένουν και ζητούν απάντηση. Τόσο αυτά που αφορούν τις καταθέσεις στην Τράπεζα Κρήτης, όσο και αυτά που έχουν να κάνουν με τα πολιτικά παιγνίδια που παίχτηκαν και ακόμα παίζονται.

Ο απατεώνας «δρας» λοιπόν δεν έχει ελπίδες συγκάλυψης των σκανδάλων, ούτε βέβαια πρόκειται να ξεχαστούν όλα όσα έγιναν με τους ανθρώπους της εξουσίας αυτό το διάστημα.

Οι πληροφορίες πάντως λένε ότι η τοποθέτηση κυβερνητικού επιτρόπου στην Τράπεζα Κρήτης μπορεί να γίνει και μάλιστα σύντομα. Νεώτερα για τον απατεώνα «δρα» θα υπάρξουν και μάλιστα σύντομα. Η υπόθεση έχει ακόμα και μέλλον και πολύ «ψωμί»...

● Ο «δρ» λοιπόν ετοιμάζεται για έφοδο και στη χαλουργία. Εξετάζει τώρα και την αγορά του εργοστασίου στον Αλμυρό που ανήκει στον Αναστασόπουλο (της «Ακρόπολης»).

Οι εκτιμήσεις των επιτελών του είναι ότι ναι μεν υπάρχει κρίση στον χάλυβα, αλλά η μεγάλη πιθανότητα να μπει σε ένα «τραστ» με άλλες μεγάλες εταιρείες εκμηδενίζει τους κινδύνους και αντίθετα του προσφέρει και άλλες δυνατότητες μέσω του «τραστ» και διασυνδέσεις στο διεθνές κύκλωμα του κεφαλαίου.

● Στις «μεταγραφές» ο «δρ» ενισχύθηκε στον Τύπο με τη μεταπήδηση του **Χάρη Μπουσμπουρέλη** και υιού από το «Βήμα» στην Παλλήνη. Ο Μπουσμπουρέλης προορίζεται μαζί με τον «στρατηγό» **Γ. Ρουμπάτη** για τη διεύθυνση της κυριακάτικης έκδοσης των «24 Ωρών» «Ντέταρι» της δημοσιογραφίας είναι άγνωστο αν θα βρεθεί τελικά αλλά στο «Βήμα» υπάρχει κινητικότητα και εκνευρισμός μιας και λέγεται ότι ετοιμάζονται 3 με 4 συντάκτες για μεταπήδηση στην Παλλήνη.

Στην Παλλήνη όμως οι φήμες επιμένουν ότι ο **Κουνελάκης** είναι σε φάση δυσμέλειας με πιθανές άλλες εξελίξεις εκεί.

● Λέγεται ότι το «κουμπί» για τη νέα εφημερίδα που γράφτηκε ότι θα βγάλουν ο παλιός εκδότης **Χρ. Σιαμαντάς** (αρχικά της «Ελευθεροτυπίας» με τον Χρ. Τεγόπουλο και μετά της «Μεσημβρινής» με διευθυντή τον Τ. Λαμπρία) και ο δημοσιογράφος **Σπ. Καρατζαφέρης** δεν είναι μόνο ο χρηματοδότης, αλλά και στέλεχος ή στελέχη του ΠΑΣΟΚ, που ενδιαφέρονται άμεσα. Περιμένουμε...

Σύμφωνα με μια εκδοχή το

όνομα της νέας εφημερίδας θα είναι «**Επικαιρότητα**» και φημολογείται ότι θα κυκλοφορήσει το πρώτο δεκαπενθήμερο του Νοεμβρίου.

● Στο χώρο των εφημερίδων πάντα ο «**Ελ. Τύπος**» ετοιμάζει την κυριακάτικη έκδοσή του, ενώ η «**Βραδυνή**» βγαίνει σε μικρό σχήμα. Στον «**Ελ. Τύπο**» πήγε και ο **Π. Κολιοπάνος** ενώ το σχεδιασμό της «**Βραδυνής**» κάνει ο **Λ. Κομίνης**.

● Από το «**Έθνος**» —είχε προσληφθεί πολιτικός συντάκτης στο «**Χρόνο**» που έκλεισε και μετά στο «**Κυριακάτικο Έθνος**»— αποχώρησε για να πάει στο «**Βήμα**» ο **Άκης Κοσώνας**.

● Ποδοσφαιροποίηση και στους ιδιωτικούς ραδιοσταθμούς. Λέγεται ότι εγεννήθη «**Ντέταρι**» του ραδιοφώνου ονόματι **Μιχ. Τσαουσόπουλος** ή **267**. Στην πρώτη κρούση που του έγινε από τον σταθμό του Κοσκωτά ζήτησε 10 εκατ. για να φύγει από την «**Αντέννα**» του Κυριακού.

● Ο **Έβερετ** οργανώνεται και προετοιμάζεται για κολύμπι και στα βαθιά νερά των τηλεοπτικών καναλιών. Πρώτο βήμα «ειδησεογραφικές» βιντεοταινίες. Καταλαβαίνεται τι πρόκειται να γίνει στις παραμονές των εκλογών...

● Το ΚΚΕ εσ.-Αν.Αρ. ετοιμάζει την εφημερίδα του. Η κυριακάτικη «**Εποχή**» θα βγει την πρώτη ή την δεύτερη Κυριακή του Νοεμβρίου.

● Η «**Αυγή**» μετά την αποχώρηση του **Δ. Ψυχोगιού** ετοιμάζει με τη νέα της διεύθυνση υπό τον **Σοφιανό Χρυσοστομίδα** αλλαγές στο περιεχόμενο και στη διάταξη της ύλης της.

● Η «**Ραδιοτηλεόραση**» θα τυπώνεται στην «**Τυποεκδοτική**».

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819
72.49.300 — 72.48.240

- Συντακτική επιτροπή:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ
ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ
ΧΡ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ
- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Σύμβουλος έκδοσης:
ΔΗΜ. ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗΣ
- Διαφημίσεις:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
- Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«**ΠΟΛΥΤΥΠΟ**»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300
- Εκτύπωση:
«**ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ**» Α.Ε.
Μπουμπουλίνας 16
Τηλ. 27.94.550

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις απόψεις του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 1.650 δρχ. -
Ετήσια 3.300
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 10.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 2.800

Εξωτερικού

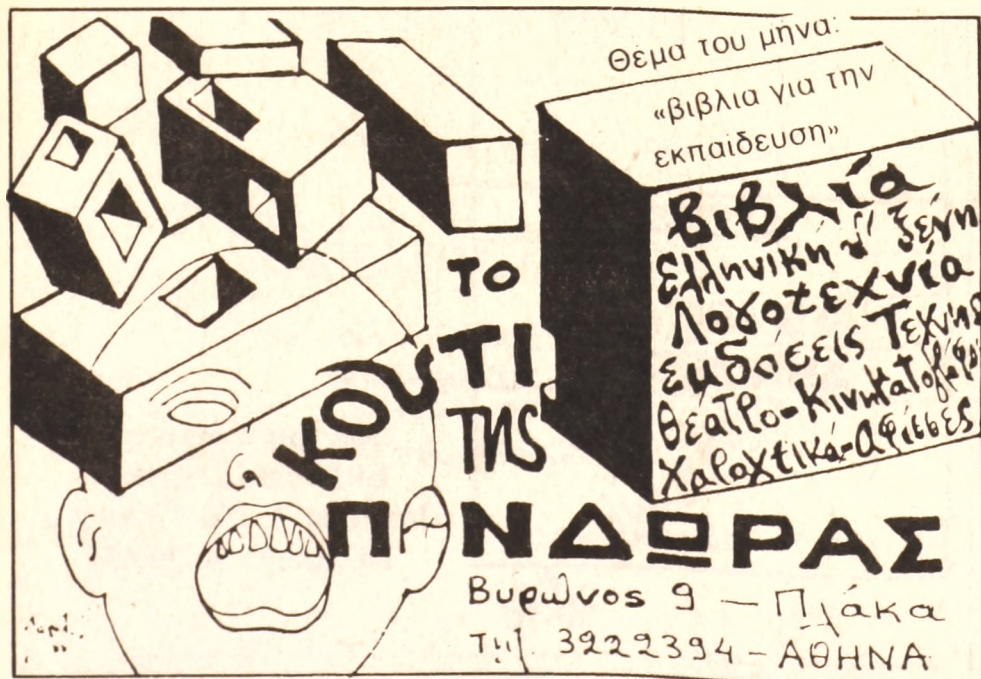
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 25
ετήσια: δολ. 50
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 28
ετήσια: δολ. 57

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 150
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 250

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «**ΑΝΤΙ**»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σια Ε.Ε.
Λαοσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

Η εταιρία των πέντε ηπείρων

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Σ' αυτούς
που ψάχνουν
για νέους ορίζοντες

η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Λέει: **Ναι**

Τώρα ανανεωμένη,
με νέο πρόσωπο σ' όλη την Ελλάδα,
η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
συμβάλλει δυναμικά στην οικονομική,
κοινωνική και πολιτιστική ζωή του τόπου.